

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR

**EĞİTİM,
TEKNİK EĞİTİM,
FEN-EDEBİYAT,
İLAHİYAT ve
SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİ**

-TEMEL VE GÜNCEL SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ-

**PROF. DR. ÖMER ÖZYILMAZ
ÇALIŞTAYLARI DÜZENLEM KURULU BAŞKANI**

AĞUSTOS 2025

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE’DE ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR -TEMEL VE GÜNCEL SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ-	1
ÖN SÖZ	7
GİRİŞ	10
1. CUMHURİYETİMİZİN 100. YILINDA ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR ÇALIŞTAYLARI	11
1. 1. Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştaylarının Amaçları	11
1. 2. Cumhuriyetimizin 100. Yılında Yapılan Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştaylarının Öncekilerden Farkları	12
1. 3. Çalıştaylarda Öğretmen Yetiştiren Kurumların Sorunlarının Tespiti İçin Yeni Bir Model Geliştirdik	13
1. 4. Tekrar Olmasın Diye Her Bir Fakültenin Raporunda Tarihi/Temel Sorunların İki-Üç Tanesini Yazdık	13
1. 5. Öğretmen Yetiştiren Kurumların Sorunlarının Tespiti İçin Geliştirilen Model Diğer Bütün Fakültele de Uygulanabilir	14
1. 6. Yıllardan Beri Kapalı olan Teknik Eğitim Fakültelerinin Yerine Yeni Bir Fakülte Modeli Geliştirdik	14
2- ÖĞRETMEN, İŞLEVLERİ, OKUL VE TOPLUMLA İLİŞKİSİ	16
3. ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR VE ÖNEMİ	18
-I-	
ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR ÇALIŞTAYLARI -I-.....	22
EĞİTİM FAKÜLTESİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU	22
EĞİTİM FAKÜLTELERİ İLE İLGİLİ ÇALIŞTAY RAPORU	23
VE ALINAN KARARLAR	25
1- EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN TARİHİ/TEMEL SORUNLARI.....	26
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	26
1. 1- Eğitim Fakültelerinin, Üzerine Kurulduğu Dünya Görüşü.....	26
1. 2. Eğitim Fakültelerinde Eğitim Felsefesi	28
1. 3. Eğitim Fakültelerinde Okutulan Ders İçerikleri	30
1. 4. Eğitim Fakültelerinde Değerlerimizin Erozyonu Sorunu	31
2- SÜREÇ İÇERİSİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ.....	34
2. 1. Vizyon ve Misyon Geliştirme Yönünden Eğitim Fakülteleri	34
2. 2. Öğretmen Yetiştirmenin Evrensel Ölçütleri ve Eğitim Fakülteleri	34
2. 3. Günümüzde Eğitim Fakültelerinin Eğitim Programları Nasıl Olmalıdır.....	35
2. 4. Eğitim Fakültelerinin Asıl Amacı Öğretmen Yetiştirmek mi, Yoksa Bilimsel Araştırma Yapmak mı Olmalıdır	36

2. 5. Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakültelerinin Çatışan Rollerine.....	37
2. 6. Eğitim Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı.....	38
2. 7. Eğitim Fakültelerinin Ülkemizin Eğitim Sorunları Karşısındaki Durumu.....	38
2. 8. Pedagojik Formasyon Programları ve Eğitim Fakültelerine Düşen Görev.....	39
2. 9. Öğretmen Yetiştirmede Teori-Uygulama Dengesi.....	40
2. 10. Eğitim Fakültelerinde Yönetim Bilimi/Eğitim Yönetimi Dersleri.....	40
2. 11. Eğitim Fakültelerine Öğrenci Akışı Sorunu.....	41
2. 12. Eğitim Fakültelerine Düşünme ve Düşünmenin Öğretimi Dersi Konulmalıdır.....	41
2. 13. Eğitim Fakültelerinde Öğrenme-Öğretme Durumlarında Paradigma Değişikliğine Gidilmelidir	42

-II-

ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARÇALIŞTAYLARI -II-	46
TEKNİK EĞİTİM FAKÜLTELERİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU	46
GİRİŞ.....	47
1. CUMHURİYETİMİZİN İLK YILLARINDA MESLEKİ TEKNİK EĞİTİMİN KURULUŞU VE O ALANA ÖĞRETMEN YETİŞTİRME ÇALIŞMALARI.....	47
1. 1. Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okulları Dönemi.....	48
1. 2. BİR BAŞLIK YOK BURAYA BAKILSIN. (YOKSA 1 OLMAZ)	
2. 1982- 2009 Dönemi Arası: Teknik Eğitim Fakültelerinin Kuruluşu ve O Alana Öğretmen Yetiştirme Çalışmaları	50
2. 1- Teknik Eğitim Fakülteleri Dönemi.....	50
3. 2009 ve Sonrası Dönem: Teknik Eğitim Fakültelerinin Kapatıldığı Yıllar	50
3. 1. Teknik Eğitim Fakültelerinin Bozulmasının Başlangıcı.....	50
3. 2. 2009 ve Sonrası Dönemi: Teknik Eğitim Fakültelerinin Kapatıldığı Yıllar	52
3. 3. 2024 İstanbul Aydın Üniversitesi'nde Yapılan Teknik Eğitim Fakülteleri Çalıştayı ve Sonrası Dönemi	53
4. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültesi İçin Öneriler.....	54
5. Teknik Eğitim Fakültelerinin Tarihi/Temel Sorunları ve Çözüm Önerileri	57
5. 1. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinde Eğitim Felsefesi	53
5. 2. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinde Eğitim Felsefesi Nasıl Olmalı	59
5. 3. Eğitim Fakültelerinde Okutulan Ders İçerikleri Sorunu.....	60
5. 4. Teknik Eğitim Fakültelerinde Değerlerimizin Erozyonu Sorunu	61
2. SÜREÇ İÇERİSİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ	63
2. 1. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı ve İstihdamı.....	63

2. 2. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinde Okutulacak Eğitim Bilimleri Dersleri ve Yapılacak Uygulamalar:.....	64
---	----

-III-

ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARÇALIŞTAYI -III-.....	68
FEN EDEBİYAT FAKÜLTELERİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU.....	68
GİRİŞ.....	69
1. FEN-EDEBİYAT FAKÜLTELERİ VE TARİHSEL GELİŞİMLERİ	69
2. FEN-EDEBİYAT FAKÜLTELERİNİN GEÇMİŞTEN GELEN SORUNLARI	71
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	71
2. 1. Fen-Edebiyat Fakültelerinin, Üzerine Kurulduğu Dünya Görüşü Sorunu.....	72
2. 2. Fen-Edebiyat Fakültelerindeki Eğitim Felsefesi Sorunu	74
2. 3. Fen-Edebiyat Fakültelerinde Okutulan Ders İçerikleri Sorunu.....	76
2. 4. Fen-Edebiyat Fakültelerinde Değerlerimizin Erozyonu Sorunu	77
3. SÜREÇ İÇERİSİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ	79
3. 1. Fen-Edebiyat fakültelerinin İsim ve İçerikleri	79
3. 2. Vizyon ve Misyon Geliştirme Yönünden Fen-Edebiyat Fakülteleri.....	79
3. 3. Öğretmen Yetiştirmenin Evrensel Ölçütleri ve Fen Edebiyat Fakülteleri	80
3. 4. Öğretmen Yetiştiren Kurum Olarak Fen-Edebiyat Fakültelerinde Teori-Uygulama Dengesi.....	80
3. 5. Fen-Edebiyat Fakültelerinin Eğitim Programları Nasıl Olmalıdır?	81
3. 6. Fen-Edebiyat Fakültelerinin Asıl Amacı Öğretmen Yetiştirmek mi, Yoksa Bilimsel Araştırma Yapmak mı Olmalıdır?	82
3. 7. Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Çatışan Rollerini.....	83
3. 8. Fen-Edebiyat Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı	84
3. 9. Fen-Edebiyat Öğrencileri İçin Mezuniyet Sonrası İş İmkânları Sorunu	85
3. 10. Fen-Edebiyat Fakültelerinin Ülkemizdeki Temel ve Sosyal Bilimler Sorunları Karşısındaki Durumu	85
3. 11. Fen-Edebiyat Fakültelerinde Yönetim Bilimi Dersleri.....	87
3. 12. Fen-Edebiyat Fakültelerine Öğrenci Akışı Sorunu.....	87
3. 13. Kamuda Öğretmenliğe Giriş Sınavları Sorunu.....	88
3. 14. Fen Edebiyat Fakültelerinde Düşünme ve Öğretimi Programlardaki Yerini Almalıdır .	88
3. 15. Fen-Edebiyat Fakültelerinde Öğrenme-Öğretme Durumlarında Paradigma Değişikliğine Gidilmelidir	89

-IV-

ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR ÇALIŞTAYLARI -IV-.....	92
---	----

İLAHİYAT FAKÜLTELERİ ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ.....	92
GİRİŞ.....	92
1- İLAHİYAT FAKÜLTELERİNİN ALINIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ	92
2. İLAHİYAT FAKÜLTELERİNİN GEÇMİŞTEN GELEN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	95
2. 1. İlahiyat Fakültelerinin Üzerine Kurulduğu Dünya Görüşü.....	95
2. 2. İlahiyat Fakültelerinde İsim ve İçerdiği Bölümler Ne Olmalıdır	100
2. 3. İlahiyat Fakültelerinin Diğer Fakültelerle İlişkisi Nasıl Olmalıdır	102
2. 4. İlahiyat Fakültelerinin Eğitim Programları Nasıl Olmalıdır	103
2. 5. İlahiyat Fakültelerinin Asıl Amacı Ne Olmalıdır?	104
3. SÜREÇ İÇERİSİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ	105
3. 1. İlahiyat Fakültelerinde Kurumsal Gelişim	106
3. 2. İlahiyat Fakültelerinde Yönetimin Sorumluluğu.....	107
3. 3. Vizyon ve Misyon Geliştirme Yönünden İlahiyat Fakülteleri	108
3. 4. Öğretmen Yetiştirmenin Evrensel Ölçütleri ve İlahiyat Fakülteleri.....	109
3. 5. Öğretmen Yetiştiren Kurum Olarak İlahiyat Fakültelerinde Teori-Uygulama Dengesi	109
3. 6. İlahiyat Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı	111
3. 7. İlahiyat Fakültelerinde Yönetim Bilimi Dersleri.....	111
3. 8. İlahiyat Fakültelerine Öğrenci Akışı.....	112
3. 9. Kamuda Öğretmenliğe Giriş Sınavları.....	112
3. 10. İlahiyat Fakültelerinde Düşünme ve Öğretimi	112
3. 11. İlahiyat Fakültelerinde Öğrenme-Öğretme Durumlarında Paradigma Değişikliği	113
3. 12. İlahiyat Fakültelerinde Eğitim Bilimleri, Alan Bilgisi ve Kültür Dersleri	115

-V-

ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARÇALIŞTAYLARI -V-	117
SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU	117
GİRİŞ.....	117
1. SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	117
2. SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİNİN GEÇMİŞTEN GELEN.....	119
SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	119
2. 1. Spor Bilimleri Fakültelerinin İnsan Felsefesi Sorunu.....	120
2. 2. Spor bilimleri Fakültelerinde Okutulan Ders İçerikleri Sorunu	122
2. 3. Spor bilimleri Fakültelerinde Değerlerimizin Erozyonu	124
3. SÜREÇ İÇERİSİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ	125
3. 1. Vizyon ve Misyon Geliştirme Yönünden Spor Bilimleri Fakülteleri.....	125

3. 2. Öğretmen Yetiştirme Evrensel Ölçütleri ve Spor Bilimleri Fakülteleri	126
3. 3. Öğretmen Yetiştiren Kurum Olarak Spor Bilimleri Fakültelerinde Teori-Uygulama Dengesi.....	127
3. 4. Spor bilimleri Fakültelerinin Eğitim Programları Nasıl Olmalıdır	128
3. 5. Spor Bilimleri Fakültelerinin Amacı Ne Olmalıdır?	129
3. 6. Spor Bilimleri Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı ve Atama Kriterleri Sorunu	130
3. 7. Spor Bilimleri Fakültelerinin, Ülkemizdeki Spor Bilimleri ve Spor Aktiviteleri Karşısındaki Durumu	130
3. 8. Spor Bilimleri Fakültelerinde Yönetim Bilimi Dersleri	133
3. 9. Spor Bilimleri Fakültelerine Öğrenci Akışı ve Öğrenci Alım/Seçim Sorunu.....	133
3. 10. Kamuda Öğretmenliğe Giriş Sınavları Sorunu.....	134
3. 11. Spor Bilimleri Fakültelerinde Düşünme ve Öğretimi, Fakülte Programlardaki Yerini Almalıdır	134
3. 12. Spor Bilimleri Fakültelerinde Öğrenme-Öğretme Durumlarında Paradig-ma Değişikliğine Gidilmelidir.....	135

ÖN SÖZ

Eğitim kurumları, birer canlı organizma gibidirler. Onların da kendilerine yönelik olarak şartlara, durumlara göre yerinde ve zamanında değişim, iyileştirme ve geliştirme çalışmaları yapılmasına ihtiyaçları vardır. Bu onların gıdası gibidir, gelişmelerini sağlar. Kurum içinden ya da dışarıdan bir irade, özellikle üst yönetim, bir program dahilinde bunu başlatıp sürekli olarak yürütmesi ve gerçekleştirilmesi gerekir. Yoksa hiçbir kurum kendi kendine gelişemez.

Geliştirme ve iyileştirme çalışmaları önce eğitim kurumunun bağlı olduğu dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru ve bilim felsefesine yönelik olarak yapılmalıdır. Sonra eğitim kurumlarını oluşturan yönetim ve organizasyon sistemi, hedefler, programlar, öğretim üyesi/öğretmen, öğrenci, veli, okul yönetimi, fiziki ve sosyal çevreye yönelik çalışmalar izlemelidir. Bu çalışmalar daha önce okulların programlarıyla sınırlıydı ve adına ‘program geliştirme’ deniliyordu; ama şimdi artık bütünü ele aldığı için ‘okul/kurum geliştirme’ denmektedir.

Eğer kurum/okul geliştirme çalışmaları, yukarıda belirtildiği gibi şartlara, durumlara göre yerinde ve zamanında yapılırsa kurum beslenir, gelişir ve kurumdan beklenen verim de elde edilebilir. Aksi halde kurum bütün halinde çalışsa dahi arzu edilen hedefe ulaşamaz, beklenen çıktılar elde edilemez, çalışmalar da çok büyük oranda boşa gitmiş olur.

Bugün ülkemizdeki öğretmen yetiştiren kurumlara bu açıdan baktığımızda hem bir gerçekle karşılaşırız hem de şunları görürüz:

Karşılaşacağımız gerçek şudur: Öğretmen yetiştiren kurumları biz kurmadık. Aksine 1846 yılından başlayarak her biri değişik tarihlerde olsa da 1930 yılına kadar onları Fransa üzerinden Batı’dan aldık ve daha sonra onları kendimize adapte edip geliştirmedik. Bu durumun doğurduğu pek çok sorun vardır. Biz bu çalışmada bu sorunlara Öğretmen Yetiştiren Kurumların Tarihi/Temel Sorumları’ adını vereceğiz.

Göreceğimiz hususlar da şudur: Öğretmen yetiştiren kurumlar bizim aldığımız ülkelerde (Fransa ve diğerlerinde) sürekli geliştirilirken, üzerinde çalışılıp sürekli çağdaş tutulurken; dünyadaki ve ülkemizdeki eğitimsel, sosyal, siyasal, teknolojik, bilimsel ve diğer olumlu gelişmelere paralel olarak bu kurumlarda geliştirme ve iyileştirmeler bizde yapılamadı. Bunun için de bu kurumlar gelişmemiş, ilerleyememiş, hatta gelişme ve ilerleme trendine dahi girememişlerdir. Kurulduğu günlerde edinmiş olduğu geleneksel yapısıyla ve 20. Yüzyılda uygulamaya yönelik olarak çıkarılan bazı kanun ve yönetmeliklerle 21. Yüzyıla girmişlerdir. Özellikle dünyada gelişen planlı kalkınma döneminde ülkemizin pek çok alanda kaydettiği gelişmeler karşısında, eğitim sistemimiz ama özellikle onun eli, kolu ve beyni durumundaki öğretmen yetiştiren kurumlarımız, o kurumlardaki insanların bütün çaba ve gayretlerine rağmen topluma yetişmekte dahi zorlanmışlardır. Çünkü yukarıda belirttiğimiz çalışmalar bizde yapılmamış ya da gereği gibi yapılmamış ve biz daha önce Avrupa’dan aldığımız eski model bir araçla yollarda düşse kalka gitmekteyiz.

Bununla beraber geliştiremediğimizi belirttiğimiz kurumlarımızdan pek çok değerli öğretmenlerimiz mezun olmuş ve pek çok başarılı öğretmenlik uygulamaları gerçekleştirmişlerdir. Olumsuz pek çok şartlarına rağmen yer yer başarılı sonuçlar da alınmıştır. Ancak bunlar hem mevzii kalmış hem de fedakâr yönetici ve eğitimcilerin, özellikle öğretim üyelerinin çabalarıyla olagelmıştır. Bir bütün halinde toplumun önünde giderek onları eğitmesi gereken öğretmen

yetiştiren kurumlarımız, birçok yönden onun gerisinde kalmış, bir bakıma işlevini yapamaz hale düşmüş ya da dşrlmştir.

Bugün artık bu kurumlarımızın hem tarihten gelen hem de yıllardır birikerek büyüyen güncel sorunlarından dolayı, toplumumuzu, 21. Yüzyılı bırakın, 20. Yüzyıl şartlarına dahi hazırlayamayacağı anlayışı giderek yaygınlık kazanmaktadır. Bu durum ise, senelerden beri bu kurumlarda bir yeniden yapılanma ya da reform yapılması gerektiğini söyleyenleri haklı çıkar mıştır.

Aslında bu kurumlarda bir yeniden yapılanma ya da reform yapılması gerektiğine uzun zamandan beri inanıldığı için, önce Ziya Gökalp ve 1908'döneminin M. E. Bakanı Emrullah Efendi'nin; daha sonra da 1950'li yıllardan beri gerek Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde gerekse DPT gibi siyasi, sosyal ve ekonomik kuruluşlarda bu yönde ciddi araştırmaların yapıldığına ve çeşitli ebatlarda raporların hazırlandığına şahit olmaktayız. Fakat ne yazık ki, birçoğunun iyi niyetli olduğuna inandığım bu çalışmalar, ğretmen yetiştiren kurumlarımızı, halkımızın beklenti ve ihtiyaçlarına cevap verecek bir düzeye ulaşmasını sağlayamamıştır. Çünkü birçoğu uygulanma imkn bulamamış, bazısı yapılıp raflarda bırakılmış, birçoğu başlanmış, yarıda terkedilmiştir. Diğer bazıları da hem eğitim bilimlerine hem halkımızın anlayış, beklenti ve ihtiyaçlarına, hem de dünya ve ülke gerçeklerine ters düştüğü için uygulanamamıştır.

21. yüzyılın yaklaşık 25 yılına damgasını vuran bugünkü iktidar döneminde de o olumsuz geleneksel çizgi maalesef değiştirilememiştir. Özellikle Eğitim 23 Vizyonu'nun Sayın Cumhurbaşkanımızın huzurunda ilan edilmesinden sonra, umutlar ortaya çıkmağa ve yeşermeğe hazır hale gelmişti. Ancak filizlenme imkn bulamadı. Çünkü bu belgeyi ilan edenler aslında buna hazır değillermiş. Dolayısıyla filizlenmek isteyen umutların başlarını ne ya da yana eğmeğe başlamalarıyla birlikte gerek kamunun çeşitli birimlerinden gerekse eğitim bilimlerine mensup arkadaşlardan yoğun istekler geldi. Bu istekler doğrultusunda, yaklaşık 200 değerli bilim insanı ve uygulayıcılarla 2024 yılında 'Cumhuriyetimizin 100. Yılında ğretmen Yetiştiren Kurumlar alıştaylarını' yaptık. Bu çalıştaylarda hem ğretmen yetiştiren kurumları saran sorunları bir bütün halinde belirlemek, hem onların çözümü için yapılması gerekenlerin neler olduğunu tespit etmek, hem de onları geleceğe taşımak amacıyla bu çalışmayı hazırladık ve gerçekleştirdik.

Bu çalıştaylarda yaptığımız çalışmaların genel amacı, ğretmen yetiştiren kurumların temel dayanakları olan dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru (felsefesi), bilim felsefesi ve bunlara bağlı olarak oluşturulan bilim, akıl, din okul, hedefler, yönetim ve organizasyon sistemi, program, içerikler, ğretim yesi ihtiyacı, ğrenci, kurumların yönetimi, fiziki ve sosyal evre, öğrenme-öğretme yöntemini ve sınama durumlarını (sınav sistemlerini) bir bütün halinde geliştirmektir. Yani bu çalışmalara ağdaş anlamda bir 'okul/kurum geliştirme' de diyebiliriz.

Bu çalışmada esas alınan üç temel kaynak vardır. **Birincisi**, dünyada ve ülkemizde çağın doğru bilgileri, özellikle de eğitim bilimlerinin, sosyolojinin, psikolojinin, yönetim biliminin, eğitim yönetimi biliminin, kültürün ve teknolojinin ürünü olan doğru bilgilerdir. **İkincisi** bilim, eğitim ve medeniyet tarihimizdir. Buralardaki eğitim, psikoloji, sosyoloji ve diğer bilimler, eğitim kurumları, öğrenme-öğretme yöntemleri gibi konulardır. Üçüncüsü de halkımızın ortak değerleri, inançları, kültürel mirası ve bu doğrultudaki beklenti ve ihtiyaçlarıdır. Bunları objektif bir şekilde mezc etmeğe çalıştık. Herhangi bir ideolojik saplantıya düşmeden, bu üç husus esas alınarak yukarıda bahsedilen hedefleri gerçekleştirecek ve özellikle 21. yüzyılın/ bilgi çağının insanını yetiştirecek kurumları nasıl oluşturacağımızı araştırdık. Ortaya bu çalışma ıktı.

Bu çalışma ileride genişçe anlatacağımız pek çok yönden türünün ilkidir ve en verimlidir, diyebiliriz. Bununla beraber görüş ve önerilerinize de her zaman açık ve kendisini daha da geliştirmesinin sizin fikir ve düşüncelerinizle olacağına yürekten inanmaktadır.

Umarım daha verimlileri üretilir.

TEŞEKÜRNAME:

İlk teşekkürümüz, Cumhuriyetin 100. Yılında Öğretmen Yetiştiren kurumlar Çalıştaylarına her türlü desteği veren, Üniversitenin bütün birim ve bölümlerinin bize destek olmalarını sağlayan, her türlü ikram ve izzetleriyle misafirlerimizi ağırlayan ve en önemlisi çalıştaylarımıza ev sahipliği yapan İstanbul Aydın Üniversitesi Müttevelli Heyet başkanı Sayın Prof. Dr. Mustafa Aydın'a olacaktır. Sayın Başkanın bu katkısı olmasaydı bizim bu çalıştaylar dizisini yapmamız pek mümkün olamazdı. Bunun için kendilerine müteşekkirimiz.

İkinci teşekkürümüz, İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. İbrahim Hakkı Aydın'adır. Kendileri üniversitenin bize destek olmasını yönetmenin yanında, bütün yoğunluğuna rağmen her çalıştayımıza teşrif ederek hem güzel fikirlerinden yararlanmamızı sağladılar hem de bizi daha da motive ettiler.

Üçüncü olarak, Çalıştaylarımıza finans desteği vererek Ülkemizin her tarafından alanlarının uzmanlarını rahatlıkla çağırmanızı sağlayan ancak hala ismini zikretmemizi istemeyen Sponsor Kuruluşumuza teşekkürü bir borç biliriz. Anadolu'nun her tarafından teşrif eden bilim insanlarının iase, ibate ve yol masrafları bu kuruluşumuzca karşılanmıştır. Ona da çok teşekkür ediyoruz.

Çok büyük bir teşekkür de çağrımız üzerine ülkemizin değişik yörelerinden teşrif edip gelen ve her türlü bilimsel ve fikri katkıyı veren öğretmen, öğretim ve araştırma görevlisi, Dr. öğretim üyesi, Doç. Dr., Prof. Dr., dekan ve rektörler gibi saygı değer bilim ve uygulayıcı insanlardan oluşan çok değerli katılımcılardır. Onlara candan teşekkürlerimi sunuyorum. Onlar bu zahmetleriyle gerçekten tarihi bir görev yapmışlardır.

Ayrıca bu yoğun ve yorucu çalışmalarda kuramdan uygulamaya bize her türlü desteği veren Düzenleme Kurulu üyelerine de ayrı ayrı şükranlarımı sunuyorum. Onlarla beraber, bütün bu çalıştayların sekretarya işlemlerini gece gündüz çalışarak büyük bir özveri ile yürüten Üniversitemiz Öğretim Görevlisi ve TARMER Müdür Yardımcımız Sayın Öznur Sevmeye de çok teşekkür ediyorum.

Çalıştaylar sürecinde özellikle toplantılar esnasında her toplantıya katılıp bir mesai arkadaşısı olarak bizimle sürekli koşturan, toplantı sürecinin yönetim ve sevinde bize her türlü desteği veren Prof. Dr. İsmail Sağlam'a da candan teşekkürlerimi sunuyorum.

Çok çok önemli bir teşekkürü de Prof. Dr. İbrahim Kavaz'a sunmalıyım. Çünkü elinizdeki çalışmada O'nun gerçekten büyük bir emeği ve katkısı vardır. Özellikle elinizdeki bu kitabın madde başlıklarının tasnif ve düzenlenmesindeki gayreti ve katkısı her türlü takdirin üzerindedir.

Saygılarımla.

Prof. Dr. Ömer Özyılmaz
Düzenleme Kurulu Başkanı

DÜZENLEME KURURLU ÜYELERİ

- 1- Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ, BAŞKAN**
- 2- Prof. Dr. İbrahim Kavaz,**
- 3- Prof. Dr. İsmail Aydoğan,**
- 4- Prof. Dr. İsmail Sağlam,**
- 5- Prof. Dr. Osman Çakmak,**
- 6- Dr. Ruşen Meylani,**

GİRİŞ

Girişte sizlere hem çalıştaylarımız hakkında bilgi hem de eğitim sistemlerinde öğretmen, onun işlevleri ve öğretmen yetiştiren kurumların önem ve değeri bağlamında asıl konumuza giriş mahiyetinde bir sunum yapıp sonra asıl konuya geçmek istiyoruz. Bu çerçevede:

1. CUMHURİYETİMİZİN 100. YILINDA ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR ÇALIŞTAYLARI

İstanbul Aydın Üniversitesi Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi (TARMER) olarak, 15. 11. 2023 tarihinde, ülkemizdeki öğretmen yetiştiren kurumların sorunlarını araştırmak, çözümlerini üretmek ve gelişimlerini sağlamak üzere bir proje hazırlayıp Üniversitesi Rektörlüğüne sunduk. Projemizin kabul edilmesinin ardından, planlarımızı tam olarak gerçekleştirebilmemiz için sponsor kuruluş arayışına girdik. Üniversitemizin izni ve anlaştığımız sponsor kuruluşumuzun desteği ile çalışmalara başladık.

Böylece ilk iş olarak Düzenleme Kurulu'nun üyelerini belirleyip onların olurlarını aldıktan sonra onlarla ortaklaşa pek çok çalışmalar yaptık. Bu çalışmalarla etkinliklerimizin zamanlamasının, içeriklerinin, hedeflerinin ve katılımcılarının belirlenmesi üzerine yoğunlaşmış olduk. Böylece yaptığımız hazırlık çalışmalarından sonra 2024 Ocak ayında ilki olmak üzere Cumhuriyetimizin 100. Yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştayı adıyla beş (5) adet çalıştay düzenledik.

Öğretmen yetiştiren fakültelerden her bir fakülte ile ilgili çalıştay düzenlerken, ülkemiz genelinde o fakültenin yöneticilerinden, fakültenin sorunları ve çözümleri üzerine yoğunlaşmış çalışmalar yapmış öğretim üyelerinden ve o fakültenin mezun ettiği deneyimli, başarılı yönetici ve öğretmenlerden yaklaşık 40 kişiyi davet ettik. Böylece her bir fakülte için yaptığımız çalıştay, İstanbul ve Anadolu'nun her yöresinden katılan yaklaşık 40 katılımcı ile gün boyunca yüz yüze; sonra aylarca da çevrim-içi olarak WahtsApp üzerinden icra edildi.

Bu bağlamda 18 Ocak 2024 tarihinde 'eğitim fakülteleri'; 29 Şubat 2024 tarihinde (kapalı olmalarına rağmen) 'teknik eğitim fakülteleri'; 16 Mayıs 2024 tarihinde 'fen edebiyat fakülteleri'; 06 Haziran 2024 tarihinde 'ilahiyat fakülteleri' ve 11 Temmuz 2024 tarihinde de 'spor bilimleri' fakülteleri ile ilgili çalıştayı düzenleyip yaptık. Böylece hamdolsun, ülkemizde beş adet olan öğretmen yetiştiren kurumların sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerilerinin üretilmesiyle ilgili olarak planladığımız projemizi icra etmiş olduk.

1. 1. Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştaylarının Amaçları

Öğretmen yetiştiren kurumlar çalıştaylarını üç temel amaçla düzenledik. Bunlar:

a. Dünyada ve ülkemizde bu alandaki gelişmeleri de göz önüne alarak, öğretmen yetiştiren kurumlarımızın hem ülke genelindeki ortak sorunları hem birbirleriyle ilgili hem de her fakültenin kendi özel sorunları üzerine çalışarak, **fakültelerin tespit etmek;**

b. Eğitim bilimleri başta olmak üzere sosyal bilimlerin verileri ve bu çalıştaylardan elde edilen tespitlerden hareketle öğretmen yetiştiren kurumların baş etmek zorunda oldukları ve gelişimlerine engel olan **sorunlarına çözümler üretmek;**

c. Öğretmen yetiştiren kurumların **geliştirilmesi gereken yönlerinin neler olduğunu belirleyip nasıl geliştirileceği** hususunda projeler hazırlamak ve ilgili kurumlara önerilerde bulunmaktır.

Böylece ‘geleceğin öğretmen yetiştiren kurumlarını’ projelendirip, o fakültelerden belirlediğimiz çok geniş katılımlı kadrolarla **hem sorunlarını tespit ederek hem o sorunlara çözümler üreterek hem de geliştirilmesi gereken yönleri ile onların nasıl geliştirileceğini belirleyerek** Yükseköğretim Kurulu başta olmak üzere diğer ilgili kurumlara birer öneri paketi halinde sunmayı planlamaktayız.

1. 2. Cumhuriyetimizin 100. Yılında Yapılan Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştaylarının Öncekilerden Farkları

Öğretmen yetiştiren kurumlarla ilgili olarak daha önce de pek çok çalıştaylar, kongreler ve sempozyumlar yapılmıştır. Ancak bizim yapmakta olduğumuz bu çalıştaylar dizisinin şu ayırıcı özellikleri vardır:

a. Öğretmen yetiştiren bütün kurumları, yukarıda belirttiğimiz amaçlarla tek bir projede bir bütünlük içerisinde, geniş katılımcı ve uzman bir kadroyla altı ay gibi kısa bir sürede ele aldık. Böylece öğretmen yetiştiren kurumların tamamına panoramik bir bakışla ortak, ayrı; tarihsel ve güncel sorunlarının tamamını görme imkânı bulduk, çözümlerini de ona göre ürettik.

b. Her bir çalıştay, bugüne kadar yapılmış olanlara göre, o fakülte mensuplarından Anadolu’nun her tarafından çağırdığımız bilim insanları ve uzmanlarla sorunlara ‘daha genişlemesine’ ve daha ‘derinlemesine’, ‘daha uzun bir zamanda’ ve ‘daha yoğun katılımcı’ bir anlayışla bakabildik.

c. Çalıştaylara İstanbul dışından katılanların teşekkürleri esnasında geliş-gidiş yol masraflarını ve en az bir günlük konaklama giderlerini, sponsor kuruluşumuz aracılığıyla biz karşıladık. Onun için ilgili fakültelerden çağırılması gerekenlerden bilebildiğimiz herkesi rahatlıkla davet edebildik. Şüphesiz çağırmamız gereken ama çağıramadığımız daha çok değerli arkadaşlar da vardır.

d. Bu çalıştayları, İstanbul ve Anadolu’nun her tarafından davet ettiğimiz rektörler, dekanlar, bölüm başkanları, öğretim üyeleri, milli eğitim müdürleri, okul müdürleri ve deneyimli öğretmenlerden oluşan 200 civarında katılımcıyla gerçekleştirdik. Söz konusu katılımcıların tamamı üniversitemize teşekkür etmiş ve çalışmalarına bizzat katılmışlardır.

Her bir fakülteyle ilgili olarak yaptığımız çalıştay, bir gün boyuna yüz-yüze sürmüş, sonrasında da yaklaşık iki ya da üç ay çevrimiçi olarak, özellikle de katılımcı bilim insanlarıyla kurmuş olduğumuz WhatsApp Grubu üzerinden devam etmiştir.

Çalıştaylarımız hem yüz yüze olan hem de çevrim-içi çalışmalarda, geleneksel kongrelerdeki gibi birkaç bilim insanının sunduğu tebliğler dinlenip ayrılma ve daha sonra da onları yayınlayıp süreci tamamlama şeklinde olmamıştır. Aksine günün sabahki oturumunda kısa ve öz olarak katılanların ayrı ayrı olarak tamamı, o fakültenin sorunlarını dile getirmiş, bunlar hem yazılı hem de kamerayla kayıt altına alınmıştır. Öğlen sonrası oturum daha uzun tutulmuş ve katılımcılar sabah belirlenen sorunların çözümlerine yoğunlaşmış, verimli müzakereler yapılmış ve çözümler üretilmiştir. Sonraki günlerde de o günkü kayıtlar esas alınıp taslak rapor tarafımızdan hazırlanıp WhatsApp grubuna yüklenmiş ve müzakerelere/tartışmalara kalınan yerden devam edilmiştir. Böylece sizlere arz edeceğimiz raporlar ortaya çıkmıştır.

f. Bu çalıştaylar, herhangi bir kamu kurumunun ve onun başındaki üst düzey bir devlet yetkilisinin organizasyonu ve çağrısıyla değil, tamamen bilimsel saiklerle, gönüllü olarak ve Üniversitemizin desteğinde TARMER Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür.

1. 3. Çalıştaylarda Öğretmen Yetiştiren Kurumların Sorunlarının Tespiti İçin Yeni Bir Model Geliştirdik

Çalıştaylarda, ülkemizdeki öğretmen yetiştiren kuruluşların sorunlarını daha iyi görebilmemiz için ilk defa bir model ürettik. Bu raporları da o modele göre düzenledik. Bence çalıştaylarımızda ülkemiz ve bilim dünyası için elde ettiğimiz en önemli kazanımlardan birisinin bu olduğunu düşünüyorum.

Üretmiş olduğumuz bu modele göre, ülkemizde öğretmen yetiştiren kurumların sorunlarının iki ana bölümde ele alınabileceğini gördük. Bunlar:

a. Tarihsel/Temel Sorunlar:

b. Çağdaş/ Güncel Sorunlar:

Tarihsel/Temel Sorunlarla şunları kastediyoruz: Eğitim kurumları ve bilim dalları nerede, hangi coğrafyada ve hangi kültürel iklimde üretilmişlerse oranın rengini, desenini ve kokusunu yani kültürünü, inancını/inançsızlığını alır, gittikleri yerlere onları taşır ve insanlara da onları aktarırlar.

Bizdeki öğretmen yetiştiren kurumlar da Batı'nın 1800'lü yıllardaki dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru (felsefesi) ve bilim felsefesine göre kurulmuş olan kurumlarıdır. Bu kurumlar, özellikle o yılların Avrupa'sına hâkim olan daha seküler-maddeci, materyalist bir anlayış tarafından geliştirilmiş kurumlar olarak bize verildi ya da biz oradan aldık. Millet olarak bu fakülterele yönelik yüzeysel bazı değişiklikler yaptık ama bu temel konulara henüz hiç dokunabilmiş değiliz.

Bu sorunlar bugüne kadar bu kurumlarımızın gelişmelerinin ve Milletimizle bütünleşmelerinin önündeki en büyük engeli oluşturmuşlardır. Bu çalıştaylar vesilesiyle bu gerçeği ilk defa biz tespit etmiş olduk.

Çağdaş/ Güncel Sorunlar ise: Bu çalıştaylarla, en genci 100 yıllık olan (180 yıllık olan da var) öğretmen yetiştiren kurumlarımızın bu süreçte ortaya çıkıp birikerek bugünlere kadar gelen güncel/çağdaş sorunlarını, bir bütün halinde ilk defa ele alıp önce bu sorunların nelerden ibaret olduklarını belirledik. Sonra bu sorunların da her birinin tek tek o fakültelerin her birinin ortak sorunu olduğunu gördük ve raporlarında ayrı ayrı sizlerle paylaştık.

Hem tarihi/temel hem de güncel sorunlar ve bunlara yönelik olarak ürettiğimiz çözümlerin pek çoğu için daha geniş ve yaygın bir katılımı ele alınması, geliştirilmesi ve uygulanması hususunda da Yükseköğretim Kurumuna önerilerde bulunduk. Gayemiz YÖK'ün organizasyonu ile bu sorunlara çözümler üretilerek öğretmen yetiştiren kurumların, yetiştirecekleri öğretmenlerin hem alanlarında çok iyi yetişmiş birer öğretmen olmalarını hem de onların Anadolu irfanı ve insanıyla daha çok buluşmalarını, uyum ve kültür birliğini sağlamaya çalışmaktı.

1. 4. Tekrar Olmasın Diye Her Bir Fakültenin Raporunda Tarihi/Temel Sorunların İki-Üç Tanesini Yazdık

Daha önce şu tespiti yapmıştık, öğretmen yetiştiren kuruluşların hepsi, Batı'dan alınan dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru (felsefesi) ve bilim felsefesi sorununu yaşamaktadır. Biz bu

sorunların hepsine yönelik olarak bilimsel çözümler ürettik. Her bir fakülte için yazdığımız raporda bunları oraya yerleştirdik. Hepsini her fakültenin raporunda tekrar tekrar yazmadık. Bunun yerine her bir fakültede bir ya da iki, üç sorunu yazdık ve çözümlerini ürettik. Örneğin Eğitim Fakültesinin raporuna ‘Eğitim Felsefesi’ sorununu ve nasıl çözüleceğini, Fen Edebiyat Fakültesine ‘Dünya Görüşü’ sorununu yazdık ve çözümünü de orada paylaştık. Diğerlerinde de her bir sorunu sizlere arz ettik.

Aslında tekrar olmasın diye serpiştirdiğimiz bu tarihi/temel sorunların hepsi her bir fakültenin de temel sorunudur, konuya böyle yaklaşılmasının ve değerli okuyucularımızın buna göre okumalarını yapmalarının önemli olduğunu ifade etmek isteriz.

Bununla beraber her bir fakülte için YÖK’ün nezaretinde teoriden pratiğe yapılacak çalışmalarla bir ‘değerler eğitimi’ verilmesini de önerdik. Bunu her raporda belirttik

1. 5. Öğretmen Yetiştiren Kurumların Sorunlarının Tespiti İçin Geliştirdiğimiz Model Diğer Bütün Fakültelede de Uygulanabilir

a. Yaptığımız bu çalıştaylar vesilesiyle şu da ortaya çıktı ki, aslında bizim ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarının tamamında, örneğin hukuk, iktisat, tıp, mühendislik, mülkiye, sosyoloji, psikoloji, fizik, kimya ve biyoloji gibi fakültelerde ‘tarihten gelen’ ve ‘sonradan üretilen’ dev sorunlar vardır ve bu kurumlar o sorunlar tarafından esir alınmış durumdadır. Hem kendilerinin dünya çapında gelişmemiş olması, örneğin yükseköğretim kurumları arasında dünyada ön sıralara girememiş olması hem de ülkemizi geliştirememiş olmalarının temelinde de bu sorunların yatmakta olduğunu gördük.

b. Dolayısıyla bizim geliştirdiğimiz ‘öğretmen yetiştiren kurumlar çalışmaları ana modeliyle’ hukuk, iktisat, tıp, mühendislik, mülkiye ve diğer yükseköğretim kurumları üzerinde de çalışılabileceği ve muhakkak çalışılması gerektiği kanaatine vardık. Bunu da özellikle her bir fakültenin duyarlı yönetici ve öğretim üyelerine emanet ediyoruz.

1. 6. Yıllardan Beri Kapalı olan Teknik Eğitim Fakültelerinin Yerine Yeni Bir Fakülte Modeli Geliştirdik

Bu çalıştaylar vesilesiyle şu gerçek te ortaya çıkmıştır ki: Ülkemizde aslında mesleki teknik eğitim çok önemli ve özellikle ortaöğretimde göz bebeğimiz olmasına rağmen bu alana öğretmen yetiştiren tek kurum olan Teknik Eğitim Fakülteleri, bünyelerinde çeşitli sorunlar ortaya çıktı diye 2009 yılında YÖK tarafından kapatılmış, yerine de sağlıklı bir model geliştirilip yeni bir fakülte açılmamıştır. Kamuoyunun bilgisi olmamasına karşın halen de bu fakülteler kapalı durumdadır. Dolayısıyla 2009’ den bu yana ülkemizde yükseköğretim düzeyinde mesleki teknik eğitim yapılmamakta, bu alana öğrenci alınmamakta ve öğretmen olarak yetiştirilmemektedir. Bundan dolayı hem Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı mesleki teknik liseler hem de özel mesleki teknik okullar daha şimdiden öğretmen bulamakta zorluk çekmektedirler. Çok önemli bir husus ta ülkemizde mesleki teknik eğitim alanında artık yüksek lisans ve doktora tez ve çalışmaları yapılmamakta, dolayısıyla bu alana bilim insanı ve öğretim üyesi yetiştirilmekte, ülkemizde bilimsel ve teknik araştırma yapılmamakta, yeni makale ve kitap yazılmamakta, ülkemizde ve dünyada mesleki teknik alandaki gelişmeler artık takip edilmemektedir. Maalesef geldiğimiz son nokta budur. Bu durum hem ülkemiz için çok kötü bir durumdur hem de özellikle bu alandaki insanlarda müthiş bir karamsarlık oluşmasına sebep olmuştur.

Ülkemizde teknik eğitim fakülteleri kapalı olmalarına rağmen 29. 02. 2024 tarihinde Teknik Eğitim Fakülteleri Çalıştayı’ nı yaptık ve arkasından yine bu fakültenin öğretim üyesiyle aylarca süren çalışmalarla bu alanın en büyük sorunu olan daha yerli, milli ve çağdaş bir

fakülte modeli geliştirdik. Bu konuyla ilgili olarak görüşmelere başladık; bir heyet halinde bu durumu ve hazırladığımız yeni fakülte modelini YÖK başkan vekiline sunduk. Bununla ilgili olarak henüz bir geri dönüş olmadı.

Bu konuyu daha sonra İstanbul Dolmabahçe Sarayında Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlığında yaptığımız bir toplantıda kendilerine etraflıca arz ettim.

Böylece çalıştaylarımızla ilgili olarak önemli gördüğümüz bazı hususları dikkatlerinize sunmuş olduk.

2. ÖĞRETMEN, İŞLEVLERİ, OKUL VE TOPLUMLA İLİŞKİSİ

2. 1 Öğretmen

Bir bilim dalını, bir sanatı ya da teknik bilgileri öğretmeyi meslek edinmiş ve okulda ders veren insana öğretmen denir. Öğretmenlik, toplumun hedefleri doğrultusunda bireylere eğitim ve öğretim faaliyeti sunmakla görevli kişinin mesleki unvanıdır.

Eğitim sistemlerinde öğretmenler her açıdan en önemli işlevi görürler. Onun için eğitimin altı temel unsurundan birincisinin öğretmen olduğu her zaman ifade edilir. Öğretmen olmadan yapılan eğitimin hedefine ulaşmasının da pek mümkün olmadığı vurgulanır. Zira öğretmen öğrenciye hem öğrenmeyi hem öğretmeyi hem bilgidan yararlanmayı hem de bilgidan bilgi üretmeyi kılavuzlayan ve sağlayan kişidir.

Bir yönden baktığımızda öğretmeni: müzakereci/demokratik katılıma uygun, seviyeli tartışma ortamları oluşturan, öğrencilerde elde etme ve üretme bakımından bilgi ve becerilere karşı ilgi ve istek uyandıran, onlara bilgiye ulaşma yollarını gösteren ve edindikleri bilgileri nasıl kullanacaklarını öğreten insan olarak görürüz.

Bir başka açıdan baktığımızda öğretmenlerin, bir insanın öğrenmesi gereken çağının bilgileriyle beraber inancı, tarihi ve dünya görüşünün öğrenilmesinde, medeniyetin kurulması, geliştirilmesi ve korunmasında; kültürün geliştirilip genç nesillere aktarılmasında, toplumun inanç ve değer yargılarının kuvvetlendirilmesinde; gelişme, ilerleme ve kalkınma bilincinin toplum şuuruna kazandırılmasında; ahlaklı, edepli, saygı ve sevgiye dayalı müzakereci/demokratik bir toplum düzeninin oluşup gelişmesinde büyük bir sorumluluk taşıdıklarına şahit oluruz.

Bütün bunlardan dolayı, eğitim sistemlerinin kalitesi, milletlerin manen ve maddeten gelişmesi, ilerlemesi ve kalkınması, çok büyük oranda öğretmenlerin yetiştirilme durumlarına ve onların ulaştıkları bilgi ve uygulama seviyelerine bağlıdır, diyebiliriz.

2. 2 Öğretmenin Okul ve Toplumla İlişkisi

Eğitim sistemlerinde okullar eğitimle ilgili belli unsurlardan oluşur. Bu unsurların hem birbirleriyle hem de okul ve toplumla alış-veriş anlamında yoğun ilişkileri vardır. Biz bu bölümde, okul ile öğretmenin, toplumla öğretmenin, sonra da eğitim sistemi ile öğretmen yetiştiren kurumların ilişkisini ele alacağız. Okul ve toplumla öğretmen ilişkisini beş açıdan inceleyebiliriz. Bunlar:

2. 2. 1 Okulu Oluşturan Altı Unsurdan En Önde Olanı Öğretmendir:

Okullar bir eğitim sisteminin ana rahmi ya da kuluçka merkezidir. Okullar öğrenci, eğitim programı, yönetici, sosyal çevre, fiziki çevre ve öğretmen olmak üzere toplam altı temel unsurdan oluşur. Bunlardan birisi, birincisi hatta en önemlisi öğretmendir. Öğretmen, okulun diğer unsurlarına can ve ruh veren, taş kemerdeki 'kilittaşı' konumundadır. Mimaride ve mühendislikte, özellikle kemer, köprü, kubbe ve benzeri eserlerin yapımında 'kilittaşı'nın rolü ne ise, okulda da öğretmenin rolü odur. Öğretmen diğer unsurlara anlam katar; can olur, ruh olur ve onları eğitim öğretim faaliyetine katar. Onun için öğretmen olmadan yapılan eğitimin hedefine ulaşması pek mümkün değildir.

2. 2. 2 Okulda Eğitim Faaliyetini Yürüten Unsur, Öğretmendir:

Öğretmenler, eğitim sistemlerinde yetiştirilmeğe çalışılan öğrenciyle doğrudan ilişki kurar, eğitim sisteminin tek unsurudur. Her şeyden önce öğrenciyle birebir ilgilenen, onu tanıyan; ondaki yetenek ve kabiliyetleri bulup ortaya çıkaran ve onların gelişimine yardım ve destek

veren, öğrencideki 'istekli olma/olmama durumu' olması gereken noktaya taşıyan: aynı şekilde öğrenciyle bilimsel bilgi, beceri ve davranış kalıpları arasında da ilişkiyi kuran odur. Yani eğitim sistemlerinin, hedefledikleri insan tipini bir bütün halinde yetiştirmek için belirlenmiş olan bilgi, beceri, ahlak ve davranış kalıplarını öğrenciye taşıyan ve ikisini yüz yüze getirip aralarında ilişki kurduran da yine öğretmenlerdir. Bu açıdan da öğretmenler, eğitim sistemlerinin işlerini yapan ağız, dili, eli ve koludur, diyebiliriz.

2. 2. 3 Öğretmen, Eğitim Sisteminin Toplum Hizmet Eden Boyutudur.

Öğretmenlerin topluma bilgi aktarılmasında, onun inanç ve değer yargılarının geliştirilip kuvvetlendirilmesinde; toplum düzeninin sağlanmasında, gelişme, kalkınma ve ilerleme bilincinin toplum şuuruna kazandırılmasında büyük görevler yaptıklarına da şahit oluruz.

Ayrıca öğretmenlerin kültürün geliştirilip toplum içerisinde yaygınlaştırılmasında ve medeniyetin kurulması ve korunmasında da aktif bir rol üstlendiklerini görürüz.

2. 2. 4 Öğretmen ile Okul ve Toplumun İlişkisi, Kalp ile Bedenin İlişisine Benzer.

Vücut organlarının en önce yaratılanı, en önemlisi ve insan hayatının en vazgeçilmezi kalptir. Vücuttaki bütün sistemlerin eksiksiz olarak çalışabilmesi için muhakkak bir kalbe ya da kalp gibi bir organa ihtiyaç vardır. Kalp diri ve canlı olur, sağlıklı bir şekilde çalışırsa, bir bütün halinde vücut ve vücudun alt sistemleri de çalışır. Bütün birimleriyle vücudu çalıştıran organ, kalptir. Hatta şöyle de denebilir: bir vücuda ait bütün organlar, özellikle beş duyu organları, fonksiyonları itibariyle dışa dönüktürler. Vücudun dışa yönelik fonksiyonlarını yerine getirmesini sağlarlar. Ancak, bir bütün halinde vücudun kendisi için çalışan tek organı, kalptir. Kanın pompalanması, dolaşımının sağlıklı biçimde gerçekleşmesi, böylece organların beslenmesi, onarılması ve fonksiyonlarını icra etmeleri açısından kalp, vücudun en önemli ve temel yapı taşıdır. Hz. Peygamber (sa)'in hadislerinde de buna vurgu yapılmıştır. Tüm organların sistematik olarak düzgün şekilde çalışabilmesi için kalbin aralıksız ve sağlıklı bir şekilde çalışması çok önemlidir. Bu bağlamda şunu diyebiliriz:

Vücutta kalp ne ise, okulda da öğretmen odur. Yani öğretmen, okulun kalbidir.

-Kalp, vücutla bütünleşerek gece-gündüz, durmadan vücuttaki kanı ve içindeki besinleri, vücudun kılcak damarlarına dahi taşır ve vücudu besler. Vücutta yabancı olan, onunla bütünleşemeyen kalp bunu yapamaz. Vücut onu dışlar.

-Öğretmen de okul ve toplumla onun inancı, tarihi ve dünya görüşüyle bütünleşerek (bütünleşemeyen öğretmen bunu yapamaz, işlevsiz kalır), yukarıda belirttiğimiz gibi, toplumun inanç ve değer yargılarını, bilimsel bilgiyi, kültür ve medeniyeti, okul ve toplumun her tarafına ulaştırır, okulu ve toplumu besler ve geliştirir.

Onun için şunları ifade edebiliriz:

-Bedende kalp, okulda ve toplumda öğretmen eşdeğer fonksiyonlar icra ederler.

-Kalp vücudun öğretmeni, öğretmen de okulun ve toplumun kalbidir.

2. 2. 5 Eğitim Sistemleri Kurulurken ya da Bir Ülkeye İhraç-İthal Edilirken, Öğretmen En Önde Değerlendirilir.

Bir ülkede eğitim sisteminin kurulması için; bir ilde, ilçede ve köyde kurulan bir okulda eğitim faaliyetinin başlaması için muhakkak surette öğretmene ihtiyaç duyulur. Zira onlar olmadan eğitim sistemi kurulamaz; eğitim faaliyeti başlatılamaz ve yürütülemez.

Ayrıca bir eğitim sistemi bir ülkeden başka bir ülkeye ihraç ya da ithal edilirken, oraya gönderilecek ya da alınacak ilk unsur da yine öğretmen olacaktır. Bu açıdan yaşanmış iki önemli ve birbirine zıt iki tarihi anekdotu hatırlayabiliriz.

Bunların birincisi, Asr-ı Saadet'te yaşanan çok temel bir durumdur. Allah Resulü (as), İslam Öğretisini Mekke'nin dışına taşıması için, Mekke'de yetiştirdiği öğretmenlerini Yesrib'e gönderdi ve o öğretmenler eliyle İslam Öğretisi Yesrib'e ulaştırıldığı orası 'Medine' oldu. Hz. Peygamber (as) da Medine'ye vardığının ilk gününde ilk iş olarak oraya bir cami ve bir okul yapmağa başlamıştı.

Böylece İslam Öğretisi, ordularla değil, okul ve cami ikilisinde yetiştirilen öğretmenler eliyle, oradan da dünyaya yayılmaya başladı.

İkincisi ise, yine bizi yakından ilgilendiren tarihi bir olgudur. Bilindiği gibi şu an ülkemizde yürürlükte olan Batı dünya görüşüne göre oluşturulmuş olan eğitim sistemi de Osmanlı Devleti'ne önce öğretmen yetiştiren kurumlarla ve onun yetiştirdiği öğretmenlerle girmişti. Daha 1846-1848 yılında Osmanlı'da Batı tarzı kız ve erkek öğretmen okulları açılmıştı. Aslında bu durum çok ilginçtir, çünkü o dönemde Batı tarzında ilkokullar, ortaokullar ve liseler henüz Osmanlı'da yoktu. Henüz hiç birisi açılmamıştı ama, söz konusu öğretmen okulları kurulmuş ve o tarzda öğretmen yetiştirerek Batılı dünya görüşünü ülkemize taşımak üzere faaliyetine başlamıştı. Böylece Batı, oluşturmuş olduğu kendi eğitim sistemini, ülkemize ihraç etme işine öğretmen okullarıyla başlamış ve sonuçta hedefine de ulaşmıştır.

Kısaca eğitim sistemleri içerisinde öğretmenler, hem mimaride kemer ve benzeri yapılardaki 'kilittası' hem de vücuttaki kalp düzeyindedir. Ayrıca hem eğitim sisteminin kuruluşunda ve faaliyete başlamasında en önde aranan unsurdur hem de bir öğreti, bir dünya görüşü ve bir eğitim sistemi bir ülkeden bir başka ülkeye ihraç veya ithal edilirken öğretmen yetiştiren kurumlar ve öğretmenler eliyle bu işlemler yürütülür.

İşte bütün bunlardan dolayı hem eğitim sistemlerinin kalitesi, başarısı ve hedeflerine ulaşması hem insanların yetişmesi hem de milletlerin madde ve manada kalkınması, büyük ölçüde öğretmenlere, onların yetiştirilme tarz, durum ve düzeylerine bağlıdır.

Bunun için eğitim sistemlerini düzenleme ya da geliştirme çabası içerisinde olan devletler, öğretmen konusuna apayrı bir başlık açmak, onun yetiştirilmesi ve istihdamı hususunda sistemin bütününe etkileyecek derinlik ve kapsamlılıkta kararlar almak durumundadırlar.

3. ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR VE ÖNEMİ

Öğretmen yetiştiren kurumlar bir ülkedeki örgün eğitime: anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselere, bunların akademik ve mesleki alanlarındaki bütün bölümlerine ve yaygın eğitim müesseselerine öğretmen yetiştiren kurumlardır.

Bugün bizde öğretmen yetiştiren kurumlara baktığımızda en başta eğitim fakültelerinin geldiğini ifade edebiliriz. Fen edebiyat, ilahiyat, beden eğitimi ve spor bilimleri fakülteleri de öğretmen yetiştiren kurumlarımızdandır. Ayrıca turizm ve ticaret meslek liseleri ve bugün olmayan ama bizim bu çalışmamızda önereceğimiz mesleki ve teknik liselere öğretmen yetiştiren kurum olarak mühendis öğretmenlik fakülteleri de yine öğretmen yetiştiren kurumlarımız arasındadır.

Ülkemizde, öğretmen yetiştiren kurumlar Millî Eğitim Bakanlığı tarafından da akredite edilmiş olup, MEB'ye öğretmen yetiştiren kurumlar olarak yıllardan beri görev yapmaktadırlar. Ayrıca yetiştirdikleri öğretmenlerin görev durumlarıyla ilgili olarak ta ilkokula, ortaokula,

akademik ve mesleki teknik liselere atanmak gibi aralarında bir centilmenlik antlaşması da oluşmuş gibidir.

Daha önce şunu belirtmiştik ki, okul sistemini oluşturan unsurların en önemlisi öğretmendir. Bu böyle olduğu için, öğretmen yetiştiren kurumlar da bir eğitim sisteminde en önde oluşturulması ve sürekli olarak da ele alınıp geliştirilmesi gereken kurumların başında yer alırlar. Çünkü her eğitim sistemi anaokulu, ilkökul, ortaokul ve liselere, bunların akademik ve mesleki alanlarındaki bütün bölümlerine ve yaygın eğitim müesseselerine en iyi ya da beklenen öğretmeni yetiştirmek ister. Bu, onun için çok önemli bir hedefdir.

Beklenen öğretmeni yetiştirebilmek için, önce onları yetiştirecek kurumları kurabilmek gerekir. Bu şarttır ve çok önemli bir husustur. Kolay bir iş değildir ve bunu kurabilmek büyük bir başarıdır. Çünkü kendi eğitim sistemini kurabilen milletler ancak onun içinde kendi öğretmen yetiştiren kurumlarını da kurabilirler. Nitekim her millet kendi öğretmen yetiştiren kurumlarını kurma başarısını gösteremez, gösterememiştir. Milletlerin çoğu, geçmişte ve günümüzde eğitim sistemlerini ve öğretmen yetiştiren kurumlarını başka milletlerden almışlardır.

Öğretmen yetiştirme konusunu kendi yerli ve milli kaynaklarıyla çözemeyen dolayısıyla dışarıdan alan milletler hem insanlarını hem de ülkelerini geliştirmezler. Bu kurumları kendisi kendi dünya görüşüne, kendi eğitim felsefesine, kendi insan felsefesine ve bilim felsefesine göre; yerli, milli ama evrenseli kucaklayan verilerle kurabilen ülkeler, beklenen öğretmeni yetiştirebilirler. Böylece o milletler kendi toplumlarının inancı, tarihi ve dünya görüşüyle bütünleşerek, toplumun inanç ve değer yargılarını, bilimsel bilgiyi, kültür ve medeniyeti, okul ve toplumun her tarafına ulaştıracak öğretmeni yetiştirmiş olurlar. O öğretmenlerle çocuk ve gençleri bireysel, toplumsal ve ulusal beklentiler doğrultusunda eğitebilirler. Hatta onları daha ileri düzeyde yetiştirerek hem eğitim sistemlerini geliştirip hem de millileştirebilirler. Bunlarla beraber ülkelerini de geliştirip kalkındırabilirler. Aksi durumda o ülkede hep hüsrana hep sıkıntı olur.

Yani öğretmen yetiştirilmesi konusunda atılacak ilk adım kendi dünya görüşüne, kendi eğitim felsefesine, kendi insan felsefesine ve bilim felsefesine göre, yerli ve milli ama evrenseli kucaklayan bir öğretmen yetiştirme düzenini kurmak, geliştirmek ve kurumsallaştırmak olmalıdır. Ya da öğretmen yetiştiren kurumlar bir başka ülkeden alınmış ise, onları bu ölçüler çerçevesinde dönüştürmek ve yeniden yapılandırmak olmalıdır. Diğer kavram, konu, sorun ve noktalar bunun ardından çözüm sırasına konulmalıdır. Biz onları bu çalışmada etraflıca ele aldık ve inceledik.

Çok önemli bir konu da şudur: Ülkemizdeki kimi kişi ve kuruluşlar öğretmen yetiştirme işini sadece kontenjanlarını düşürecekleri eğitim fakültelerine verilmesi gerektiğini belirtiyor; buna karşın yıllardan beri aynı görevi, eş değer düzeyde yerine getiren yukarıda isimlerini verdiğimiz fakülteleri bundan mahrum/yoksun bırakmak istiyor. Yani söz konusu kişi ve kuruluşlar, bu fakültelerin ve bunların bölümlerinin öğretmenlikle doğrudan ilişkisini kesiyor ve onları öğretmen olabilmeleri için, önce kendi fakültelerini okuyup bitirmelerini, sonra da 'bitirdikleri bölümün giriş puanının ilgili eğitim fakültesinin giriş puanıyla denk olması ve eğitim fakültelerinde yüksek lisans yapmaları şartıyla öğretmen olma imkânı sağlayacağız', diyor. Bu görüş bize göre sağlıklı bir görüş değildir. Çünkü:

a. Bu yaklaşım, bir ihtiyacı karşılamak üzere ortaya atılmış bir görüş değil, aksine bir fantezidir. Zira bugün her şeyi bir araya getirip 'tek tipleştirme' değil, delege edilerek uzmanlaşma, gelişme ve ilerleme zamanıdır.

b. Bu yaklaşım tarzı, 1920'li/30'lu yılların dar ve sınırlı şartlarında sıkışıp kalmış bir yaklaşım tarzıdır. Bugün eğitim fakülteleri çok önemli, değerli ve öğretmen yetiştiren kurumlar içerisinde özellikle eğitim bilimleri yönünden özel bir konuma sahiptir. Biz bunu bu çalışmada ortaya koyduk. Bununla beraber, öğretmenlik branşları bakımından bir asır öncesine göre çok gelişmiş, uzmanlaşmış ve ilerlemiş olan ülkemizde hatta dünyada yukarıda saydığımız fakültelere de en az eğitim fakültesi kadar ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlardan birisini esas kabul edip, diğerlerine onun yedeğinde imiş gibi yaklaşmak son derece yanlış ve sakat bir yaklaşım olur.

c. Bugün bu fakülteler arasında zımnî bir iş bölümü ve iş birliği de sağlanmışken, bu yaklaşım tarzıyla, söz konusu fakülteler arasına gereksiz bir rekabet ve giderek istememezlik ve düşmanlık tohumları ekilecektir.

d. Bu yaklaşım tarzı, aynı işlevi gören fakülteler, onların öğrencileri ve öğretim üyeleri arasında bir ast-üst ilişkisi oluşturarak kısa sürede eğitim camiasında bir moralsizlik, bir huzursuzluk ve bir kaosa kapı açacak yaklaşım tarzıdır.

e. Bu yaklaşım tarzı, eğitim bilimciler olarak doğru bulmadığımız, öğretmen yetiştiren kurumların dışındaki fakültelerde eğitim-öğretim görmüş olanlara verilen formasyon uygulamasının bir versiyonu olarak karşımıza çıkarılmıştır. O uygulamanın ise, doğru kabul edilmesi mümkün değildir.

İSTANBUL AYDIN
ÜNİVERSİTESİ

20 Yıl

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
TÄRMER
TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

100
TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YÜZÜNCÜ YILI

Cumhuriyetimizin 100. yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştayları - 1

“EĞİTİM FAKÜLTELERİ” SORUNLARI VE ÇÖZÜMLERİ

18 OCAK 2024

09:30- 18:00

SOSYAL BİLİMLER KAMPÜSÜ
(MÜZE ALANI)

ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR ÇALIŞTAYLARI -I- EĞİTİM FAKÜLTESİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU

TAKDİM

18 Ocak 2024 tarihinde, İstanbul Aydın Üniversitesi'nde, Araştırma Merkezleri TAR-MER (Toplumsal Araştırmalar Araştırma ve Uygulama Merkezi) ve EBTAM (Eğitim Bilimleri ve Teknolojileri Uygulama ve Araştırma Merkezi)'in ev sahipliğinde, 'Cumhuriyetimizin 100. Yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştayı -I-, Eğitim Fakülteleri Sorunları ve Çözümleri' konulu bir çalıştay yapıldı.

Çalıştayın ana teması, Ülkemizdeki eğitim fakültelerinin ortak sorunlarının araştırılması ve onlara çözüm önerileri üretilmesi üzerinedir. Çalıştaya, Ülkemizdeki eğitim fakültelerinin yedi tanesinin dekanları, EPDAD Başkanı, alana özgü çalışmalarıyla ülkemizde tanınan öğretim üyeleri, ilgili STK temsilcileri, bu alanın sorunlarını yaşayan tecrübeli öğretmenler, okul müdürleri ve il millî eğitim müdürleri düzeyinde, Anadolu'nun her tarafından yaklaşık 40 kişilik bir katılım sağlandı.

Yüz yüze bir gün süren çalıştayda, geleneksel anlayışla üç-beş insanın tebliğ sunması diğerlerinin de onları dinlemesi şeklinde olmamıştır. Aksine beyin fırtınası yöntemiyle katılan herkesin kısa ama öz olarak düşüncelerini ifade ettiği bir ortamda, fakültelerin sorunları müzakere edildi, tartışıldı ve bu sorunların her birisine yönelik çözüm önerileri geliştirildi.

Sonra bu müzakerelerden hareketle hazırladığımız rapor, katılımcı arkadaşlarla kurduğumuz WhatsApp grubuna yüklendi. Grupta iki ayı geçen bir zaman diliminde pek çok arkadaşımız bu raporla ilgili olarak çeşitli değişiklik önerisinde bulundular. Diğer bazı arkadaşlarımız da takdirlerini ifade etmekle yetindiler. Bu yapıcı tavırlarımızla sizler bizlere moral verdiniz, güç verdiniz, sizlere minnettarız, iyi ki varsınız, dedik. Biz de önceden belirttiğimiz gibi onları esas alarak bu metni daha da geliştirdik. Şu an son şeklini vermiş gibiyiz. Gibiyiz diyorum, çünkü süreci durdurmuyoruz. Yine arzu eden arkadaşlar bize önerilerini gönderebilirler, biz de o doğrultuda raporumuzu geliştiririz. Bu durum süreklilik arz eden bir durum olacaktır.

Çalıştayda eğitim fakültelerine yönelik yeni, değişimci, yenilikçi, yerli, millî ve etkili kararlar alındı. Bu kararlar özet olarak aşağıda sunulmuştur:

Saygılarımızla.

**EĞİTİM FAKÜLTESİ ÇALIŞTAYI'NA KATILACAK ÖĞRETİM ÜYELER
VE ÖĞRETMENLER**

- 1- Prof. Dr. Selahattin Övülmüş, Ank. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dekanı,
- 2- Prof. Dr. Mahmut Selvi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fak. Dekanı,
- 3- Prof. Dr. İsmail Aydoğan, Kırıkkale Üniversitesi Eğitim fakültesi E. Dekanı,
- 4- Prof. Dr. Mehmet Engin Deniz, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fak. Dekanı,
- 5- Doç. Dr. Coşkun Küçüktepe, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
- 6- Prof. Dr. Bayram Özer, 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
- 7- Doç. Dr. Gürkan Ergen, Çanakkale 18 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
- 8- Prof. Dr. Cengiz Alacacı, Talim Terbiye Kurulu E. Başkan Yardımcısı,
- 9- Kâmil Ergenç, Öğretmen,
- 10- Hami Koç, Öğretmen- yönetici- sendikacı
- 11- Prof. Dr. Ertuğrul Yaman, Kırşehir Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
- 12- Prof.Dr. Hakan Atılgan, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
- 13- Prof. Dr. Yavuz Erişen, Yıldız Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi,
- 14- İzmir Milli Eğitim Müdürü
- 15- Prof.Dr. Armağan Köseoğlu, HAYEF Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
- 16- Prof.Dr. Filiz Meşeci, HAYEF Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
- 17- İstanbul Milli Eğitim Müdürü
- 18- Aydın Dakes, Öğretmen, Silivri Cumhuriyet Anadolu Lisesi Okul Müdürü
Marmara Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği
- 19- Zekeriya Erdim, Öğretmen, Ümraniye Birey Koleji, Eğitim Yöneticisi,
- 20- Doç. Dr. Devrim Akgündüz, İAÜ Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,

- 21- Prof. Dr. Mehmet Cihat Ayar İAÜ Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
- 22- Dr. Kemal Tekden, Öğretmen, TÜZDEV Eğitim Yöneticisi
- 23- Mustafa Altunsoy
- 24- Hamit Koç
- 25- Prof. Dr. Cemil Öztürk
- 26- M.Cihat Ayar
- 27- Prof. Dr. Burhan Akpınar
- 28- Prof. Dr. Halil Ekşi
- 29- Prof. Dr. Behçet Oral
- 30- Ayşe Ayyıldız, Büyükçekmece Atatürk Anadolu Lisesi, Güzel Sanatlar Öğretmeni 05055352343
- 31- Yusuf İslam Akay TÜZDEV Genel Müdürü 05412820979
- 32- Prof.Dr. Bayram Baş, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
- 33- Dr. Muammer Yıldız, İstanbul Milli Eğitim E. Müdürü
- 34- Murat Küçükali, Diyarbakır Milli Eğitim Müdürü

EĞİTİM FAKÜLTELERİ İLE İLGİLİ ÇALIŞTAY RAPORU VE ALINAN KARARLAR

Bu çalıştayda, eğitim fakültelerinin sorunları iki kategoride ele alındı. Bunların birincisi, geçmişten sürüp gelen ama bugüne kadar hiç el atılmamış, çözümü için üzerinde hiç çalışılmamış sorunlar; bunlara Tarihi/Temel Sorunlar ya da geçmişten gelen sorunlar diyoruz.

Diğeri de süreç içerisinde ortaya çıkıp birikmiş ve çoğalmış olan Güncel Sorunlardır. Şimdi onları inceleyelim:

Eğitim fakültelerinin tarihi/temel sorunlarına diğeri bir deyişle geçmişten gelen sorunlarına ve çözüm önerilerine geçmeden önce, bu metinde kullanılacak olan '**Millî ve Yerli olmak**' kavramlarıyla ilgili tanım yaparak onlara açıklık getirmek ve eğitim kurumları açısından üç önemli hususun altını çizmek istiyoruz. Bunlar:

Millî Olmak ve Yerli Olmak Ne Demektir?

a. Millî olmak; millet tarafından yapılmış olmak, millete ait/özgü olmak ve milleti temsil etmek anlamlarına gelir. Ayrıca millî olmak, yapacağı herhangi bir iş ve eylemde, kendi inancını, tarihini, kültürünü, örf, âdet ve anelerini, millî hasletlerini ve çağın doğru bilgilerini esasa almak, onları önde tutmak demektir.

b. Eğitimin millî olması ise, eğitim sisteminin millet tarafından yapılmış olması, Ona ait olması, ona has/özgü olması, Milleti ve Milletin dünya görüşünü, eğitim felsefesini, insan ve bilim felsefelerini temsil etmesi anlamlarına gelmektedir.

Eğitim sistemi millet tarafından ve milletin kendi dünya görüşüne göre kurulmuş, kendi dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan felsefesi ve epistemolojisine göre sistemleştirilmişse, o eğitim sistemi milli olur.

c. Yerli olmak ise: Türk Dil Kurumu'na göre, «Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan» anlamında kullanılır. Yani evrensel ve yerli bilgilerin karışımıyla bu ülkede ve bu ülke insanı tarafından yapılan, demektir.

Eğitim Kurumları Açısından Üç Önemli Husus ise:

a. Bir bütün halinde eğitim sistemleri, öğretmen yetiştiren kurumları boşlukta kurulmazlar. İnanç, dünya görüşü ve kültürel bakımdan yansız ve tarafsız da olmazlar. Onlar muhakkak bir zemin üzerine, bir dünya görüşü üzerine kurulur, çalışmalarını da ona göre yürütürler. Eğitim sistemlerinin kurulduğu zemine aynı zamanda epistemolojik zemin de denir.

b. Eğitim kurumlarını ya milletler kendi dünya görüşlerine göre kurarlar ya da başka milletlerin dünya görüşüne göre kurulmuş olanlardan alınır. Her iki yaklaşımın da o milletler için olumlu/olumsuz sayılabilecek karşılıkları vardır.

c. Ülkemizde bir bütün halinde eğitim sistemi, öğretmen yetiştiren kurumlar ve özel olarak eğitim fakülteleri, başka milletlerin dünya görüşüne göre kurulmuş, onlardan alınmış ve bugüne kadar da ana yapısına (dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru/felsefesi ve bilim felsefesine) hiç dokunulmamış olan sistem ve kurumlardır. Bugün ülkemizde bu durumdan kaynaklanan pek sorun yaşamaktayız. Şimdi bu sorunları ve çözümlerini görelim:

1. EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN TARİHİ/TEMEL SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Daha önce Ülkemizdeki eğitim fakülteleri başta olmak üzere öğretmen yetiştiren bütün kurumların geçmişten hatta ilk alınıp yıllarından gelen ve çözülmesi gereken birçok tarihi/temel/yapısal sorunlarının olduğunu görmüştük. Bu bölümde bu sorunların üç tanesini ele alıp inceleyeceğiz. Bunlar: Batı'daki seküler-maddeci dünya görüşü; ondan üretilmiş ve bu kurumlarda hâkim olan eğitim felsefesi, diğeri de yine bu dünya görüşünün ölçütlerine göre üretilmiş bilimler ve bunlardan hazırlanarak eğitim fakültelerinde okutulan ders içerikleri sorunudur. Bunları biraz analiz edecek olursak:

1. 1- Eğitim Fakültelerinin, Üzerine Kurulduğu Dünya Görüşü

Öğretmen yetiştiren kurumlardan eğitim fakülteleri Batı'da ve oranın dünya görüşüne göre kurulmuş, şekillenmiş ve 1800'lü yılların ortasında da bizim ülkemize getirilmiş fakültelerdir. Bu fakültelerde geçmişten hatta ilk alınıp yıllarından gelen ve bugüne kadar da hiç ele alınıp çözüme ulaştırılma çalışması yapılmamış birçok temel/yapısal sorununun olduğu görülür. Bunların başında da dünya görüşü sorunu gelmektedir. Daha önce belirtildiği gibi, eğitim fakültelerine hâkim olan dünya görüşü, bizim değil başka ülkelerin dünya görüşüdür. Biz ülke olarak bundan dolayı yıllardan beri pek çok sorun yaşamaktayız. Dünya görüşünün bu açıdan neden bir sorun olduğunu, dünya görüşü ve diğer kavramları ve bunların bir eğitim kurumu ya da eğitim sistemini nasıl etkilediğini inceleyerek görelim:

a. Dünya Görüşü Kavramı:

Dünya görüşü, kabul edilen dünya algısı, hayat görüşü, yaşam felsefesi, dünya tasavvuru, alem ve insanın bu alemle olan ilişkisine dair düşünce, genel görüş ve anlayış şeklinde tanımlanmaktadır.

Dünya görüşü, gerçeğe kaynaklık eder, insanın bu gerçeklik içerisindeki yerini ve önemini belirtir, insanın bütün alemi ya da 'büyük resmi' görme ve anlamasını sağlar. Dünya görüşünün temel özelliği kapsayıcı olmasıdır.

Dünya görüşü: Milletlerin inancı, tarihi, kültürü ile yaşadıkları çağlarının doğru bilgilerinin harmanlanmış halinden çıkarılmış olan yaşam felsefesidir.

Her inancın ve her milletin güçlü ya da zayıf bir dünya görüşü vardır.

Dünya görüşü; İnsanın kâinat, hayat ve insanla; insanın kendisi, ailesi, toplumu ve devletiyle olan ilişkisini, bakış açısını tanımlar. O, bir hayat felsefesi ve yaşam biçimi üretir.

Dünya görüşü, hayatın sosyal, siyasal, ekonomik, eğitimsel ve kültürel bütün yönlerinin, milletin kendi anlayışına dayalı olarak nasıl düzenleneceğini belirler.

b. Dünya Görüşü ile Eğitim Sistemlerinin İlişkisi:

Dünya Görüşü ile eğitim sistemleri ve onun bir alt sistemi olan fakülteler arasında çok ciddi, üretken ve hayati bir ilişki vardır. Bu ilişki, zeminle ağaç, anneyle çocuk ilişkisine benzer. O zeminde ağaç, o annede de çocuk yaratıldığı gibi, eğitim sistemleri ve kurumları da dünya görüşü zemininde ve ondan beslenerek insanlar tarafından kurulur. Eğitim sistemlerinin beslendiği ve geliştirildiği bu zemine, epistemolojik zemin ya da dünya görüşü diyoruz.

En başta eğitimin üç temel dayanağı olan eğitim felsefesi, insan tasavvuru (felsefesi) ve bilim felsefesi, dolayısıyla bilim üretme ölçütleri bu dünya görüşünden doğar. Böylece eğitim sisteminin dört dayanağını oluştururlar. Sonra eğitim sisteminin ya da fakültenin kimliği, felsefesi, misyonu, vizyonu, hedefleri; çeşitli kavram ve kuralları, kurumları, müfredatı, içerikleri (muhtevası), yönetim ve organizasyonu, öğrenme-öğretme yöntemi, ölçme ve değerlendirme sistemi de dahil hepsi müteselsilen dünya görüşünden doğar.

Eğitim sistemleri kurulmadan önce, onların üç dayanağı olan eğitim felsefesi, insan felsefesi ve bilim felsefesi kavramlarının aslında içi boştur. Bir kültür ve medeniyet havzası eğitim sistemi kurarken, önce oraya hâkim olan dünya görüşünden beslenir, onun vasıtasıyla da bu kavramların içeriğini doldurur. Bunların içeriğini dolduracak olan kültür ve medeniyet havzası, o eğitim sisteminin kimliğini, içeriğini, rengini ve desenini belirler.

Bu açıdan konuya yaklaşırsak hem bir bütün halinde eğitim sistemimizin hem de öğretmen yetiştiren kurumlarımızın dolayısıyla eğitim fakültelerinin, 180 yıl önce üzerine kurulduğu zeminin yani dünya görüşünün (epistemolojik zeminin) bize uymadığı, uymayacağı görülür. Çünkü eğitim fakültelerinin, üzerine kurulduğu zemin ya da o dünya görüşü, özellikle 18. Yüzyıldan beri Evren'e, eşya ve olaylara tek yönlü- maddeci ve materyalist bir açıdan bakmış, bu bakış açısıyla materyalist, emperyal, ideolojik ve yayılcı bir dünya görüşü üretmiş ve bunu bütün dünyaya ihraç etmiş; buna göre yaşam biçimi geliştirmiş, ürettiği bilimleri de genellikle tek yönlü- maddeci ve materyalist bir açıya göre üretmiştir. Son iki asırdır Batı, uluslararası ilişkilere hep bu bakış açısıyla yaklaşmıştır.

Bu durum, Evrene, eşya ve olaylara daha panoramik yani hem madde hem de mana ikliminden bakan, bundan bir inanç ve dünya görüşü çıkararak bizim kimliğimize ve tarihi birliğimize aykırı bir durumdur. Bu açılardan burada tam bir zıtlık vardır. Yaşanan bu zıtlıklar içerisinde de biz nice evlatlarımızı inanç, kültür ve dünya görüşü açısından manen kaybettik, bu eğitim sisteminden de gerekli yararı ve katkıyı elde edemedik ve elde edemeyeceğimizi de gördük. Çünkü daha önce ifade ettiğimiz ve yaklaşık iki asırdan beri de yaşadığımız gibi, böyle durumlarda okullar artık bilimleri değil, bilimler üzerinden kendi dünya görüşlerini insanlara öğretirler. Bunun içindir ki, milletçe bizim tarihimiz, medeniyetimiz ve kültürümüzle her gün bağımız zayıflatılmakta; milli kimliğimiz her geçen gün aşınmakta ama biz çağın bilgi ve teknolojisini hala elde etmekten uzak bulunmaktayız. Hatta biz Osmanlı'nın son üç asrında olduğu gibi hala bilim ve teknoloji üretme açısından sıkıntı çekmekteyiz. Bu gidişle, durumumuzu çok ciddi bir şekilde değerlendirip yeni bir başlangıç yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Bu çerçevede:

Çalıştay üyeleri olarak eğitim sistemimiz ve fakültemiz için önemli kararların alınması gereken günlerde olduğumuz kanaatiyle Yükseköğretim Kurumu'na şunları öneriyoruz.

a. Üniversitelerimizde, mütefekkir düzeyindeki eğitim felsefecileri, tarihçiler, edebiyatçılar, eğitim bilimciler, yönetim bilimciler, ilahiyatçılar, bilim tarihçileri, hukukçular, mühendisler, fizikçiler, biyologlar, kimyagerler, öğretmenler, sosyologlar ve psikologlardan oluşacak bir komisyon oluşturulmalı, bu komisyon gerekli çalışmaları yaparak, dünya görüşümüzü ortaya çıkarmalıdır. Buna '**Anadolu İrfanı**' diyebiliriz.

b. Anadolu irfanıyla eğitim sistemimizde geçerli olan mevcut dünya görüşü üzerinde yeni bir çalışma yapılarak çağımız da göz önüne alınarak, bunların karışımından millet olarak bize en yakın ve en uygun olan dünya görüşü tespit edilmeli ve ilan edilmelidir.

c. Sonra ortaya çıkacak olan bu dünya görüşüne göre hem fen edebiyat eğitim fakültelerinin hem de öğretmen yetiştiren diğer kurumlarımızın epistemolojik zemini yeniden düzenlenmeli ve iki asra yaklaşan bu çarpıklık ortadan kaldırılmalıdır. Zira bizim öğretmen yetiştiren kurumlarımız dolayısıyla eğitim fakültemiz, bize uygun olmayan bir dünya görüşünden beslenip, onun maddeci, materyalist, yanlı ve taraflı bilimini sanatını ve kültürünü bizim kurumlarımıza taşıırken; bizim olanları da sürekli zayıflatmakta ve gençlerimiz, kendimiz olmaktan utanacak duruma gelme eğilimine girmektedirler. Bu ise, yıllardan beri belli bir trendle hem eğitim sistemimizin kalitesini düşürmekte hem de millet olma özelliğimizi zayıflatarak bugünümüz ve geleceğimiz açısından sorunlar yaşatmaktadır.

1. 2. Eğitim Fakültelerinde Eğitim Felsefesi

Bu bölümde, önce eğitim felsefesi kavramını inceleyeceğiz. Sonra eğitim felsefesinin eğitim fakülteleriyle ilişkisini ve işlevlerin göreceğiz. Daha sonra da bu eğitim felsefesinden kaynaklanan sorunlara ve çözümlerine değineceğiz.

Eğitim felsefesini şöyle tanımlayabiliriz: eğitimin amacını açıklığa kavuşturmaya, bu amaca ulaşmak için neyin, niçin, nasıl ve kiminle yapılacağını mantıksal olarak gerekçelendirmeye, açıklamaya ve bir sistem kurmaya çalışan bir alandır.

Eğitim Felsefesi, milletlerin eğitim sistemlerine hâkim olan dünya görüşünün, eğitime yansıyan yönüdür.

Eğitim felsefesinin işlevlerine/fonksiyonlarına, o dünya görüşünün eğitimin bütün konu ve alanlarına bakan ve onları tanımlayan yönü olarak bakabiliriz. Bu çerçevede eğitim felsefesi:

a. Eğitim sisteminin bileşenlerinin yani bilimin, bilim üretmenin, aklın, eğitim-öğretimin, öğrenme-okul-öğrenci ve öğretmenin anlamını, önemini, değerini ve işlevini belirtir, ortaya koyar.

b. Eğitim sisteminin amaç, hedef ve ideallerini belirler.

c. Eğitim programlarının, müfredatının, süresinin, yöntem ve uygulamalarının dünya görüşü, amaç ve hedeflerle uygunluğunu kontrol eder.

d. Eğitim felsefesi, Eğitimin hedef ve içeriklerinin belirlenmesinde toplumun ihtiyaçlarının, bireyin beklentilerinin ve 'konu alanının' gereklerinin hangi yönlerine, ne kadar ağırlık verileceğini belirler.

e. Eğitim felsefesi eğitim faaliyetlerinin dayandığı teorik temelleri inceleyip eleştirir; Eğitim ve bilim hayatında eleştirel bakışı yaygınlaştırarak yeni nazariyelerin (kuramların) geliştirilmesine zemin hazırlar.

f. Eğitim felsefesi, kısa hedeflere ulaşmak için izlenecek yol ve kurallar anlamında eğitim politikalarını belirler. Eğitim politikalarının belirlenmesi ise, okullarda eğitim faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması için gerekli ilk adımdır.

İşte bu işlevleri eğitim felsefesi yerine getirir. Toplum bunu pek fark etmez, haberdar olmaz. Hatta öğretmenlerin çoğunluğu da bunun farkında olmazlar. Onlar candan ve samimi bir şekilde derslerine girer, yapar ve çıkarlar. Bunu ancak bu işin uzmanları yani eğitim felsefeciler bilir ve ona göre de bir tavır geliştirirler.

Bu açılardan konumuza yaklaşırsak, Ülkesinin eğitim felsefesini kendi dünya görüşüne göre düzenleyebilen ülkeler, kendi eğitimlerinin mimarı olurlar ki, normalde milletlerin kendi inancı, tarihi ve dünya görüşünden o milletin eğitim felsefesi çıkarılır, çıkarılmalıdır. Ancak 180 yıldan beri, eğitim fakültelerinin eğitim felsefesi, Milletimizin dünya görüşünden süzülüp çıkarılmış değildir. Aksine bu kurum Batı'dan alınmıştır ve o yıllarda ona hâkim olan eğitim felsefesi oradaki değişimlere göre bizde de yer yer değişmiştir. Dolayısıyla Milletimizin kendi medeniyeti, inancı, tarihi ve dünya görüşü devre dışı bırakılmıştır. Sonra o günkü seküler/maddeci-materyalist bir dünya görüşü ve onun eğitim felsefesi, bizim eğitim sistemimizin ve fakültelerimizin eğitim felsefesi olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede:

180 yıldan beri Ülkemizde eğitim fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumların dayandığı eğitim felsefesi, Daimicilik, Esasicilik, Yeniden Yapılandırmacılık ve İlerlemecilik gibi felsefeleridir. Bunların her biri de Realizm, Egzistansiyalizm ve Pragmatizm gibi felsefi akımlara dayanmaktadır. Bu eğitim felsefeleri ve onlara kaynaklık eden felsefi akımlar da seküler-maddeci Batılı dünya görüşünden üretilmişlerdir.

Millet ya da kültür havzası olarak bu eğitim felsefelerini de onların dayandığı felsefi akımları da biz üretmedik hatta üretilmelerine ve geliştirilmelerine hiçbir katkı sağlamadık. Aksine kurumlarımızı Batı'dan alırken onları da hep oradan hazır aldık.

Eğitim fakültelerinde temele alınan son eğitim felsefesinin dayandığı felsefi akım ise, 'Pragmatizm' (Menfaatçilik) yani çıkarıcılıktır. Bu felsefi akıma göre yetiştirilen öğrencilerin faydacı, çıkarıcı olmaları beklenmeyen ama tabii olarak ortaya çıkan bir durumdur. Diğer bir ifadeyle bu felsefi yaklaşıma göre yetişen bireylerin herhangi bir gayesi, ideali ve millî bir davasının olması beklenemez. Bu bireyler toplumu değil de ha çok kendilerini düşünürler. Ayrıca eğitim fakültelerinin programlarının bu felsefi yaklaşıma göre oluşturulmuş olması da uzun vadede, yeni neslin de menfaatçi, çıkarıcı ve bireyci olmalarını beraberinde getirecektir. Bununla eğitim fakültelerini asla suçlamıyor, aksine bir realiteyi ya da önemli bir sorunu belirtiyoruz. Eğitim fakültelerini suçlamak ya da böyle bir şey düşünmek akla ve mantığa aykırı bir durum olur.

Bugün yetiştirdiğimiz öğretmenlerde eğitim-öğretim aşk ve şevkinin, ülke ve millet ideal ve dava anlayışının giderek çok zayıfladığı yönündeki anlayışlar artmaktadır. Ayrıca yeni yetişen öğretmenlerde görmek istediğimiz güzel ahlâk, samimiyet, mesleki adanmışlık ve fedakârlık da giderek azalmaktadır. Öte yandan öğretmen yetiştirme açısından arzulanan seviyeye bir türlü de ulaşamamaktayız. İşte yaşadığımız bu eğitim sorunlarının çok önemli bir kısmının sebeplerini, eğitim fakültelerine hâkim olan ve 180 yıldan beri hiç değiştiremediğimiz, değiştirmeyi dahi düşünemediğimiz bu eğitim felsefelerinden son zamanlarda da özellikle Pragmatizm kaynaklandığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Aynı zamanda bu eğitim felsefesiyle yetiştirdiğimiz öğretmenlerimiz eliyle bu sorunun yeni nesillere intikal ettiğini, taşındığını ülkemizin her tarafına yayıldığını da hep göz önünde bulundurmalıyız.

Eğitim fakültelerinde uzun zamandan beri sürüp gelen bu durumun böyle devam etmesinin bir yararı olamayacağı hatta çok zararlı olacağı yıllardan beri ortaya çıkmıştır. Bu nedenle eğitim fakültelerinin dayandığı Batı zihniyetinin çıkarıcı eğitim felsefesine göre birey yetiştirmeye zemin hazırlayan bu eğitim felsefesinin değiştirilmesine ülkemizin çok ihtiyacı vardır. Muhakkak bu değişim, bu fakültelerde gerçekleştirilmelidir.

Bunun için Çalıştay heyeti olarak yapılması gerekenleri birer öneri olarak şöyle sıralıyoruz:

a. Bunun için Yükseköğretim Kurulu'nun çağrısı, organizasyonu ve kontrolünde eğitim bilimciler, eğitim felsefecileri, ilahiyatçılar, eğitim ve bilim tarihçileri, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon kurulmalıdır. Bu komisyon hem ilim kültür ve tarihi birikimimizden; hem bu alandaki bugünün doğru bilgilerinden hareketle bizim eğitim felsefemizi araştırarak bulup ortaya çıkarmalıdır. Bu, bize ait olmalı yani evrenseli de kucaklayan yerli ve milli bir eğitim felsefesi olmalıdır. Bunun adına da **maarif felsefesi** diyebiliriz. Sonra eğitim fakültelerinin eğitim felsefesi yeniden ele alınmalı, maarif felsefesine eğitim fakültelerinde bugün hâkim olan eğitim felsefesinin doğruları mezc edilerek eğitim fakültelerinin eğitim felsefeleri yeniden tanımlanmalı, üretilmeli ve yeniden düzenlenmeli; bize adapte edilmeli, millet olarak bize uygun duruma getirilmelidir.

b. Bu gelişme aynı zamanda ülkemiz ve eğitim sistemimiz açısından çok önemli bir gelişmenin de başlangıcı olacaktır. Yapacağımız bu çalışmayla hem bugün eğitim fakültelerine hem diğer öğretmen yetiştiren kurumlarına hem de diğer bütün fakültele hâkim olan eğitim felsefesini daha da geliştirebiliriz, dünyadan kopmamak, aksine onunla rekabet etmek kaydıyla kurumlarımızı daha yerli ve millî bir yapıya kavuşturmanın yolunu açabiliriz. Böylece hem yıllardan beri beklenen öğretmeni yetiştirmiş, onlar eliyle genç nesillere daha sağlıklı bir eğitim ortamı hazırlamış hem bu kurumları milletle ve millet irfanıyla bütünleştirmiş hem de beklentilerimiz doğrultusunda onları geliştirmiş oluruz.

Bugün için en temel eksikliğimiz ya da sorunumuz:

- ✓ Yıllardan beri bize hâkim olan ama dışarıdan almış olduğumuz yabancı eğitim felsefelerini bizimmiş gibi zannederek,
- ✓ Onlarla eğitim hayatına devam etmemiz,
- ✓ Eğitim felsefesi denince bilim insanların sadece bunları biliyor, düşünüyor ve yazıyor olması,
- ✓ Kendi eğitim felsefemizin üretilebileceğini ve muhakkak üretmemiz gerektiğini hiç düşünmememiz ve hayatın böyle olduğunu zannetmemizdir.

İşte bu zan ve bu yanlış bizim eğitim hayatımızın en temel sorunudur, bunu aşmamız şarttır.

1. 3. Eğitim Fakültelerinde Okutulan Ders İçerikleri

Eğitim kurumları gibi, bilimler de boşlukta üretilmezler. İnanç, dünya görüşü ve kültürel bakımdan yansız ve tarafsız da olmazlar. Bilimler de muhakkak bir eğitim sisteminde ve oraya hâkim olan dünya görüşüne ve özellikle de o dünya görüşünün epistemolojik ölçütlerine göre üretilirler. Esasen bilimler nerede ya da hangi dünya görüşü ve kültürel ortamda üretilmişlerse oranın inanç/inançsızlık, anlayış ve yaklaşımını taşırlar ve onları yansıtırlar.

Eğitim fakültelerinde okutulan bilimleri/bilim dallarını, sonradan belli ölçüde katkı sağlamış olsak bile biz üretmedik. O bilim dalları, bu fakültele hâkim olan bilim felsefesinin dayandığı seküler-maddeci dünya görüşünün ölçütlerine göre 18-19. Yüzyıllarda Batı'da üretilmiş bilim dallarıdır. Özellikle o dönemlerde Batı'da bugüne göre daha koyu bir seküler maddecilik-materyalizm akımı söz konusuydu. O bilimler/bilim dalları işte o atmosferde üretilmişlerdir. Bugün de aynı anlayış devam etmektedir. Millet olarak biz de onları olduğu gibi oradan aldık/alıyoruz ve fakültelerimizde öğrencilerimize naklediyoruz. Dolayısıyla bu bilim dalları, kimi bilimsel doğruların yanında seküler, maddeci, materyalist dünya görüşünün, bize uymayan ön kabullerini de beraberinde taşımaktadır.

Hem yukarıda bahsettiğimiz bu fakültelere hâkim olan dünya görüşü ve eğitim felsefesi hem de bu ön kabuller, yetiştirdiğimiz öğretmenlerimizin kimliğini ve dolayısıyla millet olarak bizim kimliğimizi yıllardan beri olumsuz olarak etkilemekte, zayıflatmakta ve bozmaktadır. Bu ise, yukarıda belirttiğimiz olumsuz gelişmelerin yanında ve daha da önemli olarak gençlerimiz, geçmişimiz, geleceğimiz ve ülkemiz açısından büyük bir sorun teşkil etmiştir ve halen de artarak devam etmektedir. Bunun için ileride daha büyük hedefler belirlenebilir ama şimdilik şunların yapılmasını öneriyoruz:

a. Millet olarak biz artık bilimde takipçiliği/taklit etmeyi/başkasından alıp tüketmeyi bırakıp bilim dünyası ve doğrudan bilim dallarıyla ‘etkileşimsel’ ya da ‘karşılıklılık ilkesine’ göre bir ilişki geliştirmeyi planlamalı ve uygulamalıyız.

Artık bilimlere ve bilim dallarına bağımlılığı terk edip aktif hatta etken bakmaya, özgürleşmeye bakmalıyız.

Yani onlara da eleştirel bakabilmeli, eksiklerinin, yanlışlarının hatta temel birtakım sorunlarının olabileceğini, dahası birileri tarafından milletleri manipüle etme aracı olarak ta kullanılabileceklerini düşünebilmeliyiz. Dolayısıyla Batı’dan alınıp eğitim fakültelerimizde okutulan bu bilim dallarının ve içeriklerinin bizim tarafımızdan geliştirilmesi hatta yeniden üretilmesini de ön görmemiz gerekir.

b. Beklentilerimiz hep Yükseköğretim kurumundandır. Bunun için YÖK’ün çağrısıyla eğitim bilimciler, bilim felsefecileri, eğitim ve bilim tarihçileri, ilahiyatçılar, fizikçiler, kimyacılar, biyologlar, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon kurulmalıdır. Bu komisyon hem bilim, kültür ve tarihi birikimimizden; hem de bu alandaki bugünün doğru bilgilerinden hareketle bizim **epistemolojik ölçütler manzumemizi** araştırarak ortaya koymalıdır. Bu, bize ait olmalı ancak hem evrenseli kucaklamalı hem de yerli ve milli olmalıdır. Bunun adına da **maarif epistemolojik ölçütler manzumesi** diyebiliriz.

c. Yine YÖK tarafından Eğitim fakültelerinde Ülke çapında tanınmış her bilim dalından insanlar çağrılarak birer komisyon kurulmalıdır. Sonra bu komisyonlar eğitim fakültelerinde okutulan bilim dalları içerisindeki seküler maddeci dünya görüşünün ön kabullerini, **maarif epistemolojik ölçütler manzumesi** bilimsel bakış açısıyla ayırt etmeli ve bu bilim dallarını daha ‘objektif hâle’ getirmeye çalışmalıdır. Eğitim fakültelerinde okutulan bilim dalları, Batı ideolojisinden ve onun ön kabullerinden kurtulup saf, objektif ve nesnel bilim dalları haline geldiğinde, bu yeni ve objektif halleriyle bize adapte edilmiş, millet olarak bize daha uygun duruma getirilmiş olur.

d. Bu önerilerimiz, eğitim-öğretim açısından Ülkemizde yenilikçi ve üretken bir süreci de başlatacaktır. Bu süreç başlar ve devam ederse hem medeniyetimizden aldığımız bilgi ve güçle hem diğer fakültelelere de aynı anlayış ve yaklaşımı taşıyabiliriz hem bilgilere/bilim dallarına pek çok yenilik üretip katar, onları daha da ileriye taşır ve onların birçok olumsuzluktan kurtulmasına katkı sağlamış oluruz. Ayrıca çağı daha bağımsız ve daha özgürlükçü okuma yetisini elde etmekle, daha mucit, daha üretken bir konuma ulaşırız.

1. 4. Eğitim Fakültelerinde Değerlerimizin Erozyonu Sorunu

Değer; birey ve toplumun inancından, tarihinden, kültüründen ve toplumsal hayattan çıkarılmış; en iyi, en doğru ve en faydalı olarak kabul edilerek genelleştirilmiş zihin ve davranış kalıplarıdır.

Her milletin kendisine has/özgü değerleri vardır. Dünya görüşü güçlü olan milletler hem ulusal hem de evrensel değerlere sahip olabilirler hatta onlara sürekli yenilerini de katabilirler. Bu milletlerin değerleri kökleri millî, dalları evrensel düzeyde olan bir ağaca benzetilebilir.

Değerler eğitimi ise, toplumun sahip olduğu inanç, kültür, tarih, sanat, bilgi, beceri vb. değerlerini yeni kuşaklara aktarma, onlarda zihin/bilinç ve davranış geliştirme sürecidir.

Değerler eğitimi aklı, kalbi ve davranışları, yaklaşık aynı noktada buluşturma şeklinde yorumlayabiliriz. O zaman sadece ders olarak okutmak yetmez; örneklik de gerekir. Dolayısıyla fakültelerdeki idareciler başta olmak üzere, akademik ve idari personel de örnek olacak noktaya gelmelidirler.

Sorun:

150 yıldan beri, eğitim sistemimizin yetiştirdiği insanlar, Batı dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru ve bilim felsefesinin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendisini 'milletlerin değerleri üstü' gören Batı ve onun eğitim sisteminde millî değerler kasıtlı olarak değersizleştirilmektedir. Aynı durum bizim ülkemizde de yaşanmıştır ve halen de yaşanmaktadır. Dolayısıyla ülkemizde çok büyük bir çoğunluk, kendi değerlerinden, dünya görüşünden, tarihinden ve kültüründen haberdar edilememiş hatta ondan kopmuş, sıyrılmış, kimliğinden habersiz, milleti ve ülkesi açısından vizyonsuz ve Batı hayranı olarak yetiştirilmektedir. Çeşitli yollarla bize getirilip uygulanan bu eğitim sisteminin istediği de zaten budur.

Şu anda eğitim fakülteleri, 150 yıldan beri yukarıda bahsettiğimiz bir eğitim sarsıntısı yaşamaktadır. Dolayısıyla eğitim fakülteleri bunlardan doğrudan veya dolaylı olarak zarar gören milyonlarca insanın bulunduğu bir eğitim kurumudur. Değişik tarihlerde başlamış olsa da diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda da durum aynıdır. Peki kısa vadede bu sarsıntıları durdurabilmek ve bunların önüne geçebilmek için neler yapılmalıdır? Çalıştay heyeti olarak şunları öneriyoruz:

a. Orta ve uzun vadede, eğitim fakülteleri hem geliştirilmeli hem millileştirilmeli hem de bu faaliyet süreklilik kazanmalıdır. Bunlar, gerçekleştirilmesi gereken orta ve uzun vadeli hedeflerdir.

b. Ancak eğitim fakültelerine yönelik geliştirme ve millileştirme çalışmaları, belli bir zaman alacağı için kısa vadeli tedbir olarak, ülkemiz eğitim fakültelerinin bütün bölümlerini içine alan **maarif değerleri** adıyla yerli, millî ama evrenseli de kucaklayan, ciddi ve yeni bir 'değerler eğitimi' programı hazırlanıp uygulanmalıdır. Bu program için Yükseköğretim Kurulu eliyle acilen kültür insanları, tarihçiler, eğitim bilimciler, eğitim felsefecileri, ilahiyatçılar, eğitim ve bilim tarihçileri, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon kurulmalıdır. Bu kurul yerli, millî ama evrenseli de kucaklayan kendi **maarif değerlerimizi** ortaya çıkarmalıdır.

c. Sonra da burada alınan kararlar doğrultusunda eğitim fakültelerinin gerekli görülen sınıflarında ya ayrı bir ders olarak ya da bütün derslere yedirilerek bu değerlerin eğitim öğretimi yapılmalıdır.

d. Ayrıca fakültelerdeki derslerde, ders notlarında ve derslerle ilgili diğer kaynaklarda, söz konusu komisyonun belirlediği değerlerimize aykırı olan unsurlar, davranış ve sözlü etkinlikler de oralardan çıkarılmalıdır.

e. Bir yandan bunun teorik hazırlığı hızlı bir şekilde yapılırken bir yandan da YÖK'ün yayınlayacağı talimatlarla, üniversite ve fakülte'deki yöneticiler bunu uygulamaya hazırlanmalı ve aynı dönem içerisinde uygulamaya geçirilmeye başlanmalıdır.

Bu Bölüm İçin son söz:

Bu bölümde eğitim fakültelerinin Tarihi/Temel sorunlarını (dünya görüşü, eğitim felsefesini, derslerin içerikleri sorununu ve kısa vade için değerler eğitimi) ele aldık. Aslında bu Tarihi/Temel sorunlar öğretmen yetiştiren kurumların hepsinin ortak sorunudur. Dolayısıyla biz bu sorunların hepsini bütün fakültelerde tekrarlayıp okuyucuyu sıkmamak için her bir fakültede birkaçını sizlerle paylaşmayı uygun gördük. Yani bu kitapta her bir fakülteyi incelerken onların Tarihi/Temel sorunlarını incelediğinizde hepsini birlikte düşünüp bir fakültenin sorunlarını ancak görebilirsiniz.

Öğretmen yetiştiren kurumların hepsinin Tarihi/Temel sorunları ortaktır, biz onları ilk defa bu çalıştaylar vasıtasıyla gün yüzüne çıkardık. Hatta ülkemizdeki hukuk, iktisat vb. bütün fakültelerin Tarihi/Temel sorunları vardır ve onlar öğretmen yetiştiren kurumlarla ortaktır. İşte biz sorunları ve çözümlerini sizlerle paylaşmış olduk.

2- SÜREÇ İÇERİSİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ

Eğitim fakültelerinde süreç içerisinde ortaya çıkmış olan sorunlar, 180 yıldan beri devam eden tarihi/temel/yapısal sorunların ve sürecin ürettiği, o günden bugüne birikerek devam eden ve bugün de yaşanan, daha çok kronikleşmiş olan sorunlardır. Soyuttan somuta doğru bunları şöyle ele alabiliriz:

2. 1. Vizyon ve Misyon Geliştirme Yönünden Eğitim Fakülteleri

Eğitim fakülteleri ülkemizin genel beklentileri, ihtiyaçları ve dünyanın geldiği noktayı göz önüne alarak kendileri için ama ülke düzeyinde açık, net ve fonksiyonel bir vizyon ve ona göre bir misyon belirlemelidir:

Zira stratejik yönetim anlayışında yer alan misyon ve vizyon kavramlarının kurum ve kuruluşlar için ne kadar büyük bir önem arz ettiği artık çok iyi bilinmektedir. Onun için eğitim fakülteleri, kendi misyon ve vizyon bildiremelerini fonksiyonel bir şekilde oluşturarak;

Bundan sonraki yönünü, varlık nedenini, çalışmasını ve hedeflerini daha net belirlemeyi,

Çalışanlarını motive etmeyi, onlara ilham vermeyi, aidiyet (ortak kader/paylaşım) duygusu oluşturarak bir sinerji meydana getirmeyi ve bugünden geleceği öngörerek ona göre stratejiler geliştirmeyi ve gerçekleştirmeyi planlamalıdır.

Ayrıca eğitim fakülteleri, misyon ve vizyon geliştirerek, günümüz yoğun rekabet ortamında hem ülkemizdeki hem de dünyadaki rakiplerine karşı rekabet avantajı sağlayabileceğini de bilmelidir.

Eğitim fakülteleri, hem ülke vizyon ve misyonunu örneğin dekanlar konseyi eliyle hem de o çerçevede her fakülte kendi vizyonunu kendi kadrosuyla belirleyip gerçekleştirmelidir.

2. 2. Öğretmen Yetiştirmenin Evrensel Ölçütleri ve Eğitim Fakülteleri

Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile zana, ihtiyaca ve ihtiyacın şekline bağlı kalarak gerçekleştirilecek uygulamadan oluşan evrensel ölçütleri vardır.

Eğitim yönünden gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, millet olarak biz daha ileri düzeyde geliştirenceye kadar, bizde de bu dört ölçüt dengeli bir şekilde uygulanmalıdır.

Ancak bunların dengeli olarak ülkemizde uygulanıp uygulanmadığı çok da kontrol edilememektedir. Bu konuda belli sıkıntılar, belli sapmalar yaygın bir şekilde yaşandı, hâlen de yaşanmaktadır. Dolayısıyla,

a. Öğretmen yetiştirme ölçütleri yani eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile uygulamadan oluşan ölçütler, eğitim fakülteleri başta olmak üzere, öğretmen yetiştiren kurumların hepsinde eğitim-öğretimin beşinci döneminden başlayarak sekizinci dönemin sonuna kadar hem teorik derslerin kendi içindeki hem de teori-uygulama etkinliğindeki denge korunacak şekilde yerleştirilmeli ve eğitim-öğretim bu düzlemde gerçekleştirilmelidir.

b. Eğitim fakülteleri başta olmak üzere, diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda, alan bilgisi ve kültür dersleri ile ilgili içerikler, sadece öğrenmeye yönelik değil hem öğrenmeyi hem de öğretmeyi öğrenmeyi içerecek şekilde düzenlenmeli ve dersler böyle işlenmelidir.

c. Öğretmen yetiştirmenin evrensel ölçütlerinin ülkemizdeki öğretmen yetiştiren kurumlarda tam olarak uygulanmasında, bunların kontrol edilmesinde, bu uygulamalarda ortaya çıkabilecek sorun ve sapmaların giderilmesinde, eğitim fakültelerinin hem kendi iç yapısında hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumlar ve uygulamalar açısından çok ayrı, önemli ve ‘düzenleyici’ bir rolü ve sorumluluğu olmalıdır. Bu fakülteler, YÖK’ün gözetim ve denetiminde organize bir şekilde geliştirecekleri kurullarla ülke adına bu sorumluluğu üstlenmelidir.

d. Eğitim fakülteleri bu sorumluluklarının gereğini yerine getirme hususunda kendilerini daha çok geliştirmeli, bugünkü eksikliklerini en kısa zamanda gidermeli, daha çok inisiyatif almalı ve daha çok aktif olmalıdır.

e. Öğretmen yetiştirme ölçütlerinin uygulanmasının kontrol edilmesi konusu, ülkemizde öğretmen yetiştirme sürecinin sağlam bir temele oturtulması açısından çok önemlidir.

2. 3. Günümüzde Eğitim Fakültelerinin Eğitim Programları Nasıl Olmalıdır

Bugün hem eğitim fakültelerinin hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumların ve ülkemizdeki bütün okulların programlarının varoluşsal ve eğitimsel açıdan ciddi anlamda geliştirilmeleri kaçınılmaz bir durumdur. Konuya eğitim fakülteleri bağlamında bakılırsa:

Bugün bilgi toplumunu yaşıyoruz. Batı’da üretilen bilgi hakkındaki rezervimiz saklı kalmak kaydıyla bilgi toplumunda bilgi, sınırsız bir kaynak olarak değerlendirilmekte ve kullanıldıkça da değeri artan bir faktör olarak algılanmaktadır. Bilgi toplumu bireyleri, bilgi açısından nitelikli bireyler olmak zorundadır. Çünkü, bilgi toplumunda kilit öneme sahip bireyler, bilgi üreten bireylerdir. Bu anlamda bilgi toplumunda kilit konuma sahip insanın beş temel özelliği bulunmaktadır. Bunlar:

- Çok ciddi anlamda bilgiye ulaşma isteğinin olması,
- Bilgiye erişebilme becerisi,
- Bilgiyi seçme ve düzenleme becerisi,
- Bilgiyi dönüştürebilme ve uygulayabilme becerisi,
- Bilgiyi yeniden üretebilme/yeni bilgi üretebilme ve transfer becerisidir.

Bu durum günümüzde bireylerin şu niteliklerini ön plana çıkarmaktadır:

a. Bilgi toplumu bireyleri öğrenmeyi öğrenmiş, bilgiye nasıl ulaşılabileceğini bilen, öğrenmeye açık olan, öğrenmek ve öğretmekten zevk alan, araştıran, düşünen, üreten, değişimi hissedip ona karşı pozisyon alabilen, karşılaştığı problemleri çözebilen bireyler olmalıdır.

b. Ayrıca bilgi toplumunda teknoloji de hızla gelişmekte ve önem kazanmaktadır. Bu nedenle, eğitim sisteminin, teknolojiyi özellikle de yapay zekayı takip edebilen, etkili kullanabilen, teknoloji-okur yazarlığı olan bireyler yetiştirmesi de kaçınılmaz olmuştur.

c. Bilgi toplumunun gerektirdiği bu nitelikler, bireylere ancak eğitim yolu ile kazandırılabilir. Eğitim aynı zamanda toplumsal değişimin merkezinde olan bir kurumdur. Eğitim de bu merkezi rolünü uygulamalarda işe koştuğu program tasarılarıyla ancak sürdürebilmektedir.

d. Bu nedenle eğitim fakültelerinde eğitim programları statik olmamalı; toplum, toplumun değer yargıları, birey, bilgi, teknoloji ve eğitimin yukarıda belirttiğimiz özellikleri dikkate alınarak program tasarımlarının sürekli değerlendirilmesi ve geliştirilmesi şarttır.

e. Ülkemizde eğitim sistemi ve özellikle okullar, değişimin merkezinde, onu başlatan veya yönlendiren olmalıdır. Bu fonksiyonu da okullar, eğitim fakültelerinin çıktısı olan öğretmenler ve yöneticiler eliyle gerçekleştirecektir. Dolayısıyla eğitim fakültelerinin eğitim programları zamana, zemine ve durumlara göre sürekli gelişen ancak değişen değil, daha çok değişime yön veren bir yaklaşımla geliştirilmeğe çalışılmalıdır.

Bu bağlamda önemli birkaç zorlukla karşılaşırız:

* Gerek üniversitelerin diğer bölümlerinde gerekse eğitim fakültelerinde, Millî Eğitim Bakanlığındaki gibi, (YÖK'ün gönderdiği ana çerçeve dışında) programlar bir merkezden belirlenip gönderilmez. İlgili dersin öğretim üyesi, programını kendisi hazırlar ve derslerini ona göre sürdürür. Çünkü o, buna yetkilidir.

* Bugünün öğretim üyelerinin büyük bir kısmı da yukarıda belirttiğimiz özelliklerden çok 'istikrar bulmuş bir program' uygulama eğilimindedir.

* Dolayısıyla bugünün programlarının yukarıda belirttiğimiz özelliklerde olmasını istiyorsak, bunun, mevcut öğretim üyeleri aracılığıyla olması gerektiğinin de bilinmesi gerekir.

* Bu da program geliştirme çabası içerisinde öğretim üyelerinin hem özne olması hem de kendilerine hizmet götürülmesi gereğini karşımıza çıkaracaktır. Yani eğitim fakültelerinde hem programların hem de çok büyük ölçüde öğretim üyelerinin geliştirilmesi kaçınılmazdır. Bunun iyi bilinmesi gerekir.

2. 4. Eğitim Fakültelerinin Asıl Amacı Öğretmen Yetiştirmek mi, Bilimsel Araştırma Yapmak mı Yoksa İkisi de mi Olmalıdır

Yukarıdaki soru, YÖK ve MEB başta olmak üzere, eğitim fakültelerinin yöneticileri, onun öğretim üye ve yardımcılarıyla alanın sorunlarına ve çözümlerine yönelik çalışma yapan pek çok kişinin kafasında diriliğini ve canlılığını sürekli korumaktadır. Bu konuyla ilgilenenlerin bir kısmı öğretmen yetiştirmeyi, diğer bir kısmı da bilimsel araştırmalar yapmayı esas almışlardır. Nitekim en son 1997 yılında, yurt dışı kaynaklı destekle ülkemiz genelinde uygulanan bir projede, eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirmesi esas alınmış ve bu sebeple Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, maalesef eğitim fakültesine dönüştürülmüştür. Bugün de hâlâ bu soru kafalarda devam etmektedir. Bu çerçevede:

a. Eğitim fakülteleri öğretmen yetiştiren kurumlardır. Öğretmenlik bir meslektir; öğretmen yetiştirmek de mesleki bir eğitimidir. Dolayısıyla eğitim fakülteleri mesleki eğitim yapan kuruluşlardır.

b. Mesleki eğitimde hem alan bilgisini geliştirmek hem mesleği iletmek hem de alana meslek insanı yetiştirmek esastır. Bu üçü birbirinden ayrılmaz.

c. Nitekim aynı şekilde mesleki (teknik, tıbbi, hukuki) eğitim yapan mühendislik, tıp ve hukuk fakülteleri de belirttiğimiz bu üç fonksiyonu yerine getirmektedirler.

d. İşte mesleki eğitim yapan eğitim fakülteleri de:

i. hem bilimsel araştırmalar yaparak mevcut bilginin yanında yeni bilgi üretmek, böylece kendi bölümlerinin/alanlarının bilimsel yönünü kuvvetlendirmek,

ii. hem öğretmenlik mesleğini daha üst düzeylere yükseltmek,

iii. hem de çağın beklediği öğretmenleri yetiştirmek durumundadır. Bu üç fonksiyon da birbiriyle at başı hâlinde ilerlemeli, birisi diğerlerine baskın olmamalıdır. Aksi hâlde fonksiyonlardan birisi ya da ikisinin geri ya da zayıf kalması, bir bütün hâlinde eğitim fakültelerini zayıflatır ve düzeylerini düşürür.

e. Eğitim fakülteleri başta olmak üzere diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda görev yapan öğretim elemanlarına yönelik akademik yükseltmelerde ve ekonomik iyileştirmelerde diğer alanlardan farklı olarak mesleki uygulamaya yönelik proje, grup çalışmaları gibi ek alanlar da dikkate alınmalıdır.

2. 5. Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakültelerinin Çatışan Rollerini

Daha önce de belirttiğimiz gibi ülkemizde beş tane ayrı fakültede öğretmen yetiştirilmektedir. Bunların ortak ve ayrılan yönleri vardır. Özellikle üçü (ilahiyat, teknik eğitim ve spor bilimleri fakülteleri) mesleki ve teknik eğitim yaptıklarından, her birinin alanı, diğerlerinden apayıdır ve bir sorunla karşılaşmaz. Ancak eğitim fakülteleri ile fen-edebiyat fakülteleri, öğretmen yetiştirdikleri pek çok alanda örtüşmekte, diğer bir deyişle yaklaşık aynı alanlara öğretmen yetiştirmektedirler.

Bu durum da bu iki fakülte arasında, yıllardan beri bir karmaşayı ya da huzursuzluğu beraberinde taşımaktadır. Bu hususta çalıştayımız şu çözümü üretmiştir:

a. Eğitim fakültelerinin tamamı ilk kuruluşlarından beri okulöncesi, ilkokul ve ortaokula; belli bir kısmı da hem okulöncesi, ilkokul ve ortaokula hem de liselere öğretmen yetiştirmeğe göre kurulmuş, ona göre örgütlenmiş, çalışmalarını da ona göre yürütmektedir.

b. Fen-edebiyat fakülteleri ise, öğretmen yetiştiren kurum olarak kurulmamıştır. Ancak şartlar bugün onu bu noktaya taşımıştır. Yani geçmişte tıp, mühendislik ve diş hekimliği gibi fakültelelere FKB derslerini vermek ve ayrıca 'bilim insanı yetiştirmek için' kurulmuş olan bu fakülteler bugün o misyonlarını kaybetmiş; liselere fen ve sosyal bilimlerle ilgili derslerin öğretmenlerini yetiştirmeyi görev olarak addetmişlerdir.

c. Dolayısıyla okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve liselere öğretmen yetiştirme eğitim fakültelerinin esas misyonu ve uğraş alanı olmakla beraber,

d. Liselere öğretmen yetiştirmede, aşağıda belirtilen durumlar çerçevesinde fen edebiyat fakülteleri de faaliyet göstermelidir. Böylece her iki fakülte de liselere öğretmen yetiştirmeye çalışmalı, çoğu zaman birbirini tamamlamalı, bazan da rekabet etmelidirler. Bu da daha çok çalışmayı gerektireceği için yararlı sonuçlar doğuracağı kuvvetle muhtemeldir.

Ancak fen edebiyat fakültelerinin de diğer öğretmen yetiştiren kurumlar gibi, aşağıda belirteceğimiz hususlara dikkat etmesi, ülkemizde öğretmen yetiştirme kalitesini top yekûn artıracaktır. Bu hususlar:

i. Fen-edebiyat fakülteleri de ÖSYM'den öğrencilerini, eğitim fakülteleriyle aynı not düzeyinden almalıdır. Böylece öğrenci girişleri bakımından her iki fakülte de eşit düzeyde olacaktır.

ii. Bu fakülteler, öğretmen yetiştirmek istedikleri bölümlerin programlarına, tıpkı eğitim fakültelerindeki gibi daha birinci dönemden itibaren son döneme kadar eğitim bilimleri derslerini yerleştirmeli ve o dersleri vermelidirler.

iii. Bu bölümlerdeki eğitim bilimleri derslerini ya eğitim fakültesindeki eğitim bilimleri bölümü öğretim üyeleri veya eğitim bilimleri doktorası yapmış daha sonra da gelişimini sürdürmekte olan fen edebiyat fakültesinin kendi öğretim üyeleri vermelidir. Eğer eğitim bilimleri bölümü öğretim üyeliği şartlarını taşırlarsa, fakültenin kendi öğretim üyelerinin bu dersleri vermeleri daha uygun olur.

iv. Fen-edebiyat fakültelerinin öğretmen yetiştiren bölümlerinde okutulan alan bilgisi dersleri, sadece öğrencilerin öğrenmelerine göre değil, o konuların öğretimi de öğrencilerin öğrenmelerine göre işlenmelidir.

v. Öğretmenlik kültür dersleri fen edebiyat fakültelerinde önceden yoksa bu dersler de 'öğretmen yetiştiren kurumlar' bağlamında programa konulmalıdır.

vi. Bu fakültenin öğrencileri de öğretmenlik uygulaması için üçüncü sınıftan itibaren, çevredeki okullardan birisinde, aynı branştan bir öğretmenin asistanı olarak en az haftada bir gün o okula devam etmeli ve bölümün programları da buna göre yeniden düzenlenmelidir.

Diğer öğretmen yetiştiren kurumlar gibi, bunları yerine getiren fen-edebiyat fakülteleri de liselere öğretmen yetiştirebilmelidirler.

2. 6. Eğitim Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı

Eğitim fakültelerinin, pek çok bilimsel alanda öğretim üyesine ihtiyacı vardır. Dolayısıyla bu alanlarda doktora yapmış insanlarla kendisini beslemesi ve geliştirmesi gereklidir. Ayrıca eğitim fakülteleri, öğretmen yetiştiren diğer fakültele eğitimi bilimleri alanında öğretim üyesi yetiştirilmesine de destek olmak durumundadır. Bunun için:

a. Kamu ve vakıf üniversitelerinin, öğretim üyesi yönünden gelişmiş eğitim fakültelerinde, bu fakültelerin bütün bölümlerinde ve anabilim dallarında lisans üstü eğitime daha çok ağırlık verilerek ciddi, planlı, tutarlı ve sürekli programlar uygulanıp eğitim fakültelerinin öğretim üyesi ihtiyacı karşılanmaya çalışılmalıdır.

b. Mevcut öğretim üye ve yardımcılarına çeşitli imkanlar, teşvikler ve destekler sunularak kendilerini daha da geliştirmelerine uygun zemin oluşturulmalıdır.

c. Eğitim fakülteleri de öğretmen yetiştiren diğer fakültele istekleri oranında eğitim bilimleri alanında öğretim üyesi yetiştirmelerine destek olmalıdır.

Kamu ve vakıf üniversiteleri bu iki konuda da atağa geçmelidir.

2. 7. Eğitim Fakültelerinin Ülkemizin Eğitim Sorunları Karşısındaki Durumu

Eğitim fakültelerinin hem kendilerinin hem de ülkemiz eğitimi sisteminin sorunlarını tespit etme, çözüm önerileri geliştirme ve uygulayıcılara kılavuzluk yapma görevi vardır. Bu görev kurumsal olarak özellikle eğitim fakültelerindedir. Bugüne kadar bu fakülteler, bu görevlerini yerine getirme hususunda kendilerinden beklenenin altında kalmıştır. Bunun sebepleri:

a. Ülkemizdeki siyasi otoritenin eğitim fakültelerini özellikle de eğitim bilimcileri yeteri kadar eğitimi sisteminin sorunlarının tespiti, çözümü ve sistemin geliştirilmesi sürecine dahil etmeme/edememe durumunun yattığı kanaatindeyiz.

b. İkinci sebep ülkemiz yükseköğretiminin tamamının içine düşmüş olduğu bir durumu göstermektedir. O da şudur: Üniversitelerde her fakülteledeki anabilim dallarının bir kendi sorunları vardır ve her bilim insanı onunla meşguldür. Tezlerini o sorunların çözümü için yaparlar, makalelerini ve kitaplarını genellikle o sorunların çözümüne yönelik olarak üretirler. Her

düzyeydeki derslerini dahi buna göre belirlerler. Bu bir bakıma her bilim ya da anabilim dalının kendi içindeki ‘çevrimiçi’ çalışmasıdır ve normaldir. Bilimler de eğer gelişecekse bu çevrimiçi çalışmaları ‘kuram düzeyine’ ulaşmasıyla ancak gelişirler.

Ancak fakültelerdeki bilim ya da anabilim dallarının genel olarak her birinin ‘ülke ve dünya sorunlarına’ bakan yönü de vardır. Bu durum eğitim fakültelerinde çok daha fazladır. İşte ülkemizin yukarıda belirttiğimiz iki genel sorununun bu fakültelerde tezahür etmesinden dolayı, bilim insanları genel olarak kendi anabilim dallarının penceresinden ülke sorunlarını ele almaktan kaçınırlar. Bunun bilim değil, siyaset-bilim ilişkisi olduğunu, siyasetten de uzak durmaları gerektiğini düşünürler.

Özelde ülkemiz eğitim fakültelerinin, genel olarak ta bütün fakültelerin ülke düzeyindeki sorunlara yönelik çalışma ve dolayısıyla kendilerinden beklenen üretimi yapmamalarının temelinde bunun olduğunu düşünüyoruz.

c. Uzun zamandan beri yaşanan bu durum, eğitim fakültelerinin onun içinde de eğitim bilimcilerin bilinçaltına, bu yolun kendilerine kapalı olduğu imajını yerleştirmiştir. Dolayısıyla eğitim fakültelerinde bu konuların bilimsel olarak bir kitap ya da makale hâlinde ele alınma derecesi dahi çok düşüktür.

d. Uzunca bir süre bundan uzak duran öğretim üyeleri hem ülke eğitim sistemine hem de kendi fakültelerinin sorunlarına yönelik olarak çözüm üretme istek ve yeteneklerini geliştirememişlerdir.

e. Ancak ülkemizdeki siyasi otorite, özellikle de Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu eğitim sistemimizin sorunlarını tespit etme, medeniyetimiz ve çağın doğru bilgilerini kullanarak çözüm üretme ve sistemi geliştirme hususunda eğitim fakültelerine daha çok yönelmeli, onları daha çok bu işin içine çekmelidir, diye düşünüyor ve öneriyoruz.

Eğitim fakülteleri de üzerlerindeki bu durumlardan kaynaklanan ölü toprağını atmalı, bu hususta kendilerini yenilemeli, geliştirmeli ve bu görevi hakkıyla yerine getirebilecek yetkinliğe ulaşmaya çalışmalıdırlar.

2. 8. Pedagojik Formasyon Programları ve Eğitim Fakültelerine Düşen Görev

Yukarıda belirttiğimiz gibi öğretmen yetiştirme ölçütlerini, başta eğitim fakülteleri olmak üzere öğretmen yetiştiren diğer bütün fakülteler birinci dönemden başlamak üzere dengeli bir şekilde uygulamalıdır. Bundan asla taviz verilmemelidir.

Bununla beraber ülkemizde öğretmenlikle ilgisi olmayan değişik fakülte mezunlarına yönelik olarak verilen ‘Pedagojik Formasyon Programı’ adlı uygulamalar, bu ölçütleri bağlamından koparmış, çoğunu geçersiz kılarak teke (teorik olarak eğitim bilimleri derslerinin öğretimine) indirilmiş ve öğretmen yetiştirme düzenini de sıkıntıya sokmuştur. Bunun için:

a. Şu anda devam eden söz konusu bu pedagojik formasyon programları mümkün olan en erken dönemde sonlandırılmalıdır. Çok nadir ve çok zorunlu hâller dışında da kesinlikle bir daha açılıp uygulanmamalıdır. Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin geleceği açısından Değerli Yükseköğretim Kurulu ve Millî Eğitim Bakanlığı yönetimlerinden talebimiz budur.

b. Başta eğitim fakülteleri olmak üzere, öğretmen yetiştiren kurumların hepsi (teknik eğitim, fen-edebiyat, ilahiyat, spor ve sağlık bilimleri fakülteleri), programlarını yukarıda belirtilen ölçütlere göre yeniden düzenleyip geliştirerek uygulamalıdır. YÖK’ün denetim ve

gözetiminde hem yukarıda bahsettiğimiz çerçevede eğitim fakülteleri hem de bağımsız EP-DAD bilhassa bu açılardan öğretmen yetiştiren kurumların programlarını kontrol etmelidirler.

2. 9. Öğretmen Yetiştirmede Teori-Uygulama Dengesi

Öğretmenlik her yönüyle bir meslektir. Öğretmen yetiştiren kurumlar da meslek eğitimi uygulamaktadırlar. Dünyada gelişen mesleki eğitim konsepti ise, dual/ikili sistem yani teori-pratik dengesi yani okul artı iş yeri eğitimi ve bunların belli bir dengede tutulması yönündedir. Bunların birisinin diğerine baskın olmaması gerekir.

Bugün ülkemizde, öğretmen yetiştiren kurumlarda teori-pratik dengesinin varlığından söz etmek pek mümkün değildir. Aksine geleneksel staj anlayışıyla teorik bilgilendirmeler lehine denge bir hayli bozulmuş olarak işlemektedir. Bunun için şunlar yapılmalıdır:

a. Aşağıda belirteceğimiz şartlar çerçevesinde eğitim fakültesine yerleştirilen öğrenci, daha üçüncü sınıftan itibaren, fakülte yılları boyunca aynı zamanda çevredeki kamu ve özel okullarda ilgili branş öğretmenlerinden birisinin asistanı olarak o okulun da çalışanı olmalıdır. Bu durum uygulanıp yaygınlık kazandıkça bu öğrencilere burs/kredi şeklinde bazı haklar da verilmelidir.

b. Eğitim fakülteleri çevredeki kamu ve özel anaokulu, ilkokul, ortaokul, akademik ve mesleki liselerle yakın bir diyalog içerisine girip, öğretim üyeleri aracılığıyla onlarla hem bilgi ve deneyim alış-verişinde bulunmalı hem de onları uygulama okulu olarak görmelidir.

Dolayısıyla fakülteler zaman ve programlarını bu iki maddeye göre yeniden ayarlamalı, böylece teori-pratik dengesini kurabileceği yeni bir program geliştirmelidir.

2. 10. Eğitim Fakültelerinde Yönetim Bilimi/Eğitim Yönetimi Dersleri

Ülkemizde eğitim fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumlar, öğretmenleri yetiştiriyor, Millî Eğitim Bakanlığı da onları istihdam ediyor. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı bütün yönetsel kademeleri ya da idarecilikleri, bünyesindeki öğretmenlerden karşılamaktadır. Zaten 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ve 2022 yılında çıkarılan Öğretmenlik Meslek Kanununda:

“MADDE 3 – (1) Öğretmenlik, eğitim ve öğretim ile bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir, denmektedir.

Ancak hem eğitim fakültelerinde hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi Dersi dışında, yönetim bilimiyle ilgili herhangi bir ders yoktur. Eğitim fakültelerinde var olan Eğitim Yönetimi Programı da yüksek lisans düzeyinde açık; lisans düzeyinde ise, kapalıdır.

Dolayısıyla ülkemizde yetişen öğretmenler, öğrencilik süreçlerinde yönetim bilimi dersleri almamakta yöneticiliği öğrenememektedirler. Öğretmenlik ve idarecilik süreçlerinde de planlı, programlı ve ciddi anlamda bir yönetim bilimleri nosyonu kazandıkları pek söylene-
mez.

Hâlbuki yöneticilik bilgi ve uygulamalarla ancak kazanılabilir ve kurumlar için çok çok önemlidir. Bu da okulda öğrencilik döneminde başlar ve sonrasında devam eder. Dolayısıyla planlı ve ciddi bir programla teori ve pratiği dengeli bir şekilde kazanılması gereken yöneticiliğin, kurumların değişim, gelişim ve ilerlemesindeki önemi tartışılmaz bir gerçektir. Bunun için şunları özellikle öneriyoruz:

a. Eğitim fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda en az iki dönem, üç kredi/saatlik yönetim bilimi, fonksiyonları ve süreçleri dersi ile eğitim yönetimi ve okul idaresi dersleri programa konulmalıdır.

b. Öğretmen yetiştirmedeki uygulama da yalnız ‘öğretmenlik uygulaması’ değil, öğretmenlik ve idarecilik uygulaması şeklinde yeniden düzenlenmelidir.

Bu yıl başlatılan öğretmen akademisi giriş sınavlarının da bu akademinin de yakın bir zamanda işlevsiz kalacağını düşünüyoruz. Çünkü bu kurum, öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen yeterliliklerini yükseltmek için yapılması gereken işlemler tüketildikten, uygulanması gereken projeler uygulandıktan sonra ihtiyaçlar giderilemediği için kuruluşuna başvurulmuş bir kurum değildir. Aksine öğretmen kalitesinin yükseltilmesinin böyle sektörden kopuk, istişare edilmeden, plansız bir kurumla değil, öğretmen yetiştiren kurumlarla ve onların içinde gerçekleştirilebileceği açıktır. Böyle bir çalışma ise, ciddi planlı ve programlı bir şekilde özellikle bu dönemde hiç yapılmamıştır. Dolayısıyla bu kurum, ilgili alan tarafından Türkiye gerçeklerinden uzak, kalıcı olmayan, MEB'nin dönemsel uygulamalarından birisi olarak görülmektedir.

2. 11. Eğitim Fakültelerine Öğrenci Akışı Sorunu

Eğitim fakültelerine öğrenci akışının nicelik ve nitelik yönünden sorunları vardır. Bu sorunlar giderilmelidir. Bunun için de şunlar yapılmalıdır diye öneriyoruz:

a. Öğrencilerin bu fakültele her yönden daha hazırlıklı ve nitelikli gelebilmelerini sağlamak için günümüz şartları da göz önünde bulundurularak maddi ve manevi değerlerimizi ih-tiva eden yerli ve millî bir anlayışla geliştirilecek öğretmen liseleri yeniden açılmalı, gözde bir okul hâline getirilmesi için de iyi donatılmalı ve bu liselerde ders verecek öğretmen ve yöneticiler eğitim bilimleri alanında en az tezli yüksek lisans öğrenimi yapanlar arasından seçilmelidir.

b. Bu liselere daha nitelikli öğrencileri çekebilmek için, alınacak öğrencilere belli oranlarda burs/kredi verilmesi ve öğretmen yetiştiren kurumlara girişte bunlara belli ölçüde de olsa bir ayrıcalık tanınması çok yararlı olur.

c. Eğitim fakültelerine alınacak araştırma görevlilerinde, öğretmen okulu çıkışlı olan eğitim fakültesi mezunlarına bir ayrıcalık tanınmalıdır.

d. ÖSYM'den tıp, hukuk ve benzeri fakülteler gibi en üst düzey dilimlerden öğrenci alınmalıdır.

2. 12. Eğitim Fakültelerine Düşünme ve Düşünmenin Öğretimi Dersi Konulmalıdır

Öğrenci düzeyinde, eğitim fakültelerinde düşünme, sorun çözme ve üretme durumları şu anda beklenen/umulan düzeyin çok altındadır. Aslında eğitim sistemimizin genelinde bu sorun vardır. Çünkü hem Milli Eğitim hem de yükseköğretim sistemimizde düşünme ve düşünmenin eğitim ve öğretimi ya yapılmamaktadır ya da gereği gibi yapılmamaktadır. Dolayısıyla bizim sistemimizde düşünme öğrenilmemektedir. Halbuki Allah vergisi olan düşünme, bir yetenektir ve yetenekler muhakkak geliştirilmelidir. Değilse ondan insanlar yararlanamazlar.

Bunun için geliştirilecek ciddi ve tutarlı bir programla ‘düşünme, sorun çözme ve üretme’ konularının eğitim ve öğretimine başlanılmalıdır. Bu durum inancımız, tarihimiz ve kültürümüzün gereğidir hem eğitimsel gerekliliktir hem de çağımız bunu amirdir. Buna sade

ce eğitim fakültelerinin değil, aslında bütün bir eğitim sistemimizin çok ihtiyacı vardır. Ayrıca bu durum hem bir bütün hâlinde eğitim sistemimizin hem de ülkemizim her yönden gelişmesi ve ilerlemesi için de çok önemlidir. Bunun için:

a. Kendi eğitim tarihimizde ve eğitim sistemleri yönünden gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, bizdeki eğitim fakültelerinde de şu anda programlarda olmayan yenilikçi-üretken, eleştirel, analitik, sentezci ve diğer düşünme biçimleri başta olmak üzere ‘bütün yönleriyle düşünme ve düşünmenin öğretimi’ ile ilgili dersler programa konulmalıdır.

Esasen bu değişim, ülkemizin ‘düşünen okul, üreten toplum’ olabilmesinin de yolunu açacaktır.

b. Bu bağlamda düşünmenin öğrenme ile de yakın ilişkisi olduğu bilinmelidir. Zira bilimsel düzeyde düşünmeyi bilmeyen insanlar, öğrenmeyi de öğrenemezler ve öğrenmeyi gerçekleştiremezler.

c. Bunlar göz önüne alınarak, bu fakültelerin ders programları, ders içerikleri ve aşağıda belirteceğimiz ders işleme yöntemleri ile öğretmen-öğrenci ilişkileri; öğrencilerin düşünme, öğrenme, sorun çözme ve bilgi üretme yeteneklerini daha da geliştirilecek şekilde yeniden kurgulanmalıdır.

d. Bu husus eğitim fakültelerinde uygulanıp yeterlilik kazanınca, bunun eğitim sistemimizin bütününde ve diğer fakültelerde yaygınlık kazanmasına özen gösterilmelidir.

2. 13. Eğitim Fakültelerinde Öğrenme-Öğretme Durumlarında Paradigma Değişikliğine Gidilmelidir

Eğitim Sistemimizin en önemli sorunlarının başında öğrenme sorunu gelmektedir. En başta okullarımızda ‘öğrenmeyi öğrenme’ öğretilmiyor. Dolayısıyla özellikle öğrenciler ‘öğrenmeyi’, ‘öğrenmenin ve öğrenmemiş olmanın ne demek olduğunu’ bilmiyorlar. Ölçme-değerlendirme sistemimiz de ‘öğrenmeyi, öğrenmiş olmayı değil’, ‘derste verilen bilgilerin öğretmene takdimini ölçtüğü için’ okullarda öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçemiyoruz. Öyle ki, bazı istisnaları ayrı tutarsak ‘bugün okullarımızda öğrenmiyoruz’ diyebiliriz.

Ancak üzerinde durulması gereken en temel eğitimsel konu bu iken, gerekli önemin verildiğine de pek şahit olamıyoruz. Bu yüzden konuyu, Eğitim Bilimleri kavramlarıyla biraz genişleterek analiz etmek istiyoruz.

Eğitimsel faaliyetlerin ortak hedefi, öğrencilerin bireysel, akademik ve sosyal gelişmesinin sağlanmasıdır. Bunu gerçekleştirmek üzere, öğrencinin bilgi, bilgi kaynağı ve öğretmenle eğitimsel bir faaliyet içerisinde olması haline, Eğitim Bilimleri literatüründe **Öğrenme Durumları** denir. Diğer bir deyişle, öğrencilerin bireysel, akademik ve sosyal gelişme ve yetişmelerini gerçekleştirmek üzere öğretmen, bilgi ve bilgi kaynaklarıyla belirli bir yöntem çerçevesinde eğitimsel bir faaliyet içerisinde olması haline öğrenme durumları denir.

Öğrenme durumlarına, eğitim sistemlerinin en stratejik ve en kritik noktasıdır da denebilir. Çünkü Öğrenme Durumları, bütün eğitim faaliyetlerinin kalbidir, temel unsurdur, odak noktasıdır, özüdür. Eğitimin okul, öğretmen, yönetici, program, sosyal ve fiziki çevre gibi bütün unsurları ve girdileri öğrenme durumlarının çevresinde yerini alır. Okulun ve eğitimin diğer bütün unsurlarının varlık nedeni ve çalışmalarının ortak amacı, öğrenme durumlarının öğrenci açısından yararlı, verimli ve faydalı olmasını yani öğrencinin yetişmesini sağlamaktır.

Öğrenme durumları, uygulamada **Öğretme Modeli** ve **Öğrenme Modeli** adını alır ve eğitim, bu modellerden birisine göre düzenlenir. Bu modeller, ‘öğrenme’nin bileşenleri olan öğrenci, bilgi ve öğretmen üçlüsünün, sistemde yer alımlarına ve işlevine göre belirlenir. Örneğin: bilgi/ program ve öğretmen esas olur da öğrenci bunların peşinde sürüklenen konumunda olursa (anlayıp anlamadığı, öğrenip öğrenmediği, bilgi hakkında düşüncesi olup olmadığı vb hususlarda öğrencinin sisteme sokulmadığı durum), buna **Öğretme Modeli** deriz. Buna karşın, öğrenci doğrudan bilgi/program ile karşı karşıya gelir, onu etkiler ya da etkilenir; öğretmen de onlara kılavuzluk yaparsa, buna da **Öğrenme Modeli** diyoruz.

Bu modeller, eğitimin niteliğini olumlu veya olumsuz olarak, doğrudan etkileyen bir öneme sahiptir. Ayrıca, eğitim öğretim hayatında, biri diğerine zıt iki paradigmayı temsil ederler. **Öğretme Modeli**, işlevini ve geçerliliğini yitirmiş çağ dışı paradigmanın simgesidir. Buna karşın **Öğrenme Modeli**, tarihte bizim uyguladığımız, bugün de 21. yüzyıl eğitim dünyasının yönülmüş olduğu öğrenme yaklaşımıdır.

Öğrencinin yetişmesi ya da aksine, bekleneni verememesi, büyük ölçüde o eğitim sisteminde olan öğrenme durumlarının **Öğretme Modeli** ya da **Öğrenme Modeli** göre belirlenmiş olmasına bağlıdır. Öğrenme durumları, eğer medeniyet değerlerimiz, eğitim bilimlerinin ve evrensel doğruların ışığında doğru, verimli ve kaliteli bir şekilde düzenlenirse yani **Öğrenme Modeline** geçilirse hem öğrenci kendisini yetiştirmiş hem de bireysel, toplumsal ve ulusal gelişme ve ilerlemenin yolu açılmış olur. Yani öğrenen, düşünen, sorun çözen, üretken olan ve kendine güvenen insanlar yetiştirilir. Aksi durumda ise, bugün olduğu gibi, eğitim sistemi bir bütün halinde çalışmasına ve gayret etmesine rağmen, belirlenen hedefleri asla tutturamaz ve çağın gerisine düşer; bireyin, toplumun ve ulusun mutsuz, geri ve sıkıntılı bir hayat yaşamasına neden olur.

İşte biz, öğrenme durumlarına eğitim sistemimizin “ana sorunu” ya da “eğitim sistemimizin sorunlarının en büyüğü” derken bunu kastediyoruz.

Yukarıda etraflıca belirttiğimiz, en temel eğitim sorunlarımızdan birisi olan öğrenme sorununun çözümü yönünde ülkemizde, özellikle MEB’de, üniversitelerde böyle kapsamlı herhangi bir çalışma yoktur. Bu olumsuz durumun, bilgi eksikliğinden kaynaklandığını da düşünmüyoruz. Ancak bizim özellikle Cumhuriyet dönemi eğitim geleneğimizde temel/yapısal sorunlar üzerine gitme ve onları çözüme ulaştırma geleneğimiz yok denecek durumdadır. Bunun yerine bizde daha çok o sorunları ‘öteleme’ gelenek olmuştur. İşte bu geleneğin baskısından kurtulup, paradigma değişikliği çağında yeni bir arayışa girmenin de kolay olmadığı, büyük bir çabayı gerektirdiği açıktır. Ayrıca bunun, yukarıda isimlerini verdiğimiz tepe yönetimlerin yapması/yaptırması esas olarak karşımıza çıkar.

Gerekli hazırlık ve iyileştirmeler yapıp Yükseköğretim Kurulu’nun bunu üstlenip böyle bir ilki başlatması, bu paradigma değişikliğini özellikle de eğitim fakültelerinden birinde gerçekleştirmesi pek ala mümkündür ve ülke olarak biz bunu rahatlıkla yapabiliriz.

Bu çerçevede eğitim fakültesi çalıştay heyeti olarak önerimiz, Yükseköğretim Kurulu kabul ederse, eğitim fakültelerimizden birisini, örneğin İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesini ‘uygulama grubu’ olarak ele alabiliriz. Öğretme modelinden öğrenme modeline geçişin bilimsel/teorik değişimini, ilgili bilim insanları ve uygulayıcıları da çağırarak belli bir sürede, o eğitim fakültesinde konuşarak, tartışarak uygulamaya hazır hale getirebiliriz. Belli bir süre uygulayıp gerekli düzeltmeleri gerçekleştirdikten sonra, elde edeceğimiz veriler ışığında, uygulamayı diğer fakültelere ve MEB’deki okullara yaygınlaştırabiliriz. Böylece bir-iki sene

içerisinde bütün üniversitelerimiz ve K12 okullarımız çağdaş bir öğrenme/öğretme düzenine girmiş olur. Bu çerçevede şunları öneriyoruz:

a. Kendi eğitim tarihimizde ve eğitim sistemleri yönünden gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, bizdeki eğitim fakültelerinde de ‘öğrenme-öğretme’ durumlarında ciddi bir değişim yapılmalı, bütün yönleriyle ‘öğretme modeli’ terk edilip ‘öğrenme modeli’ne geçilmelidir.

b. Böylece bu fakültelerin ders programları, ders içerikleri ve ders işleme yöntemleri ile öğretim üyesi-öğrenci ilişkileri; öğrencilerin düşünme, öğrenme, sorun çözme ve bilgi üretme yeteneklerini daha da geliştirecek şekilde yeniden kurgulanmalıdır.

c. Bu husus eğitim fakültelerinde uygulanıp yeterlilik kazanınca, bunun diğer fakülterde ve Milli eğitim sistemimizde de yaygınlık kazanmasına özen gösterilmelidir.

Değerli Katılımcı Arkadaşlar, böylece 18 Ocak 2024 tarihinde, İstanbul Aydın Üniversitesi’nde yaptığımız ‘Eğitim Fakülteleri Sorunları ve Çözümleri’ konulu çalıştayda alınan kararları sizlerin eliyle daha da geliştirilmiş olduk.

Bu vesileyle hem katılımınız hem bu metni incelemeniz hem de değişiklik teklifleriniz için çok çok teşekkür ederiz.

Selam ve saygılarımızla.

İSTANBUL AYDIN
ÜNİVERSİTESİ

20 Yıl

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
TARMER
TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

100
TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YÜZÜNCÜ YILI

Cumhuriyetimizin 100. yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştayları - 2

“TEKNİK EĞİTİM FAKÜLTELERİ” SORUNLARI VE ÇÖZÜMLERİ

29 ŞUBAT 2024

09:30- 18:00

D Blok
Aydın Düşünce

ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARÇALIŞTAYLARI -II- TEKNİK EĞİTİM FAKÜLTELERİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU

Sunum:

Değerli arkadaşlar, 29 Şubat 2024 tarihinde, İstanbul Aydın Üniversitesi'nin ev sahipliğinde TARMER ve EPTAM öncülüğünde gerçekleştirdiğimiz Cumhuriyetimizin 100. Yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştayları -II- 'Teknik Eğitim Fakülteleri Sorunları ve Çözümleri' konulu çalıştayı yapmıştık. Sonra o çalıştayda üzerinde durulan konuları ve alınan kararları bir rapor hâline getirmiş, 01. 06. 2024 tarihinde de 'geliştirilmiş taslak olarak' sizlere arz etmiş idik.

Üç ayı aşan bir zamandan beri pek çok arkadaşımız bu raporla ilgili olarak çeşitli değişiklik önerisinde bulundular. Diğer bazı arkadaşlarımız da takdirlerini ifade etmekle yetindiler. Bu yapıcı tavırlarınızla sizler bizlere moral verdiniz, güç verdiniz, sizlere minnettarız, iyi ki varsınız. Biz de önceden belirttiğimiz gibi onları esas alarak bu metni daha da geliştirdik. Şu an son şeklini vermiş gibiyiz. Gibiyiz diyorum, çünkü süreci durdurmuyoruz. Yine arzu eden arkadaşlar bize önerilerini gönderebilirler, biz de o doğrultuda raporumuzu geliştiririz. Bu durum süreklilik arz eden bir durum olacaktır.

Ancak büyük ölçüde o aşamayı tamamlayıp şimdi yeni bir döneme geçiyoruz. Çok değerli bilim insanlarından ve uygulayıcılardan oluşan geniş bir katılımıla, eğitim aşk ve sabrıyla yaptığımız çalıştayımız ve sonrasında bu platformda devam ettirdiğimiz çalışmalarla teknik eğitim fakültelerinin sorunlarını tespit ettik ve çözümlerini de çok açık ve net olarak ortaya koyduk. Bu belge, bu açıdan inşaallah bugüne ve gelecek nesillere ışık tutan bir belge olacaktır.

Bundan sonra size arz edeceğim bir eylem planıyla bunların hayata geçirilmesi hususunda yeni bir çalışma dönemini hep birlikte yaşayalım istiyoruz. Bu eylem planını da görüş ve önerilerinize sunarak daha da geliştirilmesini hedefliyoruz.

Bu vesileyle hem katılımınız hem bu metni incelemeniz hem desteğiniz hem de değişiklik teklifleriniz için çok çok teşekkür ederiz.

Saygılarımızla.

GİRİŞ

29 Şubat 2024 tarihinde, İstanbul Aydın Üniversitesi bünyesindeki Araştırma Merkezi TARMER (Toplumsal Araştırmalar Araştırma ve Uygulama Merkezi)'in ev sahipliğinde, 'Cumhuriyetimizin 100. Yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumları Çalıştayları -II-, Teknik Eğitim Fakülteleri Sorunları ve Çözümleri' konulu bir çalıştay yapıldı.

Çalıştayın ana teması iki maddede toplanabilir. Bunlar:

1. Yaklaşık 17 yıldan beri, Ülkemizde eğitim sistemi ve teknolojinin geleceği açısından önemli bir sorun olan mesleki teknik eğitime öğretmen yetiştiren herhangi bir kurumun olmaması, bu önemli sorunun nasıl çözümlenebileceği ve

2. Geçen yüzyılda Ülkemizdeki mesleki teknik eğitime öğretmen yetiştiren kurumların/fakültelerin günümüze yansıyan sorunlarından arınmış daha yerli, milli, verimli ve üretken, mühendis öğretmen yetiştiren bir kurum günümüzde nasıl kurulabileceği üzerine idi.

Bu çalışmaya Ankara ve İstanbul başta olmak üzere Anadolu'nun pek çok üniversitesinden rektörler, yüksek teknik öğretmen okulu öğretim üyeleri, kapatılan teknik eğitim fakültesi yöneticisi ve öğretim üyeleri, teknoloji fakültesi dekanları, yöneticileri, öğretim üyeleri; milli eğitim müdürleri, alandaki kamu-özel okul yöneticileri ve deneyimli öğretmenler düzeyinde, yaklaşık 40 kişilik, üst düzey bir uzmanlar heyetinin katılımı oldu.

29 Şubat 2024 tarihindeki Çalıştayın, özgür bir ortamda hem Anadolu'nun her tarafından (deneyimli öğretmenden deneyimli profesörlere ve her düzeyden yöneticilere kadar) katılımın sağlanmış olması hem fakültenin geçmişinin, bugün yeniden yapılanmasının ve geleceğinin derinlemesine ve genişlemesine tartışılmış olması sebebiyle 'en özgür, en katılımcı ve konuların en çok tartışıldığı çalıştay' olduğu ifade edilebilir.

Yaklaşık 40 kişiyle bir gün süren Çalıştayda, verimli ve üretken çalışmalar yapıldı; sorunlar ve bu sorunların her birisine yönelik çözüm önerileri üretildi ve bunlar üzerinde uzun tartışmalar yapıldı.

Çalıştayda Ülkemizde mesleki teknik eğitime öğretmen yetiştirme sistemine yönelik yepyeni, değişimci, yenilikçi, yerli, milli ve etkili kararlar alındı.

Bu raporda, mesleki teknik eğitim tarihimize kısa bir değinildikten sonra, Cumhuriyetimiz'in ilk yüzyılında mesleki teknik eğitime öğretmen yetiştiren kurumları, onların sorunlarını ve bu sorunlardan ya da deneyimlerden nasıl dersler çıkarılabileceğini özetleyip, bugün nasıl bir kurum geliştirilmesi gerektiği üzerine yoğunlaşıldı. Bu çerçevede konuları şöyle özetleyebiliriz:

1. CUMHURİYETİMİZİN İLK YILLARINDA MESLEKİ TEKNİK EĞİTİMİN KURULUŞU VE O ALANA ÖĞRETMEN YETİŞTİRME ÇALIŞMALARI

Mesleki teknik eğitim, Millet olarak bizde asırlardan beri vardır. Özellikle Selçuklular ve Osmanlılar döneminde milletimizin dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru ve mesleki teknik eğitim geleneği bağlamında oluşturulan ve asırlarca milletimize hizmet etmiş olan 'Ahilik teşkilatları' ve 'Loncalar', dönemlerine göre Milletimizin bu alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır. Bu çerçevede hem mesleki teknik eğitimin teorisini geliştirme hem bu alanın ahlak sistemini kurma hem de belirtilen dünya görüşüne göre bu alana usta/öğretmen, kalfa ve çırak/öğrenci seçme ve onların yetişmesini sağlama çalışmalarını yürütmüşlerdir. Osmanlıların son dönemlerine kadar da bu teşkilatlar belirtilen hizmetleri yerine getirmişlerdir.

Batının “mesleki teknik eğitim” olarak isimlendirip uyguladığı ve imparatorluğun son dönemlerine kadar bizde aktif olan “Ahilik” geleneği, mesleki ve teknik eğitim sisteminin zeminini, altyapısını, işleyiş kurallarını, seçme-yetiştirme ve alanda yükseltme ölçütlerini oluşturdu. Bu kademelerdeki başarı, sistemin başarısını doğrudan etkileyen bir özelliğe sahip olurdu. Ancak, ne cumhuriyetle birlikte Batıdan alınan çıraklık sistemi, bizde Batı’dakine benzer uygulamalara ulaştırılabilmiş ve ne de bizde başarılı örnekleriyle yaşanan geleneksel Ahilik felsefesi ve uygulamaları korunup yaygınlaştırılabilmiştir. Bu zayıf temel üzerine inşa edilmeye çalışılan mesleki ve teknik eğitimde sürekli gel gitler yaşanmıştır.

Aslında çok uzun bir geçmişe, teorik/pratik bilgi birikimine ve uygulama deneyimlerine sahip olan ahilik teşkilatları, 20. Yüzyılı karşılayacak şekilde geliştirilebilir ve Milletimizin hizmetine devam etmesi sağlanabilirdi.

Ancak Devletimize egemen olan o günkü yönetim, bu alanda başka bir eksene geçmeyi yani Batı anlayış ve taklitçiliği/takipçiliği eksenine geçmeyi seçti. Bu çerçevede Batı’dan alınan destek, telkin ve yönlendirme ile, Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim sistemi Batılı dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru ve bilim anlayışıyla oluşturuldu.

Her şeye rağmen bugün bizim mesleki ve teknik eğitim alanında, öğretmen ve öğrenci yetiştirmede yaklaşık yüz yıllık bir deneyimimiz olmuştur. İnşallah ikinci yüzyılda bu gelişmeler daha verimli ve daha yararlı çalışmalarla daha da ileriye götürülecektir.

Biz millet olarak bu süredeki çalışmalarımızı ve ondaki deneyimlerimizi birkaç dönemde ele alabiliriz. Bu dönemler:

1. 1. Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okulları Dönemi

a. Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okulların Kuruluşu ve Gelişmesi:

1920’li yılların başında Avrupa’dan gelen yabancı uzmanların da yönlendirmesiyle, Ülkemizde gelişme ve kalkınmanın teknikle yakın ilişkisi olduğu, bu bağlamda mesleki ve teknik eğitim sisteminin kurulmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Bunun üzerine 1925 yılından itibaren bir yandan Avrupa’dan alınan anlayış, yaklaşım ve modellere göre, mesleki ve teknik liselerin açılması için hazırlıklar yapılmış, bir yandan da 1927 yılından itibaren bu okulların mesleki ve teknik derslerini verebilecek öğretmeni yetiştirmek üzere, Avrupa ülkelerine öğrenci gönderilmiş, Avrupa’dan da öğretmen getirtilmiştir. Bu dönemde sanayi ve ekonomide ortaya çıkan ihtiyaç ve beklentiler de nitelikli ara eleman ihtiyacını daha çok artırmış; bu ihtiyacı karşılamak üzere de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları daha çok açılmaya başlanmıştır.

Ülkemizde mesleki teknik alanda okullaşma devam ederken, bu alana öğretmen yetiştirmek için Ankara’da Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak (1846’da Fransa’dan alınan Daru’l Muallimat/Kız Öğretmen Okulları model alınarak) 1934-1935 eğitim-öğretim yılında Kız Meslek Öğretmen Okulu açılmış, ileriki yıllarda bu okul, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu adını almıştır. Daha sonra (1848’de Fransa’dan alınan Daru’l Muallimin/Erkek Öğretmen Okulları model alınarak) 1937-1938 eğitim-öğretim yılında da Erkek Meslek Öğretmen Okulu açılmış, daha sonra Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu adını almıştır.

Zaman içerisinde isim ve öğrenim sürelerinde değişiklikler yapılmasına karşın bu okullar, uzun yıllar mesleki teknik alana öğretmen yetiştirme ihtiyacını tek başına karşılamaya çalışmıştır. En sonunda bu okullar Yüksek Teknik Öğretmen Okulu olarak yollarına devam etmişlerdir.

Ancak artan mesleki ve teknik dersleri verecek öğretmen ihtiyacını karşılama üzere 1976 yılında İstanbul'da ikinci bir "Yüksek Teknik Öğretmen Okulu" daha açılmıştır. Bu iki ildeki okullar, 1980'li yıllara kadar bu hizmeti yürütmüşlerdir.

b. Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okullarının Sorunları:

Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okullarının da tıpkı eğitim fakülteleri gibi, geçmişten gelen ve süreç içerisinde üretilen sorunlarının olduğunu ifade edebiliriz. Bu sorunlar yıllarca bu kurumları olumsuz olarak etkilemiştir. Eğer o sorunlar bugün bilimsel ölçütlerle tespit edilemez ve çözümleri de aynı ölçüde üretilemezse, o sorunlar bu kurumları olumsuz olarak etkilemeye ve onların gelişmelerini engellemeye devam edecektir. Özetle o sorunlar:

b1. Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okullarının Geçmişten Gelen Sorunları:

1840'larda Kız ve Erkek Öğretmen okullarını Avrupa'dan aldığımız ve halen o günlerden gelen sorunları yaşadığımız gibi 1930'larda da Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okulları yine Batılı uzmanların anlayış, yaklaşım ve felsefelerine göre kuruldu. Hatta 1840'larda Kız ve Erkek Öğretmen okullarını Avrupa'dan aldığımız gibi, 1930'larda da yine onlardan Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okullarını aldık da diyebiliriz. Zaten Osmanlıların son döneminden itibaren diğer tüm okulları da Batı'dan almıştık.

Bu açılarıdan bakıldığında Ülkemizdeki mesleki ve teknik eğitim alanına öğretmen yetiştiren kurumları geçmişten hatta ilk alınış/kuruluş yıllarından gelen ve çözülmesi gereken birçok temel/yapısal sorununun olduğu görülebilir.

Bu sorunlar:

i- Batı'da üretilip aynen bize getirilmiş olan seküler-materyalist dünya görüşü, o doğrultudaki hava, atmosfer, kültür ve bunlardan kaynaklanan sorunlar,

ii Batı'daki seküler-materyalist dünya görüşü, hava, atmosfer, kültürden üretilmiş ve bu kurumlarda hâkim olan eğitim felsefesi sorunu,

ii- Aynı seküler-maddeci dünya görüşünden üretilmiş ve bu kurumlarda hâkim olan insan felsefesi ya da insan tasavvuru sorunu,

iii- Yine bu dünya görüşünün ölçütlerine göre üretilmiş; inancımız, tarihimiz ve kültürümüzle hiç uyuşmayan; kişiliğimize ve kimliğimize zarar veren bilimlerden hazırlanarak Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okullarında okutulan ders içerikleri sorundur. Bu sorunlar aslında öğretmen yetiştiren bütün kurumlarımızın sorunlarıdır (Nitekim bu sorun, bu çalışmanın **Eğitim Fakültesi Çalıştayı Sonuç Raporu'nda** özet olarak ele alınmış ve kısaca çözümlerine de yer verilmiştir.). Biz bu sorunları bu fakültenin geçmişten gelen sorunlarını incelediğimiz bölümünde yeniden etraflıca ele alacağız.

b2. Kız ve Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okullarının Süreç İçerisinde Üretilen Sorunları:

Kız ve Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okullarının başka ne tür sorunları vardı ve onların bugünlere ne kadarının geldiği ya da dünü ve bugünü ne kadar etkilediği ayrı bir araştırma konusudur. Bir yüksek lisans veya doktora çalışmasıyla bu konu incelenmelidir. Dolayısıyla biz o konuyu ilgili uzmanlara bırakıyoruz.

2. 1982- 2009 Dönemi Arası: Teknik Eğitim Fakültelerinin Kuruluşu ve O Alana Öğretmen Yetiştirme Çalışmaları

2. Teknik Eğitim Fakülteleri Dönemi

1980’li yıllar, Ülkemizde, mesleki teknik alana öğretmen yetiştirmede yeni bir dönemin başlangıç yılları olmuştur. Çünkü Kız ve Erkek Yüksek Teknik Öğretmen Okulları 20 Temmuz 1982 tarihinde MEB’den alınıp Teknik Eğitim Fakültesi ismiyle üniversitelere devredilmiştir. Ayrıca bu alandaki öğretmen ihtiyacının daha da artması üzerine, 1983-84 eğitim öğretim yılında Elâzığ Fırat üniversitesine bağlı olarak üçüncü bir teknik eğitim fakültesi daha açılmıştır.

2. 1. Teknik Eğitim Fakültelerinin Kuruluş Amaçları:

Hem kız ve erkek teknik yüksek öğretmen okullarının hem de teknik eğitim fakültelerinin kuruluş amaçlarına bakıldığında, dünyada ve ülkemizdeki mesleki teknik alandaki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmek, mesleki teknik alanda araştırma yaparak bilim üretmek, bilimin teknolojiye çevrilmesine danışmanlık yapmak ve kadro yetiştirmek olduğu görülmektedir. Ayrıca en önemli görevlerinden birisinin ya da birincisinin, ulusal ve uluslararası düzeyde eğitim-öğretim yaparak mesleki teknik liselere meslek dersleri öğretmeni yetiştirmek olduğu rahatlıkla ifade edilebilir.

2. 2. Öğretmen Yetiştirme Ölçütleri ve Teknik Eğitim Fakülteleri:

Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin teorik ve uygulamadan oluşan evrensel dört ölçütü vardır. Bunlar öğretmen yetiştiren bütün fakültelerde hassas bir şekilde uygulanmalıdır. Bu ölçütler eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile zamana, ihtiyaca ve ihtiyacın şekline bağlı kalarak gerçekleştirilecek uygulamalar/pratiklerdir. Eğitim yönünden gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, biz daha da ileri düzeyde geliştirinceye kadar, bizde de öğretmen yetiştirmede bu dört ölçüt dengeli bir şekilde uygulanmalı, bunlardan asla taviz verilmemelidir. Mesleki teknik eğitim alanında bu ölçütler, sosyal bilimler alanından daha da sıkı bir şekilde uygulanmalıdır.

Ayrıca teknik eğitim fakültelerinin yetiştirdiği öğretmenlerin, eğitim ve fen-edebiyat fakültelerinin mezunlarından farklı olarak hem öğretmen hem de teknik eleman olma özellikleri vardır. Bu öğretmenlerin hem öğretmen hem de ‘teknik eleman’ olmalarından dolayı bünyelerinde taşıdıkları çok hassas bir denge vardır. Normalde bu ikisini de kapsayacak şekilde bu okulların programları düzenlenmeli; öğretmenlik teori ve uygulaması da bu dengelere çok dikkat edilerek gerçekleştirilmelidir. Aksi halde birisi öne çıkarak diğersinin gelişimini engellemeye başlar ki, fakültelerde bozulma da o zaman ortaya çıkmaya başlar.

3. 2009 ve Sonrası Dönem: Kapatılmaya Götüren Yıllar

3. 1. Teknik Eğitim Fakültelerinin Bozulmasının Başlangıcı

Yüksek Teknik Öğretmen Okullarının üniversitelere devredilmesinden sonra üniversitelerde hem teknik eğitim fakültelerine bakışta hem öğretmen yetiştirme ölçütlerinin uygulanmasında hem de bu ‘teknik eleman olma’ ve ‘öğretmen olma’ dengesinde, bu okulları olumsuz olarak etkileyen gelişmeler olmuştur. Bu çerçevede:

3. 1a. Teknik eğitim fakültelerinde ilk olumsuz gelişme ve ilk yanlış, yetiştireceği öğretmeninde ‘teknik eleman’ olma yönünün ağır basması, öğretmen olma yönünün ise zayıflaması şeklinde ortaya çıkmıştır.

Bu durum, yukarıda belirttiğimiz dengeleri olumsuz olarak etkilemiştir. Öğretmenlikle ilgili derslerin azaltılması, mezunların öğretmen olma istek ve niteliğini olumsuz yönde etkilemiş, zaten var olan ‘teknik eleman olma’ niyetlerini, yukarıda bahsedilen dengeyi bozacak şekilde açığa çıkarıp çöştürmüştür.

3. 1b. Artan yükseköğrenim talebi sebebiyle, yıllar içerisinde teknik eğitim fakültelerinin ve mezun ettiği öğrencilerin sayısı artmış, ancak bu fakültelerde öğretmenlik teori ve uygulamaları giderek azalmış, dolayısıyla mezunların hem öğretmen olmaya bakışlarında hem de öğretmenlik niteliğinde negatif gelişmeler meydana gelmiştir.

3. 1c. Bu süreçte teknik eğitim fakültelerinin niteliğini yükseltme konusunda, zaman zaman önemli adımlar atılmıştır. Bunlardan birisi de 1990–91 yılında, YÖK’ün Dünya Bankası ile ortaklaşa olarak uyguladığı ‘II. Endüstriyel Eğitim Projesi’dir. Bu proje kapsamında, Gazi, Marmara ve Fırat Teknik Eğitim Fakültelerinin programları yeniden düzenlenmiş, bu fakültelere önemli oranda teknolojik araç-gereç sağlanmış ve öğretim elemanları, eğitim amacıyla değişik sürelerle yurt dışına gönderilmiştir. Ancak, bu bakış açısı ve bu projeye teknik eğitim fakültelerinde beklenen nitelik artışı sağlanamamıştır. Çünkü yatırımda denge sağlanamamış, hat ta yatırımlar ihtiyaç duyulan öğretmenlik alanına değil; aksine bu fakültelerde zaten aşırı gelişerek dengeyi bozan teknik alana yapılmıştır.

3. 1d. 1996 yılında YÖK, teknik eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştirme konusunda bir çalışma başlatmış ve 1997- 98 eğitim öğretim yılında teknik eğitim fakültelerindeki eğitim bilimleri derslerini yeniden düzenlemiştir. Bu düzenleme ile eğitim bilimleri derslerinin saat ve kredileri arttırılarak, tüm program içerisindeki oranları yükseltilmiştir. Ancak bu çalışmada yine hem yukarıda bahsettiğimiz denge kurulamamış hem de eğitim bilimleri derslerinin verilisinde, dersi veren öğretim üyeleri ve derslerin içerikleri açısından sorun yaşanmıştır. Yani eğitim bilimleri derslerini veren öğretim üyeleri çok büyük ölçüde eğitim fakültesinin diliyle dersleri anlatmış; mesleki teknik alanla eğitim bilimleri konularını buluşturamamıştır. Bu durum ise, alanla öğretmenlik arasında zaten var olan soğukluğu giderememiş, aksine arttırmıştır.

3. 1e. Yukarıda bahsettiğimiz, öğretmen yetiştirmede arz-talep dengesi gözetilmeden yapılan değişiklikler, bu alanda meydana gelen plansız artış, teknik eğitim fakültelerini olumsuz olarak etkilemiştir.

Özellikle 28 Şubat sürecinde artan ideolojik nedenlerle yapılan baskı sonucu da mesleki ve teknik ortaöğretimde talep daralması meydana gelmiştir.

Bütün bu sebeplerden dolayı teknik eğitim fakülteleri, başta mezunlarının istihdam sorunu ve buna bağlı olarak piyasada saygınlık ve prestij kaybı iki önemli sorunla karşı karşıya kalmıştır.

Buraya kadar yazılanları şöyle özetleyebiliriz:

- Mesleki teknik okullara öğretmen yetiştiren kurumlar, üniversiteye devredilince programdaki teknik eleman-öğretmen ve öğretmenlikteki teori-uygulama dengeleri bozuldu.

- Fakülteler sayısal olarak çoğaldı. Böylece dengesiz ve aşırı bir büyüme oldu.

- Özellikle 28 Şubat sürecinde yaşanan ideolojik baskı sebebiyle mesleki teknik ortaöğretimde ciddi anlamda talep daralması meydana geldi.

- Bütün bunların etkisiyle, TEF mezunları öğretmen olarak iş bulamayınca, daha çok teknik iş-gücü piyasasına yöneldiler.

- Teknik iş-gücü piyasasında da tanımlı karşılıklarının olmadığını gördüler. Böylece çok sorun yaşamaya başladılar.

- İşte o zaman, var olan yeni arayışlar daha da çoğaldı.

- O arayışlar sonucu pek çok öneri geliştirildi. Bunlar içerisinde, teknik eğitim fakülteleri kapatılması, teknoloji mühendisliği fakülteleri adıyla yeni bir fakülte kuruluşu mesleki teknik iş gücüne tanımlı eleman/mühendis yetiştirilmesi, onlar arasından mesleki teknik alana öğretmen olmak isteyenlere 'formasyon' verilerek öğretmen yapılması görüşü kabul edildi.

- Teknik eğitim fakülteleri kapandı, teknoloji fakülteleri kuruldu. Ancak arzu edilen mühendisin yetiştirilip yetiştirilmediği tartışılırken, teknoloji mühendisliği fakültelerinde öğretmen yetiştirmenin pek te gündemde olmadığı görüldü.

- İşte bugün, 2009 yılında verilen o kararların ürettiği sorunlarla karşı karşıyayız: yani bu düzlemde öğretmen yetiştirmek pek mümkün değil; zaten teknoloji fakültelerinin böyle bir misyonu hatta gündemi de yoktur. Diğer yandan arzu edilen tanımlı teknik eleman/mühendis yetiştirmenin sorunları ise çok daha fazladır. Dolayısıyla ortada bir keşmekeşlik söz konusudur.

4. Teknik Eğitim Fakültelerinin Kapatıldığı Yıllar

Özellikle mesleki teknik alana öğretmen yetiştirmekle görevli olarak kurulan; ancak yukarıda bahsettiğimiz dengeler kurulamadığı ve iyi yönetilemediği için beklenen verim elde edilemediğinden teknik eğitim fakülteleri, kendi mezunları tarafından YÖK eliyle 2009 yılında kapatıldı.

Böylece ülkemizde 2009 yılından beri mesleki teknik alanda lisans düzeyinde öğretmen yetiştirme dönemi de süresiz olarak kapatılmış oldu. Ülkemizde artık mesleki teknik liselere öğretmen yetiştiren fakülte kapatılmış ve yıllardan beri bu alana öğretmen yetiştirilmemektedir. Dolayısıyla hem MEB'ye bağlı mesleki teknik liseler hem de bu alandaki teknoloji liseleri öğretmen bulmakta çok zorlanıyorlar. Artık sadece emekli olanlardan yararlanabilecekler.

Buna paralel olarak bugün mesleki teknik eğitim alanında yüksek lisans, doktora ve doktora sonrası düzeyde eğitim öğretim yapılmamakta, bu alanlarda yüksek lisans ve doktora tezleri hazırlanmamakta, dünyada ve ülkemizde meydana gelen mesleki teknik alandaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler takip edilmemekte, artık bu alanda bilim üretimi yapılmamakta, mevcut bilgileri geliştirme ve yeni bilgiler ekleyerek kitap ya da makale yazılmamakta, bilimin teknolojiye çevrilmesine danışmanlık yapılmamakta yıllardan beri de bu durum böyle devam edip gitmektedir.

Bu kapanma kararı ile aynı dönemde kurulan Teknoloji Fakültelerinin ise, daha kurulurken pek çok sorunu bünyesinde taşımanın yanında asıl amacı, piyasanın beklediği daha çok uygulama ağırlıklı mühendis yetiştirmek olduğu açıklanmıştı. Daha önce de ifade edildiği gibi, onun amacında hatta gündeminde mesleki teknik alana öğretmen yetiştirmek ise hiç yoktur. Çünkü teknik eğitim fakültelerin kapanması aslında önemi ve değeri anlaşılamayan öğretmenlikten kaçışın bir versiyonudur. Hatta ilgili fakültelerden alınan bilgilere göre bu fakültelerden mezun olup öğretmenliğe yönelmek için pedagojik sertifika programlarına yöneliş oranı ancak %5'i geçmemektedir.

Bu durumun ise, Ülkemiz açısından kabul edilebilir hiçbir yanı yoktur. Hatta geleceğimiz açısından da büyük riskler taşımaktadır.

Bütün bunlardan dolayı bu sorunu çözmek üzere yeni, bugünü aşan bir çalışma başlatılmalı idi. İşte İstanbul Aydın Üniversitesi'nin ev sahipliğinde, Ülkemizin değişik üniversitelerinden teşrif edip gelen, mesleki teknik öğretmen ve eğitim bilimci kökenli pek çok değerli katılımcılarla birlikte Ülkemizin ihtiyacı olan bu çalışma başlatılmış oldu.

5. 2024 İstanbul Aydın Üniversitesi'nde Yapılan Teknik Eğitim Fakülteleri Çalıştayı ve Sonrası Dönemi

5. 1. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinin Kurulmasının Önerilmesi:

Yukarıda belirttiğimiz beklentilerin karşılanması ve mesleki teknik eğitim alanına öğretmen yetiştirilmesi konusunda bugün geldiğimiz nokta şudur:

Ülkemizde yeni, müstakil, olabildiğince objektif, Medeniyetimizin ve günümüzün bu alandaki doğru bilgi ve deneyimleriyle oluşturulmuş, geçmiş ve şu anki sorunlardan kurtulmuş ama onların olumlu anlayış, yaklaşım ve kültürlerini de bünyesinde taşıyan, günümüzün yeni bilgi, belge, anlayış, yaklaşım ve dersleriyle kendisini geliştirmiş, mesleki teknik alana artık teknik değil, daha tanımlı bir kariyer olan 'mühendis-öğretmen' yetiştiren bir kurum oluşturulmalıdır.

Bu çerçevede teknik eğitim fakülteleri yeniden yapılandırılarak mühendis öğretmen ve diğer alanlardaki ihtiyaçları karşılayacak öğretmen yetiştirmeye başlanmalıdır. Bunun için yapılan istişareler ve değişik zamanlarda yaptığımız toplantılarda şu öneride karar kıldık ve size arz ediyoruz:

5. 2. Fakültenin Adı: Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültesi

5. 3. Fakültenin Bölümleri ve Öğrenim Süreleri: Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik fakültesinin dört bölümü olacaktır. Bunlar:

5. 3a. Mühendis Öğretmenlik Bölümü: Mühendis Öğretmenlik bölümü bir çatı isimdir, onun altında teknik alana ait başka alt bölümler de olacaktır. Mühendis-öğretmen yetiştiren bölümler hem öğretmenlik hem de özellikle endüstriyel meslek alanlarında mühendislik formasyonunu gerektiren alanları kapsayacağı için öğrenim süresi 5 yıl olacaktır. Bu bölümdeki bütün alt bölümlerde hem mühendislik hem de öğretmenlik programı iç-içe olarak hazırlanacak, bu bölümü seçen öğrenciler, bölümü beş yılda okuyup tamamlayacaklardır. Bu bölümden mezun olanlar fakülteyi bitirdiklerinde, birbiriyle iç-içe girmiş olarak öğretmenliğin de mühendisliğin de eğitimini almış olacaklar. Böylece bu bölümü okuyanlar, mesleki teknik alanda mühendis-öğretmen olma hakkını elde etmiş olacaklardır.

5. 3b. Mesleki-Teknik Öğretmenlik Bölümleri: Bu bölümlerin öğrenim süresi 4 yıldır. Bu bölümde ise mühendislik formasyonu gerektirmeyen, kapatıldığı dönemdeki Mesleki Eğitim Fakülteleri ve Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi kapsamında yer alan mesleki-teknik öğretmenlik alanlarından oluşacaktır.

5. 3c. Ticaret ve Turizm Öğretmenliği Bölümleri: Öğrenim süresi 4 yıldır. Bu bölümde ise mühendislik formasyonu gerektirmeyen, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi kapsamında yer alan meslek öğretmenliği alanları yer alacaktır.

5. 3d. Mesleki ve Teknik Eğitim Bilimleri Bölümü: Fakültenin lisanstaki 5 yıllık ve 4 yıllık bütün bölümlerinin eğitim bilimleri derslerini eğitim bilimleri bölümü öğretim elemanları verecektir. Bu dersler “mesleki teknik alanın kavram ve yaklaşımları çerçevesinde” verilecektir. Bu bölümün öğretim üyelerinin, bu fakülteden mezun olup, eğitim bilimleri alanında Y. L. bilimsel hazırlık sınıfı, yüksek lisans ve doktora yapmaları böylece öğretim üyesi olmaları en uygun olanıdır, diye düşünüyoruz. Zira ancak o zaman ‘Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültesi’nin jargonlarıyla eğitim bilimleri derslerini anlatabilirler. Dolayısıyla bu bölümün temel misyonu tüm bölümlere eğitim bilimleri derslerini ‘mesleki teknik alanın ve eğitim bilimlerinin bulunduğu bir yaklaşımla’ vermektir. Böylece fakültenin bütün öğrencileri eğitim bilimleri bölümünün lisanstaki öğrencileridir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Bilimleri Bölümü fakültenin kendi içine ve dışarıya yönelik olarak bölümde eğitim bilimleri alanında yüksek lisans ve doktora programları da açar ve yürütür.

5. 4. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültesi Önerimizin Bu Alana Getireceği Yeniliklerin Bazıları:

Mesleki teknik ve mühendis öğretmenlik fakültesi önerimizin bu alana çok şey katacağına inanmaktayız. Örneğin:

5. 4a. Mesleki teknik eğitim alanındaki fakülte ve bölümleri bir araya getirip tek bir çatı altında toplamasıyla bu alanda daha bir birlik ve beraberliğin sağlanacağına böylece daha güçlü bir fakültenin kurulacağına inanmaktayız.

5. 4b. Daha önceden aşama aşama ‘teknik öğretmen’ düzeyine gelmiş olan özellikle endüstriyel meslek alanlarındaki öğretmenlik kariyerini, **Mühendis Öğretmenlik Bölümü** önerimiz daha ileri bir noktaya taşıyacak ve onu daha cazip hale getirecektir. Ayrıca ‘mühendis öğretmen’ kavramıyla da öğretmenliğe yeni bir isim, süre, içerik ve boyut katmış olacaktır. Böylece önerdiğimiz hem bu fakülte hem de bu teknik öğretmenlik mesleği ‘mühendis öğretmen’ kavramıyla daha da güçlenmiş ve cazip hale gelmiş olacaktır.

5. 4c. Mühendis öğretmenlik bölümünü bitiren öğrenciler beş (5) yıllık bir okul okuyacakları için eğitim bilimleri bölümü hariç diğer bütün bölümlerde aynı zamanda, alanda yüksek lisans ta yapmış sayılacaklardır.

6. 1. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültesi İçin Öneriler

Bu çalışmamızla artık ülkemizde mesleki teknik alana öğretmen yetiştirme hususunda dördüncü aşamaya geçmiş bulunuyoruz.

Ümit ve temenni ediyoruz ki, geçen bir asırda üç değişik kariyer, model ya da kurumla yaşadığımız mesleki teknik alana öğretmen yetiştirme çalışmalarımızdan da dersler çıkararak bu dördüncü aşamaya daha sağlıklı bir şekilde girmiş oluruz. Bu çerçevede: şu önerileri sunuyoruz:

6. 1a. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı:

Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinin, özellikle eğitime yıllarca ara vermiş olmasından dolayı da pek çok bilimsel alanda öğretim üyesine ihtiyacı vardır. Bu alanlarda doktora yapmış insanlarla kendisini beslemesi ve geliştirmesi gereklidir. Bunun için

bu fakülte bir an önce kurulup hem daha önce kendi bünyesinde olan öğretim üyelerinden hem de yenilerden öğretim elemanı temin etmeye başlaması gerekir.

6. 1b. Ayrıca eğitim fakülteleri, Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinin, Mesleki ve Teknik Eğitim Bilimleri Bölümüne öğretim üyesi yetiştirilmesine özel olarak destek olmak durumundadır. Bunun için: kamu ve vakıf üniversitelerinin, öğretim üyesi yönünden gelişmiş eğitim fakültelerinde, bu fakültelerin bu bölümleri ve anabilim dalları için lisans üstü eğitime daha çok ağırlık verilerek ciddi, planlı, tutarlı ve sürekli programlar uygulanıp fakültelerinin öğretim üyesi ihtiyacı karşılanmaya çalışılmalıdır.

6. 1c. Mevcut öğretim üye ve yardımcılarında çeşitli imkanlar, teşvikler ve destekler sunularak kendilerini daha da geliştirmelerine uygun zemin hazırlanmalıdır.

6. 1d. Mesleki teknik ve mühendis öğretmenlik, sadece bu bölümlere has/özgü olmalıdır:

Ülkemizdeki mevzuat çerçevesinde geçerli olan bölümler arasındaki yatay geçişler bu fakültenin de bölümleri arasında olabilir. Ancak mühendis öğretmenlik ve diğer bölümlerin öğretmenlik hakları sadece bu bölümlerin beş ya da dört yıl okuyarak mezun olanlarına has/özgü olmalıdır. Ayrıca mücbir sebepler dışında, herhangi bir mühendislik fakültesinin mezunlarına herhangi bir prosedürle mühendis öğretmenlik hakkı asla verilmemelidir. Bu durum sistemi alt üst eder.

6. 2. Fakültenin her dört bölümünün de programına düşünme, yenilik ve inovasyon dersi konmalıdır.

İnsan, Allah tarafından yaratılıp dünyaya gönderilirken pek çok yetenekle donatılıp gönderilir. Bunlardan birisi de düşünme yeteneğidir. Ancak her yetenek gibi, düşünme yeteneği de çevre şartlarında gelişir ya da gelişmez. Dolayısıyla daha ailede başlayıp ilkokuldan itibaren çocuğun gelişimine paralel olarak düşünme de öğretilmelidir. Bu, çok önemlidir ve ülkemizde aile ve okulu da içerisine alan bir sistem sorunudur ve bir an önce de çözümlenmelidir.

Bizim eğitim sistemimizin en temel sorunlarından birisinin hiçbir okulda, hiçbir sınıfta ‘düşünme ve düşünmenin öğretimi’ diye bir dersin olmamasıdır. Yeni kurulacak **Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinde** (her dört bölümde de) bu olumsuz durumu kırmak gerekir. Zira hem teknik eleman olmak hem de öğretmenlik; hele bir de yeni gündemimize girecek olan ‘mühendis-öğretmenlik’ düşünmeye, düşünmede ustalaşmaya, yenilik üretmeye ve onu inove etme gücüne ulaşmaya en çok ihtiyaç duyulan mesleklerdendir. Her mühendis öğretmen (tabii diğerleri de) bu teorik ve tecrübi bilgiye muhakkak ulaşmalıdır. Bunun için bir dönem 3 kredi/ saatlik **Düşünme, Yenilik ve İnovasyon**’ adında bir dersin okutulmasının gerekli ve yararlı olduğu kanaatindeyiz. Bu ders ikinci sınıfta 3 kredi/saatlik bir ders olabilir.

6. 3. Fakültenin Her Bölümüne de Uzak Yakın Tarihimize İlgili Olarak Teknoloji Ağırlıklı Bir Bilim/Eğitim Tarihi Dersi Olmalıdır.

Böyle bir dersin öğrencilere en başta güçlü bir özgüven ve öz-yeterlik duygusu kazandıracığı açıktır. Ayrıca uzak ve yakın tarihimizde teknoloji alanında yapılan çalışmaları ve üretimleri görüp onlardan cesaret alma, günümüzde daha iyilerini yapma isteğinin uyanmasını da sağlayacaktır. Bu kazanımların yanında o çalışmaları yapanlara dolayısıyla Milletimize karşı bir sevgi ve bağlılık geliştirme, kimlik geliştirme ve aidiyet bağlarını güçlendirme, bundan sonra nelerin yapılması gerektiğine yönelme gibi pek çok yararları olacaktır. Burada yapılacak

olan iş, eğitim fakültelerinde var olan ‘eğitim tarihi dersini’, ‘teknoloji eğitimi tarihi’ şekline çevirmektir.

Bu konuyla ilgili olarak İbn Haldun’un asabiyet kavramından yola çıkarak ‘kolektif hafıza/ortak geçmiş imajı’ kavramını ortaya atan Ünlü Fransız Filozof ve Sosyoloğu Maurice Halbwachs bize önemli ipuçları verir.

Kolektif Hafıza ya da Ortak Geçmiş İmajı kavramı, tarih gibi görünse de aralarında fark vardır: Tarih, bize sadece, tarihi kayıt ve vesikalar üzerinden ulaşan, ancak uzmanlarının ilgilendiği, öğrendiği, bizim hayatımızın önemli bir parçası olmayan, zaman zaman hatırlanmakta olan geçmiştir. Herhangi bir organik bağımızın olmadığı bir alandır. ‘Kolektif hafıza’ ya da ortak geçmiş imajı ise, vesika ve kayıtların varlığıyla beraber, daha çok, eğitim- öğretimle gündemde olan, dilden dile konuşulan, anlatılan, aktarılan; aktif, hareketli, diri ve canlı olan, esas itibarıyla de insanlara bir bilinç kazandıran, onların kimliklerini şekillendiren, geliştirip besleyen geçmiş demektir.

Tarihle, tarihin herhangi bir bölümünü insanlar öğrenip orayla bağı kuvvetlendirdikçe orası kolektif hafıza/ortak geçmiş imajına dönüşür. İnsanların bilincini, özgüvenini ve öz-yeterlilik duygusunu geliştirir, kimliğini inşa eder, güçlendirir. Bunlar unutuldukça ya da bozuldukça da kolektif hafıza, kaçınılmaz bir biçimde tarihe dönüşür, unutulur, artık o insanları besleyemez olur. Buradan beslenemeyen insanlar da zayıflamağa, yaşadığı günlerini değerlendirmede zaafa düşmeğe ve giderek bozulmağa başlarlar.

Kolektif hafıza, bir grubu oluşturan bireylerin, kendi geçmiş imajları sayesinde, kendi birlik, bütünlük ve özgünlüklerinin bilincine varmalarını da sağlar ve bu gruba bağlı olan bireyleri ortak hareket etmeye ve ortak bir vizyona yönlendirir.

İşte her iki düşünür de ortak geçmiş imajının özgün bir topluluk olmanın vazgeçilmez şartlarından birisi olduğunu savunurlar. Örneğin İbn Haldun toplum üyelerinin sahip olduğu ortak geçmiş imajının güçlü olma düzeyi ile bir hedefe kilitlenme, çalışma ve sergilediği dayanışma düzeyinin doğru orantılı olduğunu savunmaktadır. Buna karşın, ortak geçmiş imajındaki deformasyonun hedef belirlemeyi, çalışmayı ve toplumsal dayanışmayı olumsuz şekilde etkilediğini, dolayısıyla yabancılaşma ve toplumsal hafıza kaybını beraberinde getirdiğini ifade eder.

Fakültenin yeni oluşturulacak vizyonu ve misyonu, onun ortak geçmiş imajıyla da örtüşürse, geçmiş-bugün ve gelecek çizgisinde ciddi bir birlik, beraberlik, atılım ve gelişmeler yaşanır. Bunun için böyle bir dersin programa alınmasının çok yararlı olacağını düşünüyoruz.

5. TEKNİK EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN TARİHİ/TEMEL SORUNLARI ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ülkemizde teknik eğitim fakülteleri, daha teknik eğitim fakültesi aşamasına gelmeden, ilk kuruluş dönemlerinde (Kız Meslek Öğretmen Okulu ve Erkek Meslek Öğretmen Okullarını) başka milletlerden aldığımız, fakat ana yapısına yani dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan felsefesi ve bilim felsefesine hiç dokunmadığımız kurumlardır.

Bu açıdan bakıldığında Ülkemizdeki teknik eğitim fakülteleri başta olmak üzere öğretmen yetiştiren bütün kurumların geçmişten hatta ilk alınış yıllarından yaklaşık 100 yıl öteden gelen ve çözülmesi gereken birçok temel/yapısal sorununun olduğu görülür.

Bu yüz yıllık süre, dışarıdan bir destekle kurulan ya da alınan bir kurumu geliştirmek ve millileştirmek için, aslında yeterli bir süredir. Bu süre içerisinde bu okullar hem geliştirilmeli hem de millileştirilmeliydi. Bu durum, o kurumların Milletimizle bütünleşmesi, Milletimizin içinde kök salması ve Ülkemize beklenen hizmeti yapabilmesi açısından da bir zorunluluktur.

Biz bu bölümde, kapatılan teknik eğitim fakültelerinin daha kuruluş zamanından beri yaşadığı sorunlara değineceğiz. Zira o sorunlar bugün de bütün fonksiyonellikleriyle devam etmektedirler. Bu sorunları **Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerine** de taşımayalım diye onların ele alınıp, üzerlerinde çalışılarak çözümlenmesi gerekmektedir.

Ancak teknik eğitim fakültelerinin geçmişten gelen sorunlarına ve çözüm önerilerine geçmeden önce, bu metinde kullanılacak olan **‘millî ve erli olmak ile epistemolojik zemin’** kavramlarıyla ilgili tanım yaparak onlara açıklık getirmek ve eğitim kurumları açısından üç önemli hususun altını çizmek istiyoruz. Bunlar:

Millî olmak: millet tarafından yapılmış olmak, millete ait/özgü olmak ve milleti temsil etmek anlamlarına gelir. Ayrıca millî olmak, yapacağı herhangi bir iş ya da eylemde, kendi inancını, tarihini, kültürünü, örf, âdet ve ananelerini, millî hasletlerini ve çağın doğru bilgilerini esasa almak, onları önde tutmak demektir.

Eğitimin millî olması ise, eğitim sisteminin millet tarafından yapılmış olması, Ona ait olması, ona has/özgü olması, Milleti ve Milletin dünya görüşünü, eğitim felsefesini, insan ve bilim felsefelerini temsil etmesi anlamlarına gelmektedir.

Eğitim sistemi millet tarafından ve milletin kendi dünya görüşüne göre kurulmuş, kendi dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan felsefesi ve epistemolojisine göre sistemleştirilmişse, o eğitim sistemi milli olur.

Yerli olmak: Türk Dil Kurumu’na göre, «Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan» anlamında kullanılır. Yani evrensel ve yerli bilgilerin karışımıyla bu ülkede ve bu ülke insanı tarafından yapılan, demektir.

Epistemolojik zemine gelince: Eğitim kurumları açısından çok önemli bir husustur.

Bir bütün halinde eğitim sistemleri, öğretmen yetiştiren kurumlar ve diğer fakülteler boşlukta kurulmazlar. İnanç, dünya görüşü ve kültürel bakımdan yansız ve tarafsız da olmazlar. Onlar muhakkak bir dünya görüşü üzerine kurulur, çalışmalarını da ona göre yürütürler.

Eğitim sistemlerinin veya ğretmen yetiştiren kurumların üzerine kurulduğu zemine dünya görüşü ya da epistemolojik zemin denir.

Eğitim kurumlarını ya milletler kendi dünya görüşlerine göre kurarlar ya da başka milletlerin dünya görüşüne göre kurulmuş olanlardan alırlar. Her iki yaklaşımın da o milletler için olumlu/olumsuz sayılabilecek karşılıkları vardır.

Daha önce ülkemizdeki eğitim fakülteleri başta olmak üzere ğretmen yetiştiren bütün kurumların geçmişten hatta ilk alınış yıllarından gelen ve üzülmesi gereken birçok temel/ yapısal sorunlarının olduğunu grmuştk. Bu bölümde bu sorunların iki tanesini ele alıp inceleyeceğiz. Bunlar: Batı'daki seküler-maddeci dünya görüşünden üretilmiş ve bu kurumlarda hâkim olan eğitim felsefesi, diğeri de yine bu dünya görüşünün ltlerine göre üretilmiş bilimler ve bunlardan hazırlanarak eğitim fakültelerinde okutulan ders içerikleri sorunudur. Bunları biraz analiz edecek olursak:

5. 1. Mesleki Teknik ve Mühendis ğretmenlik Fakültelerinde Eğitim Felsefesi

Eğitim Felsefesi, milletlerin eğitim sistemlerine hâkim olan dünya görüşünün, eğitime yansıyan yönüdür. Ya da eğitim felsefesine, o dünya görüşünün eğitimin bütün konu ve alanlarına bakan ve onları tanımlayan yönü olarak bakabiliriz.

Eğitim felsefesi, eğitimin amacını açıklığa kavuşturmaya, bu amaca ulaşmak için neyin, niçin, nasıl ve kiminle yapılacağını mantıksal olarak gerekçelendirmeye, açıklamaya ve bir sistem kurmaya çalışan bir alandır. Bu ervede eğitim felsefesi:

5. 1a. Eğitim sisteminin bileşenlerinin yani bilimin, bilim üretmenin, aklın, eğitim-öğretimin, öğrenme-okul-ğrenci ve öğretmenin anlamını, önemini, değerini ve işlevini belirtir, ortaya koyar.

5. 1b. Eğitim sisteminin amaç, hedef ve ideallerini belirler.

5. 1c. Eğitim programlarını, müfredatını, süresini, yöntem ve uygulamalarını belirler; eğitim felsefesi, bunların, dünya görüşüyle amaç ve hedeflerle uygunluğunu kontrol eder.

5. 1d. Eğitimin hedeflerinin belirlenmesinde toplumun ihtiyaçlarının, bireyin beklentilerinin ve 'konu alanının' gereklerinin hangi yönlerine, ne kadar ağırlık verileceğini belirler.

5. 1e. Eğitim felsefesi eğitim faaliyetlerinin dayandığı teorik temelleri inceleyip eleştirir; Eğitim ve bilim hayatında eleştirel bakışı yaygınlaştırarak yeni nazariyelerin (kuramların) geliştirilmesine zemin hazırlar.

5. 1f. Eğitim felsefesi, kısa hedeflere ulaşmak için izlenecek yol ve kurallar anlamında eğitim politikalarını belirler. Eğitim politikalarının belirlenmesi ise, okullarda eğitim faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması için gerekli ilk adımdır. İşte bu işlevleri eğitim felsefesi yerine getirir.

Bu açılardan konumuza yaklaşırsak, ülkesinin eğitim felsefesini kendi dünya görüşüne göre düzenleyebilen ülkeler, kendi eğitimlerinin mimarı olurlar ki, normalde milletlerin kendi inancı, tarihi ve dünya görüşünden o milletin eğitim felsefesi çıkarılır, çıkarılmalıdır. Ancak 100 yıldan beri, teknik eğitim fakültelerinin eğitim felsefesi, Milletimizin dünya görüşünden süzülüp çıkarılmış değildir. Aksine bu kurum Batı'dan alınmıştır ve o yıllarda ona hâkim olan eğitim felsefesi oradaki değişimlere göre bizde de yer yer değişmiştir. Dolayısıyla Milletimizin kendi medeniyeti, inancı, tarihi ve dünya görüşü devre dışı bırakılmıştır. Sonra o günkü sek

ler/maddeci-materyalist bir dünya görüşü ve onun eğitim felsefesi, bizim eğitim sistemimizin ve fakültelerimizin eğitim felsefesi olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede:

100 yıldan beri Ülkemizde teknik eğitim fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumların dayandığı eğitim felsefesi, Daimicilik, Esasicilik, Yeniden Yapılandırıcılık ve İlerle mecilik gibi felsefeleridir. Bunların her biri de Pozitivizm, Realizm, Egzistansiyalizm ve Pragmatizm gibi felsefi akımlara dayanmaktadır. Bu eğitim felsefeleri ve onlara kaynaklık eden felsefi akımlar da seküler-maddeci Batılı dünya görüşünden üretilmişlerdir.

Millet ya da kültür havzası olarak bu eğitim felsefelerini de onların dayandığı felsefi akımları da biz üretmedik hatta üretilmelerine ve geliştirilmelerine hiç te katkı sağlamadık. Aksine kurumlarımızı Batı'dan alırken onları da hep oradan hazır aldık.

Teknik eğitim fakültelerinde temele alınan son eğitim felsefesinin dayandığı felsefi akım ise, 'Pragmatizm' (Menfaatçilik) yani çıkarıcılıktır. Bu felsefi akıma göre yetiştirilen öğrencilerin faydacı, çıkarıcı olmaları beklenmeyen ama tabii olarak ortaya çıkan bir durumdur. Diğer bir ifadeyle bu felsefi yaklaşıma göre yetişen bireylerin herhangi bir gayesi, ideali ve millî bir davasının olması beklenemez. Bu bireyler toplumu değil de ha çok kendilerini düşünürler.

Ayrıca teknik eğitim fakültelerinin programlarının bu felsefi yaklaşıma göre oluşturulmuş olması uzun vadede, yeni neslin de menfaatçi, çıkarıcı ve bireyci olmalarını beraberinde getirecektir. Bununla geçmişteki teknik eğitim fakültelerini asla suçlamıyor, aksine bir realiteyi ya da önemli bir sorunu belirtiyoruz. Bu fakülteleri suçlamak ya da böyle bir şey düşünmek akla ve mantığa aykırı bir durum olur.

Dün yetiştirdiğimiz teknik öğretmenlerde eğitim-öğretim aşk ve şevkinin, ülke ve millet ideal ve dava anlayışının giderek çok zayıfladığı yönündeki anlayışlar artmaktadır. Ayrıca yeni yetişen öğretmenlerde görmek istediğimiz güzel ahlâk, samimiyet, mesleki adanmışlık ve fedakârlık da giderek azalmaktadır. Öte yandan öğretmen yetiştirme açısından arzulanan seviyeye bir türlü de ulaşamamaktayız. İşte yaşadığımız bu eğitim sorunlarının çok önemli bir kısmının sebeplerini, eğitim fakültelerine hâkim olan ve 100 yıldan beri hiç değiştiremediğimiz, değiştirmeyi dahi düşünemediğimiz bu eğitim felsefelerinden özellikle de pragmatizm/çıkarıcılıktan kaynaklandığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Aynı zamanda bu eğitim felsefesiyle yetiştirdiğimiz öğretmenlerimiz eliyle bu sorunun yeni nesillere intikal ettiğini, taşındığını ülkemizin her tarafına yayıldığını da hep göz önünde bulundurmalıyız.

Teknik eğitim fakültelerinde uzun zamandan beri sürüp gelen bu durumun böyle devam etmesinin bir yararı olamayacağı hatta çok zararlı olacağı yıllardan beri ortaya çıkmıştır. Bu nedenle yeni kurulacak Mesleki Teknik Eğitim ve Mühendis Öğretmenlik Fakültesinin dayandığı dayanacağı bu eğitim felsefesinin değiştirilmesine ülkemizin çok ihtiyacı vardır. Muhakkak bu değişim, bu fakültelerde gerçekleştirilmelidir.

5. 2. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinde Eğitim Felsefesi Nasıl Olmalı

Bu konu için Çalıştay heyeti olarak yapılması gerekenleri birer öneri olarak şöyle sıralıyoruz:

5. 2a. Bunun için Yükseköğretim Kurulu'nun çağrısı, organizasyonu ve kontrolünde eğitim bilimciler, eğitim felsefecileri, ilahiyatçılar, eğitim ve bilim tarihçileri, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon kurulmalıdır. Bu komisyon hem ilim kültür ve tarihi

birikimimizden; hem bu alandaki bugünün doğru bilgilerinden hareketle bizim eğitim felsefemizi araştırarak bulup ortaya çıkarmalıdır. Bu, bize ait olmalı yani evrensel de kucaklayan yerli ve milli olmalıdır. Bunun adına da **maarif felsefesi** diyebiliriz. Sonra Mesleki Teknik Eğitim ve Mühendis Öğretmenlik Fakültesinin eğitim felsefesi, maarif felsefesine göre yeniden düzenlenmeli, yeniden üretilmeli; bize adapte edilmeli, millet olarak bize uygun duruma getirilmelidir.

5. 2b. Bu gelişme ülkemiz ve eğitim sistemimiz açısından çok önemli bir gelişmenin başlangıcı olacaktır. Yapacağımız bu çalışmayla hem Mesleki Teknik Eğitim ve Mühendis Öğretmenlik Fakültesinin eğitim felsefesini daha da geliştirebiliriz, dünyadan kopmamak, aksine onunla rekabet etmek kaydıyla kurumumuzu daha yerli ve milli bir yapıya kavuşturmanın yolunu açabiliriz. Böylece hem yıllardan beri beklenen öğretmeni yetiştirmiş, onlar eliyle genç nesillere daha sağlıklı bir eğitim ortamı hazırlamış hem bu kurumları milletle ve millet irfanıyla bütünleştirmiş hem de beklentilerimiz doğrultusunda onları geliştirmiş oluruz.

Bugün için en temel eksikliğimiz ya da sorunumuz, yıllardan beri bize hâkim olan yabancı eğitim felsefelerini bizimmiş gibi zannederek,

- Onlarla eğitim hayatına devam etmemiz,
- Eğitim felsefesi denince, bilim çevrelerinde dahi sadece bunları düşünüyor ve yazıyor olmamız,
- Kendi eğitim felsefemizin üretilebileceğini ve muhakkak üretmemiz gerektiğini hiç düşünmememiz ve hayatın böyle olduğunu zannetmemizdir.

İşte bu zan ve bu yanlış bizim eğitim hayatımızın en temel sorunlarından biridir, bunu aşmamız şarttır.

5. 3. Eğitim Fakültelerinde Okutulan Ders İçerikleri Sorunu

Eğitim kurumları gibi, bilimler de boşlukta üretilmezler. İnanç, dünya görüşü ve kültürel bakımdan yansız ve tarafsız da olmazlar. Bilimler de muhakkak bir eğitim sisteminde ve oraya hâkim olan bir dünya görüşüne ve özellikle de o dünya görüşünün epistemolojik ölçütlerine göre üretilirler. Esasen bilimler nerede ya da hangi dünya görüşü ve kültürel ortamda üretilmişlerse oranın inanç/inançsızlık, anlayış ve yaklaşımını taşırlar ve onları yansıtırlar.

Geçmişte teknik eğitim fakültelerinde okutulan bilimleri/bilim dallarını, sonradan belli ölçüde katkı sağlamış olsak bile biz üretmedik. O bilim dalları, bu fakültele hâkim olan bilim felsefesinin dayandığı seküler-maddeci dünya görüşünün ölçütlerine göre 18-19. Yüzyıllarda Batı'da üretilmiş bilim dallarıdır. Özellikle o dönemlerde Batı'da bugüne göre daha koyu bir seküler maddecilik-materyalizm akımı söz konusuydu. O bilimler/bilim dalları işte o atmosferde üretilmişlerdir. Bugün de aynı anlayış devam etmektedir. Millet olarak biz de onları olduğu gibi oradan aldık/alıyoruz ve fakültelerimizde öğrencilerimize naklediyoruz. Dolayısıyla bu bilim dalları, kimi bilimsel doğruları taşımanın yanında seküler, maddeci, materyalist dünya görüşünün, bize uymayan ön kabullerini de beraberinde taşımaktadır.

Hem yukarıda bahsettiğimiz bu fakültele hâkim olan eğitim felsefesi hem de bu ön kabuller, yetiştirdiğimiz öğretmenlerimizin kimliğini ve dolayısıyla millet olarak bizim kimliğimizi yıllardan beri olumsuz olarak etkilemekte, zayıflatmakta ve bozmaktadır. Bu ise, yukarıda belirttiğimiz olumsuz gelişmelerin yanında ve daha da önemli olarak gençlerimiz, geçmişimiz, geleceğimiz ve ülkemiz açısından büyük bir sorun teşkil etmiştir ve halen de teşkil

etmeye artarak devam etmektedir. Bunun için ileride daha büyük hedefler belirlenebilir ama şimdilik şunların yapılmasını öneriyoruz:

5. 3a. Millet olarak biz artık bilimde takipçiliği/taklit etmeyi/başkasından alıp tüketmeyi bırakıp bilim dünyası ve doğrudan bilim dallarıyla ‘etkileşimsel’ ya da ‘karşılıklılık ilkesine’ göre bir ilişki geliştirmeyi planlamalı ve uygulamalıyız.

Artık bilimlere ve bilim dallarına bağımlılığı terk edip aktif hatta etken bakmaya, öz-gürleşmeye bakmalıyız.

Yani onlara da eleştirel bakabilmeli, eksiklerinin, yanlışlarının hatta temel birtakım sorunlarının olabileceğini, dahası birileri tarafından bu bilim dallarını milletleri manipüle etme aracı olarak ta kullanılabileceklerini düşünmeliyiz. Dolayısıyla daha önce Batı’dan alınıp geçmişte teknik eğitim fakültelerimizde okutulan bu bilim dallarının ve içeriklerinin bizim tarafımızdan geliştirilmesi ve Mesleki Teknik Eğitim ve Mühendis Öğretmenlik Fakültesinde öylece eğitim-öğretim hayatına sokmamız gerektiğini düşünüyoruz.

5. 3b. Beklentilerimiz hep Yükseköğretim kurumundandır. Bunun için YÖK’ün çağrısıyla eğitim bilimciler, bilim felsefecileri, eğitim ve bilim tarihçileri, ilahiyatçılar, fizikçiler, kimyacılar, biyologlar, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon kurulmalıdır. Bu komisyon hem bilim, kültür ve tarihi birikimimizden; hem de bu alandaki bugünün doğru bilgilerinden hareketle bizim **epistemolojik ölçütler manzumemizi** araştırarak ortaya koymalıdır. Bu, bize ait olmalı ancak hem evrenseli kucaklamalı hem de yerli ve milli olmalıdır. Bunun adına da **maarif epistemolojik ölçütler manzumesi** diyebiliriz.

5. 3c. Yine YÖK tarafından geçmişte teknik eğitim fakültelerinde Ülke çapında tanınmış her bilim dalından insanlar çağrılarak birer komisyon kurulmalıdır. Sonra bu komisyonlar geçmişte teknik eğitim fakültelerinde okutulan bilim dalları içerisindeki seküler maddeci dünya görüşünün ön kabullerini, **maarif epistemolojik ölçütler manzumesi** bilimsel bakış açısıyla ayırt etmeli ve bu bilim dallarını daha ‘objektif bir hâle’ getirmeye çalışmalıdır. O fakültelerde okutulan bilim dalları, Batı ideolojisinden ve onun ön kabullerinden kurtulup saf, objektif ve nesnel bilim dalları haline geldiğinde bize adapte edilmiş, millet olarak bize daha uygun duruma getirilmiş olur.

5. 3d. Bu önerilerimiz, eğitim-öğretim açısından Ülkemizde yenilikçi ve üretken bir süreci de başlatacaktır. Bu süreç başlar ve devam ederse hem medeniyetimizden aldığımız bilgi ve güçle hem diğer fakültelelere de aynı anlayış ve yaklaşımı taşıyabiliriz hem bilgilere/bilim dallarına pek çok yenilik üretip katar, onları daha da ileriye taşır ve onların birçok olumsuzluktan kurtulmasına katkı sağlamış oluruz. Ayrıca çağı daha bağımsız ve daha özgürlükçü okuma yetisini elde etmekle, daha mucit, daha üretken bir konuma ulaşıyoruz.

5. 4. Teknik Eğitim Fakültelerinde Değerlerimizin Erozyonu Sorunu

Teknik Eğitim Fakülteleri ve öncesi modellerde yaşanan kendi değerlerimizin erozyonu sorunu muhakkak Teknoloji Fakültesi’ne geçiştir çözömlenmelidir.

Değer; birey ve toplumun inancından, tarihinden, kültüründen ve toplumsal hayattan çıkarılmış; en iyi, en doğru ve en faydalı olarak kabul edilerek genelleştirilmiş zihin ve davranış kalıplarıdır.

Her milletin kendisine has/özgü değerleri vardır. Dünya görüşü güçlü olan milletler aynı anda hem ulusal hem de evrensel değerlere sahip olabilirler. Bunların değerleri kökleri milli, dalları evrensel düzeyde olan bir ağaca benzetilebilir.

Değerler eğitimi ise, toplumun sahip olduğu inanç, kültür, tarih, sanat, bilgi, beceri vb. değerlerini yeni kuşaklara aktarma, onlarda zihin/bilinç ve davranış geliştirme sürecidir.

Değerler eğitimini akıllı, kalbi ve davranışları buluşturmak şeklinde de tanımlayabiliriz. O zaman sadece ders olarak okutmak yetmez; örneklik te gerekir.

Sorun:

100 yıldan beri, eğitim sistemimizin yetiştirdiği insanlar, Batı dünya görüşü, eğitim, insan ve bilim felsefesinin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendisini ‘milletlerin değerleri üstü’ gören Batı’lı eğitim sisteminde milli değerler kasıtlı olarak değersizleştirilmektedir. Dolayısıyla ülkemizde çok büyük bir çoğunluk, kendi değerlerinden, dünya görüşünden, tarihinden ve kültüründen sıyrılmış, kimliğinden habersiz, Milleti ve Ülkesi açısından vizyonsuz ve Batı hayranı olarak yetiştirilmektedir. Çeşitli yollarla bize getirilip uygulatılan eğitim sisteminin istediği de zaten budur.

Teknik eğitim fakülteleri ve öncesi modellerde, 100 yıldan beri dozu artarak devam eden eğitimsel bir sarsıntı yaşanmıştır. Dolayısıyla bu kurumlar, bu yolla kırılan, dökülen, yıkılan onlarca ‘soyut binanın’ (inanç, tarih, kültür, medeniyet, okul hayatı ve bunların bileşenleri gibi) ve bunlardan zarar gören milyonlarca insanın bulunduğu eğitim kurumlarıdır. Değişik tarihlerde başlamış olsa da diğer öğretmen yetiştiren kurumlar da aynı durumdadır. Peki neler yapılmalıdır?

a. Yeni kurulacak olan mesleki teknik ve mühendis öğretmenlik fakülteleri, daha kuruluş aşamasında hem önceki modellere göre daha da geliştirilip hem çağa model olacak bir düzeye ulaştırılmalı hem de milli ve yerli bir yapıya kavuşturulmalıdır. Ayrıca ‘program/kurum geliştirme’ mantalitesi çerçevesinde bu faaliyetler kurumda süreklilik kazanmalıdır.

b. Ancak teknoloji fakültelerine yönelik geliştirme ve millileştirme çalışmaları, belli bir zaman alacağı için kısa vadeli tedbir olarak, bu fakültelerin bütün bölümlerini içine alan yerli, milli ama evrensel de içine alan ciddi bir ‘Değerler eğitimi’ programı hazırlanıp uygulanmalıdır.

Bunun için Yükseköğretim Kurulu eliyle kültür insanları, tarihçiler, eğitim bilimciler, eğitim felsefecileri, ilahiyatçılar, eğitim ve bilim tarihçileri, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon kurulmalıdır. Bu bilim kurulu yerli, milli ama evrensel de kucaklayan kendi değerlerimizi ortaya çıkarmalıdır.

c. Sonra da teknoloji fakültelerinin gerekli görülen sınıflarında ya ayrı bir ders olarak ya da bütün derslere yedirilerek bu değerlerin eğitim öğretimi yapılmalıdır.

d. Ayrıca diğer derslerde ve onların ders notlarında ve diğer kaynaklarında değerlerimize aykırı olan unsurlar çıkarılmalıdır.

e. Bir yandan bunun teorik hazırlığı hızlı bir şekilde yapılırken, bir yandan da YÖK’ün yayınlacağı talimatlarla, üniversite ve fakültedeki yöneticiler bunu uygulamaya hazırlanmalı ve aynı dönem içerisinde uygulamaya geçirilmeye başlanmalıdır.

2. SÜREÇ İÇERİSİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ

2. 1. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı ve İstihdamı

Kurulması önerilen Mesleki Teknik ve Mühendis-Öğretmenlik Fakültesi'nin akademik personelinin sahip olması gereken özellikler ve istihdamı, kurulacak bölümlere göre farklılıklar göstereceği gibi ortak bazı özelliklerinin de bulunması yararlı olacaktır. Bu özellikler kurulacak fakültedeki bölümlerin yapısına göre farklılık gösterebilecektir. Buna göre konuyu bölümler bağlamında ele almakta yarar vardır.

Fakültede yer alacak bölümlere göre akademik personelin özellikleri

a. Mühendis – Öğretmenlik Bölümleri: Fakültenin 5 yıllık programlarında mühendislik ve öğretmenlik odaklı alan eğitimi verileceği için ilgili alanlarda yetişmiş mühendis ve/veya daha önceki yıllarda mezun olup akademik çalışmalar yaparak akademik kadrolarda yer alan yüksek teknik öğretmen ya da teknik eğitim fakültesi mezunu akademik personel görev alabilir. Söz konusu akademik personelin öğretmenlik formasyonunun bulunması bir avantaj da kabul edilebilir.

b. Mesleki-Teknik Öğretmenlik Bölümleri: Öğrenim süresi 4 yıl olan bu bölüm de alan eğitimi verecek akademik personel ilgili alanda yetişmiş eski kız teknik öğretmen, mesleki eğitim fakültesi, endüstriyel sanatlar eğitim fakültesi mezunu ve akademik kadrolarda yer alan personel olabilir. Bunların dışında alanların ihtiyacına göre ilgili alan eğitimi ile ilgili diğer akademik personel de görev alabilir. Söz konusu personelin öğretmenlik formasyonunun bulunması bir avantaj kabul edilebilir.

c. Ticaret ve Turizm Öğretmenliği Bölümleri: Öğrenim süresi 4 yıl olan bu bölüm de alan eğitimi verecek akademik personel ilgili alanda yetişmiş eski ticaret ve turizm eğitim fakültesi mezunu ve akademik kadrolarda yer alan personel olabilir. Bunların dışında alanların ihtiyacına göre ilgili alan eğitimi ile ilgili diğer akademik personel de görev alabilir. Söz konusu personelin öğretmenlik formasyonunun bulunması bir avantaj kabul edilebilir.

d. Eğitim Bilimleri Bölümü: Lisans öğrencilerinin tamamına ders verecek olan bu bölümün temel misyonu, tüm 5 yıllık ve 4 yıllık bölümlere 'eğitim bilimleri' derslerini vermek olduğu için bu bölümde yer alacak akademisyenlerin eğitim bilimlerinin lisansüstü programlarından doçentlik bilim sanat alanları içinde görev alabilir. Söz konusu personelin lisans mezuniyet alanı sözü edilen eğitim bilimleri alanlarından olabileceği gibi yukarıda 1-2 ve 3: madde de ifade edilen alan eğitiminde lisans eğitimini tamamladıktan sonra eğitim bilimlerinin burada sözü edilen alanlarında lisansüstü çalışmalar yaparak akademik personel olarak görev yapanlar varsa bu bir avantaj kabul edilebilir.

Yukarıda açıklandığı gibi söz konusu fakültenin, bölümlere göre farklı niteliklere sahip akademik personele ihtiyacı vardır. Bu nedenle kurulacak fakültenin söz konusu istihdam koşulları açısından da bazı nitelikler taşıması gereklidir. Aşağıda bu niteliklere yönelik öneriler özetlenmiştir.

Fakültenin sahip olması gereken akademik personel açısından yapısı.

Yukarıda açıklandığı gibi kurulacak olan fakültenin sahip olması gereken akademik kadronun farklı yeterliliklere sahip olması gerekmektedir. Teknik öğretmen kimliğinden mühendislik formasyonuna, eğitim bilimlerinin çeşitli alanlarında lisansüstü eğitim düzeyine sahip olan akademisyenlerden hizmet sektörüne yönelik ticaret turizm ve kız mesleki teknik eğitim formasyonuna sahip olan akademisyene kadar geniş yelpazede bir akademik personel profiline ihtiyaç vardır. Bu açıdan bakıldığında kurulacak fakültenin kurumsal hafızası söz konusu akademik personel açısından uygun olan üniversitelerde açılması daha doğru bir uygulama

olacaktır. Buna göre geçmişte Teknik Eğitim Fakültesi bulunan ve köklü bir geçmişi olan başta Gazi Üniversitesi olmak üzere Marmara Üniversitesi ve Fırat Üniversitesi ilk akla gelen üniversitelerdir. Çünkü söz konusu 3 üniversite de 1990 lı yılların başına kadar mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştirme açısından önemli görevler üstlenmişlerdir. Bu üniversitelerde yukarıda açıklanan akademik kadroya ilişkin kurumsal hafıza mevcut olup, gerekli teknik alt yapı da vardır. Burada dikkate alınması gereken önemli bir boyut ta Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) hangi alanlarda kısa ve uzun vadede mesleki – teknik öğretmen ihtiyacı olacağı konusunda MEB ile iş birliği yapılmasıdır. Buna göre YÖK'ün önderliğinde MEB ile iş birliği içinde söz konusu 3 üniversite yönetimi stratejik bir plan çerçevesinde süreci planlayabilir ve Mesleki Teknik Eğitim ve Mühendis Öğretmenlik Fakültesinin açılışı gerçekleştirilebilir. Bu karar ülkemiz insan gücünün yetiştirilmesinde mesleki eğitimin öncelikli alan olduğunun bir kez daha yoğun biçimde anlaşıldığı şu dönemde mesleki-teknik eğitime öğretmen yetiştiren bir yükseköğretim kurumu bulunmayan ülkemiz yükseköğretim sistemi adına atılmış en önemli adım olacaktır.

Teknik eğitim fakültelerinin, pek çok bilimsel alanda öğretim üyesine ihtiyacı vardır. Dolayısıyla mesleki teknik eğitim ve mühendis öğretmenlik fakültelerinin bu alanlarda doktora yapmış insanlarla kendisini beslemesi ve geliştirmesi gereklidir. Ayrıca eğitim fakülteleri bu fakültelelere eğitim bilimleri alanında öğretim üyesi yetiştirilmesine de destek olmak durumundadır. Bunun için:

a. Kamu ve vakıf üniversitelerinin, öğretim üyesi yönünden gelişmiş eğitim fakültelerinde, bu fakültelerin bütün bölümlerinde ve anabilim dallarında lisans üstü eğitime daha çok ağırlık verilerek ciddi, planlı, tutarlı ve sürekli programlar uygulanıp eğitim fakültelerinin öğretim üyesi ihtiyacı karşılanmaya çalışılmalıdır.

b. Mevcut öğretim üye ve yardımcılarına çeşitli imkanlar, teşvikler ve destekler sunularak kendilerini daha da geliştirmelerine uygun zemin oluşturulmalıdır.

c. Eğitim fakülteleri de mesleki teknik eğitim ve mühendis öğretmenlik fakültelerine istekleri oranında eğitim bilimleri alanında öğretim üyesi yetiştirmelerine destek olmalıdır.

Kamu ve vakıf üniversiteleri bu iki konuda da atağa geçmelidir.

2. 2. Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinde Okutulacak Eğitim Bilimleri Dersleri ve Yapılacak Uygulamalar:

Mesleki Teknik ve Mühendis Öğretmenlik Fakültelerinde mesleki teknik alana yetiştirilecek mühendis öğretmen, mühendislik eğitiminin yanında öğretmenlik eğitimini de dünyada ve ülkemizde geçerli olan öğretmenlik ölçütlerine göre almalıdır. **Bu ölçütler de;**

a. Teorik Dersler (Eğitim Bilimleri, Alan Bilgisi ve Kültür Dersleri):

a. i. Eğitim Bilimleri Dersleri: Bu fakültede okutulacak eğitim bilimleri derslerinin içerikleri, artık eğitim ve fen edebiyat fakültelerindeki gibi değil, mesleki teknik eğitim ve mühendisliği de içselleştirecek şekilde bu fakülteye göre yeniden düzenlenmelidir. Bu vesileyle eğitim bilimleri derslerinin hem geliştirilmesini hem millileştirilmesini hem de teknoloji diliyle ciddi bağlar kurmasını bir kere daha öneriyoruz.

Bu çerçevede, YÖK tarafından mevcut eğitim fakültelerindeki eğitim bilimcilerden, geçmişte teknik eğitim fakültelerinde görev yapmış eğitim bilimciler ve teknoloji fakültelerinin alan dersleri öğretim üyelerinden bir komisyon kurulmalıdır. Bu komisyon, tıp bilimleri ile psikoloji biliminin birleşip psikiyatryi oluşturmasına benzer bir şekilde; mesleki teknik

eğitim ve mühendisliği fakültelerinde verilecek olan eğitim bilimleri derslerinin hem millileŖtirilip hem de bu fakültelere göre nasıl düzenleneceği üzerine alıŖmalar yapmalı ve ađdaŖ veriler hazırlamalıdır.

Mesleki teknik ve mühendis öğretmenlik fakültelerinin mühendis öğretmenlik bölümlerinin eğitim bilimleri ğretim yeleri de bu fakültelerden mezun olup, eğitim faklterinde eğitim bilimleri alanında ihtisas yaparak bu fakültelere eğitim bilimleri ğretim yeleri olarak yetiŖtirilmeli ve bu ğretim yeleri, bilimsel düzeyde eğitim fakülteleriyle de aidiyet bağı içerisinde olmalıdırlar.

a. ii. Alan Bilgisi Dersleri: Mesleki teknik eğitim ve mühendis öğretmenlik faklterinin bölümlerinin alan bilgisi dersleri de sadece öğrenmeye yönelik değil, o bilgilerin öğretimini de içerecek Ŗekilde yeniden düzenlenmelidir.

a. iii. Genel kültür dersleri: Bu derslerin amacı, niversite düzeyinde yetiŖtirilen ğretmen adayına bulunması gereken entelektüel donanımı kazandırmaktır. Belli düzeyde genel kültüre ve biliŖim teknolojisine iliŖkin bilgi ve becerilere sahip olan, bilimsel araŖtırma yapabilen ve yapılan araŖtırmalardan yararlanabilen, çok yönlü bir ğretmen adayı, günümüz eğitimin gereklerini yerine getirmede daha baŖarılı olacaktır. Öğretmenin bu niteliği, yetiŖtirdiđi öğrencilerin geleceğe hazırlanmasında olumlu yansımalar sağlayacaktır. Bu amaçla, genel kültür dersleri olarak, Bilim Tarihi, Bilimsel AraŖtırma Yöntemleri, Felsefeye GiriŖ, Etkili İletifim, Türk Eğitim Tarihi gibi dersler konulmuŖtur. Bu programın esnek yapısı nedeniyle, fakülteler, farklı genel kültür dersleri de okutabilecekler ve bu dersleri zaman içinde deđiŖtirilebileceklerdir.

b. Uygulama: Mesleki teknik eğitim ve mühendis öğretmenlik bölümünde gerekleŖtirilecek olan uygulama da bu bölümün öğrencileri, hem ilgili mühendisliğin hem de öğretmenliğin uygulamasını alacağı Ŗekilde ve bizzat fakülte tarafından düzenlenmelidir. Bu çerçevede ğrenciler,

Mühendis ğretmenlik bölümünün ğrencileri, Mühendislik bölümünün öğrencileri gibi fabrika ya da iŖ yerinde uygulama yapmalıdır.

Mühendis ğretmenlik bölümünün öğretmenlik uygulaması ise mesleki teknik liselerde yapılmalıdır. Öğrenciler nc sınıftan baŖlayıp okul bitinceye kadar o ildeki mesleki teknik liselerin birinde ilgili dersin ğretmeni ile resmi yazıŖma sonucu asistan- ğretim yesi iliŖkisi içerisinde, haftada en az bir ya da iki gün olacak Ŗekilde o teknik lisede bulunmalı ve o öğretmenle birlikte öğretmenlik uygulaması yapmalıdır.

Yukarıdan beri belirlediğimiz bu ilkelere göre fakülte, bölüm, bölüm derslerinin içeriklerinin, bölüm ğretim üyelerinin yetiŖtirilmesi, bölüm ğrencilerinin uygulamaları eğer gerekleŖtirilirse, ülkemizde günümüzün beklentilerine cevap verecek hatta onu aŖacak düzeyde mühendis ğretmeni yetiŖtirebiliriz.

Değerli Katılımcı ArkadaŖlar, böylece 29 Ŗubat 2024 tarihinde, İstanbul Aydın niversitesi'nde yaptığımız 'Teknik Eğitim Fakülteleri Sorunları ve çözümleri' konulu alıŖtayda alınan kararları 'geliŖtirilmiŖ taslak olarak' sizlere arz etmiŖ bulunuyoruz. Burada arz edilen hususlarla ilgili olarak varsa deđiŖiklik önerilerinizi belirler, alternatiflerini ve gerekçelerini de kısaca yazarsanız, bu metin sizlerin eliyle daha da geliŖtirilmiŖ olacaktır.

Bu vesileyle hem katılımınız hem bu metni incelemeniz hem de gerek görmeniz halinde deđiŖiklik teklifleriniz için Ŗimdiden çok teŖekkr ederiz.

Selam, sevgi ve saygılarımızla.

İSTANBUL AYDIN
ÜNİVERSİTESİ

20 Yıl

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
TÄRMER
TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

100
TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YÜZÜNCÜ YILI

Cumhuriyetimizin 100. yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştayları - 3

“FEN EDEBİYAT FAKÜLTELERİ” SORUNLARI VE ÇÖZÜMLERİ

16 MAYIS 2024

09:30- 18:00

D Blok
Aydın Düşünce

**ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARÇALIŞTAYI -III-
FEN EDEBİYAT FAKÜLTELERİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU**

GİRİŞ

16 Mayıs 2024 tarihinde, İstanbul Aydın Üniversitesi bünyesindeki Araştırma Merkezleri TARMER (Toplumsal Araştırmalar Araştırma ve Uygulama Merkezi) ve EBTAM (Eğitim Bilimleri ve Teknolojileri Uygulama ve Araştırma Merkezi)'in ev sahipliğinde, 'Cumhuriyetimizin 100. Yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumları Çalıştayları -III-, Fen-Edebiyat Fakülteleri Sorunları ve Çözümleri' konulu bir çalıştay yapıldı.

Çalıştayın ana teması, Fen-edebiyat fakültelerinin bugününü, geleceğini ve bu fakültelerde, dünyada ve ülkemizde geçerli olan ölçütlere göre öğretmen yetiştirme konusu idi.

İleride bahsedeceğimiz kuruluş dönemi misyonu ortadan kalkmış olan fen-edebiyat fakülteleri için üç yol vardı. Bunlar:

1. Ya kapanacaktılar ki, bu ülkemiz için büyük bir kayıp olurdu. Çünkü Fen edebiyat fakülteleri, ülke genelinde kurulup yaygınlaşmış, kadro, fiziki mekân, laboratuvar ve diğer hususlarda fevkalade gelişme göstermiş kıymetli bir kurumumuzdur.

2. Ya da kuruluş misyonunu tamamlamış olan fen edebiyat fakültelerinin yeniden ele alınması ve yepyeni bir misyon ve vizyonla daha güçlü bir şekilde yoluna devam etmesi sağlanacaktı. Diğer bir deyişle fen edebiyat fakültelerinin belli bir değişim geçirerek ülkemiz eğitim sistemi içerisinde yeni bir misyon üstlenebilecekleri düşünülebilirdi.

3. Öğretmen yetiştiren diğer kurumlarla entegre bir şekilde öğretmen yetiştirme misyonunu nasıl gerçekleştirebileceği üzerine idi.

Bu çalışmaya Ankara ve İstanbul başta olmak üzere Anadolu'nun pek çok üniversitesinden dekanlar, bölüm başkanları, öğretim üyeleri, milli eğitim müdürleri, alandaki kamu-özel okul yöneticileri ve deneyimli öğretmenler düzeyinde, yaklaşık 40 kişilik, üst düzey bir uzmanlar katılımı oldu.

Çalıştayın hem Anadolu'nun her tarafından katılan hem de derinlemesine ve genişlemesine (öğretmenden en deneyimli Profesörlere kadar) katılım sağlayan dolayısıyla 'en katılımcı çalıştay' olduğu ifade edilebilir.

Yaklaşık 40 kişiyle bir gün süren Çalıştayda, verimli ve üretken çalışmalar yapıldı; sorunlar ve bu sorunların her birisine yönelik çözüm önerileri üretildi ve bunlar üzerine tartışmalar yapıldı.

Çalıştayda Ülkemizde liselere öğretmen yetiştirme sistemine yönelik yepyeni, değişimci, yenilikçi, yerli, milli ve etkili kararlar alındı.

Bu raporda, önce Cumhuriyetimiz'in ilk yüzyılında günümüze kadar fen edebiyatın sorunlarını ve sorunlardan ya da deneyimlerden nasıl dersler çıkarılabileceğini özetleyip, bugün nasıl bir kurum geliştirilmesi gerektiği üzerine yoğunlaşıldı. Bu çerçevede konuları şöyle özetleyebiliriz:

1. FEN-EDEBİYAT FAKÜLTELERİ VE TARİHSEL GELİŞİMLERİ

Günümüzde Fen Edebiyat Fakülteleri matematik, fizik, kimya ve biyoloji gibi temel bilimler ile; edebiyat, tarih, arkeoloji, coğrafya, sosyoloji, psikoloji, felsefe gibi sosyal bilimlere

ilişkin bölümlerden oluşur. Bu fakülteler lisans ve yüksek lisans düzeyinde temel ve sosyal bilim alanlarında eğitim-öğretiminin yapıldığı kurumlardır.

Fen-edebiyat fakültelerinin geçmişi, Osmanlı döneminde 1900 yılında kurulan ve Türkiye'deki Avrupai tarzda ilk üniversite olan Darülfünun'a kadar dayanır. Hatta bazı bölümlerin tarihi daha da eskidir. Bu nedendir ki fen-edebiyat fakültelerinin tarihi, en az ülkemizdeki üniversitelerin tarihi kadar eskidir, diyebiliriz.

Bu fakülteler milli eğitim sistemimize öğretmen yetiştirmek için kurulmuş fakülteler değildir. Bu fakültelerin kuruluş **amaçları**;

a. Temel bilim dallarında bilimsel araştırmalarla lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim-öğretim yapmak, gençleri hem temel bilimlere yönlendirmek hem de uygulamalı araştırmalarla bilim insanı olacak şekilde yetiştirmektir. Fen-edebiyat fakülteleri, bir bakıma bugünkü STM anlayışının geçmişteki versiyonudur, diyebiliriz. Bugün TÜBİTAK'ta yürürlükte olan ARDEB projelerinin büyük kısmı Temel Bilimler alanında.

b. Mühendislik, tıp, ziraat, veteriner, diş hekimliği gibi fakültelerin bir ve ikinci sınıflarında okutulan matematik, istatistik ve FKB (Fizik, Kimya ve Biyoloji) derslerini okutmak,

c. Bilim okuryazarlığı, bilimin doğasını ve bilimsel bilgiyi anlamada bireylerin bilim, özellikle de temel bilimler okur-yazarı olarak yetiştirmelerine ortam ve imkân hazırlamaktır.

Fen-edebiyat fakülteleri bu üç işlevi de geçmişte yerine getirmişlerdir. Bundan dolayı 1973 yılından 2008'e kadar açılan her üniversitede öncelikli olarak bu fakültelerin kurulması gerekli görülmüştü hatta şarttı.

Ancak zamanla mühendislik, tıp, ziraat, veteriner ve diş hekimliği gibi fakültelerde okutulan temel bilim (Fizik, Kimya ve Biyoloji) derslerinin, fen-edebiyat fakültesi öğretim elemanları tarafından değil de söz konusu fakültelerin, bu alanda yetiştirdikleri kendi öğretim elemanları tarafından verilmesi yoluna gidilmiştir. Bu değişikliğe mühendislik, tıp, ziraat, veteriner, diş hekimliği gibi fakültelerdeki bilimsel eko-sistemle fen edebiyat fakültelerinden gelen 'temel bilimci öğretim üyelerinin' mensubu oldukları eko-sistemlerinin aynı olmaması ve anlattığı dersleri, o fakültelerin jargonlarıyla örtüşmediği için öğrencilerinin yeterince anlayamaması, gerekçe olarak gösterilmektedir.

Bu durum fen edebiyat fakülteleri için, olumsuz gelişmelerin başlangıcı olarak görülebilir. Çünkü bir bakıma kuruluş gayeleri ortadan kalkmış oluyordu. Böylece fakülte, öğretim üyeleri ve öğrencileri statü ve iş bulma sorunu ile karşı karşıya kalmıştı. Artık öğretim üyeleri ve mezun öğrencileri iş bulmakta bir hayli zorlanmaya başlamışlardı. Çünkü nerede iş arayacakları dahi belirsizdi.

Bundan dolayı 1973 yılından beri var olan, her yeni üniversitenin açılışında fen-edebiyat fakültesinin açılmasının zorunlu olması kuralı da 2008 yılında Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda yapılan değişiklikle kaldırıldı.

Üniversite giriş sınavlarında da Fen-Edebiyat Fakültelerini tercih eden öğrenci sayısı hızla azaldı. Bu durumu, mezun sayısına paralel bir şekilde istihdam sayısında da bir artışın olmamasından kaynaklanıyordu.

2015-2016 eğitim öğretim yılından itibaren de YÖK'ün aldığı bir kararla öğrenci başvurusu 11'in altında olan özellikle fizik ve kimya gibi bölümlere öğrenci alımını geçici olarak durdurdu. Büyük şehirlerde olduğu için şimdilik kontenjanları dolu olan bu bölümlerin de öğrenci sayılarının azalması kaçınılmaz bir son olarak görülmektedir.

Bu gelişme ve değişimlerden dolayı artık fen edebiyat fakülteleri, kuruluş misyonunu tamamlamış ve yeni bir yol ayrımına gelmişti, diyebiliriz.

Bu konular toplumun çeşitli katmanlarında konuşulup tartışılırken fen-edebiyat fakülteleri doğal olarak, kendilerine en yakın buldukları 'liselere öğretmen yetiştirme' misyonunu üstlenme yoluna gittiler. Ancak bunlar üzerinde açık ya da gizli olarak bir karşı çıkış vardı. Çünkü fen-edebiyat fakültelerinin bu misyonu üstlenmeleri demek, eğitim fakültelerinin misyon alanına girmeleri demektir. Bu durum ise, uzun yıllar hem iki fakülte arasında hem de toplumun çeşitli katmanlarında tartışıldı. Örneğin: bir yandan mezunları öğretmen olabiliyor ama öbür taraftan eğitim bilimleri derslerini sonradan ve kısıtlı bir şekilde dışarıdan alabiliyorlardı.

Ancak Cumhuriyetimizin 100. Yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştayı çerçevesinde yaptığımız müzakerelerle bu konuyu iki fakültenin de onaylayacağı bir şekilde çözüme bağladık. Bu konuyu ileriki sayfalarda ilgili konu geldiğinde açıklayacağız.

Şimdi, fen-edebiyat fakültelerinin sorunlarını ve çözüm önerilerini inceleyelim. Çalıştığımız bu fakültelerin sorunlarını iki kategoride ele almıştır. Şimdi tarihten ya da kuruluş yıllarından gelen ve süreç çerçevesinde ortaya çıkan sorunları ve çözüm önerilerini ele alabiliriz.

2. FEN-EDEBİYAT FAKÜLTELERİNİN GEÇMİŞTEN GELEN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Fen-edebiyat fakültelerinin geçmişten gelen sorunlarına ve çözüm önerilerine geçmeden önce, bu metinde kullanılacak olan "**millî ve yerli olmak**" kavramlarıyla ilgili tanım yaparak onlara açıklık getirmek ve eğitim kurumları açısından üç önemli hususun altını çizmek istiyoruz. Bunlar:

a. Millî Olmak (Millî Eğitim) ve Yerli Olmak Ne Demektir?

Millî olmak; millet tarafından yapılmış, millete ait/özgü olmak ve milleti temsil etmek anlamlarına gelir.

Ayrıca millî olmak, yapacağı herhangi bir iş ve eylemde, kendi inancını, tarihini, kültürünü, örf, âdet ve ananelerini, millî hasletlerini ve çağın doğru bilgilerini esasa almak, onları önde tutmak demektir.

Eğitimin millî olması ise, eğitim sisteminin millet tarafından yapılmış olması, Ona ait olması, ona has/özgü olması, Milleti ve Milletin dünya görüşünü temsil etmesi anlamlarına gelmektedir.

Yerli olmak ise Türk Dil Kurumu'na göre, «Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan» anlamında kullanılır. Yani evrensel ve yerli bilgilerin karışımıyla bu ülkede, bu ülke insanı tarafından yapılan, demektir.

b. Eğitim Kurumları Açısından Dört Önemli Husus se

i. Bir bütün halinde eğitim sistemleri, dolayısıyla onların bir alt sistemi olan öğretmen yetiştiren kurumları, boşlukta kurulmaz. İnanç, dünya görüşü ve kültürel bakımdan yansız ve tarafsız da olmaz, olamaz. Onlar muhakkak bir dünya görüşü üzerine kurulur, çalışmalarını da ona göre yürütür.

ii. Milletler ya kendi dünya görüşlerine göre kendi eğitim sistemlerini ve kurumlarını kurarlar veya başka milletlerin dünya görüşüne göre kurulmuş olanlardan alırlar. Her iki yaklaşımın da o milletler için olumlu/olumsuz sayılabilecek karşılıkları vardır.

iii. Başka dünya görüşüne mensup ülkelerden alınan eğitim sistemleri, o ülkelere bilim, sanat ve teknoloji taşımaz, götürmez; oranın insanlarına bilimi ve bilim üretmeyi öğretmez. Aksine bilim, sanat ve teknoloji üzerinden oraya kendi dünya görüşünü, tarihini ve kültürünü taşır. Buna karşın gittiği ülkenin dünya görüşünü, tarihini ve kültürünü sürekli kötüler, küçük düşürücü, yıpratıcı bir tavır içerisine girer. Dolayısıyla o ülkede yetişen nesil hem bilim, sanat ve teknolojiyi hem de kendi dünya görüşünü, tarihini ve kültürünü öğrenemez ya da ters-yüz edilmiş olarak öğrenir.

Ayrıca o ülkede asla bilim sanat ve teknoloji üretilmez; onlara hazır olarak verilir.

Bu tür uluslararası ilişkiler, eğitim sistemi verenin lehine ‘emperyal bazı ögeler’ taşır.

iv. Ülkemizde bir bütün halinde eğitim sistemi ve onun bir kurumu olan fen-edebiyat fakülteleri, başka ülkelerden alınan ve bugüne kadar da ana yapısına (dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru/felsefesi ve bilim felsefesine) hiç dokunulmamış olan kurumdur.

Bu sorunların ana kaynağı da Batı’dan aldığımız eğitim sisteminin dayandığı seküler-maddeci dünya görüşü, ondan üretilmiş olan eğitim felsefesi, insan felsefesi ve bilim felsefesinin kendisidir. Bunları biraz analiz edecek olursak:

2. 1. Fen-Edebiyat Fakültelerinin, Üzerine Kurulduğu Dünya Görüşü Sorunu

Öğretmen yetiştiren kurumlardan fen edebiyat fakülteleri Batı’da ve oranın dünya görüşüne göre kurulmuş, şekillenmiş ve 1900’lü yılların başında da bizim ülkemize getirilmiş fakültelerdir. Bu fakültelerde geçmişten hatta ilk alınıp yıllarından gelen ve bugüne kadar da hiç ele alınıp çözüme ulaştırılma çalışması yapılmamış birçok temel/yapısal sorununun olduğu görülür. Bunların başında da dünya görüşü sorunu gelmektedir. Dünya görüşünün neden bir sorun olduğunu, dünya görüşü ve diğer kavramları ve bunların bir kurumu ya da eğitim sisteminin nasıl etkilediğini inceleyerek görelim:

a. Dünya Görüşü Kavramı

Dünya görüşü, kabul edilen dünya algısı, hayat görüşü, yaşam felsefesi, dünya tasavvuru, alem ve insanın bu alemle olan ilişkisine dair düşünce, genel görüş ve anlayış şeklinde tanımlanmaktadır.

Dünya görüşü, gerçeğe kaynaklık eder, insanın bu gerçeklik içerisindeki yerini ve önemini belirtir, insanın bütün alemi ya da ‘büyük resmi’ görme ve anlamasını sağlar. Dünya görüşü sayesinde, geride cevaplandırılmamış hiçbir soru kalmaz, milleti ve bireyi ilgilendiren her şey yerli yerine oturmuş olur. Dünya görüşünün temel özelliği kapsayıcı olmasıdır.

Dünya görüşü: Milletlerin inancı, tarihi, kültürü ve çağının doğru bilgilerinin harmanlanmış halinden çıkarılmış olan yaşam felsefesidir.

Her inancın ve her milletin güçlü ya da zayıf bir dünya görüşü vardır.

Dünya görüşü; İnsanın kâinat, hayat ve insanla; insanın kendisi, ailesi, toplumu ve devletiyle olan ilişkisini, bakış açısını tanımlar. O, bir hayat felsefesi ve yaşam biçimi üretir.

Dünya görüşü, hayatın sosyal, siyasal, ekonomik, eğitimsel ve kültürel bütün yönlerinin, milletin kendi anlayışına dayalı olarak nasıl düzenleneceğini belirler.

b. Dünya Görüşü ile Eğitim Sistemlerinin İlişkisi

Dünya Görüşü ile eğitim sistemleri ve onun bir alt sistemi olan fakülteler arasında çok ciddi, üretken ve hayati bir ilişki vardır. Bu ilişki, zeminle ağaç, anneyle çocuk ilişkisine benzer. O zeminde ağaç, o annede de çocuk yaratıldığı gibi, eğitim sistemleri ve kurumları da dünya görüşü zemininde ve ondan beslenerek insanlar tarafından kurulur. Eğitim sistemlerinin beslendiği ve geliştirildiği bu zemine, epistemolojik zemin ya da dünya görüşü diyoruz.

En başta eğitimin üç temel dayanağı olan eğitim felsefesi, insan tasavvuru (felsefesi) ve bilim felsefesi, dolayısıyla bilim üretme ölçütleri bu dünya görüşünden doğar. Böylece eğitim sisteminin dört dayanağını oluştururlar. Sonra eğitim sisteminin ya da fakültenin kimliği, felsefesi, misyonu, vizyonu, hedefleri; çeşitli kavram ve kuralları, kurumları, müfredatı, içerikleri (muhtevası), yönetim ve organizasyonu, öğrenme-öğretme yöntemi, ölçme ve değerlendirme sistemi de dahil hepsi müteselsilen dünya görüşünden doğar.

Bir dünya görüşü ortaya çıkınca öyle tek başına bir yerde durmaz. O bir mücadele meydanına doğmuş demektir. Başka dünya görüşleri ve onların türevleriyle ilgili görüş, yaklaşım ve değerlendirmelerde bulunur. Hatta onlarla doğrudan ya da dolaylı olarak mücadeleye girer, girmesi de gerekir.

Eğitim sistemleri kurulmadan önce, onların dört dayanağı olan dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan felsefesi ve bilim felsefesi kavramlarının aslında içi boştur. Eğitim sistemi kurulurken, bir kültür ve medeniyet havzası önce dünya görüşünü, onun vasıtasıyla da bu kavramların içini doldurur. Bunların içini dolduracak olan kültür ve medeniyet havzası, o eğitim sisteminin kimliğini, içeriğini, rengini ve desenini belirler.

Bu açıdan konuya yaklaşırsak hem bir bütün halinde eğitim sistemimizin hem de öğretmen yetiştiren kurumlarımızın dolayısıyla fen edebiyat fakültelerinin, 100 yıl önce üzerine kurulduğu zeminin yani dünya görüşünün (epistemolojik zeminin) bize uymadığı, uymayacağı görülür. Çünkü fen- edebiyat fakültelerinin, üzerine kurulduğu zemin ya da o dünya görüşü, özellikle 18. Yüzyıldan beri Evren'e, eşya ve olaylara tek yönlü- maddeci ve materyalist bir açıdan bakmış, bu bakış açısıyla materyalist, emperyal, ideolojik ve yayılmacı bir dünya görüşü üretmiş ve bunu bütün dünyaya ihraç etmiş; buna göre yaşam biçimi geliştirmiş, ürettiği bilimi de genellikle tek yönlü- maddeci ve materyalist bir açıya göre üretmiştir. Son iki asırdır Batı, uluslararası ilişkilere hep bu bakış açısıyla yaklaşmıştır.

Bu durum, Evrene, eşya ve olaylara daha panoramik yani hem madde hem de mana ikliminden bakan, bundan bir inanç ve dünya görüşü çıkaran bizim kimliğimize ve tarihi bir kimimize aykırı bir durumdur. Bu açılardan burada tam bir zıtlık vardır. Yaşanan bu zıtlıklar

içerisinde de biz nice evlatlarımızı inanç, kültür ve dünya görüşü açısından manen kaybettik, bu eğitim sisteminden de gerekli yararı ve katkıyı elde edemedik ve elde edemeyeceğimizi de gördük. Çünkü daha önce ifade ettiğimiz ve yaklaşık iki asırdan beri de yaşadığımız gibi, böyle durumlarda okullar artık bilimleri değil, bilimler üzerinden kendi dünya görüşlerini insanlara öğretirler. Bunun içindir ki, milletçe bizim tarihimiz, medeniyetimiz ve kültürümüzle her gün bağımız zayıflamakta; milli kimliğimiz her geçen gün aşınmakta ama biz çağın bilgi ve teknolojisini hala elde etmekten uzak bulunmaktayız. Hatta biz Osmanlı'nın son üç asrında olduğu gibi hala bilim ve teknoloji üretme açısından sıkıntı çekmekteyiz. Bu gidişle, durumumuzu çok ciddi bir şekilde değerlendirip yeni bir başlangıç yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Bu çerçevede:

Çalıştay üyeleri olarak eğitim sistemimiz ve fakültemiz için önemli kararların alınması gereken günlerde olduğumuz kanaatiyle Yükseköğretim Kurumu'na şunları öneriyoruz.

a. Üniversitelerimizde, mütefekkir düzeyindeki eğitim felsefecileri, tarihçiler, edebiyatçılar, eğitim bilimciler, ilahiyatçılar, bilim tarihçileri, hukukçular, mühendisler, fizikçiler, biyologlar, kimyagerler, öğretmenler, sosyologlar ve psikologlardan oluşacak bir komisyon oluşturulmalı, bu komisyon gerekli çalışmaları yaparak, dünya görüşümüzü ortaya çıkarmalıdır. Buna '**Anadolu İrfanı**' diyebiliriz.

b. Anadolu irfanıyla eğitim sistemimizde geçerli olan mevcut dünya görüşü üzerinde yeni bir çalışma yapıp çağımız da göz önüne alınarak, bunların karışımından millet olarak bize en yakın ve en uygun olan dünya görüşü tespit edilmeli ve ilan edilmelidir.

c. Sonra ortaya çıkacak olan bu dünya görüşüne göre hem fen edebiyat fakültelerinin hem de öğretmen yetiştiren diğer kurumlarımızın epistemolojik zemini yeniden düzenlenmeli ve bir asrı geçen bu çarpıklık son bulmalıdır. Zira bizim öğretmen yetiştiren kurumlarımız dolayısıyla fen edebiyat fakültemiz, bize uygun olmayan bir dünya görüşünden beslenmekte, onun maddeci, materyalist, yanlı ve taraflı bilimini sanatını ve kültürünü bizim kurumlarımıza taşıırken; bizim olanları da sürekli zayıflatmakta ve gençlerimiz, kendimiz olmaktan utanacak duruma gelme eğilimine girmektedirler. Bu ise, yıllardan beri belli bir trendle hem eğitim sisteminin kalitesini düşürmekte hem de millet olma özelliğimizi zayıflatarak bugünümüz ve geleceğimiz açısından sorunlar yaşatmaktadır.

2. 2. Fen-Edebiyat Fakültelerindeki Eğitim Felsefesi Sorunu

Eğitim Felsefesi, bir ülkenin eğitim sisteminin dayandığı dünya görüşünün eğitime yansıyan, eğitimin bütün konu ve alanlarına bakan ve onları tanımlayan yönüdür. Bu çerçevede:

a. Eğitim Felsefesi, eğitimin bileşenlerinin yani üzerinde bilimsel çalışma yapılan evrenin, bilimin, bilim üretmenin, aklın, eğitim-öğretimin, öğrenme-okul-öğrenci ve öğretmenin anlamını, önemini, değerini ve işlevlerini belirler.

b. Eğitim Felsefesi, eğitimin amaç, hedef ve ideallerini belirler.

c. Eğitim programlarını, müfredatını, süresini, yöntem ve uygulamalarını belirler; bunların, dünya görüşüyle, uygunluğunu kontrol eder.

d. Eğitim Felsefesi, eğitimin hedeflerinin belirlenmesinde toplumun ihtiyaçlarının, bireyin beklentilerinin ve ‘konu alanının’ gereklerinden hangi yönlerine, ne kadar ağırlık verileceğini belirler.

İşte bu işlevleri yerine getiren eğitim felsefesi, aslında milletlerin kendi dünya görüşünden çıkarılır, çıkarılmalıdır. Eğitim bilimlerinin de üzerinde durduğu konu budur.

Buna rağmen yaklaşık 120 yıldan beri fen-edebiyat fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumlarının dayandığı eğitim felsefesi, bize ait olmayan, bizim dünya görüşümüzden çıkarılmamış olan ‘Daimicilik’, ‘Esasicilik’, ‘Yeniden Yapılandırıcılık’ ve ‘İlerlemecilik’ gibi felsefeleridir. Bunların her biri de Realizm, Egzistansiyalizm ve Pragmatizm gibi felsefi akımlara dayanmaktadır. Bu eğitim felsefeleri ve onlara kaynaklık eden felsefi akımlar da seküler-maddeci Batılı dünya görüşünden üretilmişlerdir.

Fen-edebiyat fakültelerinde temele alınan son eğitim felsefesinin dayandığı felsefi akım ise, ‘Pragmatizm’ (Menfaatçilik) yani çıkarıcılıktır. Bu felsefi akıma göre yetişen öğrencilerin doğal olarak faydacı, çıkarıcı olmaları beklenen bir durumdur. Diğer bir ifadeyle bu felsefi yaklaşıma göre yetişen bireylerin herhangi bir gayesi, ideali ve millî bir davasının olması beklenebilir. Bu bireyler toplumu değil daha çok kendilerini düşünürler. Ayrıca fen-edebiyat fakültelerinin programlarının bu felsefi yaklaşıma göre oluşturulması, uzun vadede, yeni neslin de menfaatçi ve bireyci olmalarını beraberinde getirecektir. Bununla fen-edebiyat fakültelerini asla suçlamıyor, aksine bir realiteyi ya da önemli bir sorunu belirtiyoruz. Bu fakülteleri suçlamak ya da böyle bir şey düşünmek akla ve mantığa aykırı bir durum olur.

Bugün yetiştirdiğimiz öğretmenlerde eğitim-öğretim aşk ve şevkinin, ülke ve millet ideal ve dava anlayışının giderek çok zayıfladığı yönündeki anlayışlar artmaktadır. Ayrıca yeni yetişen öğretmenlerde görmek istediğimiz güzel ahlâk, samimiyet, mesleki adanmışlık ve fedakârlık giderek azalmaktadır. Öte yandan yüzyıldan beri öğretmen yetiştirme açısından arzu edilen seviyeye bir türlü ulaşamamaktayız. İşte yaşadığımız bu eğitim sorunlarının çok önemli bir kısmının sebeplerini, fen-edebiyat fakültelerine hâkim olan ve 120 yıldan beri hiç değiştiremediğimiz, değiştirmeyi dahi düşünemediğimiz bu eğitim felsefelerinden özellikle de Pragmatizm/çıkarıcılıktan kaynaklandığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Aynı zamanda bu eğitim felsefesiyle yetiştirdiğimiz öğretmenlerimiz eliyle bu sorunun yeni nesillere intikal ettiğini, ülkemizin her tarafına yayıldığını da hep göz önünde bulundurmalıyız.

Fen-edebiyat fakültelerinde bunun böyle devam etmesinin bir yararı olamayacağı hatta çok zararlı olacağı artık ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bu fakültelerin dayandığı Batılı dünya görüşünün pragmatist-çıkarıcı felsefesine göre birey yetiştirmeye zemin hazırlayan bu eğitim felsefesinin değiştirilmesine ülkemizin çok ihtiyacı vardır. Muhakkak bu değişim, bu fakültelerde gerçekleştirilmelidir. Bunun için şunların yapılması gerektiğine inanıyoruz:

a- Yükseköğretim Kurulu’nun çağrısı, organizasyonu ve kontrolünde eğitim bilimciler, eğitim felsefecileri, ilahiyatçılar, eğitim ve bilim tarihçileri, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon kurulmalıdır. Bu komisyon, bizim dünya görüşümüzden/Anadolu İrfanından bize ait olan eğitim felsefesini üretmelidir.

b- Fen-edebiyat fakültelerine egemen olan bugünkü Batılı eğitim felsefesine, kendi dünya görüşümüzden/Anadolu irfanından üretilen eğitim felsefesini bu komisyon

aracılığıyla katıp, hem bilimsel ve teknolojik gelişmemize hem de millî ve manevi değerlerimize birlikte hizmet edecek daha yenilikçi, daha çağdaş bir felsefe oluşturabilir, adına da **maarif felsefesi** diyebiliriz.

c- Sonra ortaya çıkacak olan bu eğitim felsefesine/maarif felsefesine göre hem bir bütün halinde öğretmen yetiştiren kurumların hem de fen-edebiyat fakültelerinin eğitim felsefelerini yeniden düzenlemeli ve bu yanlışlık ortadan kaldırılmalıdır.

Bu gelişme eğitim sistemimiz, öğretmen yetiştiren kurumlarımız ve fen-edebiyat fakülteleri açısından çok önemli bir gelişme olacaktır. Yapacağımız bu çalışmayla hem bu eğitim felsefelerini hem fen-edebiyat fakülteleri başta olmak üzere diğer öğretmen yetiştiren kurumları daha da geliştirebiliriz hem de dünyadan kopmamak, aksine onunla rekabet etmek kaydıyla kurumlarımızı daha geliştirip yerli ve millî bir yapıya kavuşturabiliriz. Böylece hem yıllardan beri beklenen öğretmeni yetiştirmeye başlamış, onlar eliyle genç nesillere daha sağlıklı bir eğitim ortamı hazırlamış hem bu kurumları milletle ve millet irfanıyla bütünleştirmiş hem de beklentilerimiz doğrultusunda onları geliştirmiş oluruz.

Çalıştay katılımcıları olarak bu komisyonun kurulmasını ve arz ettiğimiz sonuçların üretilmesini yukarıda isimlerini andığımız kurumların Değerli Yöneticilerinden bekliyoruz.

2. 3. Fen-Edebiyat Fakültelerinde Okutulan Ders İçerikleri Sorunu

Eğitim kurumları gibi, bilimler de boşlukta üretilmezler. İnanç, dünya görüşü ve kültürel bakımdan yansız ve tarafsız da olmazlar. Bilimler de muhakkak bir dünya görüşüne ve özellikle de o dünya görüşünün ölçütlerine göre üretilirler. Bilimler nerede ya da hangi dünya görüşü ve kültürel ortamda üretilmişlerse oranın inanç/inançsızlık, anlayış ve yaklaşımını taşırlar ve onları yansıtırlar.

Fen-edebiyat fakültelerinde okutulan fizik, kimya, biyoloji, sosyoloji ve psikoloji gibi bilimleri/bilim dallarını, sonradan belli ölçüde katkı sağlamış olsak bile biz üretmedik. O bilim dalları, bu fakültele hâkim olan seküler-maddeci-materyalist dünya görüşüne bağlı bilim felsefesinin ölçütlerine göre 18-19. Yüzyıllarda Batı'da üretilmiş bilim dallarıdır. Özellikle o dönemlerde koyu bir seküler-maddecilik-materyalizm akımı söz konusuydu. Dolayısıyla bu bilim dalları, bilimsel doğruların yanında gizli ya da açık ve net bir şekilde seküler-maddeci-materyalist dünya görüşünün, bize uymayan ön kabullerini de beraberinde taşımaktadır. Biz de yıllardan beri eğitim kurumlarımızda onları olduğu gibi naklediyoruz.

Hem fakülteye rengini ve desenini vermiş ve bize aykırı olan dünya görüşü hem hâkim olan eğitim felsefesi hem de bu maddeci-materyalist ön kabuller, yetiştirdiğimiz öğretmenlerimizin kimliğini ve dolayısıyla millet olarak bizim kimliğimizi yıllardan beri olumsuz olarak etkilemekte, zayıflatmakta ve bozmaktadır. Bu ise, yukarıda belirttiğimiz olumsuz gelişmelerin yanında ve daha da önemli olarak gençlerimiz, geçmişimiz, geleceğimiz ve ülkemiz açısından büyük bir sorun teşkil etmiştir ve bu tehlike halen de artarak devam etmektedir. Bunun için şunların yapılmasını öneriyoruz:

a. Millet olarak biz artık sadece başkasının ürettiği bilimsel verileri takip ya da taklit etmeyi bırakıp bilim dünyası ve doğrudan bilim dallarıyla 'etkileşimsel' ya da 'karşılıklılık ilkesine' göre bir ilişki geliştirmeyi planlamalı ve uygulamalıyız. Yani biz onlara da eleştirel bakabilmeli, eksiklerinin, yanlışlarının hatta temel birtakım sorunlarının olabileceğini

düşünmeliyiz. Hemen onunla beraber biz bilim üretme ve dünya ile rekabet etme hususunda biz vizyon geliştirmeli ve bunu uygulamaya geçirmeliyiz. Böylece Batı'dan alınıp fen edebiyat fakültelerimizde okutulan bu bilim dallarının ve içeriklerinin hem geliştirilmesi gerektiğini hem de bizim daha sağlıklı bilimsel verilere ulaşabileceğimizi düşünmeliyiz.

b. YÖK'ün çağrısı, organizasyonu ve kontrolünde kurulacak ve eğitim bilimciler, bilim felsefecileri, bilim tarihçileri, ilahiyatçılar, fizikçiler, kimyacılar, biyologlar, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon aracılığıyla, kendi medeniyetimiz ve kültürümüzden üretilen dünya görüşümüz, insan, eğitim ve bilim felsefemize göre kendi epistemolojik ölçütler manzumemizi üretmeliyiz. Belki onun adına da '**maarif epistemolojisi ölçütler manzumesi**' diyebiliriz.

c. Bu ölçütlere göre fen edebiyat fakültelerinde okutulan bilim dalları içerisindeki seküler maddeci materyalist dünya görüşünün ön kabullerini bu bakış açısıyla ayırt etmeli ve bu bilim dallarını daha da 'objektif hâle' getirmeye çalışmalıyız. Fen edebiyat fakültelerinde okutulan bilim dalları, Batı ideolojisinden ve onun ön kabullerinden kurtulup saf, objektif ve nesnel bilim dalları olduğunda, artık onu millileştirmek ya da benzeri bir çalışma içerisine girmek gerekmez. Bu yeni ve objektif halleriyle zaten bize adapte edilmiş, millet olarak bize daha uygun duruma getirilmiş olur.

d. Bu önerilerimiz, eğitim-öğretim açısından Ülkemizde üretken ve yenilikçi bir süreci de başlatacaktır. Bu süreç başlar ve devam ederse medeniyetimizden aldığımız bilgi ve güçle çağı daha bağımsız, öz-güven ve öz-yeterlik duygusuyla okuma yetisini elde etmiş oluruz. Böylece daha mucit, daha üretken bir konuma ulaşır; bilgilere/bilim dallarına pek çok yenilik üretip katar, onları daha da ileriye taşır ve onların birçok olumsuzluktan kurtulmasına katkı sağlamış oluruz.

2. 4. Fen-Edebiyat Fakültelerinde Değerlerimizin Erozyonu Sorunu

Değer; birey ve toplumun inancından, tarihinden, kültüründen ve toplumsal hayattan çıkarılmış; en iyi, en doğru ve en faydalı olarak kabul edilerek genelleştirilmiş zihin ve davranış kalıplarıdır.

Her milletin kendisine has/özgü değerleri vardır. Dünya görüşü güçlü olan milletler hem ulusal hem de evrensel değerlere sahip olabilirler hatta onlara sürekli yenilerini de katabilirler. Bunların değerleri kökleri millî, dalları evrensel düzeyde olan bir ağaca benzetilebilir.

Değerler eğitimi ise, toplumun sahip olduğu inanç, kültür, tarih, sanat, bilgi, beceri vb. değerlerini yeni kuşaklara aktarma, onlarda zihin/bilinç ve davranış geliştirme sürecidir.

Değerler eğitimini akıllı, kalbi ve davranışları, yaklaşık aynı noktada buluşturma şeklinde yorumlayabiliriz. O zaman sadece ders olarak okutmak yetmez; örneklik de gerekir.

Sorunlar:

Yaklaşık 120 yıldan beri, fen-edebiyat fakültelerinde yetiştirdiği insanlar, Batı dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru ve bilim felsefesinin ürünü olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Kendisini ‘milletlerin değerleri üstü’ gören Batı, bize ve dünyaya ihraç ettiği eğitim sisteminde, millî değerleri kasıtlı olarak değersizleştirmektedir. Dolayısıyla ülkemizde çok büyük bir çoğunluk, kendi değerlerinden, dünya görüşünden, tarihinden ve kültüründen sıyrılmış, kimliğinin büyüklüğünden habersiz, milleti ve ülkesi açısından vizyonsuz ve Batı hayranı olarak yetiştirilmektedir. Ancak bu durum bir insan sorunu değil, aksine bir sistem sorunudur. Çeşitli yollarla bize getirilip uygulatılan eğitim sisteminin yapıcılarının istediği de zaten budur.

Şu anda fen edebiyat fakültelerinde yaklaşık 120 yıldan beri dozu artarak devam eden bir eğitim sarsıntısı yaşanmaktadır. Dolayısıyla fen edebiyat fakülteleri, bu yolla kırılan, dökülen, yıkılan onlarca ‘soyut binanın’ (inanç, tarih, kültür, medeniyet, okul hayatı ve bunların bileşenleri gibi) ve bunlardan zarar gören yüzbinlerce insanın bulunduğu bir eğitim kurumudur. Değişik tarihlerde başlamış olsa da diğer öğretmen yetiştiren kurumlar da aynı durumdadır. Peki neler yapılmalıdır? Bu çerçevede bizim önerimiz şudur:

a. Orta ve uzun vadede, fen edebiyat fakülteleri hem geliştirilmeli hem millileştirilmeli yani yeniden bizim tarafımızdan kurulmalıdır hem de bu faaliyet süreklilik kazanmalıdır. Bunlar, gerçekleştirilmesi gereken orta ve uzun vadeli hedeflerdir.

b. Ancak fen-edebiyat fakültelerine yönelik geliştirme ve millileştirme çalışmaları, belli bir zaman alacağı için kısa vadeli tedbir olarak, ülkemiz fen edebiyat fakültelerinin bütün bölümlerini, yerli, millî, evrenseli de içine alan **maarif değerleri** adıyla yeni ve ciddi bir ‘Değerler eğitimi’ programı hazırlanıp uygulanmalıdır.

c. Bunun için Yükseköğretim Kurulu eliyle acilen kültür insanları, tarihçiler, eğitim bilimciler, eğitim felsefecileri, ilahiyatçılar, eğitim ve bilim tarihçileri, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon kurulmalıdır. Bu kurul yerli, millî ama evrenseli de kucaklayan kendi **maarif değerlerimizi** ortaya çıkarmalıdır.

d. Sonra da burada alınan kararlar doğrultusunda fen-edebiyat fakültelerinin gerekli görülen sınıflarında ya ayrı bir ders olarak ya da bütün derslere yedirilerek bu değerlerin eğitim öğretimi yapılmalıdır.

e. Fen-edebiyat fakültelerinde tarihte ve günümüzde bilime özellikle de fizik, kimya, biyoloji, felsefe, sosyoloji ve psikoloji gibi bilim alanlarını geliştirmiş, onlara hizmet etmiş, dünyayla bütünleşmesini sağlamış Türk ve Müslüman bilim insanlarını anlatan bir **Bilim Tarihi Dersi** okutulmalıdır. Bunun için sadece programda var olan ‘Bilim Tarihi’ dersinin içeriği değişecektir.

f. Ayrıca fakültelerdeki derslerde, ders notlarında ve derslerle ilgili diğer kaynaklarda, söz konusu komisyonun belirlediği değerlerimize aykırı olan unsurlar da çıkarılmalıdır.

g. Bir yandan bunun teorik hazırlığı hızlı bir şekilde yapılırken bir yandan da YÖK’ün yayınlayacağı talimatlarla, üniversite ve fakülteadaki yöneticiler bunu uygulamaya hazırlanmalı ve aynı dönem içerisinde uygulamaya geçirilmeye başlanmalıdır.

3. SÜREÇ İÇERİSİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ

Fen-Edebiyat fakültelerinde süreç içerisinde karşılaştığımız sorunlar; yukarıda bahsettiğimiz temel/yapısal sorunların ve yaşanan sürecin ürettiği konular, Bunlardan ilki, o günden bugüne birikerek devam eden ve bugün de yaşanan sorunlar; ikincisi, daha çok kronikleşmiş olanlar... Bütün bu hususları ayrı ayrı başlıklar halinde ele alabiliriz:

3. 1. Fen-Edebiyat fakültelerinin İsim ve İçerikleri

Ülkemizdeki fakülte yapılarına baktığımızda genel olarak fakülte ismiyle o fakültedeki bölümler ve onların içerikleri arasında ciddi bağların olduğunu hatta bazı bölümlerin iç-içe geçmiş olduklarını görürüz. Bunun istisnası fen edebiyat fakülteleridir.

Fen edebiyat fakültelerinin birbiriyle ilişkisi olmayan bölümlerden oluştuğunu görürüz. Bu fakülteler tabii bilimler ve sosyal bilimler olarak iki ayrı dünyayı bir arada tutmuşlardır ama, yıllardan beri bu iki ayrı dünya birbiriyle entegre olmamış, ortak çalışmalar yapmamış ve ortak projeler geliştirmemiştir. Hep iki ayrı dünya olarak başlamış hayatlarını öyle sürdürmüş ve zorunlu olarak bugün de öyle devam etmektedirler.

Ancak günümüzde bu hususta çok değişik isimlendirmeler, ayrışmalar ve birleşmeler göze çarpmaktadır. Fen fakültesi, edebiyat fakültesi, insani ve sosyal bilimler fakültesi, davranış bilimleri fakültesi ve daha başka isimlendirmeler yaygınlaşmaktadır. Ancak bu durumun beraberinde bir dağınıklık, bir karmaşa ve bir iç çekişmeler doğurabileceğini; özellikle bunun mezun öğrencileri olumsuz olarak etkileyeceğini şimdiden görmeli ve bu anlamda bir isim ya da isimler ve bunlara uygun bölümler belirlenmelidir.

Bu hususta çalıştığımız, çok değişik isimlere yönelmenin yararlı olmayacağını, tarihi gelişimi de göz önüne alarak iki ayrı isim ve iki ayrı fakültenin kurulmasının daha yararlı olacağını benimsemiştir. Bunlar:

a. Fizik, kimya, biyoloji ve matematik gibi tabii bilimlerin bir arada olduğu fakülte FEN FAKÜLTESİ, TABİİ/DOĞA BİLİMLERİ FAKÜLTESİ,

b. Edebiyat, tarih, coğrafya, felsefe, psikoloji ve sosyoloji gibi sosyal bilimlerin oluşturduğu fakülte de EDEBİYAT FAKÜLTESİ, EDEBİYAT ve SOSYALBİLİMLER FAKÜLTESİ olarak ayrılmalı ve misyonlarını böylece yerine getirme çabası içerisine girmelidirler.

3. 2. Vizyon ve Misyon Geliştirme Yönünden Fen-Edebiyat Fakülteleri

Fen-edebiyat fakülteleri, yukarıda belirttiğimiz gibi yıllar önce kuruluş misyonunu tamamlayınca ister-istemez bir boşluğa düşme durumu yaşamıştır. Uzun çalışmadan sonra artık toparlanma ve yeniden bir misyon belirleme yoluna gitmelidir. Bu çerçevede fen-edebiyat fakülteleri dünyanın ve ülkemizin geldiği nokta ve bu gibi çalışmalar göz önüne alınarak açık, net ve fonksiyonel bir misyon ve ona göre bir vizyon belirlemelidir.

Zira günümüz yönetim anlayışında yer alan misyon ve vizyon bildirelerinin kurum ve kuruluşlar için ne kadar büyük önem arz ettiği artık çok iyi bilinmektedir. Onun için Stratejik bir müessese olan fen-edebiyat fakülteleri, kendi misyon ve vizyon bildirelerini fonksiyonel bir şekilde oluşturarak; bundan sonraki yönünü, varlık nedenini, çalışmalarını ve hedeflerini belirlemeyi, çalışanlarını motive etmeyi, onlara ilham vermeyi, ortak paylaşım ya da aidiyet duygusu oluşturarak bir sinerji meydana getirmeyi ve bugünden geleceği öngörerek ona göre

stratejiler geliştirmeyi, böylece fakültenin amaç ve hedeflerini gerçekleştirmeyi planlamalıdır. Ayrıca fen-edebiyat fakülteleri, misyon ve vizyon geliştirerek, yoğun rekabet ortamında ülkemizde ve dünyadaki rakiplerine karşı rekabet avantajı sağlayabileceklerini de bilmelidir.

3. 3. Öğretmen Yetiştirmenin Evrensel Ölçütleri ve Fen Edebiyat Fakülteleri

Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile zamana, ihtiyaca ve ihtiyacın şekline bağlı kalarak gerçekleştirilecek uygulamadan oluşan evrensel ölçütleri vardır.

Eğitim yönünden gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bizde de bu dört ölçüt, öğretmen yetiştiren kurum olarak fen-edebiyat fakültelerinde eğitim öğretim hayatı boyunca uygulanmalıdır. Bu ölçütlerin birisi, ikisi ya da üçü uygulanıp; bir diğeri veya ikisi kesinlikle uygulama dışında bırakılmamalıdır. Ya da uygulanması eğitim öğretim hayatının bitiminden sonraya asla bırakılmamalıdır. Çünkü o zaman denge bozulmuş, öğretmen yetiştirme esprisi kaybolmuş; bu ölçütlerin birbirini beslemesi ve kuvvetlendirmesi ilkesi tehlikeye düşmüş olur. Daha değişik bir deyişle, fen-edebiyat fakültesinde dört yıllık öğretim süresi içerisinde, eksiksiz olarak eğitim bilimleri dersleri, öğretmenin yanında ‘öğretmeyi öğretmen’ nin de gerçekleştirileceği alan bilgisi dersleri, öğretmenlik kültür dersleri ve uygulamanın muhakkak yapılması gerekir.

3. 4. Öğretmen Yetiştiren Kurum Olarak Fen-Edebiyat Fakültelerinde Teori-Uygulama Dengesi

Öğretmenlik her yönüyle bir meslektir. Fen edebiyat fakülteleri de öğretmen yetiştiren bir kurum olarak mesleki eğitim yapmaktadır.

Mesleki eğitimin dünyada gelişen konsepti, dual/ikili sistem yani teori-pratik dengesi bir diğer değişle okul artı iş yeri eğitimi ve bunların belli bir dengede tutulması yönündedir.

Ayrıca Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin yukarıda belirttiğimiz eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile zamana, ihtiyaca ve ihtiyacın şekline bağlı kalarak gerçekleştirilecek uygulamadan oluşan evrensel ölçütleri vardır.

Bütün bu bakış açılarına göre öğretmen yetiştirmede teorisinin pratiğe ya da pratiğin teoriye baskın olmaması, aksine dengede olması gerekir. Ancak bugün ülkemizde, genelde öğretmen yetiştiren kurumlarda, özelde de fen-edebiyat fakültelerinde teori-pratik dengesi %10-%80-90 boyutunda bozulmuş bulunmakta ve daha çok teorisinin lehine işlemektedir. Muhakkak bu oranın en az %40-%60 dengesine ulaştırılması şarttır. Bunun için şunları öneriyoruz:

a. Öğretmen yetiştirmede teori pratik-dengesinin sağlanması adına önce Ülkemizde 1950’lerden beri var olan geleneksel staj anlayışının terkedilmesi gerekir. Bunun yerine değişik öneriler üretilebilir. Biz aşağıdaki uygulama modelini öneriyoruz:

i. Fen-edebiyat fakülteleri çevredeki kamu ve özel akademik, imam hatip ve mesleki liselerle yakın bir diyalog içerisinde girip, öğretim üyeleri aracılığıyla onlarla hem bilgi ve deneyim alış-verişinde bulunmalı hem de onları uygulama okulu olarak görmelidir. Bu bağlamda okullarla günümüze uygun adlarla antlaşmalar yapmalı ve onlarla daha iç-içe olunmalıdır.

ii. Fen-edebiyat fakültelerinin öğrencileri de üçüncü ve dördüncü sınıflarda, çevredeki kamu ve özel okullarda, ilgili branş öğretmenlerinden birisinin asistanı olarak o okulun da çalışanı olmalıdır. Bunu öğrenci değil, fakülte yönetimi planlamalı ve sağlamalıdır. Böylece

öğrenci yaklaşık iki yıl (üç ve dördüncü sınıfları) öğrenci-öğretmen olarak geçirmiş, kişiliği ona göre oluşmaya başlamış ve teorik bilgilerin yanında zengin bir uygulama dönemi yaşamış olur. Bu uygulama eğer iyi yerleştirilirse, belki öğretmenlik atamasından sonra yaşanan ‘aday öğretmen’ uygulamasına hatta bugün yürürlüğe girmiş bulunan ‘Öğretmen Akademisi’ kurumuna da ihtiyaç kalmayabilir.

Bu durum uygulanıp yaygınlık kazandıkça da bu öğrencilere burs/kredi şeklinde bazı haklar verilmelidir.

b. Eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile uygulamadan oluşan ölçütler, fen edebiyat fakültelerinde de eğitim-öğretimin birinci döneminden başlayarak sekizinci dönemin sonuna kadar hem teorik derslerin kendi içindeki hem de teori-uygulama etkinliğindeki denge korunacak şekilde yerleştirilmeli ve eğitim-öğretim bu düzlem üzerinde gerçekleştirilmelidir. Dolayısıyla fen-edebiyat fakülteleri zaman ve programlarını bu iki maddeye göre yeniden ayarlamalı, böylece teori-pratik dengesini kurabileceği yeni bir program geliştirmelidir.

c. Ayrıca fen edebiyat fakültelerinde, alan bilgisi ve kültür dersleri ile ilgili içerikler, sadece öğrenmeye yönelik değil hem öğrenmeyi hem de öğretmeyi öğrenmeyi içerecek şekilde düzenlenmeli ve dersler böyle işlenmelidir

d. Öğretmen yetiştirmenin evrensel ölçütlerinin ülkemizdeki öğretmen yetiştiren kurumlarda tam olarak uygulanmasında, bunların kontrol edilmesinde, bu uygulamalarda ortaya çıkabilecek sorun ve sapmaların giderilmesinde, eğitim fakültelerinin hem kendi iç yapısında hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumlar ve uygulamalar açısından ‘düzenleyici’ bir rolü ve sorumluluğu olmalıdır. Fen edebiyat fakülteleri de herhangi bir komplekse kapılmadan bu durumu içtenlikle kabul etmeli ve bu sürecin uygulanmasında eğitim fakültelerine en üst düzeyde yardımcı olmalıdır.

3. 5. Fen-Edebiyat Fakültelerinin Eğitim Programları Nasıl Olmalıdır?

Bugün hem fen edebiyat fakültelerinin hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumların ve ülkemizdeki bütün okulların programlarının varoluşsal ve eğitimsel açıdan ciddi anlamda geliştirilmeleri kaçınılmaz bir durumdur. Konuya fen edebiyat fakülteleri bağlamından bakılırsa:

Bugün bilgi toplumunu yaşıyoruz. Bilgi toplumunda bilgi, sınırsız bir kaynak olarak değerlendirilmekte ve kullanıldıkça da değeri artan bir faktör olarak algılanmaktadır. Bilgi toplumu bireyleri, bilgi açısından nitelikli bireyler olmak zorundadır. Çünkü, bilgi toplumunda kilit öneme sahip bireyler, bilgi üreten bireylerdir. Bu anlamda bilgi toplumunda kilit konuma sahip insanın dört temel özelliği bulunmaktadır. Bunlar:

- Bilgiye erişebilme becerisi,
- Bilgiyi seçme ve düzenleme becerisi,
- Bilgiyi dönüştürebilme ve uygulayabilme becerisi,
- Bilgiyi yeniden üretebilme/yeni bilgi üretebilme ve transfer becerisidir.

Bu durum günümüzde bireylerin şu niteliklerini ön plana çıkarmaktadır:

a- Bilgi toplumu bireyleri öğrenmeyi öğrenmiş, bilgiye nasıl ulaşılabileceğini bilen, öğrenmeye açık olan hatta öğrenmek ve öğretmekten zevk alan, araştıran, düşünen, üreten, değişimi hissedip ona karşı pozisyon alabilen, karşılaştığı problemleri çözebilen bireyler olmalıdır.

b- Ayrıca bilgi toplumunda teknoloji de hızla gelişmekte ve önem kazanmaktadır. Bu nedenle, eğitim sisteminin, teknolojiyi takip edebilen, etkili kullanabilen, teknoloji-okur yazarlığı olan bireyler yetiştirmesi de kaçınılmaz olmuştur.

c- Bilgi toplumunun gerektirdiği bu nitelikler, bireylere ancak eğitim yolu ile kazandırılabilir. Eğitim aynı zamanda toplumsal değişimin merkezinde olan bir kurumdur. Eğitim de bu merkezi rolünü uygulamalarda işe koştığı program tasarımlarıyla ancak sürdürebilmektedir.

d. Bu nedenle fen-edebiyat fakültelerinde eğitim programları statik olmamalı; toplum, birey, bilgi, teknoloji ve eğitimin yukarıda belirttiğimiz özellikleri dikkate alınarak program tasarımlarının sürekli değerlendirilmesi ve geliştirmesi şarttır.

e. Ülkemizde eğitim sistemi ve özellikle okullar, değişimin merkezinde onu başlatan veya yönlendiren olmalıdır. Bu fonksiyonu da okullar, öğretmen yetiştiren kurumların ya da ilgili fakültelerinin çıktısı olan öğretmenler ve yöneticiler eliyle gerçekleştirecektir.

Dolayısıyla fen edebiyat fakültelerinin eğitim programları zamana, zemine ve durumlara göre sürekli değişimin yanında, daha çok değişime yön veren bir yaklaşımla geliştirilmeğe çalışılmalıdır.

Bu bağlamda önemli bir hususla karşılaşıyoruz:

* Gerek üniversitelerin diğer bölümlerinde gerekse fen edebiyat fakültelerinde, Millî Eğitim Bakanlığındaki gibi, 'YÖK'ün gönderdiği ana çerçeve dışında) programlar bir merkezden belirlenip gönderilmez. İlgili dersin öğretim üyesi, programını kendisi hazırlar ve derslerini ona göre sürdürür. Çünkü o, buna yetkilidir.

* Bugünün öğretim üyelerinin büyük bir kısmı da yukarıda belirttiğimiz özelliklerden daha çok 'istikrar bulmuş bir program' uygulama eğilimindedir.

* Dolayısıyla bugünün programlarının yukarıda belirttiğimiz özelliklerde olmasını istiyorsak, bunun, mevcut öğretim üyeleri aracılığıyla olması gerektiğinin de bilinmesi gerekir.

* Bu da program geliştirme çabası içerisinde öğretim üyelerinin hem özne hem de nesne olması yani kendilerine hizmet götürülmesi gereğini karşımıza çıkaracaktır. Yani en azından belli fen edebiyat fakültelerinde hem programların hem de öğretim üyelerinin geliştirilmesi kaçınılmaz olabilir.

3. 6. Fen-Edebiyat Fakültelerinin Asıl Amacı Öğretmen Yetiştirmek mi, Yoksa Bilimsel Araştırma Yapmak mı Olmalıdır?

Yukarıda sorulan soru, YÖK ve MEB başta olmak üzere, fen edebiyat fakültelerinin yöneticileri, onun öğretim üye ve yardımcılarıyla alanın sorunlarına ve çözümlerine yönelik çalışma yapan pek çok kişinin kafasında diriliğini ve canlılığını sürekli korumaktadır. Bu konuyla ilgilenenlerin bir kısmı öğretmen yetiştirmeyi, diğer bir kısmı da bilimsel araştırmalar yapmayı esas almışlardır. Daha başka düşünenler de vardır. Bu çerçevede biz şunları öneriyoruz:

a. Fen-edebiyat fakülteleri öğretmen yetiştiren kurumlardır. Öğretmenlik bir meslektir; öğretmen yetiştirmek de mesleki bir eğitimidir. Dolayısıyla bu fakülteler mesleki eğitim yapan kuruluşlardır.

b. Mesleki eğitimde hem alan bilgisini geliştirmek ve daha ilerilere götürmek hem mesleği ilerletmek hem de alana meslek insanı yetiştirmek esastır. Bu üçü birbirinden ayrılmaz.

c. Nitekim aynı şekilde mesleki (teknik, tıbbi, hukuki) eğitim yapan mühendislik, tıp ve hukuk fakülteleri de belirttiğimiz bu üç fonksiyonu da yerine getirmektedirler.

d. İşte mesleki eğitim yapan fen-edebiyat fakülteleri de diğer öğretmen yetiştiren kurumlar gibi:

i. hem bilimsel araştırmalar yaparak mevcut bilginin yanında yeni bilgi üretmek, kuram geliştirmek, böylece kendi bölümlerinin/alanlarının bilimsel yönünü kuvvetlendirmek,

ii. hem öğretmenlik mesleğini daha üst düzeylere yükseltmek,

iii. hem de çağın beklediği öğretmenleri yetiştirmek durumundadır. Bu üç fonksiyon da birbiriyle at başı hâlinde ilerlemeli, birisi diğerlerine baskın olmamalıdır. Aksi hâlde fonksiyonlardan birisi ya da ikisinin geri ya da zayıf kalması, bir bütün hâlinde fen-edebiyat fakültelerini zayıflatır ve düzeylerini düşürür.

e. Fen-edebiyat fakülteleri başta olmak üzere diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda görev yapan öğretim elemanlarına yönelik akademik yükseltmelerde ve ekonomik iyileştirmelerde diğer alanlardan farklı olarak mesleki uygulamaya yönelik proje, atölye çalışmaları gibi ek alanlar da dikkate alınmalıdır.

3. 7. Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Çatışan Roller

Daha önce de belirttiğimiz gibi ülkemizde beş tane ayrı fakültede öğretmen yetiştirilmektedir. Bunların ortak ve ayrılan yönleri vardır. Özellikle üçü (ilahiyat, teknik eğitim ve spor bilimleri fakülteleri) mesleki ve teknik eğitim yaptıklarından, her birinin alanı, diğerlerinden ayrıdır ve bir sorunla karşılaşmazlar. Ancak fen-edebiyat fakülteleri ile eğitim fakülteleri, öğretmen yetiştirdikleri pek çok alanda örtüşmekte, diğer bir deyişle yaklaşık aynı alanlara öğretmen yetiştirmektedirler.

Bu durum da bu iki fakülte arasında, yıllardan beri bir karmaşayı ya da huzursuzluğu beraberinde taşımaktadır. Bu hususta çalıştayımız her iki fakülte temsilcileriyle de görüşerek şu çözümü üretmiştir:

a. Eğitim fakültelerinin tamamı ilk kuruluşlarından beri okulöncesi, ilkokul ve ortaokula; belli bir kısmı da hem okul öncesi, ilkokul ve ortaokula hem de akademik, imam hatip ve mesleki liselere öğretmen yetiştirmeğe göre kurulmuş, ona göre örgütlenmiş, çalışmalarını da ona göre yürütmektedir.

b. Fen-edebiyat fakülteleri ise, öğretmen yetiştiren kurum olarak kurulmamıştır. Ancak şartlar bugün onu bu noktaya taşımıştır. Yani geçmişte tıp, mühendislik ve diş hekimliği gibi fakültelere FKB derslerini vermek ve ayrıca 'bilim insanı yetiştirmek için' kurulmuş olan bu fakülteler bugün o misyonlarını kaybetmiş; akademik ve mesleki liselere fen ve sosyal bilimlerle ilgili derslerin öğretmenlerini yetiştirmeyi görev olarak benimsemiştir.

c. Dolayısıyla okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve liselere öğretmen yetiştirme eğitim fakültelerinin esas misyonu ve uğraş alanı olmakla beraber,

d. Aşağıda belirtilen şart ve durumlar çerçevesinde fen edebiyat fakülteleri de liselere öğretmen yetiştirmelidir. Böylece her iki fakülte de liselere öğretmen yetiştirmeye çalışmalı, çoğu zaman birbirini tamamlamalı, bazan da rekabet etmelidir. Rekabet daha çok çalışmayı gerektireceği için yararlı sonuçlar doğuracağı kuvvetle muhtemeldir.

Ancak fen edebiyat fakültelerinin de diğer öğretmen yetiştiren kurumlar gibi, aşağıda belirteceğimiz hususlara dikkat etmesi, ülkemizde öğretmen yetiştirme kalitesini top yekûn artıracaktır. Bu hususlar:

i. Fen-edebiyat fakülteleri de ÖSYM'den öğrencilerini, eğitim fakülteleriyle aynı not düzeyinden almalıdır. Böylece öğrenci girişleri bakımından her iki fakülte de eşit düzeyde olmalıdır.

ii. Bu fakülteler, öğretmen yetiştirmek istedikleri bölümlerin programlarına, tıpkı eğitim fakültelerindeki gibi daha birinci dönemden itibaren son döneme kadar eğitim bilimleri derslerini yerleştirmelidir.

iii. Bu bölümlerdeki eğitim bilimleri derslerini ya eğitim fakültesindeki eğitim bilimleri bölümü öğretim üyeleri veya eğitim bilimleri doktorası yapmış, doçentlik ve profesörlük payesi almış daha sonra da gelişimini sürdürmekte olan fen edebiyat fakültesinin kendi öğretim üyeleri vermelidir. Bu özellikleriyle fakültenin kendi öğretim üyelerinin bu dersleri vermeleri pek çok yönden daha uygun olur.

iv. Fen-edebiyat fakültelerinin öğretmen yetiştiren bölümlerinde okutulan alan bilgisi dersleri, sadece öğrencilerin öğrenmelerine göre değil, o konuların öğrencilerin öğretimini de öğrenmelerine göre işlenmelidir.

v. Öğretmenlik kültür dersleri fen edebiyat fakültelerinde önceden yoksa bu dersler de 'öğretmen yetiştiren kurumlar' bağlamında programa konulmalıdır.

vi. Fen-edebiyat fakültelerinin öğrencileri de öğretmenlik uygulaması için üçüncü sınıftan itibaren, çevredeki okullardan birisinde, aynı branştan bir öğretmenin asistanı olarak son iki yıl, en az haftada bir gün o okula devam etmeli ve bölümün programları da buna göre yeniden düzenlenmelidir.

vii. Fen-Edebiyat Fakülteleri bölümleri içine "Kimya Öğretmenliği Anabilim Dalı, Fizik Öğretmenliği Anabilim Dalı vb. ihdas edilmelidir.

Bütün bu şartları yerine getiren fen-edebiyat fakülteleri de liselere öğretmen yetiştirebilmelidir.

3. 8. Fen-Edebiyat Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı

Fen-Edebiyat fakülteleri öğretim elemanı yönünden pek çok fakülteden daha güçlüdürler. Bununla beraber hala bu fakültelerin pek çok alanında öğretim üyesine ihtiyacı vardır. Dolayısıyla bu alanlarda doktora yapmış insanlarla kendisini beslemesi ve geliştirmesi gereklidir. Bunun için:

a. Mevcut öğretim üye ve yardımcılarına çeşitli imkanlar, teşvikler ve destekler sunularak kendilerini daha iyi geliştirmelerine uygun zemin hazırlanmalıdır.

b. Kamu ve vakıf üniversitelerinin, öğretim üyesi yönünden gelişmiş fen-edebiyat fakültelerinde, bu fakültelerin bütün bilimsel alanlarında lisans üstü eğitime daha çok ağırlık verilerek ciddi, planlı, tutarlı ve sürekli programlar uygulanıp bu fakültelerin öğretim üyesi ihtiyacı karşılanmaya çalışılmalıdır.

c. Eğitim fakülteleri de fen-edebiyat fakültelerinin istekleri oranında eğitim bilimleri alanında öğretim üyesi yetiştirmelerine doğrudan ya da dolaylı olarak destek olmalıdır. Yani fen-edebiyat fakültesi mezunlarından isteyen herkesin eğitim fakültelerinde, eğitim bilimleri alanında akademik çalışma yapıp, o alanda kendi fakültesinde öğretim üyesi olmasına zemin hazırlanmalıdır. Bu zemini lisansüstü programlar açarak hazırlayacak olan da eğitim fakülteleridir.

3. 9. Fen-Edebiyat Öğrencileri İçin Mezuniyet Sonrası İş İmkânları Sorunu

Fen-Edebiyat fakültelerinin önemli bir misyonu lise öğretmeni yetiştirmek olmakla birlikte temel bilimler konusunda sanayiye eleman yetiştiren ve lisansüstü eğitime bilim insanı yetiştiren önemli kurumlardır. Örnek olarak bugün Türkiye ekonomisine Kimya Sektörünün katkısı büyüktür. Bu sektöre elemanın önemli bir kısmı Fen Fakültelerinden temin edilmektedir.

Özellikle Fen Fakültelerinin Kimya, Biyoloji, Fizik, Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü öğrencileri için TÜBİTAK vb. burs programlarından daha fazla yararlanmaları sağlanmalıdır. Sanayi Kuruluşlarının Kimya, Biyoteknoloji Sektörü vb. alanlarında Ar-Ge birimlerinde Fen Fakültesi mezunlarının çalıştırılması teşvik edilmelidir. Lisans eğitimi sırasında öğrencilerin sanayi kuruluşları ile irtibatı zaten yapması gereken uygulama esnasında temin edilmelidir.

3. 10. Fen-Edebiyat Fakültelerinin Ülkemizdeki Temel ve Sosyal Bilimler Sorunları Karşısındaki Durumu

Türk eğitim sisteminin en temel sorunlarından birisi de 'bilgi sorunu'dur. Daha önce ifade ettiğimiz üzere öğretmen yetiştiren fakülteleri biz kurmadığımız gibi içerisinde ders konusu olarak okutulan bilim dallarını da biz üretmedik. Her ikisini de hazır olarak Batı'dan aldık. Başka ülkelerden alınan eğitim sistemleri ya da kurumlar, bilgiden ziyade dünya görüşlerini ve kültürlerini o ülkeye taşırlar. Bizde de bu yapılmaktadır.

Ancak konuya hem bilimsel olarak hem de milletlerin devamı açısından bakılırsa, başka ülkelerden alınan eğitim sistemi ve onun bilgi dallarının en kısa zamanda değiştirilmesi, geliştirilmesi ve millileştirilmesinin şart olduğu görülür. Aksi halde hayatın pek çok alanında kaynağı belli belirsiz pek çok sorun yaşanır. 100 yılı aşkın bir süreden beri, eğitimsel sorunlar başta olmak üzere, hayatın değişik alanlarına ait pek çok sorun yaşamamıza rağmen, bunların kaynağının dışarıdan aldığımız ve hiç değiştirmeden, geliştirmeden ve kendimize adapte etmeden ya da millileştirmeden uyguladığımız eğitim sistemi olduğunu uzun süre düşünemedik.

Son 20- 30 yıldan beri fark ettik ki, Batı'dan alıp ders kitabı olarak okuttuğumuz fizik, kimya, felsefe, biyoloji, psikoloji ve sosyoloji gibi bilim dalları, sadece nesnel bilgilerden oluşmuyormuş. Bunlar aynı zamanda Batı'nın emperyal düşünceleri ve çerçevedeki ideolojisine göre, tek yönlü bakış açısıyla üretilmiş ve daha çok o dünyanın maddeci-materyalist-inkârcı ve emperyal dünya görüşünü ve kültürünü sınıflarımıza taşıyan bilim dallarıdır. Bu bilim dalları

vasıtasıyla hem Yaratanı inkarcılık hem de bu inkâr psikolojisinden üretilmiş olan dünya görüşü ve emperyal kültürün bireysel, ailevi, sosyal, kültürel, ahlaki ve hayatın diğer bütün alanlarına yayılması hedefleniyor.

Bu durum ise, söz konusu bilim dallarının faaliyet alanlarına bütüncül bakan ve maddeyi incelerken özellikle yaratıcısını da bilen ve bu bakış açısından çıkarılan dünya görüşü ve kültürü ile hayatı düzenleyen bizim milletimize dünya görüşümüze ters düşmektedir. Bu terslik eğer mevcut durumun galibiyetiyle sonuçlanırsa ve biz bunu değiştiremezsek millet olarak bizim kimliğimiz ve kişiliğimiz, milli özelliklerimiz çok büyük bir yara almış olur. Üstelik bu yarayı biz kendi elimizle kendimize vurmuş oluruz. Bu ise, milletçe giriştiğimiz bir intihar demektir. Bunun önüne geçilmelidir. Bu çerçevede şunları öneriyoruz:

a. Milletimizi olumsuz olarak etkileyen, yukarıda belirttiğimiz bu ağır tablo, genelde bütün milletin sorunudur. Ancak özelde de fen-edebiyat fakültelerinin kendi iç sorunudur. Fen-edebiyat fakültelerinin bu sorunları tespit etme, çözüm önerileri geliştirme ve uygulayıcılara kılavuzluk yapma görevi vardır. İşte fen-edebiyat fakülteleri, uzman hatta mütefekkir bilim insanları eliyle bu bilgileri hem ortaokul liseler hem de kendi fakülteleri için bahsettiğimiz ölçüler çerçevesinde değiştirilmeli, geliştirilmeli; daha nesnel hale getirmeli ve milletimizin irfanıyla buluşturmalıdır.

b. Bunun için geliştirilecek bir projeye ve ülke genelinde MEB ve YÖK tarafından sağlanacak bir organizasyonla, fen edebiyat fakültelerinin her bir bilim dalı için oluşturulacak ortak komisyonların bu konu etrafında çalışmalarına başlaması çok yararlı olacaktır.

1980'li yıllardan beri MEB bunu çok büyük ölçüde kendi öğretmenleri eliyle yapmaya çalışmaktadır. Bu elbette takdire şayandır. Ancak Millî Eğitim Bakanlığı hem bu konularda gereğinden fazla öğretmeni istihdam etmektedir hem de bu konuyu MEB'deki öğretmenler düzeyinden, fen-edebiyat fakültelerindeki öğretim üyelerince ele alınmasının daha yararlı olacağı son derece açıktır.

c. Oradan çıkacak sonuç raporuna göre yukarıda sözü edilen bilim dallarına ait ders kitapları, ders notları ve diğer ders materyalleri yeniden uzmanları/mütefekkirleri tarafından yazılmalıdır. Öte yandan bu çalışma, süreklilik kazanmalı ve sürdürülebilir olmalıdır.

d. Bu sorunların bugüne kadar zararlarını ülkemize yayararak gelebilmiş olmalarının temelinde, ülkemizdeki siyasi otoritenin fen edebiyat fakültelerini yeteri kadar fakültenin bu türden kendi sorunlarının tespiti, çözümü; bilim dallarının ve kendi sisteminin geliştirilmesi sürecine dahil etmeme/edememe durumunun yattığı kanaatindeyiz.

e. Uzun zamandan beri yaşanan bu durum, fen edebiyat fakültelerinin, onun içinde de ilgili bilim dallarının mensuplarının bilinçaltına, bu yolun kendilerine kapalı olduğu dolayısıyla bu alanda bir faaliyette bulunmamaları gerektiği imajını yerleştirmiştir. Dolayısıyla fen edebiyat fakültelerinde bu konuların bilimsel olarak bir kitap ya da makale hâlinde ele alınma derecesi dahi çok çok düşüktür.

f. Baştan beri bundan uzak tutulan fen-edebiyat fakültesi öğretim üyeleri hem ülke genelindeki hem de kendi fakültelerindeki bu tür sorunlara yönelik olarak çözüm üretme istek ve yeteneklerini geliştirememiş ya da coşturamamışlardır.

g. Ancak ülkemizdeki siyasi otorite, özellikle de Millî Eğitim Bakanlığı veya YÖK özel olarak fen-edebiyat fakültelerindeki bu bilgi sorununu tespit etme, medeniyetimiz ve çağın doğru bilgilerini kullanarak çözüm üretme ve bilgi dallarını geliştirme hususunda fen-edebiyat fakültelerine daha çok güvenmeli, onlara daha çok yönelmeli ve onları daha çok bu işin içine çekmelidir.

Fen edebiyat fakülteleri de bu hususta kendilerini yenilemeli, geliştirmeli ve bu görevi hakkıyla yerine getirebilecek yetkinliğe ulaşmaya çalışmalıdır.

3. 11. Fen-Edebiyat Fakültelerinde Yönetim Bilimi Dersleri

YÖK'e bağlı olarak üniversitelerin bünyesinde fen edebiyat fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumlar, öğretmenleri yetiştiriyor, Millî Eğitim Bakanlığı da onları istihdam ediyor. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı bütün yönetsel kademeleri ya da idarecilikleri, bünyesindeki öğretmenlerden karşılamaktadır.

Ancak tarihleri boyunca hem fen-edebiyat fakültelerinde hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda sadece öğretmenlik eğitimi yapılmakta yöneticilikle ilgili bir eğitim verilmemektedir. Hatta yönetim bilimiyle ilgili herhangi bir ders dahi yoktur. Dolayısıyla ülkemizde yetişen öğretmenler, öğrencilik süreçlerinde yönetimle ilgili herhangi bir ders ya da davranış kalıbı alamamaktadırlar. Öğretmenlik ve idarecilik süreçlerinde de planlı, programlı ve ciddi anlamda bir yönetim bilimleri nosyonu kazandıkları pek söylenemez.

Hâlbuki planlı ve ciddi bir programla teori ve pratiği dengeli bir şekilde kazanılacak yöneticiliğin, kurumların değişim, gelişim ve ilerlemesindeki önemi tartışılmaz bir gerçektir. Bunun için:

a. Fen- Edebiyat fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda mevcut derslere ek olarak en az iki dönem, üç kredi/saatlik yönetim bilimi ve Kuramları dersi ile eğitim yönetimi ve okul idaresi dersleri konulmalıdır.

b. Öğretmen yetiştirmedeki uygulama da yalnız 'öğretmenlik uygulaması' değil, öğretmenlik ve idarecilik uygulaması şeklinde yeniden düzenlenmelidir.

3. 12. Fen-Edebiyat Fakültelerine Öğrenci Akışı Sorunu

Fen-edebiyat fakültelerine öğrenci akışının, daha önce belirttiğimiz sebeplerinden dolayı nicelik ve nitelik yönünden sorunları vardır. Bunun için:

a. Cumhuriyetimizin 100. Yılında Öğretmen yetiştiren Kurumlar Çalıştayları çerçevesinde ele aldığımız 'Eğitim Fakülteleri, Sorunları ve Çözümleri' çalıştayında önerdiğimiz öneriyi buraya da aynen alıyoruz ve orada belirttiğimiz şartlarda kurulmasını önerdiğimiz öğretmen liselerinin öğrencilerinin fen edebiyatlara da aynı şartlarda alınmasının yararlı olacağını düşünüyoruz. Böylece öğretmen liselerinin önünde sadece eğitim fakülteleri değil, fen edebiyat fakülteleri de bir seçenek olarak bulunmalıdır.

b. Fen-edebiyat fakültelerine de alınacak araştırma görevlilerinde, öğretmen okulu çıkışlı olan bu fakülte mezunlarına bir ayrıcalık tanınmalıdır.

d. ÖSYM'den aynen tıp hukuk ve benzeri fakülteler gibi en üst düzey dilimlerden öğrenci alınmalıdır.

3. 13. Kamuda Öğretmenliğe Giriş Sınavları Sorunu

Ülkemizde artık kamu okullarına öğretmen olarak girebilmek için belli sınavlar yapılmaktadır. Bu sınavlar, KPSS ve ALES gibi isim ve içeriklerle yapılmaktadır. Öğretmen giriş sınavları da bu çerçevede ele alınmaktadır.

Çalıştayımız hem fen edebiyat hem de diğer öğretmen yetiştiren fakültelerin mezunlarının öğretmenliğe giriş sınavlarının KPSS ve ALES yerine TUS'a benzer tek sınav olmasını ve adının da ÖGS (Öğretmenliğe Giriş Sınavı) olmasını teklif etmişlerdir. Aslında öğretmenliğin mehabeti açısından bunun daha uygun olabileceği düşünülmelidir.

Geçtiğimiz yıl kuruluşu gerçekleştirilen öğretmen akademisi kurumunun ve bu yıl bu kurum için alımı başlatılan öğretmenlik giriş sınavlarının yakın bir zamanda işlevsiz kalacağını düşünüyoruz. Çünkü bu kurum, ülkemizde öğretmen yetiştirme sürecinde, öğretmen adaylarının yeterliliklerini yükseltmek için yapılması gereken işlemler tüketildikten, uygulanması gereken projeler uygulandıktan sonra ihtiyaçlar giderilemediği için kuruluşuna başvurulmuş bir kurum değildir. Aksine öğretmen kalitesinin yükseltilmesinin böyle sektörden kopuk, istişaresiz, plansız bir kurumla değil, öğretmen yetiştiren kurumlarla ve onların içinde gerçekleştirilebileceği açıktır. Böyle bir çalışma ise, ciddi planlı ve programlı bir şekilde özellikle bu dönemde hiç yapılmamıştır. Dolayısıyla bu kurum, ilgili alan tarafından Türkiye gerçeklerinden uzak, kalıcı olmayan, MEB'nin dönemsel uygulamalarından birisi olarak görülmektedir.

3. 14. Fen Edebiyat Fakültelerinde Düşünme ve Öğretimi Programlardaki Yerini Almalıdır

Öğrenci düzeyinde, fen edebiyat fakültelerinde düşünme, sorun çözme ve üretme durumları şu anda beklenen/umulan düzeyin çok altındadır. Aslında eğitim sistemimizin genelinde bu sorun vardır. Çünkü hem Milli Eğitim hem de yükseköğretim sistemimizde düşünme ve düşünmenin eğitim ve öğretimi ya yapılmamaktadır ya da gereği gibi yapılmamaktadır. Dolayısıyla bizim eğitim sistemimizde düşünme öğrenilmemektedir. Halbuki düşünme, tıpkı konuşma yeteneği gibi Allah tarafından sadece insanlara verilmiş bir yetenektir. Yeteneklerse hayatta geliştirilirlerse ancak insanlar ondan yararlanırlar. Aksi halde âtıl kalırlar ve kimseye de bir yararı olmaz.

Bunun için geliştirilecek ciddi ve tutarlı bir programla 'düşünme, sorun çözme ve üretme' konularının eğitim ve öğretimine başlanmalıdır. Bu durum hem eğitimsel gereklilik hem de çağımız bunu amirdir. Buna sadece fen-edebiyat fakültelerinin değil, aslında bütün bir eğitim sistemimizin çok ihtiyacı vardır. Ayrıca bu durum hem bir bütün hâlinde eğitim sistemimizin hem de ülkemizim her yönden gelişmesi ve ilerlemesi için de çok önemlidir. Bunun için:

a. Fen edebiyat fakültelerinde şu anda programlarda olmayan eleştirel, analitik, yenilikçi-üretken, sentezci ve diğer düşünme biçimleri başta olmak üzere 'bütün yönleriyle düşünme ve düşünmenin öğretimi' ile ilgili dersler programa konulmalıdır.

Esasen bu değişim, ülkemizin 'düşünen okul, üreten toplum' olabilmesine de çok büyük bir katkı sağlayacaktır.

b. Bu bağlamda düşünmenin öğrenme ile de yakın ilişkisi olduğu bilinmelidir. Zira bilimsel düzeyde düşünmeyi bilmeyen insanlar, öğrenmeyi de öğrenemezler ve öğrenmeyi gerçekleştiremezler.

c. Bunlar göz önüne alınarak, bu fakültelerin ders programları, ders içerikleri ve aşağıda belirteceğimiz ders işleme yöntemleri ile öğretmen-öğrenci ilişkileri; öğrencilerin düşünme, öğrenme, sorun çözme ve bilgi üretme yeteneklerini daha da geliştirilecek şekilde yeniden kurgulanmalıdır.

3. 15. Fen-Edebiyat Fakültelerinde Öğrenme-Öğretme Durumlarında Paradigma Değişikliğine Gidilmelidir

Eğitim Sistemimizin en önemli sorunlarının başında öğrenme sorunu gelmektedir. En başta okullarımızda ‘öğrenmeyi öğrenme’ öğretilmiyor. Dolayısıyla özellikle öğrenciler ‘öğrenmenin’, ‘öğrenmeyi yarıda kesmenin’ veya ‘öğrenmemiş olmanın’ ne demek olduğunu bilmiyorlar. Ölçme-değerlendirme sistemimiz de ‘öğrenmiş olmayı değil’, ‘derste verilen bilgilerin bir benzerini sınavda öğretmene takdim etmeyi ölçtüğü için okullarda öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçemiyoruz. Dolayısıyla bazı istisnaları ayrı tutarsak ‘bugün okullarımızda öğrenmiyoruz’ diyebiliriz.

Ancak üzerinde durulması gereken en temel eğitimsel konu bu iken, gerekli önemin verildiğine de pek şahit olamıyoruz. Bu yüzden konuyu, Eğitim Bilimleri kavramlarıyla biraz genişleterek analiz etmek istiyoruz.

Eğitimsel faaliyetlerin ortak hedefi, öğrencilerin bireysel, akademik ve sosyal gelişmesinin sağlanmasıdır. Bunu gerçekleştirmek için de öğrencinin bilgi, bilgi kaynağı ve öğretmenle eğitimsel bir faaliyet içerisinde olması gerekir. İşte buna yani öğrencilerin bireysel, akademik ve sosyal gelişme ve yetişmelerini gerçekleştirmek üzere öğretmen, bilgi ve bilgi kaynaklarıyla belirli bir yöntem çerçevesinde eğitimsel bir faaliyet içerisinde olması haline Eğitim Bilimleri literatüründe öğrenme durumları denir.

Öğrenme durumlarına, eğitim sistemlerinin en stratejik ve en kritik noktasıdır da denebilir. Çünkü öğrenme durumları, bütün eğitim faaliyetlerinin kalbidir, temel unsurdur, odak noktasıdır, özüdür. Eğitimin okul, öğretmen, yönetici, program, sosyal ve fiziki çevre gibi bütün unsurları ve girdileri öğrenme durumlarının çevresinde yerini alır.

Öğrenme durumları, uygulamada **Öğretme Modeli** ve **Öğrenme Modeli** adını alır ve eğitim, bu modellerden birisine göre düzenlenir.

Bu modeller, eğitimin niteliğini olumlu veya olumsuz olarak, doğrudan etkileyen bir öneme sahiptir. Ayrıca, eğitim öğretim hayatında, biri diğerine zıt iki paradigmayı temsil ederler. **Öğretme Modeli**, işlevini ve geçerliliğini yitirmiş çağ dışı paradigmanın simgesidir. Buna karşın **Öğrenme Modeli**, tarihte bizim uyguladığımız, bugün de 21. yüzyıl eğitim dünyasının yönelmiş olduğu öğrenme yaklaşımıdır.

Öğrencinin yetişmesi ya da aksine, bekleneni verememesi, büyük ölçüde o eğitim sisteminde olan öğrenme durumlarının **Öğretme Modeli** ya da **Öğrenme Modeli** olarak belirlenmiş şekline bağlıdır.

Öğrenme durumları, eğer medeniyet değerlerimiz, eğitim bilimlerinin ve evrensel doğruların ışığında doğru, verimli ve kaliteli bir şekilde düzenlenirse yani **Öğrenme Modeline** geçilirse hem öğrenci kendisini yetiştirmiş hem de bireysel, toplumsal ve ulusal gelişme ve ilerlemenin yolu açılmış olur. Yani öğrenen, düşünen, sorun çözen, üretken olan ve kendine güvenen insanlar yetiştirilir. Aksi durumda ise, bugün olduğu gibi, eğitim sistemi bir bütün halinde çalışmasına ve gayret etmesine rağmen, belirlenen hedefleri asla tutturamaz ve çağın gerisine düşer; bireyin, toplumun ve ulusun mutsuz, geri ve sıkıntılı bir hayat yaşamasına neden olur.

İşte biz, öğrenme durumlarına eğitim sistemimizin “ana sorunu” ya da “eğitim sistemimizin sorunlarının en büyüğü” derken bunu kastediyoruz.

Gerekli hazırlık ve iyileştirmeler yapıp Yükseköğretim Kurulu’nun bunu üstlenip böyle bir ilki başlatması, bu paradigma değişikliğini özellikle de eğitim fakültelerinden birinde gerçekleştirmesi pek ala mümkündür ve ülke olarak biz bunu rahatlıkla yapabiliriz.

Bu çerçevede eğitim fakültesi çalıştay heyeti olarak önerimiz, Yükseköğretim Kurulu kabul ederse, -eğitim fakültelerimizden birisini İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi olabilir- ‘uygulama grubu’ olarak ele alabiliriz. Öğretme modelinden öğrenme modeline geçişin bilimsel/teorik değişimini, ilgili bilim insanları ve uygulayıcıları da çağırarak belli bir sürede, o eğitim fakültesinde konuşarak, tartışarak uygulamaya hazır hale getirebiliriz. Belli bir süre uygulayıp gerekli düzeltmeleri gerçekleştirdikten sonra, elde edeceğimiz veriler ışığında, uygulamayı diğer fakültelere ve MEB’deki okullara yaygınlaştırabiliriz. Böylece bir-iki sene içerisinde bütün üniversitelerimiz ve K12 okullarımız çağdaş bir öğrenme/öğretme düzenine ulaşmış olur. Bu çerçevede şunları öneriyoruz:

a. Geçmişte kendi eğitim tarihimizde ve eğitim sistemleri yönünden gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, bizdeki eğitim fakültelerinde de ‘öğrenme-öğretme’ durumlarında ciddi bir değişim yapılmalı, bütün yönleriyle ‘öğretme modeli terkedilip ‘öğrenme modeli’ne geçilmelidir.

b. Böylece bu fakültelerin ders programları, ders içerikleri ve ders işleme yöntemleri ile öğretim üyesi-öğrenci ilişkileri; öğrencilerin düşünme, öğrenme, sorun çözme ve bilgi üretme yeteneklerini daha da geliştirilecek şekilde yeniden kurgulanmalıdır.

c. Bu husus eğitim fakültelerinde uygulanıp yeterlilik kazanınca, bunun diğer fakülterde ve Milli eğitim sistemimizde de yaygınlık kazanmasına özen gösterilmelidir.

d. Böyle bir değişikliğe fen-edebiyat fakülteleri hem destek verir hem de bunun tamamlanması durumunda ilk uygulama yapılacak yerlerden birisinin olmasını arzu eder.

Değerli Katılımcı Arkadaşlar, böylece 16 Mayıs 2024 tarihinde, İstanbul Aydın Üniversitesi’nde yaptığımız ‘Fen Edebiyat Fakülteleri Sorunları ve Çözümleri’ konulu çalıştayda alınan kararları sizlerin eliyle daha da geliştirmiş olacağız.

Bu vesileyle hem katılımınız hem bu metni incelemeniz hem de değişiklik teklifleriniz için çok çok teşekkür ederiz.

Selam ve saygılarımızla.

İSTANBUL AYDIN
ÜNİVERSİTESİ

20 Yıl

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
TÄRMER
TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

100
TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YÜZÜNCÜ YILI

Cumhuriyetimizin 100. yılında
Öğretmen Yetiştiren Kurumlar
Çalıştayları - 4

“İLAHİYAT FAKÜLTELERİ”
SORUNLARI VE ÇÖZÜMLERİ

6 HAZİRAN 2024

09:30- 18:00

D Blok 12:36
Aydın Düşünce

ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR ÇALIŞTAYLARI -IV- İLAHİYAT FAKÜLTELERİ ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ

GİRİŞ

06 Haziran 2024 tarihinde, İstanbul Aydın Üniversitesi bünyesindeki Araştırma Merkezleri TARMER (Toplumsal Araştırmalar Araştırma ve Uygulama Merkezi) ve EBTAM (Eğitim Bilimleri ve Teknolojileri Uygulama ve Araştırma Merkezi)'ın ev sahipliğinde, 'Cumhuriyetimizin 100. Yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Çalıştayları -IV-, İlahiyat Fakülteleri Sorunları ve Çözümleri' konulu bir çalıştay yapıldı.

Çalıştayın ana teması, dünden bugüne, öğretmen yetiştiren kurum olarak ilahiyat fakültelerinin ortak sorunlarının araştırılması ve onlara çözüm önerileri üretilmesi üzerine idi. Bu çalışmaya Ankara ve İstanbul başta olmak üzere Anadolu'nun pek çok üniversitesinden rektörler, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı, MEB'den genel müdürler, dekanlar, bölüm başkanları, emekli ya da aktif öğretim üyeleri, milli eğitim müdürleri, alandaki kamu-özel okul yöneticileri ve deneyimli öğretmenlerden oluşan, yaklaşık 40 kişilik, üst düzey bir uzmanlar katılımı oldu.

6 Haziran 2024 tarihindeki ilahiyat fakülteleri çalıştayı hem derinlemesine temel/yapısal sorunları hem genişlemesine güncel sorunları işleme hem de Anadolu'nun her tarafından (öğretmenden en deneyimli Profesörlere kadar) katılım sağlama dolayısıyla en verimli ve en katılımcı çalıştaylardan birisi olduğu ifade edilebilir.

Yüz yüze bir gün süren çalıştayda, verimli ve üretken çalışmalar yapıldı; sorunlar ve bu sorunların her birisine yönelik çözüm önerileri üretildi ve bunlar üzerine tartışmalar yapıldı.

Bu çalıştayda da ilahiyat fakültelerinin sorunları, diğer öğretmen yetiştiren kurumların sorunları gibi iki kategoride ele alındı. Bunların birincisi, geçmişten sürüp gelen ya da kuruluş/alınış yıllarından beri var olan ama hiç el atılmamış sorunlar; diğeri de süreç içerisinde ortaya çıkmış olan sorunlardır.

Çalıştayda ilahiyat fakültelerinin geçmişine, kendisine, eğitim sistemine ve öğretmen yetiştirme düzenine yönelik değişimci, yenilikçi, yerli, milli ve etkili kararlar alındı.

Biz de bu raporda, kuruluşundan bu yana ilahiyat fakültelerinin yapısal sorunlarını, sınırlılıklarını, eğitim öğretim faaliyetlerini, öğretmen yetiştirme çalışmalarını onların sorunlarını ve o sorunlardan ya da deneyimlerden nasıl dersler çıkarılabileceğini özetleyip, bugün nasıl bir ilahiyat fakültesi kurulması ve nasıl bir eğitim öğretim yapılması gerektiği üzerine yoğunlaştık.

Önce ilahiyat fakültelerinin tarihsel gelişimi üzerinde duracağız. Bu çerçevede:

1- İLAHİYAT FAKÜLTELERİNİN ALINIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Saadet Asrı'ndan beri İslam'ın dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru ve bilim felsefesine göre oluşturulup kurumsallaştırılmış İslami eğitim sistemi vardı. Avrupa Kıtası başta olmak üzere dünyanın hiçbir yerinde eğitim sistemi anlayışı dahi yokken bu sistem Emevîler, Abbasiler, Karahanlılar, Selçuklular ve Osmanlılarda ilkokullar; ortaokul, lise ve üniversiteyi de içine alan medreseler şeklinde örgütlenmişti.

Emevî, Abbasi, Karahanlı, Selçuklu ve Osmanlı çizgisinde gelişen medreseler, hem bir eğitim sistemi modeli olarak dünyaya önderlik etmiş hem de yenileyip geliştirerek taşıyıp

getirdiği ayırimsız bütün bilimleri, bilim üretme yöntemlerini, öğrenme-öğretme durumlarını ve bilgilerin transferini Avrupa başta olmak üzere bütün dünyaya yaymıştır.

Karahanlı, Selçuklu ve Osmanlıda eğitim sistemi, Sıbyan Mektebi adıyla ilkokul ve bugünkü anlamda ortaokul, lise ve üniversiteyi de içine alan Medreseden oluşurdu. Altı yıl olan ilkokul Osmanlılarda kız-erkek herkes için zorunlu idi. Medrese ise leyli (yatılı), meccani (ücretsiz) ve isteğe bağlı idi. Öğrenci, öğretmen ve kurumun bütün giderlerini özel sektör kuruluşları (vakıflar) karşılardı. Önemli bir kusuru; medrese seviyesinde eğitim öğretim sadece erkeklerle hastı.

Bir yükseköğretim modeli olarak Müslümanların ürettiği Medrese hem Karahanlılar hem Selçuklular döneminde hem de Osmanlıların ilk üç asrında hem bilimi üretip hem de yayan anlamında üretken, Osmanlıların ikinci iki asrında mevcuda odaklanan anlamında durağan, son asrında da kendini tekrarlamayı dahi başaramayıp gerileyen bir kurumdur. Ancak bünyesinde taşıyıp getirdiği pek çok anlayış, yaklaşım, yöntem ve davranış kalıplarıyla gelişmeye, geliştirilmeye ve tekrar çağın önünde olmaya açık bir kurumdur. Ama Osmanlı üst düzey bürokrasisi bu kurumla özellikle ilgilenmedi ve bile bile çürümeye, yıkılmaya terkedildi, o da yıkıldı.

1800'lü yıllardan itibaren hem Osmanlı Devleti ve kurumları zayıfladı hem de Avrupa, Modernite adıyla yeni bir dünya görüşü üretmek yükselmeye başladı. Avrupa, üretmiş olduğu bu dünya görüşünü Osmanlı Devleti'ne ve dünyanın değişik devletlerine ihraç etmeye ve bu yolla oralara girmeye başlamıştı. Girmeyi başardığı her devlette de kendi dünya görüşü/modernite doğrultusunda oluşturmuş olduğu eğitim sistemlerini oralarda inşa ederdi. Ya da şöyle ifade edelim: Batı, girip de maddi ve manevi her şeyini sömürmek istediği ülkelere önce oluşturduğu kendi eğitim sistemiyle girerdi. Sonra diğer kurumları taşırdı ve böylece yapmak istediğini yapardı. Bu çerçevede Avrupa, 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'ne de eğitim sistemiyle girmiş ve orada pek çok eğitim kurumu inşa etmiştir. Bunlardan birisi de üniversite/darülfünundur.

Avrupa, Osmanlıda 1900 yılında, Osmanlı bürokrasisi eliyle, kendi dünya görüşü doğrultusunda, Darülfünun adıyla ilk üniversiteyi, onun bünyesinde de Avrupa'daki teoloji fakülteleri modelinde Ulum-ı Aliyye-i Diniyye şubesi adıyla ilk ilahiyat fakültesini kurdu.

Batı, kendi bünyesindeki gibi, mevcut bilimleri geliştiresin, yeni bilim üretsin, bilimi teknolojiye çevirmede danışmanlık yapsın; ülkenin ihtiyacı olan kadroları yetiştiresin diye mi, yoksa üniversite ve onun içindeki fakülteler aracılığıyla ülkemize kendi dünya görüşünü, kültürünü ve yaşam tarzını yaygınlaştırıp kabul ettiresin diye mi açmıştır. Burada Osmanlı aydınlarının ve yönetiminin beklentisi, birincisinin olması idi. Ancak bugün geldiğimiz noktaya bakarak bunu rahatlıkla değerlendirebiliriz: elbette ki ikincisi olmuştur, diyebiliriz.

Avrupa kendi dünya görüşü doğrultusunda oluşturmuş olduğu teoloji fakültesi modeliyle 1900 yılında ilk ilahiyat fakültesini açmıştır diyebiliriz. (Önce şunu ifade edelim ki, Abbasi, Karahanlı, Selçuklu ve Osmanlı eğitim sisteminde ilahiyat fakültesi veya benzer isim ya da programla bir kurum hiç olmamıştır. Bunun sebebine ileride gireceğiz). Daha sonra ülkemizde ilahiyat fakültesi şöyle bir yol takip ederek yoluna devam etmiştir:

1900 ile 1914 yılları arasında Darülfünuna bağlı olarak Ulum-ı Aliyye-i Diniyye, bugünkü adıyla ilahiyat fakültesi adıyla hizmet vermiştir.

1914'te, I. Abdülhamid Medresesi'nde Medresetü'l-Mütehassısın bölümü açıldı ve Darülfünun bünyesindeki Ulum-ı Aliyye-i Diniyye Şubesi kapatıldı.

Bu konu şöyle de ifade edilebilir: Maarif Nazırı Emrullah Efendi zamanında 21 Nisan 1912’de çıkarılan bir Nizamname ile **Ulûm-ı ‘Aliye-i Diniye Şubesinin** ismi “**Ulûm-ı Şer’iye Şubesi**” olarak değiştirilmiştir.

1914’te çıkarılan Islâh-ı Medâris Nizamnamesi ile yapılan medrese ıslahatı esnasında Medresetü’l-Mütehassısîn kurulunca Dâru’l-Fünûn’un Ulûm-ı Şer’iye Şubesi önemli ölçüde fonksiyonelliğini yitirmiş, bunun üzerine bu şube kaldırılmıştır.

1918’den itibaren Medresetü’l-mütehassısîn, Şeyhülişlâmlığa, Süleymaniye Medresesi adıyla bağlanarak devam etti. Süleymaniye Medresesi de 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanununa **rağmen Maarif Vekili Vasıf (Çınar)’ın ilgili birimlere gönderdiği bir telgraf emriyle** ile kapatılmıştır.

Bilindiği gibi Tevhid-i Tedrisat Kanununda medreselerin kapatıldığına dair bir ifade mevcut değildir. Kanunun ilk iki maddesi gereği bütün mektep, medrese ve ilmî kuruluşlar Maarif Vekâletine bağlanmış, devir ve raptedilmiştir. Kanunun 4. Maddesinin âmir hükmü gereği Dâru’l-Fünûn’a bağlı 3 yıllık bir İlâhiyat Fakültesi ile 4 yıllık İmam ve Hatip Mektepleri açılması istenmiştir.

Aynı yıl İstanbul Darülfünunu hakkında çıkarılan 21 Nisan 1924 tarih ve 493 sayılı kanunda İlâhiyat Medresesi adıyla bir şube açıldı.

7 Ekim 1925 tarihli Darülfünun Talimatnamesinde ise bu şube ilâhiyat fakültesi adını aldı ve 1933 yılına kadar okutulacak olan dersler de belirlendi.

İstanbul Darülfünunu, 31 Mayıs 1933’te çıkarılan bir kanunla kapatılarak yerine İstanbul Üniversitesi kuruldu, İlâhiyat Fakültesi de ortaöğretim kurumlarından din derslerinin kaldırılması, Diyanet İşleri teşkilâtında kadro bulunamaması ve sonuç olarak mezunlarının istihdam edilememesi gibi sebeplerle kapatıldı, yerine İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi bünyesinde, öğrencisi olmayan İslâm Tetkikleri Enstitüsü açıldı. Bu durumu da ileride değerlendireceğiz.

Bundan sonra uzun yıllar, İslami eğitim yapan herhangi bir eğitim kurumu kalmamıştı; yenileri de açılmamış, aksine İslam’la ilgili herhangi bir konuda eğitimin yapılması da yasaklanmıştı.

Ancak Ülkemizde 1950’de çok partili siyasî hayata geçilmesi, bu dönemde milletin özne olmaya başlamasının ardından İslam Dininin eğitim-öğretimi konusu gündeme geldi. 1948’de İmam ve Hatip Kursları açılması kararlaştırıldı, 1949’da sembolik kurslar öğretime başladı. 4 Haziran 1949’da da Ankara Üniversitesi’ne bağlı bir İlâhiyat Fakültesi kuruldu ve aynı yıl eğitim-öğretime başladı.

Ülkemizde tek bir fakülte olan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, nicelik ve nitelik yönünden ülkenin ihtiyacını karşılayamadığı için, başka bir kurum arayışına gidilmişti. Bu arayışın sonunda biraz daha yerli ve milli olan Yüksek İslâm Enstitüsü Modeli geliştirilmiş ve 1959 yılında da İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü açılmıştı. Daha sonra da değişik illerde yenileri eklenmiştir.

Erzurum Halkının istekleri, üniversite rektörlüğü ve kimi duyarlı hocaların ısrarlı çabası sonucu 1971 yılında Atatürk Üniversitesi’ne bağlı bir İslâmî İlimler Fakültesi kuruldu.

20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararnâme ile İslâmî İlimler Fakültesi ve Yüksek İslâm enstitüleri İlâhiyat fakültelerine dönüştürülerek buldukları illerin

üniversitelerine bağlandı. Böylece ‘yüksek din öğretimi’ kurumlarında birlik sağlanarak bu kurumlar aynı idarî ve ilmî esaslara kavuşturuldu. Şu anda ülkemizde 2023-2024 öğretim yılında öğrencisi alan toplam 105 İlahiyat Fakültesi ve İslami İlimler Fakültesi mevcuttur.

Çalıştayımız, ilahiyat fakültelerinin sorunlarını da iki kategoride ele almıştır. Bunlar:

1- Tarihten ya da kuruluş yıllarından gelen kurumsal sorunlar,

2- Süreç içerisinde ortaya çıkan sorunlardır.

Şimdi onları biraz açalım:

2. İLAHİYAT FAKÜLTELERİNİN GEÇMİŞTEN GELEN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Cumhuriyetimizin 100. Yılında öğretmen yetiştiren kurumlar çalıştaylarında, bu kurumların hepsinin Batı’da veya Batı dünya görüşüne göre kurulmuş olduklarını, sonradan üzerinde çalışılarak ülkemize/Milletimize adapte edilemediklerini dolayısıyla önemli düzeyde geçmişten gelen sorunlarının bulunduğunu görmüştük. Bu çerçevede ilahiyat fakültelerinin ‘kurumsal sorunlu’, diğerlerinin kurum olarak doğru kurulmuş ancak iç düzenlerinin bizim milletimiz açısından (dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan felsefesi ve bilim felsefesi yönünden) sorunlu olduğunu da tespit etmiştik. Bugüne kadar hiç el atılmamış ve üzerine gidilmemiş olan o sorunları çalıştaylarımızda ilk defa ortaya çıkardık ve çözümlerine yönelik öneriler geliştirip ilgili fakültelerin çalıştay raporlarında belirttik. Bu konuya ilahiyat fakülteleri açısından bakalım.

2. 1. İlahiyat Fakültelerinin Üzerine Kurulduğu Dünya Görüşü

Batı’daki bütün fakültelerin olduğu gibi, teoloji fakültelerinin de Batı dünya görüşü olan Moderniteye göre kurulduğunu biliyoruz. Yine Batı’da, bilimsel anlamda sorunlu ya da özürlü kuruldu diyebileceğimiz tek fakültenin teoloji fakültesi olduğunu da belirtebiliriz. Bu sorun ya da özrün Batı’nın seküler-maddeci-materyalist dünya görüşünün ‘din’ gerçeğine bakışından kaynaklandığını, onun yansımalarının bir sonucu olduğunu da rahatlıkla ifade edebiliriz. Bu açıdan teoloji fakültesi modelinin hem evrensel din gerçeğine hem de özellikle İslam’ın teori-pratiğine asla uymayacağını çünkü Modernite’nin, belli ilke ve prensipleri zorlayarak dine olumsuz bir bakış, bir anlam yüklediğini, dine olumsuz olarak müdahale ettiğini, teoloji/ilahiyat fakültesi modelini de ona göre kurduğunu ifade edebiliriz.

Teoloji fakültelerinin neden sorunlu ya da özürlü kurulduğunu incelediğimizde şunu görürüz: Modernite hayatı ‘seküler’ ve ‘dini’ (religion) olarak ikiye ayırmış, bu ayrıştırıcı ve parçalı yapısında ürettiği üniversite fikrini de ‘seküler’ ve ‘dini’ olarak planlamıştır. Seküler fakülteler, kendi mecrasında gidebildiği kadar gider, elde edemediği kadar alan elde eder. Teoloji fakülteleri ise, somut alemde, bilim dünyasında doğal alanları olmayan tek fakülte. Teoloji fakültesi, Batı’nın ideolojik yapısına göre hayatın eğitim, hukuk, ekonomi, yönetim, sağlık, iletişim vb alanlarında değil, daha çok birey ve toplumun ‘duyuşsal alanına’ yerleştirilmiş, hapsedilmiştir (*Duyuşsal alan: daha çok inanç, tutum, ilgi gibi dışa yansımayan, yalnız içsel davranışları içerir*). Duyuşsal alan öyle dar bir alandır ki, o alana bir fakülteyi kurabilmeniz mümkün değildir. Zaten Batı’nın istediği de budur, ‘varmış gibi, var olsun’.

İşte bizdeki ilahiyat fakülteleri, özellikle ilk dönemlerinde kendilerini bu yönüyle gizlemeye çalışmış olsalar bile Batı’daki sorunlu ya da özürlü haliyle doğmuş teoloji fakültelerini model olarak ya da onların iz düşümü olarak kurulmuş, dolayısıyla onların sorunlarının aynısını bünyesinde barındıran bir fakülte olmuştur.

Ancak bizde ne Batı'daki aslına ne de bizim tarihimizdeki teori-pratiğe uygun olarak hiç yürümemiş, ortada, melez bir kurum olarak bugüne kadar gelebilmiştir.

Bizde 125 yıldan beri, ilahiyat fakültelerindeki bu sorunun, bir sorun olarak ele alınmasına uygun bir zeminin olmamasından dolayı üzerinde durulmamış, ancak bu sorun, yüz yılı aşkın bir süreden beri sorun olma özelliğini artırarak bugünlere gelmiştir. Ülkemizde ve uygulandığı diğer Müslüman ülkelerde bir asırdan beri sadece bu model uygulanageldiği için hem bu alandaki tek gerçeğin bu model olduğu zannedilmiş hem de kendi ikna edici mantığını, kendi bürokrasisini ve kendi geleneğini oluşturmuş bulunmaktadır. Dolayısıyla önümüzdeki en cesa ret kırıcı durumun, alanın pek çok öğretim üyesi, veliler ve öğrenciler tarafından bu modelin kanıksanmış ve alternatifsizmiş gibi sayılmasıdır.

Bize göre ilahiyat fakülteleri, geç kalınmış olmasına rağmen, bugün öncelikli olarak bu sorunu ele alıp konuşmalıdır. Bu çerçevede ilahiyat fakülteleri:

a. Seküler-maddeci-materyalist dünya görüşünün ürettiği teoloji fakültelerinin iz düşümü bir fakülte olarak mı,

b. Bugüne kadar uğrunda harcanan bütün çabalara rağmen beklenen verim alınamayan günümüzdeki melez bir kurum uygulaması olarak mı,

c- Yoksa yeniden İslami teori-pratiğe uygun bir bilim ve eğitim-öğretim kurumu olarak mı yoluna devam etmesi gerektiği konusunu müzakere ederek bir çözüme bağlamalı, sonra da bu sonuca göre öğretmen yetiştirme sorununa yönelmelidir.

Teoloji fakültesinin dolayısıyla bizdeki iz düşümü olan ilahiyat fakültelerinin neden sorunlu ya da özürü doğduğunu, dünya görüşü kavramını, bugün var olan dünya görüşlerini ve bunların bir kurumu ya da eğitim sistemini nasıl etkilediğini daha geniş bir perspektifle inceleyerek görelim:

a. Dünya Görüşü Kavramı:

Dünya görüşü: Milletlerin inancı, tarihi, kültürü ve çağının doğru bilgilerinin harmanlanmış halinden çıkarılmış olan yaşam felsefesidir. Her milletin bir dünya görüşü vardır.

Dünya görüşü; İnsanın kâinat, hayat ve insanla; insanın kendisi, ailesi, toplumu ve devletiyle olan ilişkisini, bakış açısını tanımlar. O, bir hayat felsefesi ve yaşam biçimidir.

Dünya görüşü, hayatın sosyal, siyasal, ekonomik, eğitimsel ve kültürel bütün yönlerinin, milletin kendi anlayışına dayalı olarak nasıl düzenleneceğini belirler.

b. Bugün Dünyada Var olan Dünya Görüşleri

Dünya görüşleri, medeniyet kurabilmiş olanlar ve diğerleri, olarak ele alınabilir. Medeniyet kurmuş olan dünya görüşleri de iki tanedir. Bunlar İslam dünyasının dünya görüşü olarak Anadolu İrfanı ve Avrupa'nın dünya görüşü olarak Modernite'dir. Bu dünya görüşlerinin bir bütün halinde bilimlere ve özel olarak da ilahiyat fakültelerine bakışlarını ve etkilerini analiz edersek şunları görürüz:

i. Anadolu İrfanının Bilimlere ve İlahiyat Fakültesine Bakışı:

Anadolu İrfanı, İslam'ın temel kaynaklarından ve onların 1400 yıllık anlayış, yaklaşım ve uygulamaları ile bu çağın doğru bilgileri, İslami bir anlayışla harmanlanarak onlardan süzülüp çıkarılmış bir irfan geleneğidir. İslâmiyet ise, bütüncül bir dindir ve hayatın bütün bölümlerinin ve aşamalarının ortaya çıkabilecek sorunlarını çözecek doneleri içinde barındırır.

Anadolu İrfanı bireysel, sosyal ve organizasyonel hayatın sosyal, siyasal, ekonomik, eğitimsel ve kültürel bütün yönlerinin nasıl düzenleneceğini belirler. O, hayatın hiçbir aşamasını-bölümünü boş bırakmaz, hiçbir meselesine de yabancı/ilgisiz kalmaz. Mücerret/soyut fikir ve anlayışlar sahasında da her konuya itidal/orta yol anlayışı ve doğru bir istikâmet ölçüsü getirmiştir. Anadolu irfanı her husus ve her konuda ilâhî öğretinin telkini ve desteğiyle müstesnâ ve mükemmel bir ölçü ortaya koymuştur. Böylece beşerî yaklaşımlar, her zaman her konuda ifrat ve tefritlerde/aşırılıklarda bocalarken, Kur'ân ve Sünnet'in rehberlik ve hakemliğinde ve çağın doğru bilgilerinden hareketle adım atan Anadolu İrfanı her zaman itidalli ve ölçülü olmuştur. Bugünde öyle olacaktır.

Konumuz açısından şunu ifade edebiliriz: Anadolu İrfanı parçalı ya da ayrıık değil, bütüncül bir yapıdır. Yani Anadolu İrfanında dünya, 'seküler dünya' ve 'dini dünya'; bilimler de 'seküler bilimler' ve 'dini bilimler' olarak ayrıışmamıştır. Böyle bir ayırım Anadolu İrfanında yoktur, hatta O'nun ruhuna aykırıdır. Hayat da 'dini/religion ya da seküler-maddeci bir anlayışla değil hem manayı hem de maddeyi kuşatan İslami bir anlayışla öğrenilir, algılanır ve yaşanır. Bugün var olan bütün bilimler de herhangi bir zorlamaya gidilmeksizin Anadolu irfanı bakış açısıyla üretilir, eğitim öğretimi yapılır, geliştirilir, uygulanır, teknolojiye çevrilir.

Geçmişte bütün bilimlerle uğraşan Müslüman bilginler İslam'la bilim, bilim üretme ve bütün bilimlerle İslam arasında herhangi bir zıtlık ya da zorluk yaşamamışlardır. Bunun en önemli sebebi, bilimin konusu olan Alemi yani eşya ve varlıkları yaratan, koyduğu kanunlarla her an onları yöneten kaynak ile İslam'ı gönderen kaynağın aynı olmasındandır. Yani bütün varlıkları yaratıp yönetenin ve İslam'ı gönderenin de Allah Teala olmasından dolayı, Müslüman bilginler başta İslam ile bilimler sonra da bilimlerin kendi arasında herhangi bir zıtlığa rastlamamışlar, dolayısıyla bir zıtlığın olmasını da pek mümkün görmezler. Hatta bunlar arasında birbirlerini açıklama, tanımlama, destekleme ve tamamlama durumu da her zaman geçerli olmuştur. Dolayısıyla hayata da bilime de bir bütün halinde bakılır, önemsenir ve yaşanır.

Bu sebeplerden dolayı da Anadolu İrfanında din ile dünya, dini hayatla din dışı hayat ayrımı hiçbir zaman olmamıştır. Bunun gibi, bazı kişisel tasnifleri ayrı tutarsak dini bilimler ya da dini olmayan bilimler ayrımı da pek olmamıştır.

İşte bütün bunlardan dolayı bugün olduğu gibi İslam bilim tarihinde bilimlerin bir kısmını diğerlerinden ayırıp adına 'İslami Bilimler', yükseköğretim kurumlarını da aynı şekilde ayırarak 'İlahiyat Fakültesi' adının verildiği bir dönem ve bir durum hiçbir zaman söz konusu olmamıştır. Bunlar, İslam'ın ruhuna aykırı durumlardır.

ii. Modernitenin Bilimlere ve İlahiyat Fakültesine Bakışı:

Buna karşın Avrupa burjuvazisi 18 ve 19. Yüzyıllarda eline geçirdiği ekonomik, siyasal ve bilimsel güçlerle Avrupa ideolojisi/Modernite adıyla, Kâinat düzenine, insan fitratına ve Allah'ın ilk insandan bu yana, her konuda yeryüzüne ölçü olarak gönderdiği İslam'ın özüne aykırı bir dünya görüşü üretti ve bu dünya görüşüne göre de bir dünya kurdu.

Modernite, 19 ve 20. yüzyıllarda kendisini bütün dünyada kabul ettirip yaygınlaştırmak yani ülkelerin ve onların halklarının modernleşmelerini sağlamak için çalıştı ve bu hedefine de ulaştı. Avrupa açısından Modernleşme, ülkelerin, O'nun ilgi, etkileme ve sömürü alanına girmesi; ülkeler açısından da geleneksel sıkıntılarından kurtulup daha iyi ve daha müreffeh bir hayata ulaşılması anlamına geliyordu. İki tarafın da beklentisi burada belirttiğimiz gibi idi. Sonunda kimin beklentisinin gerçekleştiğini bugün daha iyi görüyoruz.

Modernite önce düşünce planında hemen onunla beraber de sosyal, siyasal ve eğitimsel kurum ve kuruluşlar düzeyinde ülkelere girmiş, yaşam alanlarını/hayatı etkilemiş ve nihai hedefine ulaşmıştır. Bu açıdan Modernite, Osmanlıya 1820'lerden itibaren siyasal, sosyal ve özellikle eğitim alanında girmeğe başlamış, yaklaşık 70-80 yıl içerisinde, ilkokuldan üniversiteye kadar paralel bir eğitim sistemi oluşturmuştur. Cumhuriyet döneminde de bu sistem, Osmanlı'nın geleneksel eğitim sistemini tamamen dışlayarak yerleştirilmiş, halen de aynen devam etmektedir.

Avrupa burjuvazisi, yukarıda da değindiğimiz gibi, Avrupa ideolojisi olan Modernite'de hayatı 'seküler' ve 'dini' (religion) olarak ayırmış; hayatın %99'unu seküler, %1'ini de dini olarak, (o %1'in de zamanla kaybolacağını) tasarlamıştı. Modernitenin bu ayrıştırıcı ve parçalı yapısında ürettiği üniversite fikri de 'seküler' ve 'dini' olarak birbirinden kopuk, birbirine düşman iki parçaya ayrılmış; bilimlerin %99'unu seküler, %1'ini de dini olarak, planlamıştı. Modernite'nin ontolojik olarak dine bakışıyla ilahiyat fakültelerine bakışı bu düzlemedir.

Bugünkü ilahiyat fakültelerinin, üzerine oturduğu zemin, işte bu %1'lik zemindir.

Batı bunu kendi içinde şöyle ya da böyle kabul ettirip uygulamıştır, o onun sorunudur, denebilir. Ancak Batı, bunu sadece kendi dünyasında uygulamayıp, emperyal çıkarları gereği insan ve toplumları kendi inanç, kültür ve dünya görüşlerinden soğutmak ve onları kimliksiz/kişiliksiz bırakmak, böylece daha rahat sömürülebilir hale getirmek için bu modeli dünyanın her tarafına özellikle de ülkemiz başta olmak üzere İslam Dünyası'na ihraç etmiş ve oralara kabul ettirmiş; bugüne kadar da o ülkelerde belli organizasyonlar eliyle uygulamıştır.

c. Dünya Görüşü ile Eğitim Sistemlerinin İlişkisi

Dünya Görüşü ile eğitim sistemleri ve onun bir alt sistemi olan fakülteler arasında çok ciddi, üretken ve hayati bir ilişki vardır. Bu ilişki zeminle ağaç, anneye çocuk ilişkisine benzer. O zeminde ağaç, o annede de çocuk yaratıldığı gibi, eğitim sistemleri de dünya görüşü zemininde ve ondan beslenerek insanlar tarafından kurulur. Eğitim sistemlerinin beslendiği ve geliştirildiği bu zemine, dünya görüşü ya da epistemolojik zemin diyoruz.

En başta eğitimin üç temel dayanağı olan eğitim felsefesi, insan tasavvuru (felsefesi) ve bilim felsefesi, dolayısıyla bilim üretme ölçütleri dünya görüşünden çıkarılır. Böylece bunlar eğitim sisteminin dört dayanağını oluşturur. Sonra eğitim sisteminin ya da fakültenin kimliği, felsefesi, misyonu, vizyonu, sınırları, hedefleri; akla ve bilimlere bakışı; okul, öğretmen, öğrenci ve yönetici tanımlanması ayrıca eğitimsel çeşitli kavram ve kuralları, kurumları, müfredatı, içerikleri (muhtevası), yönetim ve organizasyonu, öğrenme-öğretme yöntemi, ölçme ve değerlendirme sistemi de dahil hepsi müteselsilen dünya görüşünden doğar, bunların hepsini dünya görüşü etkiler, yönlendirir. Dünya görüşünün bir fakülteyi etkilemesi bu düzeyde hatta daha da ileridedir.

İşte ilahiyat fakülteleri, Evren'e, hayata, insana, eşya ve olaylara tek yönlü-maddeci ve materyalist bir açıdan bakan, buna göre seküler materyalist, emperyal, ideolojik ve yayılımacı bir dünya görüşü üreten, yaşam biçimi geliştiren, kültür oluşturan ve bunu bütün dünyaya ihraç eden; ürettiği bilimi de genellikle bu maddeci ve materyalist anlayışla kullanan **Batı tarafından kurulmuş teolojik fakültelerinin bizdeki izdüşümüdür.**

Bu durum, evrensel gerçeklere, insanlık kadar geleneği olan din gerçeğine; Evrene, insana, hayata eşya ve olaylara daha panoramik bakan, onların Yüce bir Yaratıcı tarafından yaratılmış olduğunu bilen, O'nun gönderdiği en son din olan İslam'ı bir bütün halinde kabul eden

Anadolu İrfanı'na aykırı bir durumdur. Bu açılardan bakıldığında Anadolu İrfanıyla Modernite arasında tam bir zıtlığın olduğu görülür. Yaşanan bu zıtlıklar içerisinde 125 yıla yakın bir zamandan beri ilahiyat fakültelerinden gerekli yararı ve katkıyı elde edemedik ve bu düzlemde elde edemeyeceğimizi de gördük.

Çünkü böyle durumlarda okullar artık bilimleri değil, bilimler üzerinden dünya görüşlerini öne çıkarırlar önceden var olanı değil, yeni ithal edilen anlayışları insanlara öğretirler. İlahiyat fakültelerine elbette diğer fakültelerde olduğu gibi, yeni bilimler ya da teoloji fakültesinde üretilen bilimleri getiremeyecek. Bu akla ve realiteye aykırı olurdu. Peki ne yapılacaktı? Ya da ne yapıldı?

İlahiyat fakültelerinde, medreseden alınan bilimler okutulacak, ancak teoloji fakültesindeki gibi, hayattan, onun bütün bölümlerinden ve mevcut bilim dünyasından kopuk olacaktı. Nitekim bunun tezahürlerini hep birlikte görüyor ve yaşıyoruz. Önce bu durumu bir veri olarak kabul edip ilahiyat faaliyetlerinde bunları esas alarak faaliyette bulunmak, diğer fakültelerle ve onların ürettiği bilgilerle, onların eğitim öğretimini yaptıkları konularla hiç ilgilenmemek, kendi bilim dallarını olabildiğince daraltıp hayatla ve bilim dünyasıyla bağlarını en aza indirmek, değişik bilim dallarında yavaş yavaş sekülerleşmek, deistleşmek; az da olsa inkara varılmak gibi hususlar o anlayış, yaklaşım ve o kültürün tezahürlerinden başkası değildir. Batı'nın istediği ve beklediği aslında tam da budur.

Bunun içindir ki, ilahiyat fakültelerinde medeniyetimiz ve kültürümüzle kısaca İslam'la her gün bağımız zayıflamakta; İslami kimliğimiz her geçen gün daha da donuklaşmakta, aşınmaktadır. Hatta biz Osmanlı'nın son üç asrında olduğu gibi hala bilim ve kültür üretme açısından sıkıntı çekmekteyiz. Çünkü başkasının iz düşümü olan yapılar, bilim ve teknoloji üretemez, gelişemez ve geliştiremezler. Onlar ancak kendilerine verilenin takipçisi, taklitçisi olurlar. Bu gidişle, daha başka sıkıntılarla karşılaşma ihtimali de çok büyüktür.

İşte ileride herhangi tehlikeli bir durumla karşılaşmamak için durumumuzu çok ciddi bir şekilde değerlendirip yeni bir başlangıç yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Bu çerçevede İlahiyat Fakülteleri çalıştayına katılan bilim ve uygulayıcı insanlar olarak Yükseköğretim Kurumu'na şunları öneriyoruz:

Şu anda ilahiyat fakültelerinde geçerli olan ve onu görünüşte üniversite içerisine aldığı halde, hakikatte dışarıda tutan, bu fakülteleri kendi içine hapseden, böylece onu toplumda etkisiz duruma sokup çürümesini bekleyen mevcut maddeci, materyalist, yanlı, taraflı ve bölücü dünya görüşünün 18. yüzyılda belirlediği %1'lik dar alan yerine;

Çağımızın doğru bilgilerini de göz önüne alarak Anadolu irfanının vizyonuna uygun bir tarzda bütün fakültelerle, bölümlerle ve bilim dallarıyla ilişki kuran, onları tanımaya ve öğrenmeye çalışan, onların dünyasına giren ve onlardan yararlanan; bununla beraber o eğitim kurumlarına yeni bir kapı açan, onların yeni bir dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan felsefesi ve epistemolojik zemin inşa etmelerine, bilimlere yeni bir bakış açısı geliştirebilmelerine ve içerik üretebilmelerine mentörlük yapan bir noktaya gelmelidir.

İlahiyat fakülteleri, seküler-maddeci bir ideoloji olan modernite tarafından belirlenen yerde değil, Anadolu İrfanı açısından olmaları gereken yerde bulunmalıdırlar.

Bundan sonra ilahiyat fakültelerinde modernitenin değil, Anadolu İrfanının kapsam ve işlemine göre bakış, yaklaşım, araştırma-inceleme-üretim, eğitim-öğretim ve yönetim faaliyetlerinde bulunulmalıdır.

İlahiyat fakülteleri artık bir yandan medeniyetimizin eğitim ve bilim değerlerini günümüze taşıyarak, bir yandan da ülkemizde diğer fakültelerle ciddi, üretken ve hayati ilişkiler ağı geliştirip hem kendileri hem de diğer fakülteler için yeni bir anlayış, yaklaşım, bilim ve eğitim dünyasının aralanmasına, düşünülmesine ve geliştirilmesine öncülük etmelidir.

2. 2. İlahiyat Fakültelerinde İsim ve İçerdiği Bölümler Ne Olmalıdır

Ülkemizdeki fakültelerin yapılarına baktığımızda genel olarak fakültelerin ismiyle uğraş alanları, bölümleri ve onların içerikleri arasında ciddi bağların olduğunu görürüz.

Daha önce de belirttiğimiz gibi ilahiyat fakülteleri, 1900 yılında Batı'daki, 'teoloji fakülteleri' örnek alınarak ayrıca medreselerden bazı bölümler/dersler hayattan ve bilim dünyasından koparılarak 'sınırlandırılıp' eklenmiş ve böylece kurulmuştur. Sonra da o haliyle çeşitli aşama ve dönemlerden geçerek bugün ilahiyat fakültesi adıyla bizde eğitim-öğretim faaliyeti yürütmektedir.

Ancak ilahiyat fakültelerinin bu yapısı, başından beri ülkemizin içine sinmemiş, yukarıda bahsedildiği gibi sürekli yeni arayışlara gidilmiştir. 1950'lerde Ank. Ü. İlahiyat Fakültesi bulunmasına rağmen, ona itibar etmeyip Yüksek İslam Enstitüleri modelini üretme bu arayışın bir sonucudur. Arayışlar henüz bitmemiş ve hala devam etmektedir. Bu arayışların devam etmesinin yararlı olacağına inanmaktayız. Ülkemizde özgüven, öz-yeterlik duygusu, İslami bilgi ve kültür düzeyi yükseldikçe de bu arayışlar artarak devam edeceğe benzemektedir.

Günümüzde ilahiyat fakültesi bağlamındaki arayışlar, ne yazık ki, henüz isim düzeyinde sürmektedir. Ancak bu arayışların 'içeriğe/muhtevaya' de yöneleceğine de inanıyoruz. Ümit ediyoruz ki, ilgili kurum ve kuruluşlar destek olsunlar da içerik arayışına bizim bu çalıştayımız başlangıç olsun.

Bugün ilahiyat fakültelerinin yanında, içerik aynı olmasına rağmen hem teoloji/ilahiyat ismine karşı oluşun hem de bir hasretin ifadesi olarak İslami İlimler Fakültesi ismi ön plana çıkmaktadır. Yarın başka isimler de gündeme gelebilir. İlk bakışta bunun güzel bir durum olduğu düşünülebilir. Ancak derinlemesine bakıldığında ilahiyat fakültesi kavramı ne kadar sorunlu ise, ilahiyat fakültelerinde olduğu gibi hayattan ve bilim dünyasından kopuk, çokça bilim dalıyla ilgi dahi kurmayıp dışarıda bırakarak, dar çerçevede belli bilim dallarını bir araya getirip bunların adına da İslami ilimler fakültesi demek te en az o kadar sorunludur. Zira aslında bütün bilim dalları, Allah'ın ya münzel ya da kevnî ayetlerini inceleyen uğraş alanlarıdır. Dolayısıyla bunların her ikisi de aslında İslami ilimler olarak kabul edilmelidir, öyledir de. Esasen İslam, tefsire, hadise nasıl bakarsa fizik, kimya, biyolojiye ve tıbbı da öyle bakar. İslam'da her birinin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bugün bu bilim dallarını, inançsız hatta her türlü inanca karşı olan bir kısım insanlar geliştirip, inkârları istikametinde kullanıyorlar diye o bilim dallarıyla ilişkiyi kesmemek gerekir. Aksine üzerlerinde çalışılarak söz konusu inançsızlıklardan kurtarılarak onların da objektif birer bilim dalı haline gelmelerini sağlamak esas olmalıdır.

Bugün milletçe Batı'nın eğitim, bilim ve kültür kirliliğinden arınma, kendi kadim değerlerimiz ve bugünün doğru bilgileriyle yeniden dirilişe geçmeye çalışmamız dolayısıyla yeni fakülte modeli arayışlarımız önemlidir, değerlidir. Ancak bu arayış enerjisi, duyguların labirentinde boşa harcanıp kaybolmamalıdır. Bunun için konuya Müslüman bilim insanları olarak, Anadolu irfanının kontrolündeki bilginin ışığında bilimsel bir ortamda bilimsel bir çözüm üretmemiz gerektiğini düşünüyoruz.

Bu çerçevede biz aşağıda bazı önerilerde bulunacağız. Bunlar bir çalışmayı başlatmak için üretilmiş önerilerdir, geliştirilebilir ve yenileri üretilebilir. Ancak sonunda akl-ı selimle karar verilmesinin çok önemli olduğunu hepimiz bilmekteyiz. Bu öneriler:

1. Yeni kurulacak fakültenin ismi üzerinde dururken sadece bilimlerin tasnifine vurgu yapma geleneğinden biraz sıyrılıp, özellikle ‘araştırma merkezleri’ ve ‘araştırma üniversiteleri’ kavramlarının öne çıktığı günümüzde, ikisinin ortasında yer alarak yapılan çalışmayı ya da ‘araştırma yapmayı’ esas alan bir isim geliştirebiliriz. Mesela,

1a. ‘İslami Araştırmalar Fakültesi’ ismi, aşağıdaki gerekçelerle yeni kurulacak fakültenin ismi olarak düşünülebilir. Bu bağlamda:

i. Zira bu isim geleneksel olarak sadece ‘münzel ayetleri’ ve onlarla ilgili bilim dallarını ‘İslami İlimler’ olarak görme, diğerlerini bunun dışında tutma gibi bir yanlışa bizi götürmez. Biz o zaman rahatlıkla hem münzel ayetleri hem de kevnî ayetleri inceleyen bilim dallarını, ‘o kıvamda’ olduklarında İslami ilimler kategorisinde ele alabiliriz ki, doğrusu da budur.

ii. Bu isimle kurulacak fakültenin özellikle Kur’an ve Sünneti, onların Evren’e, hayata insanlığa ve bütün yönleriyle bilimlere, bilim dallarına bakışını, insanlığa hayat veren öğretisini, mesajını bugüne, bugünün bilim dünyasına taşımak amacıyla inceleme ve araştırma yapması düşünülebilir.

iii. Bunlarla beraber tarihte ve günümüzde hem doğrudan Kur’an ve Sünneti hem de evreni inceleyen bilim dallarıyla etkileşimsel bir ilişki kurulup onları da inceleyecek, araştırarak ve onlardan da ciddi anlamda yararlanmaya çalışacaktır.

iv. Ayrıca bu iki kaynaktan üretilen dünya görüşünü, onun kontrolündeki eğitim, insan ve bilgi felsefesini ve de bilgi üretme yöntemlerini, özellikle günümüz bilim dünyasına taşıyacaktır.

2. Yukarıdaki önerimizle beraber, ihtiyaç duyuldukça, yeni kurulacak fakültenin, Vahiy bilgisi ve Hz. Peygamber’in pratiği esas alınıp I. İslam Medeniyetinin teori pratiği ve bugünkü doğru bilgilerden yararlanılarak ‘ağyarını mâni efradını cami’ hem yeni bir fakülte kurulmalı hem de ona göre yeni bir isim arayışı devam etmelidir.

3. Kurulacak olan fakülte, fakültelerden herhangi bir fakülte olmayıp İslam milletleri açısından hem bir çatı hem mentör/kılavuz hem de ‘musaddık’ bir fakülte olma gibi önemli bir misyonu yerine getirmek üzere kurulmalıdır.

4. Güçlü bir ilişkiler ağı içerisinde çevreden merkeze doğru hem etkileyen hem de etkilenen bir fakülte olmalıdır.

5. İsim ve içerik olarak bu yeni fakülte hem bütün bilim insanlarıyla hem bilim dalları ve fakültelerle hem hayatın her alanıyla yeni bir anlayış, yaklaşım ve heyecan doğuracak ilişkiler ağı geliştirmeli hem de Yaratıcı’nın mesajını ulaştırmak ve onu etkin kılmak üzere ilişki kurmalıdır.

Arz etmeğe çalıştığımız bu fakülteyi teorik olarak geliştirip, millet olarak hayata geçirirsek dünyada bir ilk olacaktır. Buna da hem bizim hem de gönül coğrafyamızın çok ihtiyacı vardır.

Ayrıca dünya görüşünü belirleyip, ona göre bir fakülte kurabilen toplum, aynı doğrultudaki eğitim sistemini de bilimleri de kendi dilini de geliştirip medeniyet kurma gibi ileriye yönelik daha büyük hedefleri de gerçekleştirebilir.

Düşündüğümüz bazı soyut özelliklerini buraya aldığımız yeni fakültenin isim ve içerik yönünden nasıl ve niceliği konusunda bir müzakere açmak istiyor ve sizlerin derin tefekkür gücünüzü harekete geçirerek bu müzakereye katılmanızı istirham ediyorum:

Türkiye’de bugünkü ilahiyat fakültelerinin yerine, bizim kurup geliştireceğimiz hem İslami hem yerli bir fakülte nasıl ve hangi isim ve birimlerden teşekkül ettirilebilir:

2. 3. İlahiyat Fakültelerinin Diğer Fakültelerle İlişkisi Nasıl Olmalıdır

Daha önce de belirttiğimiz gibi, ilahiyat fakülteleri bugünkü haliyle dahi herhangi bir fakülte değildir. Kültürümüzde ve toplumumuzda önemli bir yeri ve özgül ağırlığı olan fakülte değildir. Onun kendi içine yönelik çalışmaları da dışa yönelik ilişkileri de ayrı bir yer, anlam ve öneme sahiptir. Bize göre ilahiyat fakülteleri kendilerinin bu ağırlıklarını göz önüne alarak diğer fakülte ve eğitim kurumlarıyla şöyle bir ilişkiler ağı geliştirmelidir:

a. Daha önce bahsettiğimiz dünya görüşü komisyonunda gerekli çalışmaları yapıp, bugün eğitim sistemimizin temelinde bulunan, dünün ve bugünün insanını kendinden, inancından, kültüründen ve kimliğinden koparan politikaları üreten Batı’nın seküler-maddeci-materyalist dünya görüşüne karşı, milletimizin dünya görüşü olan ‘Anadolu İrfanı’ nı ortaya çıkarmalı, geliştirmeli ve O’nu öne çekmelidir. En azından bu çalışmalara öncülük etmelidir.

b. Sonra çağımızın doğru bilgilerini de göz önüne alarak Anadolu irfanının vizyonuna uygun bir tarzda bütün fakültelere, bölümlere ve bilim dallarına hatta diğer eğitim kurumlarına yeni bir kapı açan, onların yeni bir dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan felsefesi ve epistemoloji anlayışı inşa etmelerine mentörlük/kılavuzluk yapan bir noktaya ulaşmalıdır.

İlahiyat fakülteleri, diğer fakültelerin her birerlerinden çağımızın doğru ve objektif bilgilerini de almaya ve onları, kendi dünyasının bir parçası haline getirmeye azami derecede gayret etmelidir. Böylece karşılıklılık ilkesi çerçevesinde bir ilişki kurmalıdır.

Bu iki husus çok çok önemlidir ve üzerinde en çok durulması gereken konu olmalıdır.

c. İlahiyat fakültelerinin özellikle diğer fakültelerde karşılığı olan belli bölüm ya da ana-bilim dalları üzerinden o fakültelerle, karşılıklılık ilkesi çerçevesinde yakın bir ilişkiye girmelidir.

Örneğin İslam Hukuku Anabilim Dalı hem hukuk hem de iktisat fakülteleriyle böyle bir ilişki başlatıp önce uzun görüşmelerle birbirlerini tanıma ve bilgi paylaşımında bulunma, karşılıklı olarak konuları müzakere etme ve birlikte belli konuları araştırıp yeni bilgiler üretme yoluna gidebilmelidir. Birlikte makale, kitap ya da ders notu yazmayı başlatmalıdır. Birlikte projeler üretip yürütebilmelidir. Belki lisans ya da lisans üstü düzeyde ortak programlar açarak hem öğrenci değişimi yapabilmeli hem de derslere dahi birlikte girebilmelidirler. Fakülteler arasında öğretim üyesi değiş-tokuşu da olabilmelidir. Bunun gibi, birbirlerini etkileyerek birçok ortak çalışma yapılmalıdır.

Burada İslam Hukuku Anabilim Dalı’nın en çok üzerinde duracağı konu hem diğer fakültelere Anadolu irfanının kapısını aralamak, onlara tanıtmak; İslam hukukunun bilhassa ‘usul kısmını’ ve bilgi üretim yöntemlerini onlarla paylaşmak hem de aynı konularda onların mevcut doğru bilgilerinden yararlanmak olmalıdır. Elbette bunun için bu alanın öğretim üyeleri çok hem de çok çalışmak ve onlara medeniyetimizden pek çok ölçü ve kriter taşımak ve onlardan da belirttiğimiz bilgileri transfer etmek durumundadırlar.

Aynı şekilde Tefsir, Hadis, Kalam ve İslam Felsefesi, İslam Tarihi, Sanat Tarihi, İslami Türk Edebiyatı kendi muadilleriyle bu çerçevede ilişki kurup geliştirmelidir. Örneğin Tefsir Anabilim Dalı tıp, fizik, kimya, biyoloji, astronomi, jeoloji, mühendislik vb bilim dallarıyla ilişki kurarak onlara Anadolu irfanını tanıtmak, onlardaki şirke ve inkara bulaşmış bilgilerin objektif hale getirilmesini ve daha sonra da onlardan yararlanarak Kur'an'ın daha iyi açıklamasını yapmaya yönelik birlikte projeler geliştirmek olmalıdır.

Yine Tasavvuf Tarihi, diğer fakültelerdeki Sosyoloji ve Psikoloji bölümleriyle; özellikle Din Sosyolojisi ve Din Psikolojisi gibi bilim dalları da kendi muadilleri olan Sosyoloji ve Psikoloji bölümleriyle karşılıklılık ilkesine göre ve üretken ilişkiler geliştirmelidir. İslam Hukuku Ana Bilim Dalının yapmasını önerdiğimiz çalışmaları, isimlerini verdiğimiz-vermediğimiz ilahiyat fakültesinin bütün bölüm ya da bilim dalları aynısını yapmalıdır.

Özellikle Din Eğitimi Ana Bilim Dalı, çalışmalarını daha da ileriye götürerek mevcut seküler anlayıştaki eğitim fakültesinin Anadolu irfanına, onun eğitim felsefesine, insan tasavvuru ve bilim felsefesine göre kendisini dönüştürme çalışmalarına, kadim kültürümüzden doneler taşıyarak destek olmalı; Anadolu irfanının rengini, desenini ve yaklaşımını kazandıracığı eğitim fakültesinin bilgi birikiminden en üst düzeyde yararlanmayı, giderek fakültenin bir bölümünü oluşturmayı hedeflemelidir. Hatta bu süreç ilahiyat fakültesinin diğer fakülte ve bölümlerinin de hedefi olmalıdır.

Böylece ilahiyat fakülteleri, 100 yıldan fazla bir zamandan beri Batı'nın maddeci- seküler-materyalist dünya görüşü ve türevlerine hapsedilmiş olan ülkemizdeki fakülte ve bölümlerimizin hem doğru bilgi birikimlerinden yararlanmayı hem de Anadolu irfanını tanıtarak onlara birer yeni kapı açmayı, daha sağlıklı, huzurlu ve mutlu bir dünyaya kavuşmalarını sağlamayı hedef edinmelidir.

2. 4. İlahiyat Fakültelerinin Eğitim Programları Nasıl Olmalıdır

Bugün ilahiyat fakültelerinin, diğer öğretmen yetiştiren kurumların ve ülkemizdeki bütün fakültelerin programlarının varoluşsal ve eğitimsel açıdan ciddi anlamda geliştirilmeleri ve millileştirilmeleri kaçınılmazdır. Konuya ilahiyat fakülteleri bağlamında bakılırsa:

a. İlahiyat fakülteleri, statik olmamalı; ülkemizde ve dünyada değişime karşı pozisyon alan, yönlendiren hatta değişimin merkezinde onu başlatan veya yöneten olmalıdır. Bu fonksiyonu da ilahiyat fakülteleri, üretecekleri bilgi ve becerilerle, yetiştirecekleri öğretmenler ve yöneticilerle, diğer fakülte ve eğitim kurumlarıyla kurup geliştirecekleri ilişkiler ağıyla gerçekleştirecektir.

b. İlahiyat fakültelerinde bugün geçerli olan eğitim programları ve ders içerikleri, Vahiy öğretisini ve Nübüvvet pratiğini esas kabul eden, bu 'bilgi' ve 'pratikle' mütenasip geleneksel birikimden yararlanarak bugüne göre yeniden tasarlanmalı, bu tasarımlar da sürekli değerlendirilerek geliştirilmelidir. Bu değerlendirmede:

i. İlahiyat fakültesindeki dersler, artık Batı'nın değil Anadolu irfanının anlayışına göre sınırları belirlenmiş, daha çok hayatın ve bilim dünyasının içinde, sürekli onlarla beraber, onların sorunları ve çözümleriyle iç-içe olmayı hedeflemelidir. İlahiyat fakültelerinin bunu yapabilmesi için, ders içeriklerini yeniden düzenlemesi, yıllardan beri kendisi için çizilmiş olan sınırları aşarak üniversitenin diğer fakülteleriyle kuracağı temaslar, işbirliği ve geliştireceği iş bölümü girişimleriyle ancak gerçekleştirebilir.

ii. Yıllardan beri süregelen konuları anlatım yöntem ve içeriğinin geliştirilerek, ilk yıllardan itibaren artan bir tarzda daha çok öğrenciye göre olmasını; onun iman, salih amel ve yakın kazanabilmesini sağlamak esas olmalıdır.

iii. Konular daha çok bugüne göre, bugünün sorunları ve çözümlerine göre olmalıdır. Bu da ancak ilahiyat fakülteleri ile eğitim fakültelerinin eğitim bilimci öğretim üyelerinin birlikte yapacakları program geliştirme çalışmalarıyla gerçekleştirilebilir.

d. Dolayısıyla Yükseköğretim Kurumu'na şunu öneriyoruz: İlahiyat fakültelerindeki her bilim dalının tanınmış, sevilen ve takdir edilen aktif veya emekli öğretim üyelerinden ve eğitim fakültelerinin eğitimde program geliştirmeci, eğitim psikoloğu ve öğretim yöntemleri branşlarının öğretim üyelerinden belli sayıda komisyonlar oluşturulup bu bilim dallarının İslam'ı bugüne taşımaları yönünden daha yararlı hale getirilmesi sağlanmalıdır. Bu çerçevede derslerin içeriğinin belirlenmesinde toplumun ihtiyaçlarının, bireyin beklentilerinin ve 'konu alanının' gereklerinin hangi yönlerine, ne kadar ağırlık verileceği belirlenmelidir.

e. İlahiyat fakülteleri, bugünü iyi okuyarak, İslam'ı bugüne, bu asrın ruhuna daha iyi nasıl anlatabileceklerine gayret etmelidir.

f. İlahiyat fakültelerinin yukarıda bahsettiğimiz hayatla ve diğer fakülte ve bölümlerle kuracağı ilişkilerde elbette sürekli olarak kendisini beslemesi ve canlı, diri tutması gerekir. Yani fakülteler, hayatla ve diğer fakültelerle ilişki kurarken kendilerini ihmal etmemeli ve sürekli olarak hem kadro hem de bilgi beceri yönünden kendilerini geliştirmelidirler.

g. Bugün bilgi toplumunu yaşıyoruz. Bilgi toplumundaki insanın dört temel özelliği bulunmaktadır. Bunlar:

- Bilgiye erişebilme becerisi,
- Bilgiyi seçme ve düzenleme becerisi,
- Bilgiyi dönüştürebilme ve uygulayabilme becerisi,
- Bilgiyi yeniden üretebilme/yeni bilgi üretebilme ve transfer edebilme becerisidir.

Bu durum günümüzde bireylerin şu niteliklerini ön plana çıkarmaktadır:

i. Bilgi toplumu bireyleri öğrenmeyi öğrenmiş, bilgiye nasıl ulaşılabileceğini bilen, öğrenmeye açık olan, öğrenmek ve öğretmekten zevk alan, araştıran, düşünen, üreten, değişimi hissedip ona karşı pozisyon alabilen, karşılaştığı problemleri çözebilen bireyler olmalıdır.

ii. Ülkemizde ilahiyat fakülteleri, değişimin merkezinde onu başlatan veya yönlendiren olmalıdır. Bu fonksiyonu da okullar, bu fakültelerin çıktısı olan öğretmenler ve yöneticiler eliyle gerçekleştirecektir.

Dolayısıyla ilahiyat fakültelerinin eğitim programları hem zamana, zemine ve durumlara göre hem sürekli gelişen hem de değişime yön veren bir yaklaşımla geliştirilmeğe çalışılmalıdır.

2. 5. İlahiyat Fakültelerinin Asıl Amacı Ne Olmalıdır?

Başlıkta sorulan soru, ilahiyat fakültelerinin bir kısım yöneticileri, öğretim üye ve yardımcılarıyla alanın sorunlarına ve çözümlerine yönelik çalışma yapan pek çok kişinin kafasında canlılığını sürekli korumaktadır. Bu konuyla ilgilenenlerin bir kısmı öğretmen yetiştirmeyi,

diğer bir kısmı da klasik ‘İslam bilimleri’ diye bilinen alanlarında bilimsel araştırmalar yapmayı, bilim insanı yetiştirmeyi ve bilim üretmeyi esas almışlardır. Bu konuya çalıştayımızın bakışı:

a. İlahiyat fakülteleri ÷lkemiz eğitim sisteminde çok önemli bir misyonu yüklenabilir, yüklenmelidir. Bu fakülteler bilim insanı/öğretim üyesi, öğretmen, müftü, vaiz/vaize ve imam yetiştirmekle beraber sadece bu meslek sahiplerini yetiştiren bir fakülte olmamalıdır. Aksine hem hepsini hem de kümülatif olarak hepsinden daha fazla bir fonksiyonu yerine getirmelidir.

b. İlahiyat fakülteleri lisans düzeyindeki eğitimleriyle bütün öğrencilerini önce, yaygın olarak ifade edilen ilahiyatçı olarak (buna İslam alimi, İslami ilimlerde alim) yetiştirmelidir. Lisans mezunu ilahiyatçı sıfatıyla isterse MEB’de isterse DİB’de isterse de akademide, alanındaki her türlü görevi alma yetkisini elde eder. Sonrasında da lisansüstü eğitimlerle istediği alana yönelir ve o alanda kendisini daha da geliştirir. Tıpkı hukuk fakültesinin hukukçu, tıp fakültesinin tabip yetiştirdiği ve sonrasında da branşlara ayrıldığı gibi.

c. İlahiyat fakülteleri ilahiyatçı kimliğiyle hem öğretmen hem de müftü, vaiz ve imam yetiştiren kurumlardır. Bunlar hem birer meslektir hem de bunları yetiştirmek bir mesleki eğitimidir. Dolayısıyla bu fakülteler mesleki eğitim yapan kuruluşlardır.

d. Mesleki eğitimde hem ilahiyatçılığı hem alan bilgisini hem de eğitim bilimlerini geliştirmek ve daha ilerilere götürmek hem mesleği ilerletmek hem de alana meslek insanı yetiştirmek esastır. Bu dördü birbirinden ayrılmaz.

e. Nitekim aynı şekilde mesleki (tıbbi, hukuki) eğitim yapan tıp ve hukuk fakülteleri de belirttiğimiz bu üç fonksiyonu da yerine getirmektedirler.

f. İşte mesleki eğitim yapan ilahiyat fakülteleri de diğer öğretmen yetiştiren kurumlar gibi:

i. Hem bilimsel araştırmalar yaparak mevcut İslami bilgiyi geliştirmek hem yeni bilgi üreterek kendi bölümlerinin/alanlarının bilimsel yönünü kuvvetlendirmek,

ii. Hem öğretmenlik mesleğini, kendileri açısından daha üst düzeylere taşımak,

iii. Hem de çağın beklediği ilahiyatçıları (öğretmen-vaiz, müftü, imam) yetiştirmek durumundadır. Bu üç fonksiyon da birbiriyle at başı hâlinde ilerlemeli, birisi diğerlerine baskın olmamalıdır. Aksi hâlde fonksiyonlardan birisi ya da ikisinin geri ya da zayıf kalması, bir bütün hâlinde ilahiyat fakültelerini zayıflatır ve düzeylerini düşürür.

g. İlahiyat fakülteleri başta olmak üzere diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda görev yapan öğretim elemanlarına yönelik akademik yükseltmelerde ve ekonomik iyileştirmelerde diğer alanlardan farklı olarak, teorik çalışmaların yanında mesleki uygulamaya yönelik proje çalışmaları da dikkate alınmalıdır.

3. SÜREÇ İÇERİSİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ

İlahiyat fakültelerinde bugün karşılaştığımız sorunlar; yukarıda bahsettiğimiz temel/yapısal sorunların ve yaşanılan sürecin ürettiği; dünden bugüne birikerek gelmiş ve daha çok kronikleşmiş olan sorunlardır. Bu sorunların 100 yılı aşkın bir zamandan beri birikerek ve kronikleşerek bugünlere gelmiş olmasının temel sebebi de ilahiyat fakültelerinin geçmişten bugüne kurumsal olarak geliştirilememiş olmasıdır. Bir fakültenin geliştirilmesi, onun dışarıda bırakılması ve içerisine alması gerekenlere yönelik ciddi çalışma yapması ve sürekli güncel olabilmesi

için gayret etmesi demektir. Özellikle eğitim kurumları için bunun muhakkak yapılması şarttır. Buna dar çerçevede program geliştirme; daha geniş anlamda ise 'kurum geliştirme' denir. Biz de süreç içerisinde ortaya çıkan sorunlar ve çözümleri konusuna, kurumların geliştirilmesi anlayışıyla başlamak istiyoruz.

Önce şunu ifade edelim ki, program ya da kurum geliştirmenin mantığı, her zaman mevcut durumu yeterli görmemek ve geliştirilmesi gereken bir durum olarak bakmak ve görmek gerektiği anlayışına dayanır. Zira:

1. Her kurumun belli oranda da olsa eksiklikleri, yanlışlıkları ve hataları vardır.
2. Bir kurum kusursuza yakın bir biçimde çalışıyor olsa bile, yine de o kurumda gelecek açısından geliştirilecek pek çok yön ve unsurun olduğu bilinmelidir.
3. Kurumlar büyüdükçe, ya da kurumsallaştıkça merkezileşme durumları, hiyerarşik basamaklar, bürokratik işlemler ve formelleşme dereceleri artar. Yani herkesin yapacağı işler bu kurumlarda aşağı-yukarı belli olur. Görünüşte bu durum çok iyi olmakla beraber, aslında yaratıcılık ve yeniliği ortadan kaldıran, kurumu donuklaştıran ve statik bir yapıya sürükleyen bir durum olarak karşımıza çıkar. İşte günümüzde bu durumu aşabilmek için, kurum geliştirme mantığı geliştirilmiştir. Biz özet halinde bu konuya gireceğiz.

3. 1. İlahiyat Fakültelerinde Kurumsal Gelişim

Öğretmen yetiştiren kurumların, özel olarak da ilahiyat fakültelerinin en temel sorunu, kurumsal gelişme ve ilerlemeyi gerçekleştirememesi ve onu devam ettirememesi sorunudur. Halbuki bunu yapmak onlar için hayati önem arz eden bir konudur. Zira onlar zaten dışarıdan ödünç olarak alınmış ve henüz ülkemize ve milletimize adapte edilmemiş kurumlardır. Bu yönden zaten üzerlerinde derinlemesine ve genişlemesine çalışmalar yapıp bu kurumlar hem geliştirilmeli hem de yerli ve milli bir kimliğe kavuşturulmalıdır, bu şarttır. İkincisi çağımıza hızlı değişme, gelişme ve ilerleme iklimi hâkimdir. Dolayısıyla bugünün dünyasında durağanlığa/statikliğe yer yoktur. Bu açıdan baktığımızda da özellikle kurum üst yönetiminin bugün, kurumsal gelişme/geliştirme olgusunu kavrayıp uygulamaya geçirmiş olması gerekir.

Kurumsal gelişim, **önce** kurumun her kademedeki yönetim hiyerarşisinin, yönetim bilimi yönünden daha etkili ve verimli hale getirilmesini gerektirir. Bu, aslında planlama, kontrol etme, yenilik üretme ve motive/teşvik etme gibi yönlerdir. Ayrıca fakültenin geçmişini, bugününü ve geleceğini inceleyip onun eksik ve zayıf yanlarının ortaya çıkarılması, güçlendirmesi, güçlü yanlarının ise, daha da ileriye taşınması faaliyetidir. Bunu aslında dekanın öncülüğünde dekan yardımcıları ve bölüm başkanlarının yapması gerekir.

İkinci olarak fakültenin uzak ve yakın çevresini inceleyip oralandaki durumları-değişimi görmesi, ona karşı akılcı bir pozisyon alması, onu karşılaması, yönetmesi ya da değiştirme si; çevrenin tehdit, fırsat, sorun ve imkanlarını görüp onlara karşı da gerekli pozisyonu alması, bütün bu verilerle kurumunu tahkim etmesi, geliştirmesidir.

Üçüncü olarak son iki asra baktığımızda ülkemiz başta olmak üzere dünya Müslümanlarının çok inişli çıkışlı, çok zor ve sıkıntılı günlerden geçtiğini ve halen geçmekte olduğunu görürüz. Özellikle son bir asırda ülkemizdeki bu inişli çıkışlı süreçte ilahiyat fakültelerinin yeri neresi olmuştur. Bu durumlara ne tür tepkiler vermişler ne kadar katkı sağlayabilmişlerdir; dönüp arkalarına baktıklarında ne diyebileceklerdir acaba? Milletın beklenti ve ihtiyaçlarına makul, ölçülü, orta yolda olmak üzere ne kadar cevap verebilmişlerdir.

Bütün bu hususları ve daha fazlasını göz önüne alıp Müslüman bilginler olarak kurumlarının geçmişini muhasebe etmelidirler, aynı açılardan bugünü değerlendirip geleceğe de hem kendileri hem Milletimiz için bir tasarım, bir gelecek vizyonu ortaya koymalarının onların asli görevlerinden olduğunu görmelidirler.

Bu açılardan ilahiyat fakültelerine baktığımızda ciddi anlamda kurumsal olarak gelişmeye, geliştirilmeye ihtiyaçlarının olduğunu görürüz. Nitekim öncesini yok sayalım ama özellikle 1950 yılından beri bu anlamda ciddi bir gelişme ve geliştirme faaliyetinin olmadığı görülmektedir. İlk zamanlar belki buna fırsat bulunamamış olabilir. Ancak giderek kurumda, mevcut durumun kanıksanması, durumdan memnun olma ya da en azından durumu olduğu gibi kabullenme; sadece bu sorunlu halinin içerisinde yenilikler arama durumunun olduğu gözlemlenmektedir. Bu duruma yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde bakılırsa bir durağanlaşma, statikleşme ve gerileme dolayısıyla toplumsal aktivitenin dışına düşme gibi bir durumun habercisi olarak görülebilir. Nitekim Osmanlı medreseleri de bu şekilde toplumsal denklemin dışına düşmüştü. Buna çok dikkat edilmesi gerekir.

Kurumsal gelişme ya da geliştirmeyi gerçekleştirecek olan da kurumun üst yönetimi yani dekanlıklardır. Kurum üst yönetiminin bu anlamdaki sorumluluğu çok büyüktür ve çok önemlidir. Onu analiz ettiğimizde de şunu görürüz:

3. 2. İlahiyat Fakültelerinde Yönetimin Sorumluluğu

Genelde bütün yöneticilerin, özel olarak da eğitim yöneticilerinin temel iki görevi vardır. Bunlar: mevcut kuralları uygulamayı yönetme ile kurumsal iyileştirme ve geliştirmeyi yönetmedir. Bunlar:

a. Mevcut Kuralları Uygulamayı Yönetme: Ülkedeki ya da okuldaki eğitim sisteminin teori ve pratiğinin süreç, prensip ve kurallarının en iyi şekilde uygulanmasını yönetmektir. Buna rutini yönetmek de diyebiliriz ve gerçekte rutin ve rutini yönetmek çok çok önemlidir. Bunun için gerekli titizlikler gösterilir, uyarılar yapılır ve bu konular takip edilir. Konuyla ilgili olarak genelgeler gönderilir, yönergeler hazırlanır; makaleler ve kitaplar yazılır/yazdırılır, konferanslar verilir/verdirilir, eksiklik olmaması için bütün çalışmalar dikkatle yerine getirilir. Bu çerçevede bunların yapılmasının yanında kurum kültürünün, aidiyet duygusu ve motivasyonunun güçlü olması gibi hususlara da ayrıca gereken önem verilerek rutin asla aksatılmamalıdır.

b. Kurumu İyileştirme ve Geliştirme Çalışmalarının Yönetimi ise: Mevcut kuralları ya da rutini uygulama faaliyetleri devam ederken, özellikle üst düzey yöneticilerin, kurumu bütün halinde görüp değerlendirmesi gerekir. Bu hususta kurumun üst yöneticisi, kurumun kuvvetli ve zayıf yanlarını belirler; çözülmesi gereken sorunlarını ve geliştirilmesi gereken yönlerini görür. Bunlara yönelik ciddi çalışmalar başlatır, koordine ve kontrol eder. Ayrıca, dış çevre analizlerine de bakarak, rakiplerinin nerede, kendisinin hangi durumda olduğunu tespit eder. Bunlardan zayıf yanları ile sorunlu ve geliştirilmesi gereken yönlerini göz önüne alır. Hem kendisi eğitimde yenilikler üretir hem en yakın çalışma arkadaşlarından başlayarak onların da yenilik üreten kimseler olma özelliği kazanmalarını sağlamaya çalışır hem de çevredeki yenilikleri, etkileşimsel olarak izler ve onları da not eder. Böylece bir gelişme/geliştirme süreci başlatır. Bu çalışmaların tamamı kurumu geliştirmeye yöneliktir.

Normal olarak yöneticilerin bunları görmesi, her iki çalışmayı da yani hem rutini hem de kurumsal gelişmeyi yönetmeyi eksiksiz olarak yürütmesi gerekir. Bu görevlerin her ikisi de bir yöneticinin iki asli görevidir, biri diğerine tercih edilemez, bunlar asla ihmal de edilemez.

Bununla beraber günlük eğitim koşturmalari devam ederken, çoğu zaman mevcuda/rutine yönelme ağır basar. Böyle durumlarda birçok yönetici, kurumuna bir bütün halinde bakamaz, onun geliştirilmesi gereken yönlerini göremez, çözülmesi gereken sorunlarını tespit edemez. Özellikle kurum üst yönetiminin eğitim yönetimi, teorileri ve süreçleri hakkında derin bilgisi ve deneyimi yoksa çoğu zaman böyle bir görevinin olduğunu dahi düşünemez. İşte bu görevime ve düşünememe durumunun önüne geçebilmek için, günümüz eğitim yöneticilerinin önüne, şu iki asli görev konulmuştur. Bunlar:

i. Mevcut kuralları, süreç ve prensipleri/rutini işletmek ve bunu en iyi şekilde uygulamak,

ii. Kurumu bütün halinde görmek, değerlendirmek, onu sürekli yenileyip geliştirmektir.

Kurumun her kademesindeki yönetici bu bakış açısıyla kendisini iyice değerlendirip, mevcut kuralları uygulama ve onları iyileştirme çalışması yapmak zorunda olduğunu bilmelidir. Aksi halde, gelişme ve ilerleme mümkün olmaz.

Öte yandan ilahiyat fakültelerinin yönetimleri, yönetim konusunda da geleneksel anlayıştan yani sadece mevcudu ya da 'rutini' yönetmekten sıyrılarak, Medeniyetimizden ve günümüz yönetim bilimlerinden, onların teori ve süreçlerinden azami derecede yararlanarak, yukarıda arz etmeye çalıştığımız gibi, kurumu iyileştirme ve geliştirme yönünden de konuya yaklaşımları gerektiğinin şart olduğunu görürüz.

İlahiyat fakülteleriyle ilgili olarak yaptığımız çalıştay ve şimdi size sunduğumuz bu raporun ana amacı da bu kurumsal gelişmeyi en azından teorik olarak sağlamaktır.

3. 3. Vizyon ve Misyon Geliştirme Yönünden İlahiyat Fakülteleri

İlahiyat fakülteleri, Osmanlı medreselerinden bazı dersler yukarıda belirttiğimiz şartlar çerçevesinde alınarak, Batı'nın dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru ve bilim felsefesine göre kurulmuş teoloji fakültesinin bizdeki versiyonudur. Daha önce bahsettiğimiz gibi, yüz yılı aşkın bir zamandan beri ne Batı tipi bir teoloji fakültesi ne de bizim Medeniyetimize uygun bir fakülte olamamış, bugüne kadar melez bir yapı olarak varlığını sürdürmüştür. Bundan dolayı ne köklü bir misyon üstlenebilmiş ne de o yönde bir vizyon geliştirebilmiştir. Çok büyük ölçüde bunlardan yoksun olarak bugüne kadar hayatiyetini sürdürmüştür. Bizim bu çalıştay ve silesiyle geliştireceğimizi umut ettiğimiz, bizim ve İslam dünyasının beklediği fakülte modelini kurabilirsek yepyeni bir durum ortaya çıkmış olacaktır. İşte bu yeni duruma göre ilahiyat fakültelerinde yepyeni bir misyon belirleme yoluna gidilmelidir. Bu çerçevede bu yeni fakülte dünyanın ve ülkemizin geldiği nokta, ülkemizin bölgede ve dünyada üstlenmekte olduğu misyon, Ülkemizdeki İslami beklentiler ve bu gibi çalışmalar göz önüne alınarak açık, net ve fonksiyonel bir misyon ve ona göre bir vizyon belirlemelidir.

Zaten günümüz yönetim anlayışında yer alan misyon ve vizyon bildirgelerinin kurum ve kuruluşlar için ne kadar büyük önem arz ettiği artık çok iyi bilinmektedir. Onun için stratejik bir müessese olan ilahiyat fakülteleri, kendi misyon ve vizyon bildirgelerini fonksiyonel bir şekilde oluşturarak; bundan sonraki yönünü, varlık nedenini, çalışmalarını ve hedeflerini belirlemeyi, çalışanlarını motive etmeyi, onlara ilham vermeyi, ortak paylaşım ya da aidiyet duygusu oluşturarak bir sinerji meydana getirmeyi ve bugünden geleceği öngörerek ona göre stratejiler geliştirmeyi, böylece fakültenin amaç ve hedeflerini gerçekleştirmeyi planlamalıdır. Ayrıca ilahiyat fakülteleri, misyon ve vizyon geliştirerek, yoğun rekabet ortamında ülkemizde ve dünyadaki rakiplerine karşı rekabet avantajı sağlayabileceklerini de bilmelidir.

3. 4. Öğretmen Yetiştirmenin Evrensel Ölçütleri ve İlahiyat Fakülteleri

Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleriyle zamana, ihtiyaca ve ihtiyacın şekline bağlı kalarak gerçekleştirilecek uygulamadan oluşan evrensel ölçütleri vardır.

İlahiyat fakülteleri sadece MEB'ye değil, Diyanet İşleri Başkanlığına ve üniversitelere de eleman yetiştirmekte olan bir kurumdur. Bu çalışmada belirttiğimiz hususlar gerçekleşmeye başladığında başka alanlardaki diğer pek çok fakülteye de öğretim elemanı yetiştirecektir.

Konumuz olan öğretmen yetiştirmenin ölçütleri gibi Diyanet İşleri Başkanlığı'nda kendi kurumunda çalıştıracağı elemanları yetiştirme ölçütleri belirlerse onlar da bu çerçevede ele alınmalıdır.

Eğitim yönünden gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bizde de bu dört ölçüt, öğretmen yetiştiren kurum olarak ilahiyat fakültelerinde eğitim öğretim hayatı boyunca uygulanmalıdır. Bu ölçütlerin birisi, ikisi ya da üçü uygulanıp; bir diğeri veya ikisi kesinlikle uygulama dışında bırakılmamalıdır. Ya da uygulanması eğitim öğretim hayatının bitiminden sonraya asla kalmamalıdır. Çünkü o zaman denge bozulmuş, öğretmen yetiştirme esprisi kaybolmuş; bu ölçütlerin birbirini beslemesi ve kuvvetlendirmesi ilkesi ortadan kalkmış olur. Daha değişik bir deyişle, ilahiyat fakültelerinde dört yıllık öğretim süresi içerisinde, eksiksiz olarak eğitim bilimleri derslerini öğretmenin yanında öğretmeyi öğretmenin de gerçekleştireceği alan bilgisi dersleri, öğretmenlik kültür dersleri ve uygulamanın muhakkak eksiksiz olarak yapılması gerekir.

3. 5. Öğretmen Yetiştiren Kurum Olarak İlahiyat Fakültelerinde Teori-Uygulama Dengesi

Öğretmenlik her yönüyle bir meslektir. İlahiyat fakülteleri de aynı zamanda öğretmen yetiştiren bir kurum olarak mesleki eğitim yapmaktadır.

Mesleki eğitimin dünyada gelişen konsepti, dual/ikili sistem yani teori-pratik dengesi bir diğer deyişle okul artı iş yeri eğitimi ve bunların belli bir dengede tutulması yönündedir.

Ayrıca Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin yukarıda belirttiğimiz eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile zamana, ihtiyaca ve ihtiyacın şekline bağlı kalarak gerçekleştirilecek uygulamadan oluşan evrensel ölçütleri vardır.

Bütün bu bakış açılarına göre öğretmen yetiştirmede teorinin pratiğe ya da pratiğin teoriye baskın olmaması, aksine dengede tutulması gerekir. Ancak bugün ülkemizde, genelde öğretmen yetiştiren kurumlarda, özelde de ilahiyat fakültelerinde teori-pratik dengesi %10-%80-90 boyutunda bozulmuş bulunmakta ve daha çok teorinin lehine işlemektedir. Muhakkak bu oranın en az %40-%60 dengesine ulaştırılması şarttır. Bunun için:

a. Genelde öğretmen yetiştiren kurumlar, özel olarak ta ilahiyat fakülteleri, eğitim bilimleri derslerinin ve bu çerçevede yapılması gereken uygulamaların, fakültelerinin programlarının %33'ne tekabül ettiğini bilmeleri, bunu içselleştirmeleri ve programlarını buna göre yapmalıdırlar.

b. Öğretmen yetiştirmede teori pratik-dengesinin sağlanması adına önce Ülkemizde 1950'lerden beri var olan geleneksel staj anlayışının terkedilmesi gerekir. Bunun yerine değişik öneriler üretilebilir. Biz aşağıdaki uygulama modelini öneriyoruz. O model:

i. İlahiyat fakülteleri çevredeki ilkokul, ortaokul; kamu ve özel akademik, imam hatip ve mesleki liselerle yakın bir diyalog içerisine girip, öğretim üyeleri aracılığıyla onlarla hem bilgi ve deneyim alış-verişinde bulunmalı hem de onları uygulama okulu olarak görmelidir. Bu açıdan bakılınca bütün okulların, ilahiyat fakültelerinin uygulama okulu olarak görülmesi çok tabiidir. Bu bağlamda okullarla günümüze uygun adlarla antlaşmalar yapılmalı ve onlarla daha iç-içe olunmalıdır.

ii. İlahiyat fakültelerinin öğrencileri de üçüncü ve dördüncü sınıflarda, çevredeki kamu ve özel ilkokul, ortaokul ve akademik, imam hatip ve mesleki liselerde, ilgili branş öğretmenlerinden birisinin asistanı olarak o okulun da çalışanı olmalıdır. Bunu öğrenci değil, fakülte yönetimi özellikle de bölüm başkanlıkları planlamalı ve görüşmeler yaparak sağlamalıdır. Böylece öğrenci yaklaşık iki yıl (üç ve dördüncü sınıfları) öğrenci-öğretmen olarak geçirmiş, kişiliği ona göre oluşmaya başlamış ve teorik bilgilerin yanında zengin bir uygulama dönemi yaşamış olur. Bu uygulama eğer iyi yerleştirilirse, belki öğretmenlik atamasından sonra yaşanan 'aday öğretmen' uygulamasına dahi ihtiyaç kalmayabilir.

Bu durum uygulanıp yaygınlık kazandıkça da bu öğrencilere burs/kredi şeklinde bazı haklar verilmelidir.

c. Eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile uygulamadan oluşan ölçütler, ilahiyat fakültelerinde de eğitim-öğretimin birinci döneminden başlayarak sekizinci dönemin sonuna kadar hem teorik derslerin kendi içindeki hem de teori-uygulama etkinliğindeki denge korunacak şekilde yerleştirilmeli ve eğitim-öğretim bu düzlem üzerinde gerçekleştirilmelidir. Dolayısıyla ilahiyat fakülteleri zaman ve programlarını bu iki maddeye göre yeniden düzenlemeli, böylece teori-pratik dengesini kurabileceği yeni bir program geliştirmelidir.

d. Ayrıca ilahiyat fakültelerinde, alan bilgisi ve kültür dersleri ile ilgili içerikler, sadece öğrenmeye yönelik değil hem öğrenmeyi hem de öğretmeyi öğrenmeyi içerecek şekilde düzenlenmeli ve dersler böyle işlenmelidir

e. Öğretmen yetiştirmenin evrensel ölçütlerinin ülkemizdeki öğretmen yetiştiren kurumlarda tam olarak uygulanmasında, bunların kontrol edilmesinde, bu uygulamalarda ortaya çıkabilecek sorun ve sapmaların giderilmesinde, **eğitim fakültelerinin** hem kendi iç yapısında hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumlar ve uygulamalar açısından 'düzenleyici' bir rolü ve sorumluluğu olmalıdır. İlahiyat fakülteleri de herhangi bir komplekse kapılmadan bu durumu içtenlikle kabul etmeli ve bu sürecin uygulanmasında eğitim fakültelerine en üst düzeyde yardımcı olmalıdır.

f. İlahiyat fakültelerinde, tıpkı mesleki eğitim ve mühendis öğretmenlik ve fen edebiyat fakültelerindeki gibi eğitim bilimleri derslerini, lisansını ilahiyatta tamamlamış ancak yüksek lisans ve doktora eğitim fakültelerinde yapmış öğretim üyelerinin vermesi önemlidir.

Bu en başta hem eğitim fakültelerinin bilimsel portföyünün hem de ilahiyat mezunlarının eğitim bilimlerine olan vukufiyetlerinin artmasını ve daha da gelişmesini sağlar.

İkinci olarak eğitim bilimleri alanında doktora yapan ve sonrasında da eğitim fakülteleriyle aidiyet bağlarını kuvvetlendiren ilahiyat fakültesi mezunlarının, ilahiyat kavramlarıyla eğitim bilimleri kavramlarını buluşturarak eğitim bilimleri derslerini anlatmasıyla öğrencilerde eğitim bilimleriyle daha yakından ilgilenme, beğenme ve bütünleşmenin gerçekleşeceği gibi olumlu bir sonuç elde edilebilir ki bu da çok önemlidir.

3. 6. İlahiyat Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı

İlahiyat fakülteleri öğretim elemanı yönünden pek çok fakülteden daha güçlüdür. Bununla beraber hala bu fakültelerin tefsir, hadis, fıkıh, kelam ve felsefe gibi pek çok alanında öğretim üyesine ihtiyacı vardır ve olmaya da devam edecektir. Dolayısıyla bu alanlarda hem araştırma ve öğretim görevlisi olarak kendisi öğretim üyesi yetiştirmesi hem de yurt içinde ve yurt dışında doktora yapmış insanlarla kendisini beslemesi ve geliştirmesi gereklidir. Bunun için:

a. Mevcut öğretim üye ve yardımcılarına çeşitli imkanlar, teşvikler ve destekler sunularak kendilerini daha iyi geliştirmelerine uygun zemin hazırlanmalıdır.

b. Kamu ve vakıf üniversitelerinin, öğretim üyesi yönünden gelişmiş ilahiyat fakültelerinde, bu fakültelerin bütün bilimsel alanlarında lisans üstü eğitime daha çok ağırlık verilerek ciddi, planlı, tutarlı ve sürekli programlar uygulanıp tüm Türkiye genelindeki ilahiyat fakültelerinin öğretim üyesi ihtiyacı karşılanmaya çalışılmalıdır.

c. Çok önemli bir husus ta eğitim fakültelerinin, ilahiyat fakültelerinin istekleri oranında eğitim bilimleri alanında öğretim üyesi yetiştirmelerine doğrudan ya da dolaylı olarak destek olmalıdır. Yani ilahiyat fakültesi mezunlarından isteyen ve yeterli olan herkesin eğitim fakültelerinde, eğitim bilimleri alanında akademik çalışma yapıp, o alanda kendisini yetiştirerek, kendi fakültesinde eğitim bilimleri alanında öğretim üyesi olmasına zemin hazırlanmalıdır. Bu zemini lisansüstü programlar açarak hazırlayacak olan da eğitim fakülteleridir.

3. 7. İlahiyat Fakültelerinde Yönetim Bilimi Dersleri

Lisans düzeyinde öğretmen yetiştirilirken insanlar hem öğretmenliğe hem de yöneticiliğe göre yetiştirilmelidir. Zira Ülkemizde ilahiyat fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumlar, öğretmenleri yetiştiriyor, Millî Eğitim Bakanlığı ve özel okullar da onları istihdam ediyor. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı ve özel okullar bütün yönetsel kademeleri ya da idarecilikleri, bünyesindeki öğretmenlerden karşılamaktadır.

Ancak hem ilahiyat fakültelerinde hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda sadece öğretmen yetiştiriliyor. Yöneticilikle ilgili herhangi bir eylem veya ders yapılmıyor. Nitekim ilahiyat fakülteleri başta olmak üzere, öğretmen yetiştiren hiçbir kurumda yönetim bilimi/eğitim yönetimiyle ilgili herhangi bir ders yoktur. Dolayısıyla ülkemizde yetişen öğretmenler, öğrencilik süreçlerinde yönetim bilimi dersi alamamaktadırlar. Öğretmenlik ve idarecilik süreçlerinde planlı, programlı ve ciddi anlamda bir yönetim bilimleri nosyonu kazandıkları pek söylenemez.

Hâlbuki planlı ve ciddi bir programla teori ve pratiği dengeli bir şekilde öğrenilecek yöneticiliğin, kurumların yukarıda bahsettiğimi değişim, gelişim ve ilerlemesindeki önemi tartışılmaz bir gerçektir. Bunun için şunların yapılmasını öneriyoruz:

a. İlahiyat fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda mevcut derslere ek olarak en az iki dönem, üç kredi/saatlik yönetim bilimi ve Kuramları dersi ile eğitim yönetimi ve okul idaresi dersleri konulmalıdır.

b. İlahiyat fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda, öğretmen yetiştirmedeki uygulama da yalnız 'öğretmenlik uygulaması' değil, öğretmenlik ve idarecilik uygulaması şeklinde yeniden düzenlenmelidir.

3. 8. İlahiyat Fakültelerine Öğrenci Akışı

ÖSYM sınavında kazanabilen her lise mezunu öğrenci ilahiyat fakültelerine kaydolup okuyabilir. Ancak bu fakültelerin en önemli öğrenci kaynağı İmam Hatip Liseleridir. Bu okullardan da ilahiyat fakültelerine öğrenci akışının, zaman zaman azaldığı zaman zaman da normaleştiği bilinmektedir. Bunun en önemli sebebinin, ülkemiz kamu yönetimine egemen olan zihniyetlerin zaman zaman ilahiyat fakültelerine ve imam hatip okullarına karşı ideolojik davranmalarında yatmaktadır. Bunun için:

a. İlahiyat fakülteleri ve imam hatip okulları, ülkemizin en gözde kurumlarından birisi olarak, yaklaşık bir asırdan beri ülkemiz eğitim hayatına, dolayısıyla hayatın her alanına çok katkı sağlamış okullardır. Bunun için en az diğer herhangi bir fakülte ve liseye gösterilen saygı ve hassasiyet ilahiyat ve imam hatip liselerine de gösterilmelidir.

b. ÖSYM'den, tıp hukuk ve benzeri fakülteler gibi ilahiyat fakültelerine de en üst düzey dilimlerden öğrenci alınmalıdır.

3. 9. Kamuda Öğretmenliğe Giriş Sınavları

Ülkemizde artık kamu kuruluşlarına öğretmen olarak atanabilmek için belli sınavlar yapılmaktadır. Bu sınavlar, KPSS ve ALES gibi isim ve içeriklerle yapılmaktadır. Öğretmen giriş sınavları da bu çerçevede ele alınmaktadır.

Çalıştayımız hem ilahiyat hem de diğer öğretmen yetiştiren fakültelerin mezunlarının öğretmenliğe giriş sınavlarının KPSS ve ALES yerine TUS'a benzer tek sınav olmasını ve adının da ÖGS (Öğretmenliğe Giriş Sınavı) olmasını teklif etmişlerdir. Aslında öğretmenliğin mehabeti açısından bunun daha uygun olabileceği düşünülmelidir.

3. 10. İlahiyat Fakültelerinde Düşünme ve Öğretimi

Öğrenci düzeyinde, ilahiyat fakültelerinde düşünme, sorun çözme ve üretme durumları şu anda beklenen/umulan düzeyin çok altındadır. Aslında 100 yıldan beri eğitim sistemimizin genelinde böyle bir sorun vardır. Çünkü hem Milli Eğitim hem de yükseköğretim sistemimizde düşünme ve düşünmenin eğitim ve öğretimi ile ilgili herhangi bir ders ya da ders konusu yoktu. Şimdilerde yeni yeni o da seçmeli ders olarak eleştirel düşünme dersi konuluyor. Dolayısıyla düşünme ve düşünmenin eğitim ve öğretimi ya yapılmamakta idi ya da gereği gibi yapılmamakta idi. Dolayısıyla bizim eğitim sistemimizde düşünme öğrenilmemektedir. Bu durum aslında bir millete yapılabilecek en büyük kötülüklerden ya da kurulabilecek tuzaklardan birisidir. Çünkü bunu yapanlar, bu milletin düşünmeyi öğrenmesinden, düşünüp fikir üretmesinden ve proje geliştirmesinden endişe edenlerdir.

Halbuki bizim tarihimizde düşünme ve düşünmenin öğretimi, yükseköğretim programlarının en çok üzerinde durduğu ve en başta eğitim öğretiminin yapıldığı bir konudur. Nitekim Osmanlı Medreselerinin programlarını incelediğimizde daha Fatih döneminden itibaren, lisan öğretimindeki hazırlık sınıfı konumundaki bölümü tamamlayan öğrenci, çok yoğun bir programla mantık dersleri okumaya başlardı. Bu da onun, düşünmenin her çeşidi hakkında entelektüel bir birikim elde etmesine yeter derecede idi.

Bunun için ilahiyat fakültelerinde dünya görüşümüz ve çağın doğru bilgileri ile geliştirilecek ciddi ve tutarlı bir programla 'düşünme, sorun çözme ve üretme' konularının eğitim ve öğretimine başlanmalıdır. Bu durum hem İslam'ın temel emirlerindedir hem eğitimsel gereklilik hem de çağımız bunu amirdir. Buna sadece ilahiyat fakültelerinin değil, aslında bütün bir

eğitim sistemimizin çok ileri düzeyde ihtiyacı vardır. Ayrıca bu durum hem bir bütün hâlinde eğitim sistemimizin hem de ülkemizim her yönden gelişmesi ve ilerlemesi için de çok önemlidir. Bunun için:

a. İlahiyat fakültelerinde şu anda programlarda olmayan eleştirel, analitik, yenilikçi-üretken, sentezci ve diğer düşünme biçimleri başta olmak üzere ‘bütün yönleriyle düşünme ve düşünmenin öğretimi’ ile ilgili 3 kredi/saatlik bir ders programa konulmalıdır.

Esasen bu en başta Allah’ın emridir. İkinci olarak hem Kur’an ve Hadisleri daha iyi anlama ve yorum yapabilmemize hem de Ülkemizin ‘düşünen okul, üreten toplum’ olabilmesine çok büyük bir katkı sağlayacaktır.

b. Bu bağlamda düşünmenin öğrenme ile de yakın ilişkisi olduğu bilinmelidir. Zira bilimsel düzeyde düşünmeyi bilmeyen insanlar, öğrenmeyi de öğrenemezler ve öğrenmeyi gerçekleştiremezler.

c. Bunlar göz önüne alınarak, bu fakültelerin ders programları, ders içerikleri ve aşağıda belirteceğimiz ders işleme yöntemleri ile öğretmen-öğrenci ilişkileri; öğrencilerin düşünme, öğrenme, sorun çözme ve bilgi üretme yeteneklerini daha da geliştirilecek şekilde yeniden kurgulanmalıdır.

3. 11. İlahiyat Fakültelerinde Öğrenme-Öğretme Durumlarında Paradigma Değişikliği

Eğitim Sistemimizin en önemli sorunlarının başında öğrenme sorunu gelmektedir. En başta okullarımızda ‘öğrenmeyi öğrenme’ öğretilmiyor. Dolayısıyla özellikle öğrenciler ‘öğrenmeyi’, ‘öğrenmenin ve öğrenmemiş olmanın ne demek olduğunu’ bilmiyorlar. Ölçme-değerlendirme sistemimiz de ‘öğrenmeyi, öğrenmiş olmayı değil’, ‘derste verilen bilgilerin öğretmene takdimini ölçtüğü için’ okullarda öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçemiyoruz. Öyle ki, bazı istisnaları ayrı tutarsak ‘bugün okullarımızda öğrenmiyoruz’ diyebiliriz.

Ancak üzerinde durulması gereken en temel eğitimsel konu bu iken, gerekli önemin verildiğine de pek şahit olamıyoruz. Bu yüzden konuyu, Eğitim Bilimleri kavramlarıyla biraz genişleterek analiz etmek istiyoruz.

Eğitimsel faaliyetlerin ortak hedefi, öğrencilerin bireysel, akademik ve sosyal gelişmesinin sağlanmasıdır. Bunu gerçekleştirmek üzere, öğrencinin bilgi, bilgi kaynağı ve öğretmenle eğitimsel bir faaliyet içerisinde olması haline, Eğitim Bilimleri literatüründe **Öğrenme Durumları** denir. Diğer bir deyişle, öğrencilerin bireysel, akademik ve sosyal gelişme ve yetişmelerini gerçekleştirmek üzere öğretmen, bilgi ve bilgi kaynaklarıyla belirli bir yöntem çerçevesinde eğitimsel bir faaliyet içerisinde olması haline öğrenme durumları denir.

Öğrenme durumlarına, eğitim sistemlerinin en stratejik ve en kritik noktasıdır da denebilir. Çünkü Öğrenme Durumları, bütün eğitim faaliyetlerinin kalbidir, temel unsurdur, odak noktasıdır, özüdür. Eğitimin okul, öğretmen, yönetici, program, sosyal ve fiziki çevre gibi bütün unsurları ve girdileri öğrenme durumlarının çevresinde yerini alır. Okulun ve eğitimin diğer bütün unsurlarının varlık nedeni ve çalışmalarının ortak amacı, öğrenme durumlarının öğrenci açısından yararlı, verimli ve faydalı olmasını yani öğrencinin yetişmesini sağlamaktır.

Öğrenme durumları, uygulamada **Öğretme Modeli** ve **Öğrenme Modeli** adını alır ve eğitim, bu modellerden birisine göre düzenlenir. Bu modeller, ‘öğrenme’nin bileşenleri olan öğrenci, bilgi ve öğretmen üçlüsünün, sistemde yer alışlarına ve işlevine göre belirlenir.

Örneğin: bilgi/ program ve öğretmen esas olur da öğrenci bunların peşinde sürüklenen konumunda olursa (anlayıp anlamadığı, öğrenip öğrenmediği, bilgi hakkında düşüncesi olup olmadığı vb hususlarda öğrencinin sisteme sokulmadığı durum), buna **Öğretme Modeli** deriz. Buna karşın, öğrenci doğrudan bilgi/program ile karşı karşıya gelir, onu etkiler ya da etkilenir; öğretmen de onlara kılavuzluk yaparsa, buna da **Öğrenme Modeli** diyoruz.

Bu modeller, eğitimin niteliğini olumlu veya olumsuz olarak, doğrudan etkileyen bir öneme sahiptir. Ayrıca, eğitim öğretim hayatında, biri diğerine zıt iki paradigmayı temsil ederler. **Öğretme Modeli**, işlevini ve geçerliliğini yitirmiş çağ dışı paradigmalardan simgesidir. Buna karşın **Öğrenme Modeli**, tarihte bizim uyguladığımız, bugün de 21. yüzyıl eğitim dünyasının yöneldiği olduğu öğrenme yaklaşımıdır.

Öğrencinin yetişmesi ya da aksine, bekleneni verememesi, büyük ölçüde o eğitim sisteminde olan öğrenme durumlarının **Öğretme Modeli** ya da **Öğrenme Modeli** olarak belirlenmiş şekline bağlıdır. Öğrenme durumları, eğer medeniyet değerlerimiz, eğitim bilimlerinin ve evrensel doğruların ışığında doğru, verimli ve kaliteli bir şekilde düzenlenirse yani **Öğrenme Modeline** geçilirse hem öğrenci kendisini yetiştirmiş hem de bireysel, toplumsal ve ulusal gelişme ve ilerlemenin yolu açılmış olur. Yani öğrenen, düşünen, sorun çözen, üretken olan ve kendine güvenen insanlar yetiştirilir. Aksi durumda ise, bugün olduğu gibi, eğitim sistemi bir bütün halinde çalışmasına ve gayret etmesine rağmen, belirlenen hedefleri asla tutturamaz ve çağın gerisine düşer; bireyin, toplumun ve ulusun mutsuz, geri ve sıkıntılı bir hayat yaşamasına neden olur.

İşte biz, öğrenme durumlarına eğitim sistemimizin “ana sorunu” ya da “eğitim sistemimizin sorunlarının en büyüğü” derken bunu kastediyoruz.

Yukarıda etraflıca belirttiğimiz, en temel eğitim sorunlarımızdan birisi olan öğrenme sorununun çözümü yönünde ülkemizde, özellikle MEB’de, üniversitelerde böyle kapsamlı herhangi bir çalışma yoktur. Bu olumsuz durumun, bilgi eksikliğinden kaynaklandığını da düşünüyoruz. Ancak bizim özellikle Cumhuriyet dönemi eğitim geleneğimizde temel/yapısal sorunlar üzerine gitme ve onları çözüme ulaştırma geleneğimiz yok denecek durumdadır. Bunun yerine bizde daha çok o sorunları ‘öteleme’ gelenek olmuştur. İşte bu geleneğin baskısından kurtulup, paradigma değişikliği çağında yeni bir arayışa girmenin de kolay olmadığı, büyük bir çabayı gerektirdiği açıktır. Ayrıca bunun, yukarıda isimlerini verdiğimiz tepe yönetimlerin yapması/yaptırması esas olarak karşımıza çıkar.

Gerekli hazırlık ve iyileştirmeler yapıp Yükseköğretim Kurulu’nun bunu üstlenip böyle bir ilki başlatması, bu paradigma değişikliğini özellikle de eğitim fakültelerinden birinde gerçekleştirmesi pek ala mümkündür ve ülke olarak biz bunu rahatlıkla yapabiliriz.

Bu çerçevede ilahiyat fakültesi çalıştay heyeti olarak önerimiz, Yükseköğretim Kurulu kabul ederse, eğitim fakültelerimizden birisini, örneğin İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesini ‘uygulama grubu’ olarak ele alabiliriz. Öğretme modelinden öğrenme modeline geçişin bilimsel/teorik değişimini, ilgili bilim insanları ve uygulayıcıları da çağırarak belli bir sürede, o eğitim fakültesinde konuşarak, tartışarak uygulamaya hazır hale getirebiliriz. Belli bir süre uygulayıp gerekli düzeltmeleri gerçekleştirdikten sonra, elde edeceğimiz veriler ışığında, uygulamayı diğer fakültelere ve MEB’deki okullara yaygınlaştırabiliriz. Böylece bir-iki sene içerisinde bütün üniversitelerimiz ve K12 okullarımız çağdaş bir öğrenme/öğretme düzenine ulaşmış olur. Bu çerçevede şunları öneriyoruz:

a. Kendi eğitim tarihimizde ve eğitim sistemleri yönünden gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, bizdeki ilahiyat fakültelerinde de ‘öğrenme-öğretme’ durumlarında ciddi bir değişim yapılmalı, bütün yönleriyle ‘öğretme modeli terk edilip ‘öğrenme modeli’ne geçilmelidir.

b. Böylece bu fakültelerin ders programları, ders içerikleri ve ders işleme yöntemleri ile öğretim üyesi-öğrenci ilişkileri; öğrencilerin düşünme, öğrenme, sorun çözme ve bilgi üretme yeteneklerini daha da geliştirecek şekilde yeniden kurgulanmalıdır.

c. Bu husus eğitim fakültelerinde uygulanıp yeterlilik kazanınca, bunun diğer fakültelerde ve Millî eğitim sistemimizde de yaygınlık kazanmasına özen gösterilmelidir.

3. 12. İlahiyat Fakültelerinde Eğitim Bilimleri, Alan Bilgisi ve Kültür Dersleri

a. **Eğitim Bilimleri Dersleri:** ilahiyat fakültelerinde eğitim bilimleri derslerinin içerikleri, artık eğitim ve fen edebiyat fakültelerindeki gibi değil, ilahiyatı da içselleştirecek şekilde bu fakülteye göre yeniden düzenlenmelidir. Bu vesileyle eğitim bilimleri derslerinin hem geliştirilmesini hem de millileştirilmesini bir kere daha öneriyoruz.

Bu çerçevede, YÖK tarafından mevcut eğitim fakültelerindeki eğitim bilimcilerden ve ilahiyat fakültelerindeki tefsir, hadis, fıkıh, kelam, felsefe, din eğitimi, din sosyolojisi ve din psikolojisi gibi derslerinin öğretim üyelerinden bir komisyon kurulmalıdır. Bu komisyon, tıp bilimleri ile psikoloji biliminin birleşip psikiyatriyi oluşturmasına benzer bir şekilde; ilahiyat fakültelerinde verilecek olan eğitim bilimleri derslerinin hem millileştirilip hem de bu fakültelere göre nasıl düzenleneceği üzerine çalışmalar yapmalı ve çağdaş veriler hazırlamalıdır.

İlahiyat fakültelerinin eğitim bilimleri öğretim üyeleri de bu fakültelerden mezun olup, eğitim fakültelerinde eğitim bilimleri alanında ihtisas yaparak bu fakülteye eğitim bilimleri öğretim üyeleri olarak yetiştirilmeli ve bu öğretim üyeleri, bilimsel düzeyde eğitim fakültesiyle de aidiyet bağı içerisinde olmalıdır.

b. **Alan Bilgisi Dersleri:** İlahiyat fakültelerinin alan bilgisi dersleri de sadece öğrenmeye yönelik değil, o bilgilerin öğretimini de içerecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Değerli Katılımcı Arkadaşlar, böylece 6 Haziran 2024 tarihinde, İstanbul Aydın Üniversitesi’nde yaptığımız ‘İlahiyat Fakülteleri Sorunları ve Çözümleri’ konulu çalıştayda alınan kararları ‘geliştirilmiş taslak olarak’ sizlere arz etmiş bulunuyoruz. Burada arz edilen hususlarla ilgili olarak varsa değişiklik önerilerinizi belirler, alternatiflerini ve gerekçelerini de kısaca yazarsanız, bu metin sizlerin eliyle daha da geliştirilmiş olacaktır.

Bu vesileyle hem katılımınız hem bu metni incelemeniz hem de gerek görmeniz halinde değişiklik teklifleriniz için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Selam, sevgi ve saygılarımızla.

İSTANBUL AYDIN
ÜNİVERSİTESİ

20 Yıl

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
TARMER
TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

100
TÜRKİYE CUMHURİYETİ BAĞIMSIZLIK YILI

Cumhuriyetimizin 100. yılında
**Öğretmen Yetiştiren
Kurumlar Çalıştayları - 5**

**“SPOR BİLİMLER FAKÜLTELERİ”
SORUNLARI VE ÇÖZÜMLERİ**

11 TEMMUZ 2024

09:30- 18:00

D Blok
Aydın Düşünce

ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARÇALIŞTAYLARI -V-

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU

GİRİŞ

11 Temmuz 2024 tarihinde, İstanbul Aydın Üniversitesi bünyesindeki Araştırma Merkezleri TARMER (Toplumsal Araştırmalar Araştırma ve Uygulama Merkezi) ve EBTAM (Eğitim Bilimleri ve Teknolojileri Uygulama ve Araştırma Merkezi)'ın ev sahipliğinde, "Cumhuriyetimizin 100. Yılında Öğretmen Yetiştiren Kurumları Çalıştayı V: Spor Bilimleri Fakülteleri Sorunları ve Çözümleri" konulu bir çalıştay yapıldı.

Çalıştayın Ana Teması:

Spor Bilimleri fakülteleri çalıştayının ana teması; fakültelerin dünü, bugünü, geleceği ve bu fakültelerde, dünyada ve ülkemizde geçerli olan ölçütlere göre öğretmen yetiştirme konusu idi. Ayrıca öğretmen yetiştiren diğer kurumlarla entegre bir şekilde öğretmen yetiştirme misyonunu daha iyi nasıl gerçekleştirebileceği üzerine yoğunlaşmıştı.

Bu çalıştaya Ankara, İstanbul, Bursa ve Çanakkale başta olmak üzere Anadolu'nun pek çok üniversitesinden dekanlar, bölüm başkanları, öğretim üyeleri, spor insanları, milli eğitim müdürleri, alandaki kamu-özel okul yöneticileri ve deneyimli öğretmenler düzeyinde, yaklaşık 40 kişilik, üst düzey bir uzmanlar kurulunun katılımı oldu.

Bu çalıştay hem öğretmenlerden, spor insanlarına ve en deneyimli Profesörlere kadar Anadolu'nun her tarafından katılım sağlayan hem de derinlemesine ve genişlemesine konuları ele alan dolayısıyla bu alandaki en katılımcı çalıştaylardan birisi olduğu ifade edilebilir.

Yaklaşık 40 kişinin katılımıyla, yüz yüze bir gün süren çalıştayda, verimli ve üretken çalışmalar yapıldı; daha sonra çalıştaya günlerce çevrim-içi olarak devam edildi. Spor bilimleri fakültelerinde öğretmen yetiştirmenin sorunları ve bu sorunların her birisine yönelik tartışmalar yapıldı, çözüm önerileri üretildi ve spor alanına öğretmen yetiştirme sistemine yönelik değişimci, yenilikçi, yerli, milli ve etkili kararlar alındı.

Elinizdeki bu raporda, çalıştayda tartışıldığı şekilde, önce 1870'lerden günümüze kadar Spor Bilimleri öğretmenliğinin kuruluş ve gelişmesini, sonra yaklaşık 150 yıllık alanın tarihten gelen ve süreç içerisinde üretilen sorunlarının neler olduğunu ve bunların nasıl çözülebileceğini araştırdık. Bu sorunlardan, çözümlerden ve deneyimlerden nasıl dersler çıkarılabileceğini özetleyip, bugün nasıl bir spor bilimleri fakültesi geliştirilebileceği üzerine yoğunlaştık. Bu çerçevede konuları şöyle özetleyebiliriz:

1. SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Osmanlı Devleti, 1840'lardan itibaren hemen her alanda Avrupa'dan kurumlar almaya başladı. Bunların başında da eğitim kurumları geliyordu. 1880'lerden sonra Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi) dahil, azınlık ve yabancı okullarla yeni açılmaya başlayan Müslüman özel okullarında Jimnastik ve Riyaziyât-ı Bedeniye adıyla yeni dersler konulmaya başlandı. II. Abdülhamid Han döneminde yaygınlaşan rüştiye ve idadilerin programlarında da jimnastik ve beden eğitimi dersleri konulmuştu. Ancak bu derslerin işlenebilmesi için beden eğitimi eğitim-öğretimini yapmış, yetenekli beden eğitimi öğretmenlerinin yokluğu da dile getiriliyordu.

Bu sorunu çözebilmek adına, ilk önlem olarak, Darümuallimin ve Darümuallimât'ın programına 1870'ten sonra jimnastik, talim-i beden vb. adlarla beden eğitimi ve spor dersleri

konuldu. Bu derslerin amacı, bu okullarda yetiştirilen öğretmenlere beden eğitimi dersini de öğretmek, onları ilk ve orta dereceli okullara hem alanlarının hem de beden eğitimi dersinin öğretmeni olarak tayin etmektir. Beden eğitimi ve spor derslerinin okullara konulması ve oralara öğretmen yetiştirilerek göreve atanmaları, ülkede memnuniyetle karşılanmış ve zaten savaşçı olan Milletimiz, sporu ve onunla ilgilenmeyi hemen benimsemişti. Nitekim II. Abdülhamid Han dönemi spor alanında da başarılarla dolu olmaya başlamıştır. Bu dönemde hem okullarda beden eğitimi hem de halk sporu ve profesyonel etkinlikler geniş kitlelere yayılmıştır. Türk sporcular ilk defa bu dönemde uluslararası müsabakalara katılmışlardır. Gazete ve dergilerde çok sayıda beden terbiyesi ve spora ilişkin yazı, haber, yorum ve eleştiri yayımlanmıştır. Türkiye'nin bugün Beşiktaş: (1903), Galatasaray: (1905) ve Fenerbahçe: (1907) gibi en etkin spor kulüpleri ve bu kulüpleri bir arada tutan üst organizasyonlar (İstanbul Futbol Birliği) İkinci Abdülhamid Han döneminde kurulmuştur.

İkinci Meşrutiyet yıllarına gelindiğinde beden eğitimi ve spor, eğitim sisteminin nerede ise bütün aşamalarına yayılmış, ilköğretimden yükseköğretime hatta Medresetü'l Vaizin'e kadar vazgeçilmez önemli bir ders haline gelmişti. Özellikle Satı Bey'in de gayretleriyle Avrupa ülkelerine beden eğitimi tahsili yapmak üzere öğrenciler gönderildi. Bunların başında İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Selim Sırrı Tarcan gibi zatlar geliyordu. Bu zatlar döndüklerinde okullarda beden eğitimi dersinin çok daha ciddi bir şekilde yapılması için yoğun gayret sarf ettiler. Sadece ders işlemekle kalmadılar çok miktarda entelektüel birikim de ürettirler.

Beden eğitimi ve spor derslerinin yaygınlaşması, Cumhuriyet döneminde de artarak devam etti. Öyle ki, orta dereceli okullara öğretmen yetiştirmek amacıyla 1926 yılında Konya'da kurulan "Orta Muallim Mektebi", 1927-1928 öğretim yılında Ankara'ya taşınarak adı "Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü" olarak değiştirildi. Bu okulda 1932-1933 Öğretim yılında erkekler için üç yıl öğrenim süreli "Beden Eğitimi Şubesi" açılarak 22 öğrenci ile eğitim öğretime başladı. 1937 yılına kadar erkek beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurum, bu yıldan itibaren kadın beden eğitimi öğretmeni de yetiştirmeye başladı. Bu dönemde pek çok öğrenci de öğrenim görmek üzere yurt dışına gönderildi.

Bu arada Gazi Eğitim Enstitüsünün yanında üç yıl öğrenim süresi olan Beden Terbiyesi Yüksek Enstitüsü açıldı. Enstitünün amacı, orduya ve çeşitli kurumlara yüksek vasıflı beden eğitimi öğretmenleri ile antrenör, mentor yetiştirmek; beden eğitimi ve sporun sağlık ve teknik kurallarını belirlemek, sporcuların sağlık işlerini düzene koymaktır. Beden Terbiyesi Yüksek Enstitüsünde eğitim iki yıl devam ettikten sonra 1951 yılında kapatıldı. Ancak Kurum 1978 yılında Gazi Yüksek Öğretmen Okulu "Beden Eğitimi Bölümü" adını alarak açıldı, eğitim ve öğretim de dört yıla çıkartıldı.

1982 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile de Gazi Yüksek Öğretmen Okulu "Beden Eğitimi Bölümü" ile "Ankara 19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi" birleştirilerek, Gazi Üniversitesi/Gazi Eğitim Fakültesi "Beden Eğitimi ve Spor Bölümü" haline getirildi. 1992 yılından beri de Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü" olarak eğitime devam etmekte idi.

2016 yılında; 2016/8562 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla, ülkemizdeki Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları, Spor Bilimleri Fakültesine dönüştürüldü.

Spor bilimleri fakülteleri Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği, Antrenörlük Eğitimi ve Rekreasyon bölümlerinden oluşmaktadır. Biz çalıştayda daha çok Beden

Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü üzerine yoğunlaştık. Dolayısıyla bu raporda da o bölümü ele alıp inceleyeceğiz.

Çalıştayımız bu fakültelerin sorunlarını da iki kategoride ele almıştır. Bunlar:

1. Spor bilimleri fakültelerinin geçmişten gelen sorunlar,
2. Süreç içerisinde ortaya çıkan sorunlardır. Bunları biraz analiz edersek:

2. SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİNİN GEÇMİŞTEN GELEN

SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Spor Bilimleri fakültelerinin geçmişten gelen sorunlarına ve çözüm önerilerine geçmeden önce, bu metinde kullanılacak olan "**millî ve yerli olmak**" kavramlarıyla ilgili tanım yaparak onlara açıklık getirmek ve **eğitim kurumları açısından üç önemli hususun** altını çizmek istiyoruz. Bunlar:

a. Millî Olmak, Yerli Olmak ve Eğitimin Millî Olması Ne Demektir?

Millî olmak; millet tarafından yapılmış olmak, millete ait millete özgü olmak ve milleti temsil etmek anlamlarına gelir.

Ayrıca **millî olmak**, yapacağı herhangi bir iş ve eylemde kendi milletinin inancını, tarihini, kültürünü, örf, âdet ve ananelerini, millî hasletlerini/özelliklerini ve

Çağın doğru bilgilerini esasa almak, onları önde tutmak demektir.

Yerli olmak ise, Türk Dil Kurumu'na göre, «Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan» anlamında kullanılır.

Kısaca yerli ve milli olmak, kadim ve yerli bilgilerin çağdaş doğru bilgilerle karışımı sonucunda bu ülkede, bu ülke insanı tarafından yapılan şey, demektir.

Eğitimin millî olması ise, eğitim sisteminin millet tarafından kurulmuş/geliştirilmiş olması, milleti ve milletin dünya görüşünü temsil etmesi; O'na ait olması, O'na has, O'na özgü olması, anlamlarına gelmektedir.

b. Eğitim Kurumları Açısından Üç Önemli Husus ise:

Ülkeler ya başka milletlerin dünya görüşüne göre kurulmuş olan eğitim sistemlerini alırlar veya milletler kendi dünya görüşlerine göre kendi eğitim sistemlerini kurarlar. Her iki yaklaşımın da o milletler için olumlu/olumsuz sayılabilecek karşılığı/faturası vardır.

- Eğitim sistemleri genelde iki öge taşır. Bunlar:

- Bilime bakış, bilim üretme, onu teknolojiye çevirme ve onunla kadro yetiştirme anlamında 'bilimsel zihniyet',

- O eğitim sistemine rengini ve desenini veren dünya görüşünün ürettiği kültürdür.

Başka dünya görüşüne mensup ülkelerden alınan eğitim sistemleri, gittikleri ülkelere bilimsel zihniyet götürmez, oranın insanlarına bilimi ve bilim üretmeyi, bilimi teknolojiye çevirmeyi öğretmez. Aksine oraya kendi dünya görüşünü, tarihini ve kültürünü taşır. Buna karşın gittiği ülkenin dünya görüşünü, tarihini ve kültürünü de sürekli kötüler, küçük düşürücü, yıpratıcı bir tavır içerisine girer. Dolayısıyla o ülkede yetişen nesil kendi dünya görüşünü, tarihini ve kültürünü ya öğrenemez ya da ters-yüz edilmiş olarak öğrenir. Ayrıca, o ülkede bilim sanat ve

teknoloji onlara hazır olarak verilir. Bu tür uluslararası ilişkiler, eğitim sistemi verenin lehine ‘emperyal bazı ögeler’ taşır.

c- Ülkemizde bir bütün halinde eğitim sistemi ve onun bir alt sistemi olan öğretmen yetiştiren fakülteleri, dünya görüşü başka olan ülkelerden alınan ve bugüne kadar da ana yapısına (dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru/felsefesi ve bilim felsefesine) hiç dokunulmamış olan kurumlardır.

Yukarıdaki açılardan bakıldığında ülkemizdeki spor bilimleri fakülteleri başta olmak üzere öğretmen yetiştiren bütün kurumların geçmişten hatta ilk alınıp yıllarından gelen ve bugüne kadar da hiç ele alınıp çözüme ulaştırılma çalışması yapılmamış birçok temel/yapısal sorununun olduğu görülür. Bu sorunların ana kaynağı da Batı’dan aldığımız eğitim sisteminin dayandığı seküler-maddeci hatta materyalist dünya görüşü, ondan üretilmiş olan eğitim felsefesi, insan felsefesi ve bilim felsefesinin kendisidir. Bunları da biraz analiz edecek olursak:

2. 1. Spor Bilimleri Fakültelerinin İnsan Felsefesi Sorunu

Eğitim sistemlerinin dört temel unsuru ya da boyutu vardır. Bunlar dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan felsefesi (insan tasavvuru) ve bilim felsefesidir. Dünya görüşü, milletin inancı, tarihi ve kültürü ile çağlarının doğru bilgilerinin birleşiminden, diğerleri de dünya görüşünden doğar. Biz bu bölümde spor bilimleri fakültelerinde ama öğretmen yetiştiren bütün kurumlarda insan felsefesi ve ondan kaynaklanan sorunlara değineceğiz. Önce insan felsefesi kavramını ve eğitim sistemi ile ilişkisini görüp, bizim eğitim sistemimizde bugünkü insan felsefesinin işlevlerine değineceğiz.

Eğitim sistemlerinde insan felsefesi (insan tasavvuru), eğitimin bağlı olduğu dünya görüşünün ikinci önemli unsuru ya da boyutudur. Eğitim sistemlerinde insan felsefesini, yani insana bakışı, yaklaşımı, kabul edilmiş olan eğitimin dünya görüşü belirler. İnsan felsefesi, eğitim sisteminin dünya görüşünün, insan açısından daha somutlaşmış ya da ete kemiğe bürünmüş halidir.

İnsan Felsefesi, eğitim sisteminin dünya görüşü ile bağlantılı olarak en başta, o dünya görüşünün, insanlığın nasıl var olduğunu, geçmişini, bugününü ve geleceğini nasıl gördüğünü; varlıklar içerisinde insanın nasıl bir varlık olduğunu, onun yerinin ve değerinin ne olduğunu; bunlarla ilintili olarak, insanlık tarihinin en açık gerçeği ve insanla beraber var olan din ve inanca bakışını, bunların hayattaki konumlarını nasıl değerlendirdiğini, bunların geçmişte ne olduğunu, bugün ve gelecekte ne olacağını; insan aklının ürettiği bilgilerle, Yaratıcı tarafından gönderilmiş olan dinin ilişkisinin ne ve nasıl olacağını; insanın varlık sebebini, Kainat, hayat, yaratılış ve din-inanç konuları ile ilişkisini nasıl gördüğünü, insanın diğer insan, toplum, devlet ve diğer varlıklarla ilişkisini nasıl değerlendirdiğini; bilime, eğitim ve dine; din ve sosyal hayata, bunların birbiriyle ilişkilerine bakışının nasıl olacağını; bu ve benzeri konulardaki görüş ve değerlendirmeler sonunda bir karara varılır ve bu kararlar sonucunda da insanın nasıl bir insan olarak yetiştirileceği hususu belirlenir.

Örneğin: insanı, diğer canlılardan bir canlı gibi gören, Kâinat çapındaki öneminden düşürüp insanı, midesinin ve nefsanî arzularının kölesi haline getiren, insanlığı, onun tarih boyunca taşıyıp üretilip getirmiş olduğu bütün değerleri, bilimi, kültür ve medeniyeti, bunun yanında, Kainatın Yaratıcısının varlığını açıktan ya da kapalı bir üslupla inkar etmeği, insanlık tarihi süresince O’nun gönderdiği İslam’ı ve onun tarih boyunca üretmiş olduğu ma’rufu, bilimi ve kültürü yok saymayı; Evrene ve insanlığa egemen olup her ikisinin de bütün zenginliklerini

sömürmeyi; insanla fitri dolayısıyla güçlü bağları olan din ve hayatı, din ve bilimi, hayat-bilim ve yerel kültürü birbirinden ayırıp düşman kılmayı; İslam'ı ve yerel kültürleri hayatın dışına itmeği; böylece insanlığı dinden ve dinin duygu ve düşüncesinin zenginliğinden yoksun, zayıf, kültürsüz ve kimliksiz bırakarak onların daha rahat bir şekilde sömürülmesini sağlamayı ideolojisinin bayrağı haline getiren; ama bunu çok ustalıklı yaptığı için herkes tarafından fark edilemeyen; tekelci, seçkinci, indirgemeci, emperyalist/tahakkümcü materyalist/maddeci görüşün kuracağı eğitim sistemi, dolayısıyla o eğitim sisteminin hedefleri, müfredatı, içerikleri, o insanı nasıl bir insan olarak yetiştireceği elbette ona göre olacaktır.

Buna karşın, Kâinat, hayat ve insanın, belli bir plan dahilinde Yüce bir Yaratıcı tarafından yaratıldığı; yaratılışın bir gayesi ve bir hedefinin olduğunu; bu yaratılış içerisinde insanın müstesna bir yeri ve sorumluluğunun bulunduğunu; insanı, 'eşref-i mahluk, 'arzin halifesi', 'Emanet-i Kübra'nın hamili', 'varlıklar adına ümran ve ibadetten sorumlu', 'cisim olarak küçük ama manen bir alem' olarak gören; Yaratan'ın, onun bu dünyada nasıl yaşayacağını, peygamber ve gönderdiği kitaplarla ve ona bahsettiği akılla bildirdiğini kabul eden, en mükemmel hayat nizamının O'nun tarafından gönderildiğine inanan, insanın burada görevli olarak bulunduğunu, yapıp ettiklerinden burada ve bir başka alemde sorguya çekileceğini kabul eden; bir dünya görüşünün, onu nasıl bir insan olarak yetiştireceği, dolayısıyla hedefleri, müfredatı, içerikleri, yöntemleri ve uygulamaları da elbette ona göre olacaktır.

Bilindiği gibi, bizim eğitim sistemimizde, burada özetlediğimiz bölümlerden birincisinin egemen olduğu, yani Batılı dünya görüşüne göre üretilmiş olan insan felsefesi hakimdir. Normalde, milletlerin kendi inancı, tarihi ve dünya görüşünden o milletin insan felsefesi çıkarılır, çıkarılmalıdır. Ancak bu, 150 yıldan beri bizde hiç böyle olmamıştır. Eğitim sistemimizin insana bu yanlış bakışı dolayısıyla insan unsurumuz hep yanlış değerlendirilmiş, onun için yanlış hedefler konulmuş, eğitimi de o yanlış hedeflere göre yapılmıştır. Sistem böyle olduğu için, pek çok yönetici, öğretmen, öğretim üyesi ve eğitimcilerin bunu olabildiğince yumuşatma çabalarına rağmen yıllardan beri hem insanımız hem aileleri hem de ülkemiz kaybetmiştir. Ancak bu böyle devam etmemelidir. Muhakkak buna bir son verilmeli ve millet olarak bizim 'insana bakışımız ve değerlendirmemiz bizim eğitim sistemimizde esas olmalı ve bütün sistem de ona göre yeniden düzenlenmelidir.

Bugün yetiştirdiğimiz öğretmenlerde eğitim-öğretim aşk ve şevkinin, ülke ve millet ideal ve dava anlayışının giderek çok zayıfladığı yönündeki anlayışlar artmaktadır. Ayrıca yeni yetişen öğretmenlerde görmek istediğimiz güzel ahlâk, samimiyet, mesleki adanmışlık ve fedakârlık giderek azalmaktadır. Öte yandan bütün fakültelerde yüzyıldan beri öğretmen yetiştirme açısından arzulanan seviyeye bir türlü ulaşamamaktayız. İşte yaşadığımız bu eğitim sorunlarının çok önemli bir kısmının sebeplerini, öğretmen yetiştiren fakültelelere hâkim olan ve yaklaşık 150 yıldan beri hiç değiştiremediğimiz, değiştirmeyi dahi düşünemediğimiz bu insan felsefelerinden özellikle de Pragmatizm/çıkarıcılıktan kaynaklandığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Aynı zamanda bu insan felsefesiyle yetiştirdiğimiz öğretmenlerimiz eliyle bu sorunun yeni nesillere intikal ettiğini, ülkemizin her tarafına yayıldığını da hep göz önünde bulundurmalıyız.

Spor bilimleri fakültelerinde yürürlükte olan insan felsefesinin, bundan böyle devam etmesinin bir yararı olamayacağı hatta çok zararlı olacağı artık ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bu fakültelerin dayandığı seküler materyalist felsefesinin değiştirilmesine ülkemizin çok ihtiyacı vardır. Muhakkak bu değişim, bu fakültelerde gerçekleştirilmelidir. Bunun için yapılması gerekenleri birer öneri olarak şöyle sıralayabiliriz:

a. Yükseköğretim Kurulu'nun çağrısı, organizasyonu ve kontrolünde spor fakültelerinin öğretim üyeleri, spor insanları, eğitim bilimciler, felsefeciler, ilahiyatçılar, eğitim ve bilim tarihçileri, beden eğitimi ve spor öğretmenleri, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon kurulmalıdır. Bu komisyon, daha önce üretilmesini istediğimiz bizim dünya görüşümüzden/Anadolu İrfanından bize ait olan insan felsefesini çıkarmalıdır.

b, Spor bilimleri fakültelerine egemen olan bugünkü insan felsefesine, kendi dünya görüşümüzden/Anadolu irfanından üretilen insan felsefesini bu komisyon aracılığıyla katıp, hem bilimsel ve spor alanlarındaki gelişmemize hem de millî ve manevi değerlerimize birlikte hizmet edecek daha yenilikçi, daha çağdaş bir felsefe oluşturabilir, adına da "maarif insan felsefesi" diyebiliriz.

c. Sonra ortaya çıkacak olan bu insan felsefesine/maarif felsefesine göre hem bir bütün halinde öğretmen yetiştiren kurumların hem de spor bilimleri fakültelerinin insana bakışları yeniden düzenlemeli ve bu yanlışlık ortadan kaldırılmalıdır.

Bu gelişme eğitim sistemimiz, öğretmen yetiştiren kurumlarımız ve spor bilimleri fakülteleri açısından çok önemli bir gelişme olacaktır. Yükseköğretim Kurulu'nun yapacağı bu çalışmayla hem bu insan felsefelerini hem spor bilimleri fakülteleri başta olmak üzere diğer öğretmen yetiştiren kurumları daha da geliştirebiliriz hem de dünyadan kopmamak, aksine onunla ciddi anlamda rekabet etmek kaydıyla kurumlarımızı daha yerli ve millî bir yapıya kavuşturabiliriz. Böylece hem yıllardan beri beklenen öğretmeni yetiştirmiş, onlar eliyle genç nesillere daha yerli ve millî, daha sağlıklı bir eğitim ortamı hazırlamış hem bu kurumları milletle ve millet irfanıyla bütünleştirmiş hem de beklentilerimiz doğrultusunda onları geliştirmiş oluruz.

O zaman eğitim, Milli Eğitim olma yoluna girmiş olur.

Çalıştay katılımcıları olarak bu komisyonun kurulmasını ve arz ettiğimiz sonuçların üretilmesini Yükseköğretim Kurulu'nun değerli yöneticilerinden bekliyoruz.

2. 2. Spor bilimleri Fakültelerinde Okutulan Ders İçerikleri Sorunu

Ülkemiz genelinde eğitim sistemimiz, öğretmen yetiştiren kurumlarımız, onlar içerisinde de spor bilimleri fakültelerimiz, ciddi anlamda bir 'bilgi sorunu' yaşamaktadırlar. Bu sorunun ne olduğunu ve boyutlarını daha iyi görebilmemiz için fakültelerde okutulan bilimler, oraya hâkim olan eğitim felsefeleri ve dünya görüşleri arasındaki ilişkileri analiz etmemiz gerekir. Çünkü:

Eğitim kurumları gibi, bilimler de boşlukta üretilmezler.

Hem eğitim kurumları hem de bilimler inanç, dünya görüşü ve kültürel bakımdan yansız ve tarafsız da olmazlar, olamazlar.

Eğitim kurumları gibi bilimler de muhakkak bir dünya görüşüne ve özellikle de o dünya görüşünün ölçütlerine göre üretilirler.

Bilimler nerede ya da hangi dünya görüşü ve kültürel ortamda üretilmişlerse oranın inanç/inançsızlık, kültür, anlayış ve yaklaşımını taşırlar ve onları yansıtır.

Spor bilimleri fakültelerinde okutulan bilimleri/bilim dallarını, sonradan belli ölçüde katkı sağlamış olsak bile biz üretmedik. O bilim dalları, bu fakültele hâkim olan seküler-maddecî-materyalist dünya görüşüne bağlı bilim felsefesinin ölçütlerine göre 18-19. Yüzyıllarda ve

sonrasında Batı'da üretilmiş bilim dallarıdır. Özellikle o dönemlerde koyu bir seküler-materyalist anlayış akımı söz konusuydu. Dolayısıyla bu bilim dalları, bilimsel doğruların yanında seküler-maddeci-materyalist dünya görüşünün, bize uymayan ön kabullerini de beraberinde taşımaktadır. Bunlar yıllardan beri ve nesilden nesile anlatılageldikleri için bize uyan ve uymayan yönleri hakkında bir belirsizlik ortaya çıkmış ve bizim bunları görmemizi engellemiş olabilir. Ancak bu sorun bizde ciddi anlamda yaşanmaktadır ve biz de yıllardan beri eğitim kurumlarımızda onları olduğu gibi naklediyoruz.

Hem fakülteye rengini ve desenini vermiş ve bize aykırı olan dünya görüşü hem oraya hâkim olan insan ve eğitim felsefeleri hem de bu maddeci-materyalist ön kabuller, biz farkına varmadan yetiştirdiğimiz öğretmenlerimizin kimliğini ve dolayısıyla millet olarak bizim kimliğimizi yıllardan beri olumsuz olarak etkilemekte, zayıflatmakta ve bozmaktadır. Bu ise, yukarıda belirttiğimiz olumsuz gelişmelerin yanında ve daha da önemli olarak gençlerimiz, geçmişimiz, geleceğimiz ve ülkemiz açısından büyük bir sorun teşkil etmiştir ve bu tehlike halen de artarak devam etmektedir. Bunun için şunların yapılmasını öneriyoruz:

a. Millet olarak biz artık sadece başkasının ürettiği bilimsel verileri takip ya da taklit etmeyi bırakıp, 8 ve 9. Yüzyıllardan itibaren büyük Müslüman Türk bilim adamları İbn-i Türk, el Harezmi, İbn-i Sina, İsmail Buhari ve benzerlerinin yaptığı gibi bilim dünyası ve doğrudan bilim dallarıyla 'etkileşimsel' ya da 'karşılıklılık ilkesine' göre bir ilişki geliştirmeyi planlamalı ve uygulamalıyız. Yani biz Batı'dan aldığımız bilim dallarına ve o bilim insanlarına da eleştirel bakabilmeli, eksiklerinin, yanlışlarının hatta temel birtakım sorunlarının olabileceğini düşünmeliyiz.

Onunla beraber, bilim üretme ve dünya ile rekabet etme hususunda bir vizyon geliştirmeli ve bunu uygulamaya geçirmeliyiz. Böylece Batı'dan alınıp spor bilimleri fakültelerimizde okutulan bu bilim dallarının ve içeriklerinin hem geliştirilmesi gerektiğini hem de bizim daha sağlıklı bilimsel verilere ulaşabileceğimizi düşünmeliyiz.

b. YÖK'ün çağrısı ve organizasyonuyla kurulacak ve spor bilim insanları, spor insanları, eğitim bilimciler, bilim felsefecileri, bilim tarihçileri, ilahiyatçılar, fizikçiler, kimyacılar, biyologlar, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon aracılığıyla, kendi medeniyetimiz ve kültürümüzden üretilen dünya görüşümüz (Anadolu İrfanı), insan felsefemiz, eğitim felsefemiz ve bilim felsefemize göre kendi epistemolojik ölçütler manzumemizi üretmeliyiz. Belki onun adına 'maarif epistemolojisi ölçütler manzumesi' de diyebiliriz.

c. Bu ölçütlere göre spor bilimleri fakültelerinde okutulan bilim dalları içerisindeki seküler maddeci dünya görüşünün ön kabullerini, kendi dünya görüşümüz olan Anadolu İrfanı'ndan aldığımız feyz ve bilimsel bir bakış açısıyla ayırt etmeli ve bu bilim dallarını daha da 'objektif ve daha doğal bir hâle' getirmeye çalışmalıyız. Bu fakültelerde okutulan bilim dalları, Batı ideolojisinden ve onun yanlış ön kabullerinden kurtulup saf, objektif ve nesnel bilim dalları olduğunda, artık onu millileştirmek ya da benzeri bir çalışma içerisine germek gerekmez. Bu yeni ve objektif halleriyle zaten bize adapte edilmiş, millet olarak bize daha uygun duruma getirilmiş olur.

d. Bu önerilerimiz, eğitim-öğretim açısından Ülkemizde üretken, değişimci ve yenilikçi bir süreci başlatacaktır. Bu süreç başlar ve devam ederse medeniyetimizden ve bugünün doğru bilgilerinden aldığımız bilgi ve güçle çağ daha bağımsız, öz-güven ve öz-yeterlik duygusuyla okuma yetisini elde etmiş oluruz. Böylece daha mucit, daha üretken bir konuma ulaşır; bilgileri/bilim dallarını bugün içerisine düşürülmüş oldukları sorunlardan ya da emperyalist

sapmalardan kurtarır, onlara pek çok yenilik üretip katar, onları daha da ileriye taşır ve onların birçok olumsuzluktan kurtulmasına katkıda bulunmuş oluruz.

2. 3. Spor bilimleri Fakültelerinde Değerlerimizin Erozyonu

Öğretmen yetiştiren kurumlarımızda, onlar içerisinde de spor bilimleri fakültelerimizde, Milletimize aykırı olan dünya görüşü, insan felsefesi, eğitim felsefesi ve bilim felsefesinden oluşan bir eğitim sisteminin uygulanması; kendi dünya görüşümüz, tarihimiz ve kültürümüzle ilgili pek çok sorun yaşamamıza neden olmuştur ve olmaktadır. Bu sorunun çözümü için yukarıda ifade ettiğimiz gibi fakültelerimizde geçerli olan dünya görüşü, insan felsefesi, eğitim felsefesi ve bilimler üzerine çalışmaların yapılıp bu sorunun giderilmesini öneriyoruz. Ancak ortada acil bir durum olduğu ve önerdiğimiz bu çalışmaların da zaman alacağı varsayımından hareketle, geçici olarak da olsa bir değerler eğitiminin hazırlanıp fakültelerde uygulanmasının kaçınılmaz olduğunu düşünmekteyiz. Aslında bu manadaki değerler eğitiminin, öğretmen yetiştiren kurumlar başta olmak üzere ülkemizdeki bütün fakülteler için de düşünülmelidir.

Değerler ve değerler eğitiminin ne olduğunu ve boyutlarının neler olabileceğini daha iyi görebilmemiz için değer ve değerler eğitimi konularını ve bunların var olan sorunların çözümüne nasıl katkı sağlayacağını analiz etmemiz gerekir. Bu çerçevede:

Değer; birey ve toplumun inancından, tarihinden, kültüründen ve toplumsal hayatından çıkarılmış; en iyi, en doğru ve en faydalı olarak kabul edilerek genelleştirilmiş zihin ve davranış kalıplarıdır.

Her milletin kendisine has/özgü değerleri vardır. Dünya görüşü güçlü olan milletler hem ulusal hem de evrensel değerlere sahip olabilirler hatta onlara sürekli yenilerini de katabilirler.

Değerler kökleri millî, dalları evrensel düzeyde olan bir ağaca benzetilebilir.

Değerler eğitimi ise, toplumun sahip olduğu inanç, kültür, tarih, sanat, bilgi, beceri vb. değerlerini yeni kuşaklara aktarma, onlarda zihin/bilinç ve davranış geliştirme sürecidir.

Değerler eğitimi aklı, kalbi ve davranışları, yaklaşık aynı noktada buluşturma çabası olarak ele alabiliriz. O zaman sadece ders olarak okutmak yetmez; örneklik de gerekir.

Sorun: 150 yıldan beri, eğitim sistemimizin yetiştirdiği insanlar, Batı dünya görüşü, eğitim felsefesi, insan tasavvuru ve bilim felsefesinin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendisini ‘milletlerin değerleri üstü’ gören Batı, bize ve dünyaya ihraç etmiş olduğu eğitim sisteminde, geçmişte ve günümüzde millî değerleri kasıtlı olarak değersizleştirmiştir ve halen de değersizleştirmektedir. Dolayısıyla ülkemizde azımsanamayacak bir grup kendi değerlerinden, dünya görüşünden, tarihinden ve kültüründen sıyrılmış, kimliğinden habersiz, milleti ve ülkesi açısından vizyonsuz ve Batı hayranı olarak yetiştirilmektedir. Ancak bu durum bir insan sorunu değil, bir sistem sorunu; bir birey ya da grup sorunu değil, toplumsal bir sorundur. Çeşitli yollarla bize getirilip uygulatılan eğitim sisteminin istediği de zaten budur.

Şu anda öğretmen yetiştirilen kurumlarda yaklaşık 100 yıldan beri dozu artarak devam eden bir değer ve eğitim sarsıntısı yaşanmaktadır. Dolayısıyla öğretmen yetiştiren kurumlar, bu yolla kırılan, dökülen, yıkılan onlarca ‘soyut binanın’ (inanç, tarih, kültür, medeniyet, okul hayatı ve bunların bileşenleri gibi) ve bunlardan zarar gören milyonlarca insanın bulunduğu eğitim kurumlarıdır. Değişik tarihlerde başlamış olsa da diğer öğretmen yetiştiren kurumların hepsi de aynı durumdadır. Peki neler yapılmalıdır? Bu çerçevede bizim önerimiz şudur:

a. Orta ve uzun vadede, spor bilimleri fakülteleri engin tarihimiz ve çağdaş doğru bilgilerle hem geliştirilmeli hem millileştirilmeli hem de bu faaliyet süreklilik kazanmalıdır. Bunlar, gerçekleştirilmesi gereken orta ve uzun vadeli hedeflerdir.

b. Ancak spor bilimleri fakültelerine yönelik geliştirme ve millileştirme çalışmaları, belli bir zaman alacağı için kısa vadeli tedbir olarak, ülkemiz spor bilimleri fakültelerinin bütün bölümlerini, yerli, millî ama evrenseli de içine alan **maarif değerleri** adıyla yeni ve ciddi bir 'Değerler eğitimi' programı hazırlanıp uygulanmalıdır.

c. Bunun için Yükseköğretim Kurulu'na: spor bilimciler, spor insanları, spor yazarları, kültür insanları, tarihçiler, eğitim bilimciler, eğitim felsefecileri, ilahiyatçılar, eğitim ve bilim tarihçileri, sosyolog ve psikologlardan oluşacak bir komisyon kurulmasını öneriyoruz. Bu kurul eliyle yerli, millî ama evrenseli de kucaklayan kendi **maarif değerlerimiz** ortaya çıkarılmalıdır.

d. Sonra da burada alınan kararlar doğrultusunda spor bilimleri fakültelerinin gerekli görülen sınıflarında ya ayrı bir ders olarak ya da bütün derslere 'yedirilerek'/'giydirilerek' bu değerlerin eğitim öğretilmesi yapılmalıdır.

e. Spor bilimleri fakültelerinde ve sporla ilgili vakıf, dernek ve benzeri kuruluşlarda, geçmişte ve günümüzde spora bilimsel düzeyde ve aktif spor insanı olarak hizmet etmiş, katkı sağlamış Türk ve Müslüman spor insanlarını anlatan bir **Spor Bilim Tarihi** dersi okutulmalıdır.

f. Ayrıca fakültelerdeki derslerde, ders notlarında ve derslerle ilgili diğer kaynaklarda, söz konusu komisyonun belirlediği değerlerimize aykırı olan unsurlar da yeniden düzenlenmelidir.

g. Bir yandan bunun teorik hazırlığı hızlı bir şekilde yapılırken bir yandan da YÖK'ün yayınlacağı talimatlarla, üniversite ve fakülte'deki yöneticiler bunu uygulamaya hazırlanmalı ve aynı dönem içerisinde uygulamaya geçirilmeye başlanmalıdır.

3. SÜREÇ İÇERİSİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ

Spor bilimleri fakültelerinde süreç içerisinde karşılaştığımız sorunlar; yukarıda bahsettiğimiz temel/yapısal sorunların ve yaşanan sürecin ürettiği,

a. 100 yıldan beri birikerek devam eden ve bugün de yaşanan,

b. Daha çok kronikleşmiş olan sorunlardır. Bu sorunları şöyle ele alabiliriz:

3. 1. Vizyon ve Misyon Geliştirme Yönünden Spor Bilimleri Fakülteleri

1870'lerde ders olarak okullara girmiş olmasına rağmen bizde spor, onunla başlamış değildir. Savaşçı bir millet olarak zaten bizler, binlerce yıldan beri sporla iç-içe hayatımızı yaşamışız. Çocukluktan askerliğe kadar çok değişik dönemlerde çok değişik spor etkinliklerimiz ve bunları besleyen çok ciddi bir kültürel alt yapımız vardır. Dolayısıyla bizim tarihimizde hem teorik hem de pratik düzeyde çok ciddi bir spor birikimimiz mevcuttur.

Bu açıdan uzak ve yakın spor tarihimiz daha yakından ve daha çok incelenmelidir.

Hem bu medeniyet birikimimizden hem de günümüz spor literatüründen hareketle ya da onlardan yararlanarak hem spor bilinci geliştirilmelidir hem spor tabana yayılmalıdır hem de bu alanda ciddi bir misyon ve vizyon geliştirilmelidir. Bu çerçevede,

Spor bilimleri fakülteleri, medeniyetimizdeki spor literatürünü, spora bakışı ve spor etkinliklerini, sportif faaliyetleri; ayrıca günümüzde spor alanında dünyanın ve ülkemizin geldiği bilimsel ve uygulamadaki noktayı göz önüne alarak açık, net ve fonksiyonel bir misyon ve ona göre bir vizyon geliştirmelidir.

Günümüz yönetim anlayışında yer alan misyon ve vizyon bildirelerinin kurum ve kuruluşlar için ne kadar büyük önem arz ettiği artık çok iyi bilinmektedir. Onun için Stratejik bir müessese olan spor bilimleri fakülteleri, kendi misyon ve vizyon bildirelerini fonksiyonel bir şekilde oluşturarak; fakültelerin

Bundan sonraki yönünü,

Varlık nedenini,

Çalışmalarını ve hedeflerini belirlemeyi;

Çalışanlarını motive etmeyi, onlara ilham vermeyi,

Ortak paylaşım ya da Milletimize yönelik aidiyet duygusunu geliştirerek bir sinerji meydana getirmeyi ve

Bugünden geleceği öngörerek ona göre stratejiler geliştirmeyi, böylece fakültenin amaç ve hedeflerini gerçekleştirmeyi planlamalıdır.

Ayrıca spor bilimleri fakülteleri, misyon ve vizyon geliştirerek, yoğun rekabet ortamında ülkemizde ve dünyadaki rakiplerine karşı rekabet avantajı sağlayabileceklerini de bilmelidirler.

3. 2. Öğretmen Yetiştirmenin Evrensel Ölçütleri ve Spor Bilimleri Fakülteleri

Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile zamana, ihtiyaca ve ihtiyacın şekline bağlı kalarak gerçekleştirilecek uygulamadan oluşan evrensel ölçütleri vardır.

Eğitim yönünden gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bizde de bu dört ölçüt, öğretmen yetiştiren kurum olarak spor bilimleri fakültelerinde eğitim öğretim hayatı boyunca uygulanmalıdır. Eğitim-öğretim esnasında bu ölçütlerin birisi, ikisi ya da üçü uygulanıp; bir diğeri veya ikisi kesinlikle uygulama dışında bırakılmamalıdır. Ya da uygulanması eğitim öğretim hayatının bitiminden sonraya asla kalmamalıdır. Çünkü o zaman denge bozulmuş, öğretmen yetiştirme esp-risi kaybolmuş; bu ölçütlerin birbirini desteklemesi, beslemesi ve kuvvetlendirmesi ilkesi tehlikeye düşmüş olur. Daha değişik bir deyişle, spor bilimleri fakültelerinde dört yıllık öğretim süresi içerisinde,

a. Eksiksiz olarak eğitim bilimleri dersleri,

b. Öğretme'nin yanında 'öğretmeyi öğretmen'nin de gerçekleştirileceği alan bilgisi dersleri,

c. Öğretmenlik kültür dersleri ve

d. Uygulamanın muhakkak yapılması gerekir.

3. 3. Öğretmen Yetiştiren Kurum Olarak Spor Bilimleri Fakültelerinde Teori-Uygulama Dengesi

Öğretmenlik her yönüyle bir meslektir. Spor bilimleri fakülteleri de (ilgili bölümü) öğretmen yetiştiren bir kurum olarak mesleki eğitim yapmaktadır.

Mesleki eğitimin dünyada gelişen konsepti, dual/ikili sistem yani teori-pratik dengesi bir diğer değişle okul artı iş yeri eğitimi ve bunların belli bir dengede tutulması yönündedir.

Ayrıca Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin yukarıda belirttiğimiz eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile zamana, ihtiyaca ve ihtiyacın şekline bağlı kalarak gerçekleştirilecek uygulamadan oluşan evrensel ölçütleri vardır.

Bütün bu bakış açılarına göre öğretmen yetiştirmede teorinin pratiğe ya da pratiğin teoriye baskın olmaması, aksine dengede olması gerekir. Ancak bugün ülkemizde, genelde öğretmen yetiştiren kurumlarda, özeldede spor bilimleri fakültelerinde teori-pratik dengesi %10-%80-90 boyutunda bozulmuş bulunmakta ve daha çok teorinin lehine işlemektedir. Muhakkak bu oranın en az %40-%60 ya da en doğrusu olan %50 dengesine ulaştırılması şarttır. Bunun için:

a. Öğretmen yetiştirmede teori pratik-dengesinin sağlanması adına önce Ülkemizde 1950'lerden beri var olan geleneksel staj anlayışının terkedilmesi gerekir. Bunun yerine değişik öneriler üretilebilir. Biz aşağıdaki uygulama modelini öneriyoruz:

i. Spor bilimleri fakülteleri çevredeki kamu ve özel akademik, imam hatip ve mesleki liselerle yakın bir diyalog içerisine girip, öğretim üyeleri aracılığıyla onlarla hem bilgi ve deneyim alış-verişinde bulunmalı hem de onları uygulama okulu olarak görmelidir. Bu bağlamda okullarla günümüze uygun adlarla antlaşmalar yapmalı ve onlarla daha iç-içe olunmalıdır.

ii. Spor bilimleri fakültelerinin öğrencileri de üçüncü ve dördüncü sınıflarda, çevredeki kamu ve özel okullarda, ilgili branş öğretmenlerinden birisinin asistanı olarak o okulun da çalışanı olmalıdır. Bu bağlantıyı öğrenci değil, fakülte yönetimi planlamalıdır. Böylece öğrenci yaklaşık iki yıl (üç ve dördüncü sınıfları) öğrenci-öğretmen olarak geçirmiş, kişiliği ona göre oluşmaya başlamış ve teorik bilgilerin yanında zengin bir uygulama dönemi yaşamış olur. Bu uygulama eğer iyi gerçekleştirilirse, belki öğretmenlik atamasından sonra yaşanan 'aday öğretmen' uygulamasına da ihtiyaç kalmayabilir.

Bu durum uygulanıp yaygınlık kazandıkça da bu öğrencilere burs/kredi şeklinde bazı haklar verilmelidir.

b. Fakültenin üç ve dördüncü sınıflarında uygulama yapacak olan öğrenciler, özellikle 1. 2. Sınıflarda görmüş oldukları eğitim bilimleri ya da diğer derslerindeki konuları tekrar dönüp o sınıflara anlatmalıdırlar. Böylece uygulama yapacak olan öğrenci, kendi fakültesindeki 1 ve 2. Sınıf öğrencilerine öğretim üyesi gibi ders anlatma onurunu yaşamış, ilk sınıflardaki öğrenciler de yarın aynı durumu kendilerinin de yaşayabileceğini düşünerek daha çok çalışmaya başlamış olur.

c. Eğitim bilimleri, alan bilgisi ve kültür dersleri ile uygulamadan oluşan ölçütler, spor bilimleri fakültelerinde de eğitim-öğretimin birinci döneminden başlayarak sekizinci dönemin sonuna kadar hem teorik derslerin kendi içindeki hem de teori-uygulama etkinliğindeki denge korunacak şekilde yerleştirilmeli ve eğitim-öğretim bu düzlem üzerinde gerçekleştirilmelidir. Bu dersler ve uygulamalar asla eğitim öğretim hayatının sonuna ya da dışına

bırakılmamalıdır. Dolayısıyla spor bilimleri fakülteleri zaman ve programlarını bu üç maddeye göre yeniden ayarlamalı, böylece teori-pratik dengesini kurabileceği yeni bir program geliştirmelidir.

d. Ayrıca spor bilimleri fakültelerinde, alan bilgisi ve kültür dersleri ile ilgili içerikler, sadece öğrenmeye yönelik değil hem öğrenmeyi hem de öğretmeyi öğrenecek şekilde düzenlenmeli ve dersler böyle işlenmelidir

e. Öğretmen yetiştirmenin evrensel ölçütlerinin ülkemizdeki öğretmen yetiştiren kurumlarda tam olarak uygulanmasında, bunların kontrol edilmesinde, bu uygulamalarda ortaya çıkabilecek sorun ve sapmaların giderilmesinde, eğitim fakültelerinin hem kendi iç yapısında hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumlar ve uygulamalar açısından ‘düzenleyici’ bir rolü ve sorumluluğu olmalıdır. Spor bilimleri fakülteleri de herhangi bir komplekse kapılmadan bu durumu içtenlikle kabul etmeli ve bu sürecin uygulanmasında eğitim fakültelerine en üst düzeyde yardımcı olmalıdır.

3. 4. Spor bilimleri Fakültelerinin Eğitim Programları Nasıl Olmalıdır

Bugün hem spor bilimleri fakültelerinin hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumların programlarının varoluşsal ve eğitimsel açıdan ciddi anlamda geliştirilmeleri kaçınılmaz bir durumdur. Konuya spor bilimleri fakülteleri bağlamında bakılırsa:

Bu fakültelerin öncelikli amacı öğrencileri teori-pratik dengesi içerisinde öğrenmeyi öğrenmiş, bilgiye nasıl ulaşılacağını bilen, öğrenmeye açık olan hatta öğrenmek ve öğretmekten zevk alan, araştıran, düşünen, üreten, değişimi hissedip ona karşı pozisyon alabilen bireyler olarak yetiştirmektir.

Ayrıca öğretime yönelik pozitif tutumlar geliştiren ve kendi alanında profesyonel becerilere sahip olan öğretmenleri yetiştirmektir.

Bu fakülte, öğrencilerin nasıl öğreneceğini tam olarak anlayan, teknoloji kullanımı konusunda kendine güvenen, problem çözüme yeteneğine sahip olan, tarihimize, kültürümüze, medeniyet değerlerimize, insan haklarına önem veren hatta sahip çıkan öğretmenler yetiştirmeyi amaçlamalıdır.

Bu fakülteden mezun olan öğrencilerin kişisel ve mesleki yaşam açısından kendi öğrencilerine doğru bir modeli sergilemesi, kendi profesyonel gelişimi için alanıyla ilgili yenilikleri takip etmesi ve etkili iletişim becerilerine sahip olması beklenmektedir. Bu anlamda bugün yetiştirilecek olan beden eğitimi ve spor öğretmeninde şu özellikler bulunmalıdır:

Beden eğitimi ve spor alanında hem medeniyetimizdeki uygulamalara hem de bugünün sportif etkinliklerine yönelik gelişme ve yeniliklerine açık, o bilgileri kullanabilme becerisine sahip, alan bilgisini eğitimin tüm kademelerinde uygulayan;

Beden eğitimi ve spor öğretmeni olarak karşılaşılabilecek problemleri çözüme yeteneğine sahip olan;

Beden eğitimi ve spor dersi için gerekli teorik ve pratik bilgiye ve bu bilgilerin güncelliğini sağlayacak beceri yeteneğine sahip olan;

Her yaşta öğrencileri ve meslektaşları ile etkili iletişim içerisinde olan, eğitim-öğretim sürecinde ve sonrasında elde ettiği kazanımlarını aktarma becerilerine sahip olan;

Hayatın her alanında olduğu gibi öğretmenlik yaşamında ve sportif faaliyetlerde de ahlaki değer ve sorumluluk sahibi olan;

Beden eğitimi ve spor alanı ile ona yardımcı alanları bütünleştirebilme ve ikisinden yenilikler üretebilme yeteneğine sahip olan;

Alanı ile ilgili yorum, sentez ve analiz yapabilen;

Alanında araştırma yapabilme ve alanı ile ilgili teknolojiyi etkin olarak kullanabilme becerisine sahip olan;

Yaşam boyu spor felsefesine sahip ve bu felsefenin ışığında meslek yaşamlarını sürdürebilen,

Bilimsel gelişmeleri takip edebilme becerisine sahip olan,

Dolayısıyla spor bilimleri fakültelerinin eğitim programları zamana, zemine ve durumlara göre sürekli değişme ve gelişmenin yanında, daha çok değişime yön veren bir yaklaşımla ele alınmalı ve geliştirilmeğe çalışılmalıdır.

Bu bağlamda önemli bir hususla karşılaşıyoruz:

* Öğretmen yetiştiren fakültelerde, Millî Eğitim Bakanlığındaki gibi, 'YÖK'ün gönderdiği ana çerçeve dışında) programlar bir merkezden belirlenip gönderilmez. İlgili dersin öğretim üyesi, programını kendisi hazırlar ve derslerini ona göre sürdürür. Çünkü o, buna yetkilidir.

* Bugünün öğretim üyelerinin büyük bir kısmı da yukarıda belirttiğimiz dinamik, değişimci ve gelişimci özelliklerden daha çok, kendilerince 'istikrar bulmuş bir program' uygulama eğilimindedir.

* Dolayısıyla bugünün programlarının yukarıda belirttiğimiz özelliklerde olmasını istiyorsak, bunun, mevcut öğretim üyeleri aracılığıyla olması gerektiğinin de bilinmesi gerekir.

* Bu da program geliştirme çabası içerisine öğretim üyelerinin hem özne olması hem de kendilerine hizmet götürülmesi gereğini karşımıza çıkaracaktır. Yani spor bilimleri fakültelerinde hem programların hem de çok büyük ölçüde öğretim üyelerinin kendilerini geliştirmesi kaçınılmazdır. Bunun iyi bilinmesi gerekir.

3. 5. Spor Bilimleri Fakültelerinin Amacı Ne Olmalıdır?

Spor bilimleri fakültelerinin amacı ne olmalıdır sorusu, YÖK ve MEB başta olmak üzere, spor bilimleri fakültelerinin yöneticileri, onun öğretim üye ve yardımcılarıyla alanın sorunlarına ve çözümlerine yönelik çalışma yapan pek çok kişinin kafasında canlılığını ve diriliğini korumaktadır. Çalıştayımızda bu konuda tartışıldı ve şu öneriler geliştirildi:

a. Spor bilimleri fakülteleri diğer bölümlerinin yanında öğretmen yetiştiren kurumlardır. Öğretmenlik bir meslektir; öğretmen yetiştirmek de mesleki bir eğitimidir. Dolayısıyla bu fakülteler en azından o bölümleri itibariyle mesleki eğitim yapan kuruluşlardır.

b. Mesleki eğitimde hem alan bilgisini geliştirmek ve daha ilerilere götürmek hem mesleği ilerletmek hem de alana meslek insanı yetiştirmek esastır. Bu üçü birbirinden ayrılmaz.

c. Nitekim aynı şekilde mesleki eğitim yapan diğer öğretmen yetiştiren fakülteler de belirttiğimiz bu üç fonksiyonu yerine getirmektedirler.

d. İşte mesleki eğitim yapan spor bilimleri fakülteleri de:

i. Hem tarihimize, kültürümüze ve medeniyetimize hem de bugünüme yönelik bilimsel araştırmalar yaparak mevcut spor bilgisinin yanında yeni bilgi üretmek, böylece kendi bölümlerinin/alanlarının bilimsel yönünü derinleştirmek ve genişletmek,

ii. Hem alandaki öğretmenlik mesleğini daha üst düzeylere yükseltmek,

iii. Hem de çağın beklediği öğretmenleri yetiştirmek durumundadırlar. Bu üç fonksiyon da birbiriyle at başı hâlinde ilerlemeli, birisi diğerlerine baskın olmamalı ya da geri kalmamalıdır. Aksi hâlde fonksiyonlardan birisi ya da ikisinin geri ya da zayıf kalması, bir bütün hâlinde spor bilimleri fakültelerini zayıflatır ve düzeylerini düşürür.

e. Spor bilimleri fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarına yönelik akademik yükseltmelerde ve ekonomik iyileştirmelerde diğer alanlardan farklı olarak mesleki uygulamaya yönelik proje, atölye çalışmaları gibi ek alanlar da dikkate alınmalıdır.

Bu belirttiğimiz hususlara ve zamanla ortaya çıkacak gelişmelere göre spor bilimleri fakülteleri dinamik bir tarzda olmalı ve geleceği kucaklamalıdır.

3. 6. Spor Bilimleri Fakültelerinin Öğretim Üyesi İhtiyacı ve Atama Kriterleri Sorunu

Spor bilimleri fakülteleri öğretim elemanı yönünden pek çok fakülteden daha güçlüdür. Bununla beraber hala bu fakültelerin pek çok alanında öğretim üyesine ihtiyacı mevcuttur. Aslında bu durum doğaldır. Dolayısıyla bu alanlarda doktora yapmış insanlarla kendisini beslemesi ve geliştirmesi gereklidir. Bunun için:

a. Mevcut öğretim üye ve yardımcılarına, olağanın dışında çeşitli imkanlar, teşvikler ve destekler sunularak kendilerini daha iyi geliştirmelerine uygun zemin hazırlanmalıdır.

b. Kamu ve vakıf üniversitelerinin, öğretim üyesi yönünden gelişmiş spor bilimleri fakültelerinde, bu fakültelerin bütün bilimsel alanlarında lisans üstü eğitime daha çok ağırlık verilerek ciddi, planlı, tutarlı ve sürekli programlar uygulanıp spor bilimleri fakültelerinin öğretim üyesi ihtiyacı karşılanmaya çalışılmalıdır.

c. Eğitim fakülteleri de spor bilimleri fakültelerinin istekleri oranında eğitim bilimleri alanında öğretim üyesi yetiştirmelerine doğrudan ya da dolaylı olarak destek olmalıdır. Yani spor bilimleri fakültesi mezunlarından isteyen herkesin eğitim fakültelerinde, eğitim bilimleri alanında akademik çalışma yapıp, kendi fakültesinde o alanda öğretim üyesi olmasına zemin hazırlanmalıdır. Bu zemini lisansüstü programlar açarak hazırlayacak olan da eğitim fakülteleridir.

d. Spor bilimleri fakülteleri uzun zamandan beri öğretim üyesi/akademik atama kriterleri sorunu yaşamaktadır. Bu sorun, doğrudan fakültelerle ve fakültelerin üst yönetimi olan dekanlar konseyi ile yapılacak görüşmeler sonucu çözümlenmelidir.

3. 7. Spor Bilimleri Fakültelerinin, Ülkemizdeki Spor Bilimleri ve Spor Aktiviteleri Karşısındaki Durumu

Spor, toplumlar içerisinde her din, her ırk, her sosyal ve kültürel alandan tüm insanları ilgilendiren hatta cezbeden evrensel bir olgudur. Tarihsel süreç içerisinde de günümüzde de birey ve toplumun sporla çok güçlü bağlarının olduğu bilinen bir gerçektir. Hatta insan topluluklarını millet yapan kültür unsurlarından birisinin de spor olduğu söylenebilir.

Özellikle günümüzde spor ve insan yaşamı birbirinden ayrılmaz bir bütün haline gelmiştir. Bu nedenle hangi yaşta olursa olsun belli ölçülere dayalı bilinçli ve sistemli yapılan spor, insanın tüm yaşamı boyunca sağlıklı, başarılı, mutlu olmasında ve moral gücünün yüksek tutulmasında önemli bir etkidir. Bireyin spora olan ilgisi ve bağı, o oranda toplum içinde yaşama kurallarına uyumlu olmasını da sağlamaktadır. Spor fiziksel, ruhsal ve toplumsal gelişimde önemli bir olgudur.

Sporun insan hayatına kattığı çok yararlı şeyler vardır. Bunların başında insanın sağlıklı, başarılı ve mutlu olması; moral gücünü yüksek tutması gelir. Ayrıca takım ruhu oluşturmayı, iş birliği ve dayanışmayı sağlama, arkadaşlık ve sosyal bağlar geliştirme, yöneticilik, liderlik ve sorumluluk ruhu kazandırma, empati ve destek sağlamayı öğretme, yalnızlık ve stresten kurtarıp toplumla kaynaşma, dayanışma ve eğlenceyi artırma gibi daha pek çok işlevi vardır.

Sportif etkinliklerin yoğun, yaygın ve gelişmiş olduğu toplumlar daha güçlü ve mutlu olmaya aday toplumlardır.

Bütün bunların sağlanması ise, ancak sporun yaygınlaştırılması, sevdirmesi ve yaşam biçimi haline getirilmesiyle mümkün olur.

İşte burada spor bilimleri fakültelerine çok iş düşmektedir. Özellikle spor oyunlarının artan bir şekilde sanayileştiği, metalaştığı, kurumsallaştığı, rekabetin olumsuz boyutlarına taşındığı ve birkaç branşa indirildiği; tek göstergenin de başarı olduğu günümüzde bu fakültelere daha çok iş düşmektedir.

Özellikle günümüzde sporun yaygın bir tarzda birey, aile ve toplumca yaşanan bir olgu haline getirilmesine çok ihtiyaç vardır. Yani insanların, zaman zaman da kırıncı olan rekabet içerisindeki çok az sayıda sporcu, yüzbinlerin izlediği pasif bir ortamdan çıkarılmasına, olabildiğince herkesin alana aktif bir olarak spora katılmasına ihtiyacı her zamankinden daha fazladır.

Ayrıca sporun popüler birkaç branşa indirgenmesinin de bizzat spor olgusuna aykırı olduğu bir gerçektir. Bunun için de bugün bütün dünyada popüler olan futbol ve basketbol oyunlarının yanında, geçmişten günümüze milletimizin bağrında ortaya çıkıp gelişmiş ya da gelişmekte olan sporları da gündeme taşıyarak hem geliştirmek hem de insanların spor gündemini/seçeneklerini zenginleştirmek gerekir. Bu bağlamda 'Etnospor' kavramıyla karşılaşıyoruz, böylece spor bilimleri fakültelerimiz buna yönelip bu zenginliğimizi daha da çağdaşlaştırarak bugüne taşıyabilir.

Bilindiği gibi Etnospor, günümüz spor oyunlarının artan bir şekilde sanayileştiği, kurumsallaştığı ve başarının tek bir gösterge olduğu bir zamanda geleneksel kültürlerin muhafaza edildiği yerel kimliklere özgü çok sayıda sportif faaliyeti bünyesinde bulunduran spor aktivitelerinin genel bir adıdır.

Geleneksel spor ve oyunların tüm dünyada aktüel hale gelmesi, yaşatılması ve bilinirliklerinin artırılması şüphesiz ki hem insanlığın spor gündemini zenginleştirecek hem de insanlığa kendi doğasında bulunan temel değerleri tekrar hatırlatacaktır. Geleneksel spor ve oyunlar gelenek, saygı, dayanışma ve barış temelinde dört ilke etrafında insanlığa katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bunlar:

Barışçıl Bir Dünya İçin Spor ve Eğlence (Barış): Geleneksel spor ve oyunları, sorunlarını güce ve saldırganlığa değil, akla ve iyi ilişkilere dayalı çözüm tercihine götürecektir.

toplumlar arası yakınlaşmanın, kaynaşmanın ve ortak yaşama isteğinin zeminini sağlamayı ifade etmektedir.

İnsanlığın Ortak Faydası İçin Dayanışma (Dayanışma): Giderek bireyciliği esas alan ve çıkar maksimizasyonu ile hareket eden spor anlayışının yerine birlikten güç doğduğuna inanan, kamu yararını önceleyen ve geleneksel spor ve oyunların güçlü toplumsal bağların oluşumu için bir çimento görevi gördüğüne inanan bir anlayışla hareket etmeyi ifade etmektedir.

Farklılıklara ve Değerlere Saygı (Saygı): Fanatiklik, holiganlık gibi spor ve oyunların amaç ve ahlakına zarar veren psikoloji ve davranışlar yerine bireye, kulübe, kültüre ve insanlığa saygıyı esas alan, geliştiren ve kökleştiren bir anlayış ile hareket etmeyi ifade etmektedir.

Gelenekten Geleceğe İnsanoğlunun Birikimini Aktarma (Gelenek): Toplumların kültürel zenginliklerini geleneksel spor ve oyunlar aracılığı ile gelecek kuşaklara aktararak geçmiş ve gelecek arasındaki bağın devamını daha güçlü bir şekilde sağlamaya katkıda bulunmayı ifade etmektedir.

Ülkemizde bugün yaygın olan spor dalları başta olmak üzere, sporu hem yaygınlaştıracak hem de spor gündemini zenginleştirecek olan etnospor anlayışını gündeme taşıyacak olan vakıf ya da dernekleri de yanlarına alarak spor bilimleri fakülteleri olmalıdır. Bu fakülteler hem onları yeniden organize etmeli hem bilimsel ve teorik destek vermeli hem de o etkinliklerde çok önemli roller üstlenmelidir. Çünkü:

a. Sporlu olumsuz olarak etkileyen, yukarıda belirttiğimiz tablo, genelde bütün milletimizin sorunudur. Ancak özelde ise spor bilimleri fakültelerinin daha iç sorunudur. Spor bilimleri fakültelerinin bu sorunları tespit etme, çözüm önerileri geliştirme ve uygulayıcılara kılavuzluk yapma gibi görevleri vardır. İşte bu fakülteler, uzman hatta mütefekkir bilim insanları, yazarları yöneticileri ve spor insanları eliyle sporu hem yaygınlaştıracak hem de spor gündemini zenginleştirecek adımları atmalıdır.

b. Bunun için geliştirilecek bir projeye ve ülke genelinde YÖK tarafından sağlanacak bir organizasyonla, spor bilimleri fakültelerinin öncülüğünde bir **SPOR ŞURASI ÇALIŞMASININ YAPILMASI** çok yararlı olacaktır. Ülkemizdeki siyasi otorite, özellikle de Gençlik ve Spor Bakanlığı, YÖK özel olarak spor bilimleri fakültelerindeki bu bilgi sorununu tespit etme, medeniyetimiz ve çağın doğru bilgilerini kullanarak çözüm üretme ve bilgi dallarını geliştirme hususunda bu fakülterlere daha çok güvenmeli, onlara daha çok yönelmeli ve onları daha çok bu işin içine çekmelidir.

Spor bilimleri fakülteleri de bu hususta kendilerini yenilemeli, geliştirmeli ve bu görevi hakkıyla yerine getirebilecek yetkinliğe ulaşmaya çalışmalıdır.

c. Oradan çıkacak sonuç raporuna göre gerekli çalışmalar vakit geçirilmeden yapılmalıdır.

d. Uzun zamandan beri spor bilimleri fakültelerinin bu alana çekilmediği, onların da kendilerini bu göreve hazırlama gibi bir durum olmadığı için, spor bilimleri fakültelerinin, onun içinde de ilgili bilim dallarının mensuplarının bilinçaltına, bu yolun kendilerine kapalı olduğu dolayısıyla bu alanda bir faaliyette bulunmamaları gerektiği imajını yerleştirmiştir. Dolayısıyla bu fakültelerde bu konuların bilimsel olarak bir kitap ya da makale hâlinde ele alınma derecesi dahi çok düşüktür.

e. Baştan beri bundan uzak tutulan spor bilimleri fakültesi öğretim üyeleri hem ülke genelindeki hem de kendi fakültelerindeki bu tür sorunlara yönelik olarak çözüm üretme istek ve yeteneklerini geliştirememiş ya da coşturamamışlardır.

3. 8. Spor Bilimleri Fakültelerinde Yönetim Bilimi Dersleri

Ülkemizde spor bilimleri fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumlar, öğretmenleri yetiştiriyor, Millî Eğitim Bakanlığı da onları istihdam ediyor. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı bütün yönetsel kademeleri ya da idarecilikleri, bünyesindeki öğretmenlerden karşılamaktadır. Ancak öğretmen yetiştiren kurumlar sadece öğretmen yetiştirecek şekilde örgütlenmişlerdir. Bu kurumlar, öğretmenin idareci/yönetici olacağını; Bakanlığın da yöneticileri öğretmenlerden karşılayacağını hesaba katmamış, bu konuyu eğitim programına da almamıştır. Bunun için hem spor bilimleri fakültelerinde hem de diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda yönetim bilimiyle ilgili herhangi bir dersin ya da uygulamanın programlarda yer almadığını görüyoruz. Dolayısıyla ülkemizde yetişen öğretmenler, öğrencilik süreçlerinde yönetim bilimiyle ilgili herhangi bir ders almamakta, bu yönde bir uygulamaya da katılmamaktadırlar. Yönetici olan öğretmenlerin de öğretmenlik ve idarecilik süreçlerinde planlı, programlı ve ciddi anlamda bir yönetim bilimleri nosyonu kazandıkları pek söylenemez.

Burada ciddi bir durum ortaya çıkmaktadır. O da şudur: Spor bilimleri fakülteleri başta olmak üzere öğretmen yetiştiren kurumların hepsi bu ihtiyaçları da göz önüne alarak yeniden yapılandırılmalıdırlar.

Çünkü, yöneticilik hem bir bilim hem bir sanat hem de bir süreç işidir. Bunların çok iyi bir şekilde okunması, anlaşılması ve içselleştirilmesi gerekir. Ayrıca öğrencilerin planlı ve programlı uygulamalara katılması, o süreçlerde ilk deneyimlerini yaşamaları şarttır. Zira yöneticiliğin elde edilmesi öyle kolay ya da sıradan bir iş olmadığını hepimiz biliyoruz. Aksine bu alanda çok ciddi çalışmaların yapılması, çok emek sarf edilmesi ve bu yolda ter dökülmesi gerekir.

Öte yandan planlı ve ciddi bir programla teori ve pratiği dengeli bir şekilde kazanılacak yöneticiliğin, kurumların değişim, gelişim ve ilerlemesindeki önemi tartışılmaz bir gerçektir.

Yöneticilikle ilgili önerdiğimiz bu çalışmalar, spor bilimleri fakültelerinin ‘spor yöneticiliği’ bölümleri içinde önerilebilir.

Bunun için:

a. Spor bilimleri fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda üzerinde titizlikle durmak şartıyla mevcut derslere ek olarak en az iki dönem, üç kredi/saatlik Yönetim Bilimi ve Kuramları dersi ile Eğitim Yönetimi ve Okul İdaresi dersleri konulmalıdır.

b. Öğretmen yetiştirmedeki uygulama da yalnız ‘öğretmenlik uygulaması’ değil, öğretmenlik ve idarecilik uygulaması şeklinde yeniden düzenlenmelidir.

3. 9. Spor Bilimleri Fakültelerine Öğrenci Akışı ve Öğrenci Alım/Seçim Sorunu

Spor bilimleri fakültelerine öğrenci akışının nicelik ve nitelik yönünden desteklenmesi ve güçlendirilmesi gerekir. Bunun için şunları öneriyoruz:

a. Spor liseleri, doğal olarak spor bilimleri fakültelerinin öğrenci kaynağını oluşturan liselerdir. Bu fakültelerin, öğrencilerini bu liselerden almaları son derece normaldir.

b. Spor bilimleri fakültelerine alınacak öğrenciler, bedensel ve ruhsal bakımdan sporcu olma özelliğine göre fakülteler tarafından nesnel kriterlere göre seçilmelidir.

c. Spor bilimleri fakültelerine de alınacak araştırma görevlilerinde, spor lisesi çıkışlı olan bu fakülte mezunlarına bir ayrıcalık tanınmalıdır.

d. Spor bilimleri fakültelerine de ÖSYM’den, tıp hukuk ve benzeri fakülteler gibi en üst düzey dilimlerden öğrenci alınmalıdır.

3. 10. Kamuda Öğretmenliğe Giriş Sınavları Sorunu

Özellikle son 23 yıllık iktidar döneminde Millî Eğitim Bakanlığı ve YÖK, toplumsal talebin çok üst düzeyde olmasına rağmen, pek çok sorunla baş etmeye çalışan öğretmen yetiştiren kurumların hiç birisinde gerekli düzeltme, geliştirme ve iyileştirme çalışması yapmamışlardır. MEB sadece bu sorunlu fakültelerin mezun ettiği öğrencilerin öğretmen olarak atamasını yapmıştır. Buralardan şikâyeti vardysa her türlü yetkiye sahip olan üst kuruluşlar olarak olumlu yönde müdahale edebilirlerdi, etmediler.

Ancak MEB, bir yıl önce Öğretmen Akademisi adıyla yeni bir kurum oluşturdu. Bu kurum sanki öğretmen yetiştiren fakültelere yeni bir kurum hem de ‘amir bir kurum’ gibi bu alanda yerini aldı. Fakültelerle nasıl bir ilişki kuracak, fakültelerin yetiştirdiği öğretmenleri yeniden nasıl bir eğitime tabi tutacak, bu eğitimi MEB kadrolarıyla mı yoksa fakültelerin kadrolarıyla mı yapacak bunlar henüz tam açığa çıkmış değildir. Bütün bu bilinmezliklerin ortasında öğretmen alımlarını artık MEB, KPSS ile değil, doğrudan akademinin yapacağı sınavla alacağını ilan etti.

Çalıştayımız, bu kararın da geçmişte başlanmış ancak yürütülememiş kararlardan birisi durumuna düşeceğini düşünmektedir. Dolayısıyla çalıştay katılımcıları olarak bizi:

Hem spor bilimleri hem de diğer öğretmen yetiştiren fakültelerin mezunlarının öğretmenliğe giriş sınavlarının artık KPSS ve ALES yerine TUS’a benzer tek sınav olmasını ve adının da ÖGS (Öğretmenliğe Giriş Sınavı) olmasını teklif etmekteyiz. Aslında öğretmenliğin mehabeti açısından bunun daha uygun olabileceği düşünülmelidir.

3. 11. Spor Bilimleri Fakültelerinde Düşünme ve Öğretimi, Fakülte Programlarındaki Yerini Almalıdır

Öğrenci düzeyinde, spor bilimleri fakültelerinde düşünme, sorun çözme ve üretme durumları şu anda beklenen/umulan düzeyin çok altındadır. Aslında eğitim sistemimizin genelinde bu sorun vardır. Çünkü hem Milli Eğitim hem de yükseköğretim sistemimizde düşünme ve düşünmenin eğitim ve öğretimi ya yapılmamaktadır ya da gereği gibi yapılmamaktadır. Dolayısıyla bizim eğitim sistemimizde düşünme öğrenilmemektedir.

Bunun için geliştirilecek ciddi ve tutarlı bir programla ‘düşünme, sorun çözme ve üretme’ konularının eğitim ve öğretimine başlanmalıdır. Hem eğitimsel gereklilik hem de çağımız bunu amirdir. Buna sadece eğitim fakültelerinin değil, aslında bütün bir eğitim sistemimizin çok ihtiyacı vardır. Ayrıca bu durum hem bir bütün hâlinde eğitim sistemimizin hem de ülkemiz her yönden gelişmesi ve ilerlemesi için de çok önemlidir. Bunun için:

a. Spor bilimleri fakültelerinde şu anda programlarda olmayan eleştirel, analitik, yenilikçi-üretken, sentezci ve diğer düşünme biçimleri başta olmak üzere ‘bütün yönleriyle düşünme ve düşünmenin öğretimi’ ile ilgili dersler programa konulmalıdır.

Esasen bu değişim, Ülkemizin ‘düşünen okul, üreten toplum’ olabilmesine de çok büyük bir katkı sağlayacaktır.

b. Bu bağlamda düşünmenin öğrenme ile de yakın ilişkisi olduğu bilinmelidir. Zira bilimsel düzeyde düşünmeyi bilmeyen insanlar, öğrenmeyi de öğrenemezler ve öğrenmeyi gerçekleştiremezler.

c. Bunlar göz önüne alınarak, bu fakültelerin ders programları, ders içerikleri ve aşağıda belirteceğimiz ders işleme yöntemleri ile öğretmen-öğrenci ilişkileri; öğrencilerin düşünme, öğrenme, sorun çözme ve bilgi üretme yeteneklerini daha da geliştirecek şekilde yeniden kurgulanmalıdır.

3. 12. Spor Bilimleri Fakültelerinde Öğrenme-Öğretme Durumlarında Paradigma Değişikliğine Gidilmelidir

Ülkemiz Milli Eğitim Sisteminin temel sorunlarının başında öğrenme-öğretme sorunu gelmektedir. Onun da özü şudur: Eğitim sistemimizin yükseköğretim dahil, hiçbir kademesinde öğrencilerimiz, konuları öğrenmiyor. Çünkü öğrencilerimiz ‘öğrenmeyi bilmiyor. Ancak öğrenmediği halde eğitim sisteminin gereği olarak okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından, her düzeydeki öğrenci, onları öğrenmiş gibi ders ya da sınıf geçiriliyor. Bunun da arka planında, bizim sistemimizde, eğitimsel bir konu olarak ‘öğrenme’nin ne olduğunun olması gerekenden başka türlü değerlendirilmesi yatar. Üstelik çoğu kimse bu bilinmeyişin farkında dahi değildir.

a. Kendi eğitim tarihimizde ve eğitim sistemleri yönünden gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, bizdeki eğitim sistemimizde ve özellikle spor bilimleri fakültelerinde de ‘öğrenme-öğretme’ durumlarında ciddi bir değişim yapılmalı, bütün yönleriyle ‘öğretme modeli terk edilip ‘öğrenme modeli’ne geçilmelidir.

b. Böylece bu fakültelerin ders programları, ders içerikleri ve ders işleme yöntemleri ile öğretmen-öğrenci ilişkileri; öğrencilerin düşünme, öğrenme, sorun çözme ve bilgi üretme yeteneklerini daha da geliştirilecek şekilde yeniden kurgulanmalıdır.

Değerli katılımcı arkadaşlar, böylece 11 Temmuz 2024 tarihinde, İstanbul Aydın Üniversitesi’nde yaptığımız "Spor Bilimleri Fakülteleri Sorunları ve Çözümleri" konulu çalıştayda alınan kararları WhatsApp üzerinden sizlere arz etmiş olduk. Bu kararlar bundan sonra uzun süre burada duracak. Arzu eden arkadaşlarımız eleştiri, görüş ve önerilerini burada bizimle arzu ettiği gibi paylaşacak. Bu metin tarafımızca en son şekli verilmiş taslak bir metindir. Sizlerden gelecek görüşlerle, sizlerin eliyle daha da geliştirilmiş olacaktır, inşaallah.

Bu vesileyle hem katılımınız hem bu metni incelemeniz hem de değişiklik teklifleriniz için çok çok teşekkür ederiz.

Selam ve saygılarımızla.